



Riksdagens protokoll 1998/99:62

Onsdagen den 3 mars

Kl. 09.00 – 18.03
19.00 – 22.34

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1998/99:52 till konstitutionsutskottet

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets betänkande AU4, konstitutionsutskottets betänkande KU19, justitieukskottets betänkanden JuU12, JuU13 och JuU14 samt skatteutskottets betänkande SkU9 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

2 § Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU4
Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet (prop. 1997/98:177,
1997/98:179 och 1997/98:180)

*Ny lagstiftning mot
diskriminering i
arbetslivet*

Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Härondagen såg jag ett Aktuellt-reportage om en invandrare som var nytexaminerad civilingenjör från Tekniska högskolan här i Stockholm. Han hade fått jobb nu, men han hade ett tag varit uppe i en jobbsökartakt på 50 jobb i månaden. Han kallades dock sällan ens till intervju. Bland kurskamraterna hade det länge varit så att alla fått arbete utom han och en student till, som också – händelsevis – råkade ha invandrabakgrund.

Ingenjör är ju ett bristyrke. Man kunde läsa härondagen i Dagens Nyheter att det bara i den här regionen finns 800 ingenjörutbildade invandrare som går arbetslösa. Det svenska samhället är kort sagt väldigt dåligt på att hantera den etniska mångfald som har växt fram under de gångna 10–15 åren. Den mångfald som borde vara en tillgång för det svenska samhället, den mångfald som borde ses som en möjlighet, blir i stället till ett problem.

Det förekommer utan tvekan i det svenska samhället en omfattande diskriminering av människor som i något hänseende uppfattas som anorlunda; det må sedan gälla invandrare, funktionshindrade eller homosexuella. På arbetsmarknaden syns det här väldigt tydligt.

Funktionshindrade har, oavsett arbetsmarknadsläge, alltid haft utomordentligt svårt att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. Bland invandrare är arbetslösheten förskräckande hög. Bland utomeuropeiska invandrare är arbetslösheten i själva verket normal tillståndet.

När det gäller den etniska diskrimineringen är det klart att visst kan man ibland skylla på en felaktig utbildningsbakgrund. Visst kan man i många fall skylla på bristande språkkunskaper. Men sanningen är ju tyvärr att det inte är där huvudskälet ligger. Huvudskälet ligger i den trångsynthet, den inskränkthet och alla de fördomar som vi har, vi som brukar kalla oss för vanliga hederliga svenskar.

I allt detta ligger naturligtvis en stor tragik. Dels går samhälle, företag, arbetsplatser och vår kultur i vid mening miste om något, men framför allt är naturligtvis den diskriminering som förekommer i samhället djupt kränkande för de människor som utsätts för den.

Det är givet för oss moderater att varje enskild människa har rätt att ses som en individ och bedömas efter sina egna erfarenheter, kvalifikationer och ambitioner. I själva verket uppfattar vi det som en grundval för det humanistiska och demokratiska samhälle som vi moderater vill ha att varje enskild individ bemöts med respekt för den han eller hon är. Och det här är inte unikt för oss moderater. Det är ju ett synsätt som, för att ta det som exempel, också kommer till uttryck i våra grundlagar.

Nu är det sålunda dåligt med respekten i praktiken. Då är frågan: Vad skall vi göra åt saken? Regeringen säger att vi skall stifta tre nya lagar. Det är därför, fru talman, vi har samlats här just nu; för att göra detta. Då är frågan: Löser detta problemen?

För oss moderater är diskriminering i alla former ett uttryck för fördomar. Och vi tror att det är väldigt svårt att lagstifta bort fördomar. Vi tror att opinionsbildning och attitydpåverkan är oändligt mycket mer angeläget än nya lagar.

Därmed inte sagt att det inte också kan finnas behov av lagstiftning för att ge enskilda individer som är utsatta i vårt samhälle stöd. Men vi har för vår del förordat en mer generell lagstiftning, en lagstiftning om mänskliga rättigheter snarare än den teknik som regeringen har valt, nämligen att börja indela och kategorisera samhället i grupper och diskrimineringsgrunder.

Vi ifrågasätter naturligtvis inte det goda uppsåtet bakom de lagförslag som regeringen har lagt på riksdagens bord. Men vi tror att man har valt fel väg, och jag skall i korthet försöka tala om varför.

För det första tycker vi, fru talman, att det är en tveksam ordning med lagar som är avgränsade till att bara gälla arbetsmarknaden. När det gäller en av de diskrimineringsgrunder som nu är föremål för behandling, nämligen etnisk diskriminering, innebär detta t.o.m. ett steg tillbaka i förhållande till den nuvarande lagstiftningen, som är generellt giltig, låt vara att den har kritiserats för att vara tandlös.

Vi tycker för det andra att det är tveksamt att lägga fram tre nästan parallella lagar där man pekar ut tre specifika diskrimineringsgrunder. Jag ifrågasätter inte att diskriminering av sexuella minoriteter, diskrimi-

nering av funktionshindrade och diskriminering av etniska minoriteter är de viktigaste diskrimineringsgrunderna. Men det är klart att när man börjar indela lagar efter olika diskrimineringsgrunder så riskerar man att bidra till intrycket att diskriminering på *andra* grunder än de som avses i de här lagarna skulle vara mer godtagbar. Och så är det inte.

För det tredje är det så att om man ger begreppet diskriminering en ganska vid uttolkning, kan man säga att ingen i det svenska samhället i dag är mer diskriminerad än den som saknar möjligheter till arbete och egen utkomst. Det är klart att det i det läget är väldigt viktigt att man inte utformar, skall vi kalla det, specifika diskrimineringslagar på ett sådant sätt att man försvårar tillkomsten av de nya jobben. Vi befärar att man gör det med de här tre nästan parallella lagarna, för de komplicerar och försvårar ytterligare en redan krånglig och svåröverskådlig arbetsrättslig lagstiftning.

För det fjärde är det som vanligt så med de här lagarna – men där stönar man bara och är inte längre förvånad – att de återigen uteslutande är utformade med utgångspunkt från hur förhållandena är i offentlig sektor och i storföretag. Inte en tanke ägnas åt de små arbetsgivarna. Det här är ett problem, för det gör att lagarna riskerar att höja trösklarna för anställningsbeslut i små företag. Får lagarna den konsekvensen har man också bundit ris åt egen rygg.

Det är över huvud taget så att anställningsförfarandet i ett litet företag inte är den byråkratiska, formaliserade och på noggrann, saklig meritvärdering grundade process som förutsätts i hela det här lagverket.

För det femte tror vi också att det finns en risk för integritetskränkningar som en följd av lagstiftningens utformning. Jag tror att det var Advokatsamfundet som i sitt remissvar frågade sig: Är det kanske t.o.m. så, om lagarna ges den här utformningen, att en arbetsgivare bör förhålla sig om en viss anställds sexuella läggning för att kunna gardera sig mot att inte i efterhand bli skadeståndsskyldig för diskriminering på denna grund?

För det sjätte menar vi att det inte framstår som rimligt när lagarna ges en utformning som innebär att en liten företagare kan ådömas stora skadestånd även i fall av s.k. indirekt diskriminering där arbetsgivaren i fråga inte har haft uppsåtet, alltså avsikten, att diskriminera. Jag noterar att också Folkpartiet har tagit upp detta i en reservation.

Sist men inte minst menar vi att man med den här föreslagna lagstiftningen skapar ett väldigt oöverskådligt lapptäcke av regler. Vi får olika regler för olika typer av diskriminering i det svenska samhället. Vi får olika regler beroende på vem den diskriminerade är – kung, anställd eller något annat. Vissa typer av diskriminering skall regleras civilrättsligt. Andra typer av diskriminering skall regleras straffrättsligt. Ibland skall man vända sig till facket, ibland skall man vända sig till polisen, och ibland skall man vända sig till någon av fyra ombudsmän.

Vi tror inte att den utformning som regeringen har gett den här lagstiftningen gagnar det goda uppsåt som ligger bakom den. Vi vill se en samordnad lagstiftning, och vi vill också se en samordnad tillsyn över diskrimineringslagstiftningen. Det betyder att vi tycker att man skall samordna det ständigt ökande antalet ombudsmannaämbeten.

Mot denna bakgrund är vi inte beredda att tillstyrka de tre propositioner som ligger på riksdagens bord. Och jag ber att få yrka bifall till

reservation 1, som vi moderater har avgivit vid arbetsmarknadsutskottets behandling av ärendet. När den reservationen har fallit i voteringen, vilket jag misstänker att den gör, kommer vi inte att delta i beslutet om den närmare utformningen av lagstiftningen. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

Tack för ordet, fru talman.

Anf. 2 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det har uppskattats att 500–600 miljoner människor, ca 10 % av världens befolkning, lider av någon form av fysiskt, sensoriskt eller mentalt handikapp. I världens rika industriländer är handikapp lika utbrett som i världens betydligt fattigare delar. Men problemen är anorlunda. Här i den rika delen finns inga trakom och ingen svår undernäring som orsakar funktionshinder. Men alkoholism, drogberoende, trafikolyckor och arbetsolyckor står för en växande andel av offren. Det vanligaste funktionshindret i Sverige är rörelsehinder följt av synskada och hörselskada. Den gruppen som lider av omfattande funktionshinder uppskattades av handikapputredningen i början av 90-talet till något över 1 % av totalbefolkningen.

Många handikappade konstaterar att människor med funktionshinder och även deras anhöriga känner av ett allt bistrare samhällsklimat, ekonomiskt såväl som värderingsmässigt. Och många som arbetar med handikappproblem tycks vara överens om att attityden till personer med funktionshinder har sin grund i den värdering som de får på arbetsmarknaden. Sådana värderingar är sanktionerade av samhället och är giltiga långt utanför arbetsmarknaden.

Att ha ett funktionshinder innebär att man är särskilt beroende av andra människors hjälp i olika situationer. Det innebär också att man är mycket utsatt och sårbar när man blir dåligt bemött. Beroendet och utsattheten leder ofta till kränkningar. Dessa kränkningar kan förorsakas av obestämthet och brist på inlevelse, men det förekommer också medvetna kränkningar av personer som utnyttjar människors utsatthet och beroende. Och om man tänker efter lite kan man fråga: Hur ofta pratas det om våld och sexuella övergrepp mot personer med funktionshinder? I fråga om detta rådet det nästan en total tystnad och tabu, och det finns därför i stort sett ingen kunskap om ämnet. Våldet mot flickor och kvinnor är i regel sexualiserat. Ingen vet hur stor omfattningen är, men säkert är att det finns många kvinnor med funktionshinder i mörkertalet över våld mot kvinnor.

Kvinnor med funktionshinder som är invandrare eller flyktingar har ofta en slitsam tillvaro. Det är flera som är sjuka och har funktionshinder bland personer som är födda utomlands än bland infödda svenskar, och det är större skillnad mellan kvinnor som invandrat och svenskfödda kvinnor än mellan männen. Invandrarkvinnor har ofta okvalificerade arbeten i service och industri som ger arbetsskador och funktionshinder.

I många bemärkelser kan man säga att kvinnor bemöts sämre än män. Det handlar säkert inte om någon medveten aktiv diskriminering annat än i undantagsfall. Det har i stället med könsroller att göra hos oss beslutsfattare, personal och de kvinnor och män som behöver hjälp. Men på längre sikt måste kunskapen om hur diskrimineringen uppstår leda till att

regler konstrueras och tillämpas så att de bidrar till större jämställdhet i stället för att befästa underordningen av kvinnor.

Att bekämpa etnisk diskriminering innebär att föra en kamp för alla människors lika rättigheter och möjligheter och för människors lika värde. Beträffande dessa demokratiska och humanistiska ideal finns det inget utrymme för kompromisser. I mitt parti anser vi att det är glädjande att Sverige äntligen får en lagstiftning värd namnet mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. I snart tio år har vi i Vänsterpartiet krävt en effektivare lagstiftning på detta område. Vi anser också att mycket tid har förspillts genom den näst intill meningslösa lag som trots vårt partis invändningar om bristande effektivitet infördes 1994.

Fru talman! Mitt parti har i motioner framhållit vikten av att alla bestämmelser om diskriminering på arbetsmarknaden bör samlas i en lag. Samtidigt tror vi att de olika ombudsmännen bör placeras under riksdagen i stället för under regeringen för att stärka deras oberoende. Men vi vet att arbetet med att samordna lagstiftningen kan bli relativt omfattande. I sammanfattningen till utskottsbetänkandet står det att utskottet också föreslår ett tillkännagivande som innebär att det bör genomföras ett utredningsarbete. I detta arbete bör man på sikt överväga möjligheterna att samordna diskrimineringslagarna. Detta tycker vi i Vänsterpartiet är en bit på väg mot förhoppningsvis förbättrade diskrimineringslagar.

Jag vill fråga i första hand socialdemokraterna vad de menar med orden på sikt. Innebär det ett eller tio år?

Till detta ganska komplicerade betänkande har vi fogat fem reservationer, och det är framför allt två av dem som jag vill lyfta fram. Det gäller reservation 12 om arbetstagarorganisationernas talerätt och reservation 17 om antidiskrimineringsklausuler.

Vår uppfattning, i likhet med Miljöpartiets, är att förutom diskrimineringsombudsmannen bör även kollektivavtalsbundna organisationer ha möjlighet att göra framställningar till Nämnden mot diskriminering beträffande skyldighet för arbetsgivare att vidta åtgärder. Detta har också den utredning som föregick propositionen föreslagit. Därför anser vi att det inte finns något skäl av avvakta ytterligare utredning i frågan. Jag vill därför yrka bifall till reservation 12 under mom. 25.

Jag vill också yrka bifall till reservation 17 om antidiskrimineringsklausuler. I många länder har de visat sig vara ett verksamt medel för att motverka etnisk diskriminering. Vid offentlig upphandling har dessa klausuler använts i stor omfattning i länder som USA, Kanada och Storbritannien. Här i Sverige bör statliga, kommunala och landstingskommunala myndigheter åläggas att i största möjliga utsträckning ta in antidiskrimineringsklausuler i avtal med leverantörer av varor och tjänster när det inte finns några rättsliga hinder mot detta. Jag vill därför yrka bifall till reservation 17 under mom. 38.

Den tredje lagen är lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning. Trots att fördomarna mot homosexuella och bisexuella har minskat i den allmänna debatten utgör dessa människor fortfarande en mycket utsatt grupp. Utredningen mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning konstaterade att sådan diskriminering förekommer och att flera döljer sin homosexuella läggning.

Vi i Vänsterpartiet stöder starkt den föreslagna lagen, som kan bidra till både upprättelse och ekonomisk kompensation för den som utsatts för

diskriminering. Men viktigare är kanske, och det gäller alla de tre lagar som vi diskuterar här i kammaren, att lagarna förhoppningsvis långsiktigt kan påverka attityder och normbildning.

Det finns en svaghet i diskrimineringslagen vad gäller sexuell läggning, nämligen 3 § i lagförslaget. Denna paragraf behandlar förbudet mot diskriminering. I 3 § andra stycket står det:

”Förbudet gäller inte om behandlingen är berättigad av hänsyn till ett sådant ideellt eller annat särskilt intresse som uppenbarligen är viktigare än intresset av att förhindra diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning.”

Personer som själva har varit utsatta för sexuell diskriminering anser att detta stycke gör lagen uddlös. Här ges nämligen en öppning för diskriminering av homosexuella för just den del av samhället där denna form av diskriminering är mest vanlig, nämligen kyrkorna.

Själv kan jag ärligt säga att jag har missat denna svaghet i lagstiftningen, men jag tycker att det är viktigt att synliggöra den. Det är ju också svårt att här i dag förändra skrivningen, men ett eventuellt utskottsinitiativ bör vara möjligt.

Det som är mycket konstigt med denna paragraf är att regeringen i propositionen skriver att syftet med den föreslagna lagen är att schablonuppfattningar och fördomar mot arbetssökande och arbetstagare på grund av deras sexuella läggning inte skall tillåtas motivera otillbörlig diskriminering. Regeringen delar därför inte utredningens uppfattning att förhållandena i Kyrkan eller i andra religiösa sammanhang skall kunna vägas in i bedömningen, men nu gör man detta. Jag frågar socialdemokraterna: Varför har det blivit denna förändring i arbetsmarknadsutskottets betänkande? Är ni inte överens med regeringen?

Anf. 3 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Grunden för Centerpartiets politik är alla människors lika rätt och värde. Den utgångspunkten är nog lika för de flesta, åtminstone demokratiska, partierna i vårt land liksom i många andra länder.

Jag har tagit med mig en utskrift av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Inledningen lyder:

”**Enär** erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförytterliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen, — —.”

Sedan kungör generalförsamlingen i artikel 1 i den här allmänna förklaringen:

”Alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter. De äro utrustade med förnuft och samvete och böra handla gentemot varandra i en anda av broderskap.”

I artikel 2 står det:

”Envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Ingen åtskillnad må vidare göras på grund av den politiska, juridiska eller internationella ställning, som intages av det land eller område, till vilket en person hör, vare sig detta land eller område är oberoende, står

under förvaltarens, är icke-självstyrande eller är underkastad någon annan begränsning av sin suveränitet.”

Artikel 23 handlar om rätten till arbete:

”1. Envar har rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet.

2. Envar har utan åtskillnad lika rätt till lön för lika arbete.

3. Envar, som arbetar, har rätt till rättvis och tillfredsställande ersättning, som tillförsäkrar honom själv och hans familj en människovärdig tillvaro och som, där så är nödvändigt, kompletteras med andra medel för socialt skydd.

4. Envar har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar till skydd för sina intressen.”

Egentligen borde den diskussion som vi just nu har här i kammaren vara ganska onödig. Vi i Sverige har ju antagit den här resolutionen. Vi har också ratificerat detta. Således är det intaget i vår lagstiftning. Vår grundlag bygger på ungefär samma formuleringar som de som finns i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.

Tyvärr räcker detta inte alltid. Vi måste också ha en lagstiftning som bestraffar den som bryter mot lagstiftningen. Och tyvärr är inte alla människor så goda som FN:s deklaration om mänskliga rättigheter gör gällande att vi i grunden borde vara.

Centerpartiet har, som sagt, den grundläggande inställningen att alla har lika värde och rättigheter. Det skall alltså gälla alla människor och alla områden av livet.

När det gäller det lagförslag som vi fått handlar det egentligen om tre lagar som hanterar lagen mot diskriminering i arbetslivet för de tre olika kategorierna av människor. Vi upplever detta som en halvmesyr. Lagarna är ganska lika men inte riktigt lika. De är alltså svåra att hantera. Som vi i Centerpartiet ser saken riskerar de att motverka sina syften.

Hur skall det gå för företagen när de skall diskutera vilken lagstiftning det är som gäller och hur de här frågorna skall hanteras? Flera tunga remissinstanser – bl.a. DO, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering – har sagt att det här inte är ett bra lagförslag och velat att det skall återförvisas till regeringen för att återigen bearbetas.

Från Centerpartiets sida vill vi ha en heltäckande lagstiftning. Vi vill ha en lagstiftning som omfattar alla människor och alla samhällsområden. Ingen skall kunna ställas vid sidan av den här lagstiftningen. Man skall heller inte som arbetsgivare eller företagare i något annat sammanhang kunna säga: Det gäller inte mig. I stället skall det gälla i alla sammanhang. Vi vill också ha en samordnad lagstiftning så att även jämställdhetslagen tas in.

Vi befarar att vår reservation om lagstiftningen, där vi begär återförvisning till regeringen, faller. Därför kräver vi i reservation nr 4 att man i det fortsatta arbetet med den här lagstiftningen också funderar över om det går att ta in även jämställdhetslagstiftningen. Diskriminering – oavsett på vilken grund den sker – är nämligen ohjälpligt hopplös i det här samhället. Man skall se till att alla människor får förverkliga sina idéer och drömmar och att det finns en lagstiftning till skydd mot varje form av diskriminering.

Som det ser ut i dag riskerar man att företag i stället för att anställa människor med funktionshinder eller någon annan form av diskrimine-

ringsgrund hamnar i en situation där man inte anställer någon alls. Man blir så orolig att man säger: Nej, vi låter bli och hoppas att vi klarar oss med den personal vi har.

På det sättet motverkar lagstiftningen sina egna syften. Därför tycker jag att det här är felaktigt. Det skall vara en tydlig och enkel lagstiftning med regler som är sådana att de kan tillämpas på ett bra sätt för alla människor.

Eftersom vi i Centerpartiet inte ställer upp på det här förslaget, kommer vi inte heller att lägga fram synpunkter på det materiella innehållet i denna lagstiftning. Det finns en hel del övrigt att önska. Vi vill alltså att hela paketet omarbetas och att vi får ett nytt förslag där såväl de här tre lagarna som jämställdhetslagen inarbetas, så att vi får en diskrimineringslagstiftning som tar hänsyn till alla människor och som skyddar alla människor mot diskriminering.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation nr 2 med avslag på propositionerna 177, 179 och 180 samt reservation nr 4 under mom. 2 i betänkandet.

Anf. 4 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet är positivt inställt till att lagstiftning om diskriminering i arbetslivet skärps, inte minst mot bakgrunden av att det i mänsklighetens historia finns en mörk underström, en tendens att bedöma och fördöma människor inte på grund av deras egna förtjänster och brister utan på grund av t.ex. deras kön, etniska tillhörighet eller handikapp. Därför känns den föreslagna lagstiftningen i sak mycket angelägen.

Diskriminering förekommer dessvärre på arbetsmarknaden. De grupper som nu kommer att omfattas av lagstiftningen är förmodligen de som är mest utsatta. Men man kan tänka sig andra grupper som inte blir rättvist behandlade och inte bedömda efter sina egna förutsättningar och kvalifikationer. Det förekommer åldersdiskriminering. Det förekommer diskriminering mot personer som av ett eller annat skäl inte passar in i "mallen".

Att utforma lagstiftning mot diskriminering är inte alldeles lätt. Problemet kanske underskattas ibland. Man måste precisera vad som är diskriminering, och man måste bestämma vilka beviskrav som skall gälla. Man måste väga in å ena sidan risken att personer som inte har diskriminerat ändå döms och blir skyldiga att betala skadestånd och å andra sidan risken att personer som faktiskt blivit diskriminerade inte lyckas övertyga domstolen om den saken. Ingetdera är bra. Därför är det en svår uppgift för lagstiftningen att domstolarna skall landa rätt.

Tyvärr är bevisen överväldigande för att etnisk diskriminering i arbetslivet vid anställning och även senare är vanligt förekommande, t.ex. av de långtidsarbetslösa invandrare som stängdes ute redan under högkonjunkturen på 1980-talet, de vars yrkes- och utbildningskompetens inte ledde till ett motsvarande kvalificerat jobb. Den diskriminering som ständigt pågår då personalchefer och anställare mer eller mindre automatiskt sällar bort ansökningshandlingar på personer med annorlunda namn. Man väljer det man känner igen, man väljer bort det okända. Så pågår denna process närmast automatiskt."

Genom åren har lagstiftaren valt olika modeller. Jämställdhetslagen har *en* utbyggnad och den lag mot etnisk diskriminering som nu skall

upphävas en *annan*. Regeln i brottsbalken mot olaga diskriminering har ytterligare en annan konstruktion. Lagstiftningen måste dessutom utformas så att den inte i onödan gör det tungt och besvärligt för företagen att anställa. Om man menar allvar med att företagandet och särskilt de små företagen skall stimuleras, måste man inför varje ny lag – sedan man bestämt sig för att en ny lag är alldeles nödvändig – noga tänka igenom hur den skall se ut för att tjäna sitt syfte, samtidigt som den inte hämmar företagandet.

Jag kan ha förståelse och respekt för att det har varit svårt att lägga fram ett lagförslag som är balanserat och där de olika och många synpunkterna vägs in. Vad jag däremot inte kan förstå är varför regeringen inte direkt arbetat ihop de tre utredningsförslagen till en enda lag. Det är en underlig situation, och jag vet inte om det förekommit någon gång tidigare att riksdagen getts uppdraget att parallellt behandla tre i stort sett identiska förslag. Regeringen har inte kunnat ge någon godtagbar förklaring till denna märklighet. Det tycks ju trots allt som om alla är överens om att en samordnad lagstiftning vore att föredra.

Den stora bristen med denna diskrimineringslagstiftning är att den är så splittrad. Förutom lagen om etnisk diskriminering finns det lagstiftning, eller kommer att finnas efter dagens riksdagsbeslut, mot diskriminering av handikappade i arbetslivet samt lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning. Lägg därtill att vi redan har jämställdhetslagstiftningen som berör diskriminering av visst kön i arbetslivet. Då kan man lätt inse att lagstiftningen blir alltmer komplex och svåröverskådlig när antalet lagar ökar. Risk finns också att lagarna förlorar i tyngd när de blir så många. Folkpartiet anser att regeringen borde ha lagt fram det här förslaget samlat där alla bestämmelser om diskriminering hade funnits i en enda lag.

Det är olyckligt att regeringen hyser en alltför stor tilltro till att problemen med diskriminering inom arbetslivet kan lösas med enbart lagstiftning. I många fall kan delar av ett problem lösas genom information. Lagarna borde därför kompletteras med en informationskampanj för att på denna väg minska problemet med den etniska diskrimineringen. Det gäller inte minst den offentliga sektorn, som är en mycket stor arbetsgivare och borde kunna ses som ett föredöme i kampen mot diskriminering.

Lagstiftningen måste också avvägas så att den inte hindrar företagssamheten. Folkpartiet lägger, som vi har sagt tidigare, stor vikt vid att lagarna inte lägger hinder i vägen för att starta och vidareutveckla företag. Ett i och för sig mycket lovvärt lagförslag kan även få den konsekvensen att det slår undan benen för företagen genom att lägga orimliga krav på dem när det gäller skadestånd m.m. Det finns därför skäl att uppmärksamt följa tillämpningen av vissa delar i det nu liggande lagförslaget.

Så till Folkpartiets ställningstagande. Jag inleder med att säga att vi finner en lagstiftning mot diskriminering i arbetslivets olika moment som mycket angelägen att genomföra. Våra synpunkter går närmast ut på att komplettera och förhindra de negativa effekter som i propositionerna inte har arbetats bort.

I reservation 4 har vi tillsammans med Centerpartiet tagit upp frågan om de enskilda företagens svårigheter att hantera en så här komplex och

svåröverskådlig lagstiftning. Det finns risk att lagarna förlorar i tyngd om de blir alltför många. Vi pläderar också för att inte bara sikta till en samordning av nuvarande lagar som ligger för beslut på riksdagens beslut utan också överväga om t.ex. nuvarande jämställdhetslag borde inarbetas i en kommande samordning. På det sättet skulle även de olika ombudsmannainstitutionerna kunna sammanföras till en myndighet.

Folkpartiet har för övrigt pläderat för – det gör vi i reservation 13 – att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering skall ha en fristående ställning i förhållande till olika aktörer, inte minst den regering som man annars lätt får ett beroendeförhållande till. Varje misstanke om lojalitetskonflikt måste undvikas. Om ombudsmannen blir direkt underställd riksdagen får vi en god garanti för en självständig ställning.

I reservationerna 14 och 15 tar vi upp ombudsmannens mandat och behovet av en informationskampanj mot etnisk diskriminering. Här betonas också den offentliga sektorns plikt att vara föredöme i bekämpningen av etnisk diskriminering, inte minst därför att det är en så stor arbetsgivare.

I reservation 11 har vi noterat att trakasserier kan förekomma i fler led än enbart mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det kan vara så att arbetstagare trakasserar en arbetskamrat. Det borde också utkrävas ett särskilt ansvar i sådana situationer.

I reservationerna 5, 6 och 8 tar vi upp diskrimineringslagstiftningen och företaget. Folkpartiet lägger stor vikt vid att konceptet om att med kraft driva en politik som skapar flera arbeten genom företagande inte skall motverkas av en lagstiftning, som i och för sig kan vara mycket lovvärd men som slår undan benen genom att det ställs orimliga krav när det gäller t.ex. skadestånd. Regelsystemet kan – oskickligt hanterat – få till följd att arbetsgivaren drar sig för att över huvud taget anställa ny personal.

När det gäller de aktiva åtgärderna har vi i en avvikande mening nr 8 i socialförsäkringsutskottet noterat att företagare i förväg måste känna till vad som förväntas av dem. Diskrimineringsombudsmannen bör ha som uppgift att stödja och utveckla arbetet för etnisk jämställdhet i företagen, bl.a. genom metodutveckling och spridande av goda exempel. Vi hävdar också att det hade varit en fördel om sådana här åtgärder hade preciserats i propositionen. Detsamma gäller det svåra förbud mot etnisk diskriminering som skall gälla både direkt och indirekt sådan. Jag tror det ligger en större fara i att en arbetsgivare skall kunna dömas för diskriminering om han eller hon saknar insikt om den etniska tillhörigheten än om diskrimineringen genomförs oavsiktligt. Det måste anses oacceptabelt speciellt för småföretagare, och då drar man sig, som jag sade tidigare, för att anställa. Därför har våra företrädare i socialförsäkringsutskottet påpekat att riksdagen borde uttala att en oavsiktlig indirekt diskriminering inte skall skadeståndsbeläggas.

Ändå vill jag – trots dessa ganska tydliga randanmärkningar – slå fast att Folkpartiet hävdar värdet av att vi får en lagstiftning mot diskriminering i olika former inom arbetslivet.

Det har varit intressant att se hur andra partier har formerat sig. Jag noterar att Kristdemokraterna utan en enda reservation har anammat regeringens förslag. Med tanke på argumenteringen i den egna motionen

borde det ha varit läge att påpeka några viktiga saker, inte minst för småföretagargruppen.

Den mest fascinerande hållningen till den föreslagna lagstiftningen har emellertid Moderata samlingspartiet. Man lyckas prestera inte mindre än tre, kanske rent av fyra, ståndpunkter i anslutning till regeringsförslagen. Även om Mikael Odenberg tassar mycket försiktigt har moderaterna i arbetsmarknadsutskottet yrkat blankt avslag på propositionerna. Moderaterna i socialförsäkringsutskottet – åtminstone 75 % av dem – är däremot mycket angelägna att skriva ut att man *inte* har yrkat avslag på propositionerna och att utskottsmajoriteten har ställt sig bakom ett förslag om en utredning som syftar till sammanläggning av lagstiftningen. Man t.o.m. talar om att utvidga lagstiftningens tillämpningsområde att även avse andra delar av samhällslivet. En fjärde moderat i samma utskott sällar sig till de avvikande synpunkter som framförts av Folkpartiet. Utöver att moderaterna i socialutskottet önskar en samordnad lagstiftning landar de slutligen på att riksdagen inte nu bör fatta beslut i enlighet med propositionerna.

Fru talman! Det må vara varje parti obetaget att formulera sin eller sina ståndpunkter, men det är onekligen originellt med detta rekord av åsikter i samma ärende. Det måste ses som något av en innovation.

När det till sist gäller socialdemokraterna tog regeringen mycket lång tid på sig för att komma med förslagen. Ändå var det högst ofullgångna förslag, och jag har ju pekat på vad jag menar med det. Förslagen var inte av den kvaliteten att de snabbt kunde behandlas av riksdagen. Det är snart ett år sedan de presenterades här, och det har varit jättearbete att hantera dem, både juridiskt och tekniskt. Den åsikt som har framförts från många håll att det hela kan bli svårhanterligt dröjer kvar då vi nu har kommit så här långt i debatten.

Att detta med tre parallella ärenden är en otymplighet för oss i riksdagen är kanske ett mindre problem. Men vad som är betydligt värre är vad detta medför för dem som skall tillämpa lagarna ute på arbetsplatserna. Jag kan inte heller se att de som skall skyddas av lagarna skulle ha något intresse av att det är så många olika lagar. Tvärtom borde en samordning av lagstiftningen bli ett både kraftfullare och tydligare vapen i kampen mot all diskriminering i arbetslivet.

Fru talman! Jag står självfallet bakom de reservationer och de utskottsskrivningar som Folkpartiet medverkat till, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 5 och 8.

Anf. 5 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Eftersom Elver Jonsson trots sin långa riksdagserfarenhet inte mäktar med att läsa innantill i handlingarna vill jag korrigera honom på den punkt där han hade fel.

Det har varit moderater i arbetsmarknadsutskottet, socialutskottet och socialförsäkringsutskottet inblandade i hanteringen av detta ärende. Moderata samlingspartiet har i lagstiftningsärendet en uppfattning, och den har presenterats i en kommittémotion från de moderata företrädarna i arbetsmarknadsutskottet.

Av de moderater i de tre utskotten som har varit inblandade i hanteringen har alla en sammanfallande uppfattning utom en ledamot, Gustaf von Essen. Eftersom han står antecknad på talarlistan föreslår jag att

Elver Jonsson överlåter till Gustaf von Essen att själv klargöra för kamraren vilken hans avvikande uppfattning är.

De ledamöter i socialförsäkringsutskottet som har konstaterat att vår kommittémotion inte innehöll något konkret avslagsyrkande på lagförslagen i propositionen har alldeles rätt. Vår kommittémotion innehöll inte något avslagsyrkande. Den innehöll tre hemställanspunkter vilkas innebörd likafullt var yrkande om avslag på propositionerna. Den distinktionen har Elver Jonsson missat.

Anf. 6 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag är naturligtvis medveten om att det har varit många inblandade, och det gäller för alla partier. Nu säger Mikael Odenberg att det handlar om ett konkret avslagsyrkande. Men om man inte utsäger det i motionen och dessutom uppträder med så tjocka filttofflor som Mikael Odenberg gjorde på den punkten är det ju inte konstigt om man fortfarande något funderar över var Moderata samlingspartiet befinner sig någonstans. Men det är bra om de under resans gång har kunnat nå en enighet. Då har ju riksdagsberedningen inte varit förgäves.

Anf. 7 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Det är så sällan som jag brukar anklagas för att bära filttofflor så det skall jag väl kunna leva med.

Sanningen, Elver Jonsson, är att vi har varit mycket tydliga i vår kommittémotion liksom i våra reservationer i utskottet. Vi tycker inte att de lagförslag som regeringen har lagt på riksdagens bord motsvarar de krav som enligt vår uppfattning måste ställas på en diskrimineringslagstiftning.

Innebörden av det tillkännagivande som vi har begärt att riksdagen skall göra är att man skall avslå de framlagda lagförslagen.

Anf. 8 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! I ett avseende är Mikael Odenberg och jag är överens, och det är att detta regeringsförslag inte har motsvarat de förhoppningar som vi har haft. Ändå har vi kommit till olika slutsatser. Folkpartiet är, som jag sade, i grunden mycket angeläget om införandet av en lagstiftning mot olika typer av diskriminering. Moderata samlingspartiet har kommit fram till en annan slutsats och yrkar avslag på regeringsförslaget. Det kan jag ha respekt för, men det kan vara bra att det sägs att vi på den här punkten delade på oss, och det beklagar jag.

Anf. 9 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! En ung svensk kvinna sökte i slutet av förra året ett arbete som receptionist på ett hotell i en västsvensk stad. Hon var mycket kvalificerad för detta arbete, men hon fick det inte. Kvinnan ringde upp chefen för hotellet, och han tyckte att hon skulle komma på intervju. Han gav henne också vissa förhoppningar om att hon skulle passa väldigt bra för arbetet. Men när hotellchefen såg den unga kvinnan blev han helt förskräckt. Han sade: Du är alldeles för mörk. Jag kan inte anställa en sådan som du.

Nu efteråt förnekar hotellchefen att han har sagt så. Men den unga kvinnan anmälde detta till polisen och diskrimineringsombudsmannen. Facket försökte då att förhandla med arbetsgivaren för att komma fram till en lösning, men förhandlingarna slutade i total oenighet. Hotellchefen säger att det var på andra grunder som han inte kunde anställa den unga kvinnan. I stället sade han till henne: Jag tycker att du skall åka till London. Där är det mycket mer internationellt så där kan du få arbete. Här i Sverige dröjer det innan du med din hudfärg kan få ett sådant här arbete. Jag vet att flera andra svenska tjejer med en annan hudfärg har fått jobb i London. Du får vänta till dess att det blir mer blandat här i Sverige.

Den unga kvinnan tyckte att det var fel att tänka så på ett hotell där man har många utländska gäster. Hon kommer från Israel men är adopterad och uppvuxen i Sverige. Hotellchefen säger att han menade inget negativt. Han hade bara sett hur en del flickor hade fått jobb i London.

Men hotellchefens förutsägelse att den unga kvinnan inte skulle få jobb i Sverige slog fel. Hon fick jobb på ett hotell i en västsvensk stad.

Vid uppvaktningen i utskottet hörde vi att man många gånger sällas bort redan i ansökningsögonblicket på grund av att man har ett utländskt efternamn, och det är väldigt svårt att kontrollera hur många som har sällats bort.

Det är viktigt att ta till vara invandrares många gånger höga utbildning och deras yrkeserfarenhet här i Sverige, inte minst med tanke på vår höga arbetslöshet, naturligtvis. De kommer att göra en mycket bra insats här i Sverige, och de behövs verkligen på arbetsmarknaden.

Fru talman! Miljöpartiet anser att arbetsmarknadsutskottets betänkande som i dag behandlas är ett framsteg för att uppnå bättre villkor i arbetslivet, för att förhindra att människor med funktionshinder, av utländsk härkomst eller på grund av sin sexuella läggning diskrimineras.

Vi tycker att det är viktigt att dessa lagar kommer till stånd som klart reglerar förhållandet med diskriminering. I vårt samhälle måste det finnas utrymme för alla. Ingen i vår tid skall behöva utsättas för kränkande behandling vare sig inom arbetslivet eller i vardagslivet.

Vi tycker att det är bra att den nya lagstiftningen träder i kraft så snart som möjligt. På grund av frågans art är detta väldigt angeläget. Men vi anser också att en samordning av lagarna på sikt är bra och att den skall genomföras efter en utvärdering och noggrann genomgång. Därför ser vi gärna att någon form av uppföljning och reformering sker inom en snar framtid. Det är också viktigt med en uppföljning av bl.a. lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder, som vi skriver i motion och yttrande från socialutskottet. Exempelvis kan kommuner och landsting i dag vägra att verkställa domstolarnas beslut om funktionshindrades rätt till insatser utan att några åtgärder vidtas från statens sida. Detta bör självfallet också samordnas.

Det är betydelsefullt att ombudsmannens arbetsuppgifter inte kan ändras beroende på vilken regering vi har utan att frågan underställs riksdagen. Vi tycker därför att det är av vikt att de olika ombudsmännen har en självständighet gentemot regeringen. Detta återfinns också bl.a. i de s.k. Parisprinciperna, som antagits av FN:s generalförsamling, vars krav på självständighet ställs på organ för skydd av mänskliga rättigheter.

I vår motion har vi också tagit upp frågan om möjlighet till positiv särbehandling, vilket utskottet behandlar med en mjuk skrivning. Man

säger att det skall kunna vara möjligt att anställa en särskild sökande som tillhör en utsatt grupp på arbetsmarknaden, även om det skulle finnas likvärdiga eller t.o.m. mer meriterade sökande.

För att främja den etniska mångfalden bör positiv särbehandling kunna utnyttjas. Dock skulle en uttrycklig regel om positiv särbehandling ha varit att föredra, enligt min mening.

Vi i Miljöpartiet har i flera motioner skrivit om antidiskrimineringsklausuler. Vi har inte reserverat oss i betänkandet, men vi kommer att stödja reservationen från Vänsterpartiet.

Dessa klausuler är ytterligare ett verktyg i kampen mot diskriminering av människor på grund av etnicitet, kön och sexuell läggning. Antidiskrimineringsklausuler i avtal om offentlig upphandling skulle visa att svenska staten vill beivra både könsdiskriminering och etnisk diskriminering.

I länder som Storbritannien, Kanada och USA har detta inte förhindrat företag att delta i förhandlingar om upphandling. Eftersom ett företag nu kan ge sig självt konkurrensfördelar genom att ha en bra miljöpolicy, blir antidiskrimineringsklausuler ett verktyg för att konkurrera ut företag som diskriminerar.

Fru talman! Arbetstagarorganisationers talerätt skall utredas i översynen av delar av jämställdhetslagen, säger utskottet och avstyrker därmed Miljöpartiets och Vänsterpartiets yrkanden. Vi anser dock att arbetstagarorganisationer som har kollektivavtal med arbetsgivaren skall kunna få göra en framställan till Nämnden mot diskriminering. Därför vill vi reservera oss mot utskottets avstyrkan. Vi anser att det inte behövs ytterligare en utredning, utan det behövs aktiva åtgärder för att främja etnisk mångfald.

Fru talman! Miljöpartiet tycker att det är väldigt positivt att utskottets förslag även inkluderar diskriminering på grund av sexuell läggning. Homosexuellas ställning på arbetsmarknaden är en fråga som kommit lite i skymundan. Men det är en utsatt grupp vars rättigheter bör läggas under myndighetstillsyn. Samhället bör bevaka de homosexuellas rättigheter både inom och utanför arbetsmarknaden. Därför hälsar vi också Ecce Homo-utställningen varmt välkommen hit till riksdagen.

Min partikollega Yvonne Ruwaida kommer att fullfölja Miljöpartiets inlägg här i dag.

Med dessa ord, fru talman, vill jag härmed yrka bifall till reservationerna nr 12 och 17 i betänkandet.

Anf. 10 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Jag tror att den lagstiftning som vi skall debattera och besluta om i dag här i riksdagen kommer att glädja Christopher. Christopher är den bilmekaniker som vi kunde läsa om i tidningarna för inte alltför länge sedan, som inte fick jobb på en bilverkstad trots likvärdig utbildning och trots uppenbart längre arbetslivserfarenhet. Lagen kommer inte att hjälpa Christopher – hans fall är avgjort – men det kommer att signalera ett viktigt budskap.

Jag tror att lagen kommer att glädja Linda, den hotellreceptionist som Barbro Johansson nämnde i sitt anförande tidigare, som inte fick jobbet på grund av att hon var alltför mörk.

De båda har redan blivit utsatta för den personliga kränkning som det innebär att inte få ett jobb enkom därför att de har fel hudfärg. De har inte blivit bedömda som de individer de är och borde ha rätt att bli bedömda utifrån. De har inte blivit bedömda utifrån sin kompetens.

Med en ny lag kanske också Johann kan känna sig lite mindre orolig än vad han gör i dag för att hans sexuella läggning skall diskvalificera honom från att få de jobb han söker.

Kanske är det så att Tina nästa gång hon söker jobb på banken för andra gången slipper att bli uppenbart förbigången på grund av sitt handikapp.

De är alla individer. De är alla verkliga personer som har drabbats av diskriminering. De är levande bevis på att diskriminering faktiskt förekommer och att denna lagstiftning som vi i dag skall behandla behövs.

De är tyvärr långt ifrån ensamma. Antalet anmälningar till Ombudsmannen för etnisk diskriminering i arbetslivet räknas numera i hundratal varje år. Det är antagligen toppen på ett isberg.

Mer än var fjärde arbetsgivare säger sig i undersökningar vara negativ till att anställa homosexuella. Mörkertalet är antagligen gigantiskt.

Var fjärde funktionshindrad uppger sig i en undersökning gjord av SCB någon gång ha blivit bemött på ett diskriminerande sätt i arbetslivet.

Det behövs en lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet, och det behövs en lagstiftning som är stark och tydlig.

Vi kan se diskrimineringen också i högre arbetslöshetstal och omvänt i lägre sysselsättningsgrad för funktionshindrade och för människor med annat etniskt ursprung.

Det gläder mig att vi i denna kammare i dag kan ha en samsyn om att diskriminering i arbetslivet är ett avgörande samhällsproblem, att det faktiskt finns och att vi behöver göra någonting åt det.

Fru talman! Det som vi diskuterar i dag är lagar som skall värna individens rätt – rätten till en rättvis behandling i arbetslivet. Men det är också en lag som skall förebygga framtida diskriminering. Diskriminering, ofta byggd på fördomar, inte bara fördummar utan kostar också. Som många andra har redovisat är det uppenbart att många välutbildade invandrare, som skulle kunna minska de flaskhalsproblem som vi i dag ser på arbetsmarknaden, över huvud taget inte får chansen. Det är en samhällsekonomisk kostnad.

Detta är kort sagt en lag som skall värna individen mot fördomar, men den skall också värna samhället mot samhällsekonomisk misshushållning.

Då uppstår frågan: Kommer lagarna att hjälpa, kommer de att räcka och kommer de att rätta till de problem som finns? Svaret är förstås att dessa lagar inte löser alla problem. Vi är alla överens om att det första och viktigaste inslaget måste vara att öka antalet jobb i samhället. Då får också de med annan etnisk bakgrund, med annan sexuell läggning och de funktionshindrade större möjligheter att få jobb.

Det nyanserade svaret på frågan om det hjälper rymmer också insikten om att långvarigt och mångårigt utanförskap, ofta grundat och baserat på diskriminering, objektivt sett försämrat utsatta gruppers konkurrensförmåga på ett sätt som egentligen ingen lagstiftning kommer att kunna rätta till. Likväl kommer lagen att spela stor roll dels därför att den ger

individerna rätt till upprättelse, dels därför att arbetsgivaren åläggs att vidta aktiva åtgärder för att främja etnisk mångfald i arbetslivet.

Rädslan för straff och krav på aktiva åtgärder kommer att innebära snabbare integrering. Det kommer att innebära att slentrianmässigt tänkande, ofta grundat på fördomar, bryts. Det är bra. Och inte minst spelar lagen en roll genom att den manifesterar samhällets inställning att alla människor har ett lika värde, inte bara i ord utan också i realiteten. Diskriminering är aldrig någonsin acceptabelt.

Vad innebär då lagarna? Det är värt att säga några ord om det, eftersom diskussionen här så oerhört mycket har handlat om form och så oerhört lite om substans.

För det första inkluderar de nya lagarna diskriminering på grund av funktionshinder och sexuell läggning. Därutöver får arbetsgivarna ett ansvar att ingripa vid trakasserier grundade på sexuell läggning, funktionshinder och etnicitet. Dessa krav liknar i mångt och mycket de som redan finns i jämställdhetslagen när det gäller sexuella trakasserier.

De nya diskrimineringslagarna omfattar hela anställningsförfarandet, inklusive rekryteringsförfarandet. Lagarna omfattar ett förbud som både rymmer direkt och indirekt diskriminering.

Men det viktigaste av allt är kanske att bevisbördan förändras så att handlingen och inte syftet blir avgörande. Att den diskriminerade i dag haft att bevisa inte bara diskrimineringen som sådan utan också att arbetsgivaren har haft diskriminerande syfte har gjort den nu gällande lagstiftningen tandlös på många sätt. Nu skapas rimligare krav på bevisningen. Därmed knyts också lagen närmare den tradition som finns inom EG-rätten.

Detta är de stora substantiella förändringarna som faktiskt kommer att förändra arbetsmarknaden för dem som i dag upplever diskriminering.

Till detta kommer ett antal mindre förändringar som utskottet gör i sin behandling. Det gäller ombudsmannens ställning i frågor utanför arbetslivet som utskottet, till skillnad från regeringen, vill se lagreglerad.

Här finner jag den moderata kritiken något underlig. Man säger att lagstiftningen enkom skulle handla om arbetslivet. Den lagstiftning som utskottet nu har införlivat har ju exakt samma ordalydelse som den gamla lagen. Man kan fundera på hur den moderata gruppen tolkar lagstiftningen.

Utskottets ändringar innebär också att förbuden gäller när en arbetsökande diskrimineras på grund av att arbetsgivaren tror att den arbetsökande är funktionshindrad eller har en viss sexuell läggning. De ger ett förbud som omfattar även trakasserier som tar sig etniska uttryck. Med de här förändringarna blir lagarna mer likartade sinsemellan.

Därutöver gör utskottet ett antal förtydliganden när det gäller ideella skäl som bl.a. öppnar möjligheterna för de arbetsgivare som så önskar att i tydliga fall, i likhet med jämställdhetslagen, kunna arbeta med positiv särbehandling.

När det gäller den delen av lagen – och flera andra har varit inne på den – som handlar om de undantag från det direkta diskrimineringsförbudet som grundas på ideellt eller särskilt skäl, påpekar utskottet att det i mycket speciella undantagsfall kan vara berättigat att väga in arbetstagens eller arbetssökandens etnicitet, funktionshinder eller sexuella läggning. Det kan t.ex. handla om den diskussion som har förts om kyrkorna.

Texten i denna del bör tolkas som ett förtydligande av regeringens ställningstagande och inte som en avvikelse från det fortfarande starkt vägande diskrimineringsförbudet. Restriktivitet kommer fortfarande att vara huvudlinjen. Utskottet skriver att det handlar om mycket speciella undantagsfall. Det är klart att detta är en svår fråga som det finns all anledning för riksdagen att fortsätta att bevaka. Här står frågan om religionsfrihet mot den rättmätiga begäran att faktiskt inte bli diskriminerad. Jag tror att vi får anledning att återkomma till den diskussionen.

Så till diskussionen om en samlad lagstiftning. I utskottet, liksom i många andra organisationer, har en stor del av diskussionen handlat om detta. Det är uppenbart att en samlad lag, inte minst på grund av överskådlighet, skulle ha vissa fördelar. Samtidigt är det uppenbart att bristen på överskådlighet delvis beror på att kraven är olika långtgående i olika lagar.

Att formulera en ny lag skulle innebära ett nytt utredningsarbete och, inte minst viktigt, därmed också en ytterligare förskjutning av en angelägen lagstiftning. För oss socialdemokrater har det viktiga varit att snabbt få en fungerande och stark lagstiftning. Detta har varit viktigare än att nu föra ihop tre lagar.

Vi tycker att först när den lagstiftning som vi nu skall fatta beslut om fått verka, skall den utvärderas och förhoppningsvis också kunna sammanfogas till en lag.

På Vänsterns fråga om vad ”på sikt” innebär vill jag säga att det innebär att man inte skall dra det i långbänk, men samtidigt att man skall ha någon form erfarenheter från den lagstiftning vi nu fattar beslut om.

Vi har med andra ord valt substansen framför formen. Uppriktigt talat är vi inte så lite förvånade över hur många som har fokuserat på form framför innehåll. Den här debatten ger ju också uttryck för det. Det viktiga är ju faktiskt att få en lagstiftning som kan ingripa mot diskriminering och inte var eller i vilken form lagstiftningen skall stå i lagboken.

Vi ser också orsakerna till denna diskussion. Jag tycker att det har blivit ett bekvämt sätt att här och nu säga nej till lagstiftningen. Till synes vill man ha en starkare lag, men i realiteten innebär det att man skjuter den effektivare lagstiftningen på framtiden. Man passar och accepterar här och nu.

I vissa fall beror det säkert på någon form av missriktad välvilja, men i åtminstone ett fall, det moderata fallet, är det uppenbart att det också handlar om en avvägning där diskriminering får stå tillbaka för andra syften som är angelägnare i deras ögon.

Ändå är det glädjande att lagen i dag kan antas i så pass bred enighet som nu kommer att ske. Kristdemokraterna står bakom betänkandet i dess helhet, vilket är välkommet inte minst mot bakgrund av att det också berör diskriminering på grund av sexuell läggning.

Vänstern och Miljöpartiet har vissa förslag på sakförändringar men står i stort bakom lagstiftningen.

Folkpartiet intar en klassisk liberal och kluven inställning. Å ena sidan skall man ha lagstiftning och å andra sidan skall den inte vara alltför långtgående, eftersom det då kan drabba företagandet. Helst skall man ha en lag i stället för tre, eftersom det blir oerhört mycket tydligare då. Det är en klassiskt kluven folkpartistisk linje.

Moderaterna och Centern yrkar avslag med motiveringen att det inte är en samlad lagstiftning.

Jag tror att det ändå är värt att notera att Moderaterna inte bara argumenterar mot formen – och Mikael Odenberg gav ju uttryck för det här också – utan också mot flera viktiga substantiella delar. För Moderaterna är den fria anställningsrätten viktigare än att vi har en kraftfull lag mot diskriminering. Man hävdar följaktligen att en ny lagstiftning bara innebär mer krångel för små företag. Man medger att det finns diskriminering, men man redovisar inget verkningsfullt medel mot det. Man säger: Låt oss jobba med information och opinion! Låt oss ha en lagstiftning mot diskriminering i de individuella fallen! Men låt oss inte ha rätten att pröva diskriminering vid de tillfällena när de allra flesta fallen av diskriminering faktiskt sker, nämligen vid anställningen!

Då skall det inte finnas en sådan prövning. Det är motsägelsefullt.

Det finns mycket att anföra mot detta. Jag skall inte gå in på det i detalj. Men det finns ett antal fall där vi faktiskt redovisar att företagandet inte kommer att drabbas av detta. De företag som sköter sig har ingenting att frukta av detta. Detta är en lagstiftning som drabbar dem som diskriminerar i arbetslivet. Det finns ingen anledning att agera försvarsadvokater för diskriminerande arbetsgivare.

På många sätt tycks Moderaternas linje vara att gärna hålla ett rejält högtidstal mot diskriminering, men först och främst skall det finnas en fri anställningsrätt för de arbetsgivare som på ett eller annat sätt diskriminerar.

Fru talman! För oss socialdemokrater är diskrimineringsfrågor mer än manifestationer. De är vardagsrätten att slippa bli diskriminerad – den högst mänskliga rätten att bli bedömd utifrån vem man är och inte vilken grupp man tillhör. Men det handlar också om rätten att kunna vara stolt över sin egen bakgrund utan att för den skull behöva bli drabbad av arbetslöshet.

Därför vill vi gärna se den här lagen. Vi tror att dessa lagar kommer att skydda Christopher, Linda, Johann och Tina mot framtida diskriminering.

Därför vill jag nu yrka bifall till utskottets förslag om en stark ny diskrimineringslagstiftning och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 11 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Martin Nilsson för att han har besvarat några av de frågor som jag hade i mitt anförande.

Martin Nilsson säger att det är bra om lagen blir stark och tydlig, och det instämmer jag i till fullo. Men när det gäller lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning har § 3 blivit mycket svagare än vad i varje fall regeringen har tänkt sig.

Vi i Vänsterpartiet menar nog ändå att lagen bör antas och verka för de svagas intresse. Det måste vara en förutsättning när vi stiftar lagar här i riksdagen. De får inte skydda de starka intressena eller dem som diskriminerar. Med den skrivning som nu finns är jag rädd för att de starkas intressen kommer att skyddas.

Jag vill fråga Martin om han bedömer att vi på något sätt kan ta upp den här skrivningen i utskottet.

Anf. 12 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att nu låta den här lagstiftningen verka och att se vad den får för konsekvenser.

När det gäller det här avsnittet skriver utskottet: Det är dock inte utslutet att det i mycket speciella undantagsfall kan vara berättigat att väga in arbetstagarens och arbetssökandens etniska tillhörighet, trosbekännelse, funktionshinder eller sexuella läggning.

Det är då inte fråga om att legitimera diskriminering, utan det handlar just om de fall då de här förutsättningarna faktiskt kan ha en avgörande betydelse för möjligheten att klara ett jobb. Jag tror att det är ganska uppenbart för de flesta av oss att det inte är rimligt att begära att Svenska kyrkan skall anställa en muslim som präst eller omvänt. Det finns ju ibland vissa fall då exempelvis religionen faktiskt är ett krav. Det kan också finnas fall då religionsfriheten inskränker på andra sätt.

Jag tycker att man skall följa detta och se vad det får för konsekvenser. Jag tror faktiskt inte att utskottets eller regeringens förslag skall tolkas på det sätt som jag vet att somliga har valt, nämligen att det nu blir fritt fram att diskriminera homosexuella inom kyrkan. Det är inte avsikten, och det tror jag inte heller kommer att bli tolkningen av de skrivningar man gör, varken i utskottets eller i lagstiftningens text.

Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer helt i Martins tolkning när det gäller det här med restriktivitet. Jag tror inte heller att det blir så många som kommer att drabbas av den här typen av diskriminering. Men de som drabbas tillhör en svag grupp. När vi formulerar en lag tycker jag att det är viktigt att vi tänker på allas intressen och försöker tillgodose allas möjlighet till en bra och rättvis behandling.

Martin betonar också individens rätt. Det är faktiskt så att vi har fått brev och annat från grupper som har varit väldigt bekymrade på grund av den här skrivningen i lagen. Tyvärr kan det nog finnas konservativa krafter som använder den som ett argument för att inte t.ex. anställa homosexuella inom kyrkan. Det kan finnas, och därför skulle jag vilja att det var lite tydligare.

Anf. 14 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns all anledning att följa denna fråga, och jag tror att vi får anledning att återkomma till den. Men det är också viktigt att se hur lagstiftningen kommer att tolkas, vad den innebär i mycket speciella undantagsfall och vilken betydelse ett domstolsutslag faktiskt lägger i den.

Jag tror att det skall vara tydligt att det är en förutsättning för att klara jobbet att man exempelvis har en viss religion eller en viss sexuell läggning. Jag tror att det i extrema undantagsfall kan spela roll, men det är verkligen i fåtalet fall.

Vi skall bevaka frågan, och vi skall se vad som händer. Blir det en sådan tolkning som somliga befarar får vi ta upp den till förnyad behandling.

Anf. 15 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi fick en intressant definition av vad klivenhet skulle vara. Jag menar att den som förordar *en* lagstiftning, en sammanhållen lag, är mindre kliven än den som förordar flera lagar och rider tre hästar samtidigt. Den rollen och den största klivenheten får i så fall Socialdemokraterna ta på sig i jämförelse med Folkpartiet, åtminstone i dag.

Sedan är inte heller Martin Nilsson helt befriad från det han säger att andra håller på med, "högtidstal". Han säger att det inte hjälper dem som har råkat illa ut. I bästa fall kan det bli signaler framåt. Han talar om den rättvisa behandling som många invandrare saknar i arbetslivet och har förhoppningen att den kommer. Jag instämmer i den förhoppningen. Men jag skall också säga att här har regeringen haft ett mycket stort ansvar genom att faktiskt inte ta tag i den typ av frågor som skulle gynna invandrade medborgare att lättare komma i fråga för anställningar.

Sedan, fru talman, skall Martin Nilsson ändå hållas räknig för att han ser fler jobb som något viktigt. Det är ju också en del underlåtenhet från regeringens sida att komma med i annat sammanhang, nämligen att vi får en breddad och utbyggd arbetsmarknad. Får vi det reducerar vi kraftigt de tillfällen då diskriminering kan bli aktuell. Det är viktigt med en utbyggd arbetsmarknad och med fler nya jobb. Det minskar risken för diskriminering i arbetslivet. Där har regeringen en hel del att återkomma till.

Anf. 16 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Elver Jonsson och jag säkert kan ta en debatt om arbetsmarknads- och tillväxtpolitik i något sammanhang, men det gäller ju inte debatten här och nu. Vi kan vara överens om själva grundförutsättningen, nämligen att det för de utsatta grupperna på arbetsmarknaden är oerhört viktigt att sysselsättningen ökar. Men dit tar vi olika vägar.

Jag tror att det förutom de generella tillväxtinsatserna också är viktigt att ha riktade insatser när det gäller de här grupperna. Många av de insatser den socialdemokratiska regeringen har gjort har just varit sådana att de har kommit till extra stor nytta för invandrargrupper. Jag vill ändå bara säga något om detta. Storstadspropositionen är ett exempel, liksom insatserna mot segregation, kunskapslyftet och satsningen på grundläggande utbildningar. Det ger förutsättningar för invandrare att få bra kunskaper för att faktiskt kunna komma ut på arbetsmarknaden. Jag för min del tycker nog att det är mer värdefullt för integration och minskad diskriminering än den informationskampanj Elver Jonsson i sina reservationer vill sätta i gång.

När jag pratar om att Folkpartiet är klivet tycker jag att det baserar sig på att man i en reservation skriver att det är svårt att balansera kampen för nya jobb mot de lagförslag som regeringen nu har lagt fram. Ett i och för sig mycket lovvärt lagförslag kan få till följd att man slår undan benen för företagare genom att ställa orimliga krav på dem t.ex. när det gäller skadestånd. Reglerna får till följd att arbetsgivare drar sig för att över huvud taget anställa personal.

Skall man ha en lagstiftning som spelar någon roll, eller skall man inte ha en lagstiftning som spelar någon roll? Det är ju där Folkpartiet är klivet.

Sedan tycker man i Folkpartiet att det är kluvenhet att ha tre lagar. Själv vill man föra in alla de här tre lagarna i en lagstiftning med exakt samma text. Det skall också vara exakt samma regler när det gäller aktiva åtgärder, när det gäller direkt diskriminering och när det gäller bevisregler. Och så skall det inte vara krångligt för att det råkar stå i en lag i stället för i tre lagar. Substansen är ju exakt den samma. Kluvenheten är att man i Folkpartiet inte riktigt vet vad man vill. Vi vill ha en bra lagstiftning. Det är vi säkra på.

Anf. 17 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Det sista var ett häftigt påstående med tanke på det motstånd som socialdemokraterna har visat i det förgångna när det gäller t.ex. införande av den jämställdhetslag vi lever med i dag.

Martin Nilsson sade i ett tidigare inlägg att det hade varit vissa fördelar med att få lagen samordnad men att det nu är bråttom.

Ja visst är det bråttom. Men ansvaret för att det inte är någon samordning måste ändå läggas på regeringen. Nu är Martin Nilsson och Socialdemokraterna beredda att lägga det ansvaret på småföretagaren i Gislaved och Gnosjö. Det är möjligt att han klarar av att hantera det. Men det vore en illusion att tro att det inte skulle föra något slags negativ effekt med sig. Eftersom vi var överens om hur viktigt det är med fler och nya jobb tror jag att det blir en sådan punkt som vi behöver iaktta och förmodligen justera.

Det är, fru talman, självfallet viktigt hur en lag ser ut, vad den innehåller substantiellt och vilka signaler den ger. Vi har också alla i vår dagliga vandell och gärning i vuxensamhället ett ansvar när det gäller den diskriminering som har pågått och pågår på en rad områden. Det hindrar inte att bristen på samordning klart lyser igenom i det som kan kallas första steget till en lagstiftning för förhindrande av en orättfärdig diskriminering.

Anf. 18 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att man skall vara självkritisk i en sådan här debatt, och vi socialdemokrater kan fundera över om vi inte under lång tid hade en överdrivet stor tro på parternas förmåga att klara diskrimineringsproblem på arbetsmarknaden. Jag kan därvidlag ge Elver Jonsson rätt när det gäller jämställdhetslagen.

Folkpartiet skall ha en eloge för att man under den tid när det fanns ett stort mittenblock i politiken klarade att leverera en diskrimineringslagstiftning. I den handikapputredning som Bengt Westerberg fick ta emot fanns ett förslag om förbud mot diskriminering av handikappade i arbetslivet. Det såg vi inte mycket av, men det berodde kanske på att Folkpartiet då inte längre var ett lika starkt parti utan tvingades in i andra partiets fälla.

Vi har nu goda förslag till en diskrimineringslagstiftning, men det finns något som jag fortfarande inte kan förstå. Många säger här att det är oerhört viktigt med en samordnad lagstiftning. Också jag tycker att det vore bra med en samordnad lagstiftning, och vi skall försöka få fram ett sådant förslag. Ändå måste man förklara varför det blir så oerhört mycket enklare.

Moderaterna är ärliga och säger att det inte bara blir enklare med en enda lag utan också att lagen skall innehålla mindre av substans. Många, inklusive Elver Jonsson, säger här att substansen skall vara densamma men att det bara skall vara en enda lag, eftersom det då blir så oerhört mycket enklare för alla småföretagare. Varför skulle det bli enklare för småföretagarna att vidta aktiva åtgärder om de råkar vara föreskrivna i lagen mot diskriminering i arbetslivet än om de skulle finnas i lagen mot etnisk diskriminering i arbetslivet?

Varför skulle det vara enklare att undvika diskriminering, om föreskrifterna råkade finnas i denna lagstiftning i stället för i de andra lagstiftningarna, när man ändå vet vad de innebär? Det viktiga är ju att vi förmår sprida substansen, så att den blir förstådd. Det är ett pseudoargument som man här för fram, för att undvika att ta upp diskussionen om substansfrågorna om hur vi skall undvika diskriminering och hur en praktisk lagstiftning härom skall se ut.

Detta har vi levererat. Somliga vill opponera mot det, men då får man hitta på lite bättre alternativ än att klaga på formen.

Anf. 19 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Den hittillsvarande debatten har visat att det finns en betydande samsyn på diskrimineringen som problem och företeelse i det svenska samhället. Jag har i mitt inlägg redovisat varför vi har kommit fram till en annan slutsats än regeringen av denna samsyn och varför vi sålunda underkänner lagförslagen och ger regeringen bakläxa. Det har inte att göra med att vi på något sätt skulle ta lättare på diskrimineringen.

Det finns däremot säkerligen en skillnad mellan oss i synen på lagstiftning som instrument för att komma till rätta med fördomar. Jag tror, ärligt talat, att min och Martin Nilssons viktigaste uppgift i kampen mot diskriminering inte ligger i vår roll som lagstiftare utan mer i hur det politiska ledarskapet utövas, i hur vår opinionsbildande roll utnyttjas och i hur vi agerar.

Låt mig ge ett exempel. Juan Fonseca skrev för några dagar sedan i Dagens Nyheter om det monumentala motståndet mot att släppa in invandrare i arbetarrörelsen. Han berättade om hur det ställs outtalade krav inom socialdemokratin och LO på hudfärg, födelsespråk och kulturella erfarenheter. Jag vet inte om han har rätt, men han var till för inte särskilt lång tid sedan socialdemokratisk riksdagsledamot.

Om de problem som han skisserar är korrekt beskrivna är det ganska uppenbart att dessa inte i första hand löses genom att Martin Nilsson och andra stiftar lagar utan genom att de agerar i arbetarrörelsen utifrån de värderingar som han har talat för från denna talarstol.

Björn Rosengren har gått ut med kritik mot att vi är sämst i världen på att anställa invandrare, men han har också visat att detta inte är så lätt. Under två och ett halvt år som landshövding lyckades han inte rekrytera en enda invandrare, trots att han anställde 78 personer.

Inte heller detta är en problematik som man kommer åt med lagar, utan man måste gå till sig själv, till sin hjärna och till sitt hjärta, för att förändra ett och annat.

Anf. 20 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker gott att vi kan diskutera även traditioner inom respektive partier. Det skall vi självklart också göra. Det är en viktig uppgift att diskutera opinionsbildning, information och upplysning i de här frågorna. Därom är vi inte på något sätt oense. Det ligger också i förslaget att diskrimineringsombudsmannen, som har en roll i detta, skall sprida goda exempel och arbeta med opinionsbildning gentemot arbetsmarknadens parter för att ge information om hur man kan jobba för mångfald på arbetsmarknaden.

Jag tycker ändå att Mikael Odenberg kommer undan lite väl enkelt och försöker smita undan från sakfrågan. Vi kan se fall efter fall av diskriminering där det är uppenbart att personer är förbigångna. Deras individuella rätt att faktiskt få sin sak prövad kränks gång efter annan. Då säger Mikael Odenberg: Låt oss sprida lite information! Låt oss ha lite av opinionsbildning!

Jag tänker mig lite tillbaka och funderar på hur Mikael Odenberg skulle ha argumenterat om han hade stått i denna kammare när beslutet om förbud mot barnaga en gång i tiden fattades. Då hade han sagt att det är en fråga om information, opinionsbildning, attityder och värderingar. Det skulle han också absolut ha haft rätt i. Visst är det så, och detta gäller också på arbetsmarknaden.

Men då är frågan: Kan lagstiftning i någon mån förändra värderingar och attityder i samhället? Sakerligen har Mikael Odenberg rätt också i att vi har olika syn på hur långt man kan använda lagstiftning. Jag tycker att förbudet mot barnaga är ett ganska fint exempel. Vi stiftade en lag som inte genomgående var så oerhört väl förankrad. Somliga tyckte att det väl var en onödig lag, men den har faktiskt inneburit förändringar i det sätt som folk agerar på.

Vi måste våga säga att diskriminering inte är okej. Om den inte är okej skall vi också visa det i lagstiftningen. Det är en individuell rättighet att få sin sak prövad utan att bli bedömd utifrån vilken grupp man tillhör. Denna individuella rätt skall finnas i samhället, och vi står för den. Jag hoppas att också moderaterna kan stå för den någon gång i framtiden.

Anf. 21 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Helt kort – jag har ingen anledning att upprepa mitt inledningsanförande: Jag har mycket tydligt klargjort att vi givetvis inte utesluter en lagstiftning för att skydda den enskilde individen. Men vi tycker inte att de tre lagförslag som har lagts på riksdagens bord motsvarar de krav som vi menar att man måste ställa på en diskrimineringslagstiftning. Jag har i mitt inledningsanförande och vi har i våra reservationer redovisat varför vi anser att det förhåller sig på det sättet.

Anf. 22 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det betvivlar jag inte alls, och det är något som man skall ha heder av. Men det är samtidigt så, fru talman, att moderaterna med hänvisning till det generella avslagsyrkandet har valt att inte ta ställning till de förslag som nu redovisas. I sina motivtexter skriver de dock tydligt att de har starka invändningar mot det som är substansen i lagstiftningen, nämligen att anställningen och rekryteringsförfarandet inkluderas i lagstiftningen.

Man pratar om den fria anställningsrätten, om varför det skall finnas skadestånd vid oavsiktlig indirekt diskriminering och om att det inte finns ett strikt objektiva anställningsförfarande som man kan bedöma på samma sätt. Allt detta är ju olika sätt att säga att den viktigaste diskrimineringsformen, nämligen den som förekommer vid anställningsförfarandet, där de flesta fall av diskriminering faktiskt sker, inte skall inkluderas i lagstiftningen. I stället skall det till en mer generell och övergripande lagstiftning. Detta blir en tunn lagstiftning, som inte kommer att ha någon praktisk effekt för dem som faktiskt blir diskriminerade. Jag tycker att det är synd, och jag hoppas att vi kan nå fram till mer av samsyn kring en mer långtgående lagstiftning.

Anf. 23 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är besviken på att regeringen inte tog in anspråk de ytterligare en eller två månader som jag tror att man skulle ha behövt för att samordna den här lagstiftningen. Jag tycker också att de lagstiftande myndigheterna har ett krav på sig att visa respekt för dem som skall tillämpa de här lagarna. I det här fallet har regeringen och majoriteten i utskottet inte gjort det.

Att ha tre nästan likadana lagar innebär ett merarbete för många människor som redan har ett ganska stort arbete. Det fanns t.o.m. en diskussion väldigt tidigt, när vi började hantera det här förslaget, om att utskottets kansli skulle göra en samordning. När vi fick översikterna över hur lagarna föll ut visade det sig att skillnaderna var ganska små. Det var dock inte möjligt att göra en sådan här samordning i utskottskansliet, även om hanteringen kanske skulle ha kunnat genomföras. Dessutom är det inte meningen att riksdagen skall sköta regeringens arbete.

Varför kunde man inte ta den här tiden och genomföra detta när man hade gjort ett så stort arbete? Nu får man alltså tre lagar som ligger mycket tätt vid sidan av varandra, men ändå inte riktigt. Vi är helt överens om att det är viktigt med den här lagstiftningen. Varför då inte göra den riktigt bra på en gång, när det nu finns så stor överensstämmelse mellan de här lagarna och vi är överens om att det är oerhört viktigt att vi har en lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet? Sedan kan vi ta och gå vidare med att införliva även jämställdhetslagen i det här paketet och vidga lagstiftningen. Men man hade ju kunnat göra det här utan våldsamt stora ansträngningar från början.

Anf. 24 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Lagarna är till viss del olika. I de fall där de är likalydande har utskottet gjort sitt bästa och gjort små korrigeringar för att se till att lagarna skall ha samma lydelse och att de skall vara så tydliga som möjligt. Det är samma diskrimineringsregler, samma krav mot indirekt diskriminering och samma krav mot trakasserier i alla de här lagarna. Det räcker faktiskt att man vet hur man skall bete sig utifrån en av dessa lagar, för då vet man det även på de andra områdena.

Sedan finns det även substantiella skillnader. Det gäller t.ex. aktiva åtgärder. Jag tycker att man skall ta den här diskussionen, men att den här diskussionen inte är så vansinnigt lätt som somliga ledamöter i den här kammaren försöker göra den till. Det visas ju faktiskt av det faktum att alla partier hyser en väldigt stor tveksamhet när vi kommer till frågan

om man också i den här samordnade lagstiftningen skall inkludera jämställdhetslagen. Då börjar man tveka, och Margareta Andersson och andra har också gjort det i sina reservationer. Skall den verkligen in här? Där finns ju också ett par avvikande inslag på samma sätt som det finns det när det gäller det etniska och kravet på aktiva åtgärder och när det gäller funktionshinder och krav på anpassning. Så det finns grundläggande likheter, men det finns också olikheter, och det gör faktiskt att det inte är så där vansinnigt enkelt.

Jag måste säga att jag tycker att det är lite beklagansvärt att Centern, som säkert i grund och botten inte har någonting emot ganska långtgående diskrimineringsregler, väljer en linje som skulle innebära en förskjutning och en försening av en effektiv lagstiftning med säkert ett halvår eller ett år, vad vet jag. Det är ett problem, och jag tycker att det är synd att Centern har kommit fram till den inställningen.

Anf. 25 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ja, det är beklagligt att vi har fastnat på den här lagstiftningen. Men det beror på att det här är ett förslag som vi inte är nöjda med. Att det blir så många lagar som ligger så nära varandra – vi har den här lagstiftningen och jämställdhetslagstiftningen – gör ju också att det blir så krångligt när människor skall tillämpa lagarna. Det blir krångligt för företagen som skall anställa människor, det blir krångligt för ombudsmännen som skall hantera detta och det blir krångligt i rättsväsendet. Vi behöver förenkla lagstiftningen och göra saker och ting lättare för att underlätta livet för alla människor som skall leva i det här samhället. Vi får så många olika krångligheter att man till slut struntar i alltihopa och låter allting gå, och så hoppas man att ingen anmäler att man har gjort ett fel. Och många gånger händer ju ingenting, eftersom det också finns människor som inte vet sina egna rättigheter. Det är också ett informationsproblem, det här att vi får så många olika regler som nästan sammanfaller.

Vi behöver förenkla saker och ting och inte göra saker och ting ännu krångligare. Det är en av grunderna till att Centerpartiet inte har ställt upp på den här tredelade lagstiftningen.

Anf. 26 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Krångligheten i de här lagstiftningarna är den här debattens kraftigast övervärderade faktor. Det här är inte mer krångliga lagar än någon annan diskrimineringslagstiftning. Det är en tydlig lagstiftning som säger vad man får och vad man inte får göra.

Jag tror inte att den enskilde småföretagaren i Gislaved eller Gnosjö eller någon annanstans kommer att sitta och lusläsa lagarna. Han kommer att få sina informationsblad från sin arbetsgivarorganisation om vad den här lagen innebär. Den kommer att säga att diskriminering av de här grupperna inte är tillåten, och det får inte gå till på det här och det här sättet. Och det är samma regler dem emellan, så det kommer att synas väldigt tydligt. Det kommer också att synas tydligt att det finns vissa särskiljande drag mellan de här lagarna, så krångligheten är en övervärderad faktor. Jag är helt övertygad om att det inte hade blivit mindre krångligt om man hade lagt dem i ett häfte än om man hade lagt dem i tre

häften. Det kan finnas andra skäl för det, men det handlar inte om krånglighet först och främst.

Anf. 27 MAGNUS JACOBSSON (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater har framhållit i våra motioner att det är mycket angeläget att man genom de lagar vi här i kammaren i dag skall fatta beslut om skall få ett nytt verktyg för att ta itu med olika typer av diskriminering.

Respekten för alla människors personliga integritet, oavsett ras, religion, kön, handikapp eller sexuell läggning, är en förutsättning för ett civiliserat och demokratiskt samhälle. Det är viktigt att vi tar diskrimineringsfrågorna på stort allvar. Det är också uppenbart att vi har problem med diskriminering i samhället. Det gäller t.ex. invandrare som inte får jobb, inte på grund av brist på kunskap eller kompetens utan bara på grund av att de har ett utländskt klingande namn, eller handikappade som nekas jobb trots att de egentligen kan jobbet; det är inte där handikappet sitter. Andra uttryck för diskriminering är det oprovocerade våld som homosexuella utsätts för.

Eftersom vi vet att det faktiskt förekommer diskriminering i samhället och arbetslivet anser vi att lagarna behövs för att påverka människors attityder. Utifrån de här tankarna anser vi att de nuvarande lagarna inom arbetslivet har en viktig funktion att fylla. Inte minst lagens normativa betydelse är viktig att poängtera.

Men trots att vi i grunden är positiva till de föreslagna lagarnas intentioner anser vi att det är omotiverat att för detta ändamål införa tre nya lagar med nästan identisk uppbyggnad. För både företagare och enskilda arbetstagare innebär denna föreslagna ordning med tre lagar onödigt krångel och en mer svåröverblickbar situation vad gäller diskriminering i arbetslivet. De tre lagförslagen hade med fördel kunnat samordnas i en lag.

Det förefaller också omotiverat att ha tre parallella myndigheter eller institutioner för att hantera frågor om diskriminering i arbetslivet. I enlighet med vad som förordas i våra motioner bör de tre ombudsmännen som berörs av lagförslagen samlas i en myndighet. De skulle då kunna samarbeta och jobba på ett kraftfullare sätt.

Utskottsmajoriteten har givit uttryck för samma synsätt som vi kristdemokrater har och utgår från att ett utredningsarbete skall komma i gång på lite sikt med syfte att samordna lagstiftningen. Det är också en viktig anledning till att vi kristdemokrater inte anser att det finns tillräckliga skäl för att fördröja ikraftträdandet av den föreslagna lagstiftningen. För oss är det angeläget att samordningen inte fördröjs. Den utredning som skall komma till stånd måste enligt vår mening vara slutförd inom denna mandatperiod.

Det är viktigt att utformningen av den här typen av lagstiftning är balanserad mellan å ena sidan enskilda individers skydd och å andra sidan företagens, och särskilt de små företagens, intresse av att slippa omfattande och krångliga regler. En samordning av lagarna för de nu berörda lagen av diskriminering är därför angeläget. Vi vill därför betona vikten av att man i det kommande utredningsarbetet har båda aspekterna för ögonen. Reglerna måste utformas så att de blir ett effektivt verktyg mot

diskriminering, samtidigt som de inte i onödan hämmar företagens vilja att anställa.

Vi har också i våra motioner pekat på det självklara med att de olika ombudsmännens uppgifter regleras av riksdagen genom lag och inte som en förordning som regeringen med ett klubbslag kan ändra. Även här kan vi se att utskottet tillmötesgår kristdemokraternas önskemål.

Särskilt glädjande anser vi att det är då majoriteten på vår inrådan varit med och förtydligat skrivningarna kring ideellt eller annat särskilt intresse, vilket gör att individers integritet och eventuella ideella eller religiösa övertygelser inte kränks utan båda intressena tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Det innebär enligt vår mening att alla ideella föreningar eller verksamheter, såsom religiösa sammanslutningar och organisationer för handikappade, invandrare eller homosexuella, tryggt kan anställa nyckelpersoner som har nära samband med verksamhetens kärna utifrån föreningens ideologi utan att riskera att bryta mot lagens intentioner.

I kristdemokraternas kommittémotion om handikappolitiken framhåller vi att Sverige i dag inte har någon lag som förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning. I allt kärvare tider med risk för att olika grupper hamnar i ett utsatt läge är det nödvändigt att införa lagstiftning. Lagförslaget mot diskriminering av funktionshindrade i arbetslivet är ett steg framåt, men alltså saknas ett heltäckande skydd. En generell lagstiftning mot diskriminering av funktionshindrade är enligt vår mening nödvändig. Vi anser därför att en utvidgning av diskrimineringslagstiftningen inom alla områden bör ingå i utredningens uppdrag.

För oss kristdemokrater är det självklart att det varit bättre om regeringen kommit med en samlad lag som behandlade diskrimineringsfrågorna i stort. Men efter de förbättringar av regeringens förslag som skett i arbetsmarknadsutskottet, och med tanke på angelägenheten av att inte fördröja ikraftträdandet av dessa lagar, är det förvånande att det i dag inte är total enighet bakom utskottsmajoritetens förslag.

Mikael! Att moderaterna säger nej med hänvisning till företagens situation och bristen på helhetsgrepp är inte förvånande. Men helheten är i dag avsevärt förbättrad jämfört med regeringens förslag. Jag tror att man kan hävda att företagare som använder sig av vanligt sunt bondförnuft aldrig kommer att få problem med de nya lagarna.

Det är däremot enligt min mening svårt att förstå Centerns agerande, då man i olika sammanhang vill framställa sig som de svagas enda försvarare. Margareta Andersson! Hur kan ni säga nej till AU:s betänkande med den enda konkreta motiveringen att det vore bättre om regeringen hade kommit med *ett* lagförslag – en ståndpunkt som även majoriteten delar? Centerns linje innebär att vi inte skall vidta några åtgärder i rätt riktning i väntan på att den fullkomliga lösningen skall komma via ett samlat lagförslag. Vore detta ett allmänt beteende i alla politiska sammanhang blev det inte många beslut fattade. Vi måste alltid kompromissa och får i många frågor nöja oss med att det var det näst bästa förslaget som det fanns majoritet för. Det vore därför glädjande om Centern omprövade sitt nej och anslöt sig till majoritetens förslag, som trots sin ofullkomlighet innehåller kraftiga förbättringar av lagstiftningen kring diskriminering i arbetslivet.

Jag vill härmed yrka bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Anf. 28 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har bara ett par korta synpunkter. Jag tycker att det var ett spänstigt, för att inte säga käckt, anförande som Jacobsson höll. Men sett till de motioner som åberopades och det man skriver i sitt särskilda yttrande överger man nu den kraftfulla linje som varit så väldigt viktig för kristdemokraterna. Av det kraftfulla anförandet blev det bara ett litet pip kvar.

Nu är Magnus Jacobsson förvånad över att inte alla utan reservationer, precis som kristdemokraterna, är med på det här. Men det skulle vara intressant att veta: Vilka är dessa slående förbättringar som gör att kristdemokraterna inte finner anledning till någon invändning?

Anf. 29 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Nu pratade Elver Jonsson väldigt allmänt. Jag blev lite nyfiken på vad som skilde motionen och det särskilda yttrandet från det jag sade nu. Det sade han inte något konkret om.

Den slående förbättringen, eller det vi argumenterar för, är att lagförslaget såsom det nu ligger på ett bra sätt väger de intressen som vi vill ställa mot varandra – individen, ideologi/religion/etnicitet etc. och även företagande. Vad vi däremot beklagar är att det kommer i den form det gör. Det är dock en formdiskussion, och där har vi inte landat i att formen är så farlig. I sak tror vi ändå att det här är en lagstiftning som går i rätt riktning.

Sedan betonar vi återigen och har så gjort hela tiden, både i arbetsmarknadsutskottet och här i talarstolen, att frågorna måste utredas. Då får vi se vad de här lagarna får för konsekvenser, bl.a. för småföretagen. Blir det för krångligt måste vi se över det. Får det andra sneda effekter måste vi se över det också.

Jag tror inte att vi har velat hit och dit, men vi har velat ha en lagstiftning.

Anf. 30 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara att från de tydliga yrkanden som finns i motionen, och som man också framför här i talarstolen, går man till att nöja sig med att en utredning kan ”komma i gång på sikt”, som det står i det särskilda kd-yttrandet. Jag noterar svaret från Magnus Jacobsson.

Anf. 31 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Ja, det är korrekt att vi tillsammans med majoriteten har gjort en viss kompromiss i förhållande till det ideala, nämligen våra egna motioner. Men återigen: Vi tror att det är viktigt att komma i gång med de här lagarna och har därför, liksom Folkpartiet, sagt ja till utskottet.

När det sedan gäller utredningen kommer vi att jaga sossarna. Det här skall utredas inom den här mandatperioden. Jag tror att sossarna vill att det tar lite längre tid; det handlar väl lite om vilken tid man anser sig behöva för att se hur lagarna fungerar i praktiken. Men vi kommer att

följa frågan med stort intresse, och vi skall ha en utredning av vad det hela får för konsekvenser, bl.a. för småföretag men även för andra organisationer.

Anf. 32 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har kommit till olika bedömningar av de här lagförslagen. Jag har redovisat detta både i mitt anförande och i mitt replikskifte med Martin Nilsson och har inte så mycket mer att tillägga.

Jag tycker att respekten för dem som skall efterleva lagarna också är någonting vi måste ta på allvar. Vi måste se till att det fungerar så enkelt som möjligt.

Jag är övertygad om att etnisk och annan diskriminering i arbetslivet är någonting som vi måste åtgärda, men om man hade gjort det här arbetet från början hade det inte behövt ta årtal.

Anf. 33 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att alla här inne har varit överens om att det hade varit önskvärt med *en* lagstiftning när det gäller de här tre områdena.

Margareta Andersson talar om respekten för dem som skall följa lagarna. Men det är väl inte så svårt. Man får inte diskriminera en kvinna bara därför att hon är kvinna. Man får inte diskriminera en handikappad bara därför att han är handikappad. Man får inte diskriminera en homosexuell bara därför att han är homosexuell. Man får inte diskriminera en religiös bara därför att han är religiös. Det är ju det vi säger! Det är det lagen kommer att handla om. Var en enskild jurist sedan måste hitta papperen då det uppstår en tvist är väl inte ett så farligt problem.

Vore det inte enklare att nu ta de här lagarna i stället för att skjuta det på framtiden? Det är ju lite som Martin säger: Skjuter vi det på framtiden vet vi inte när det kommer tillbaka till det här huset. Det är inte mycket som kommer från regeringen till det här huset.

Anf. 34 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det finns alltid en risk att lagstiftning blir ett slag i luften, speciellt en lagstiftning som har till syfte att påverka attityder. Personligen har jag varit mycket negativ till den typ av lagstiftning som vi här i dag skall besluta om. Men sedan har jag fått svart på vitt och sett verkligheten, t.ex. att mer än hälften av de funktionshindrade står utanför arbetsmarknaden medan drygt 70 % av den övriga befolkningen har arbete. Jag har mött en mängd funktionshindrade som trots bra utbildning och höga kvalifikationer står utanför arbetsmarknaden – och detta oavsett arbetsmarknadsläget. Allt detta har gjort att jag har ändrat mig.

Mycket av debatten i dag har handlat om huruvida det här kommer att påverka och försvåra företagsamheten här i landet. Jag vill säga att jag tror att det är andra arbetsrättslagar och höga skatter som försvårar och som borde avskaffas eller ändras. Ta t.ex. USA, som har en mycket hård lagstiftning mot etnisk diskriminering och diskriminering av funktionshindrade i arbetslivet. Inte har företagsamheten försvårats där. Nej, i USA blomstrar företagsamheten.

För de funktionshindrades del kommer lagen att skydda mot diskriminering vid anställning, befordran, löne- och anställningsvillkor, uppsägning osv. Men lagen ger inte rätt till arbete. Det är viktigt. Jag vet att

de funktionshindrade är väl medvetna om att den inte ger rätt till arbete. Bara att få bli kallad till en anställningsintervju och bli bedömd utifrån vad man kan är ett stort steg framåt.

I motion A722, där jag är medmotionär, tar vi upp vissa invändningar mot den här lagstiftningen; bl.a. gäller det arbetsgivarens skadeståndsansvar vid oavsiktlig etnisk diskriminering. Det kommer Gustaf von Essen att närmare gå in på senare.

Vidare tar vi upp att vi skulle vilja ha en utvärdering av dessa lagar efter ungefär två år för att se om de har gett den effekt som var syftet. Om de inte har gjort det måste man överväga om lagarna skall ändras eller om de skall avskaffas.

Trots vissa brister, trots att det hade varit bättre med en samlad lagstiftning och trots att det hade varit väldigt bra med en lagstiftning som omfattar mer än bara arbetslivet anser jag att vi som ett första steg måste anta de föreliggande lagförslagen i dag.

Fru talman! Jag kommer under mom. 1 att stödja utskottet, dvs. jag stöder inte mitt eget parti. Trots att jag har vissa invändningar kommer jag som sagt att stödja utskottet. Under mom. 2 kommer jag att avstå.

Anf. 35 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Den lagstiftning som vi skall fatta beslut om i dag är ett steg i rätt riktning för att undanröja de fördomar som finns i vårt samhälle och som riktas mot människor som kommer från andra länder, människor med funktionshinder och människor med olika sexuell läggning. Men den är bara ett steg på vägen. Det är viktigt att vi går vidare.

Häromdagen hade jag besök av en man som berättade att hans son är homosexuell. Sonen läste juridik och sökte sedan plats på en advokatfirma. Vid anställningsintervjun fick han frågan: Är du gift eller är du sambo? Han sade att han var sambo. Så var det inte mer med det och han fick jobbet.

Sedan skulle det bli personalfest. Vis av tidigare erfarenheter visste han att det kanske skulle vara bra att tala om för festarrangören att sambon var av samma kön som han själv. Då blev det en oerhört kraftig reaktion på advokatfirman. Det var mot deras profil. Så här kunde det inte vara. Varför hade han inte sagt detta vid anställningsintervjun?

Ja, det blev en het debatt, men sambon fick komma med på personalfesten till slut. Människor upptäckte på festen att det här paret var som alla andra. Enda skillnaden var att de var av samma kön.

Så småningom lade sig debatten, och det gick mycket bra för den här mannen. Men det finns många som det inte alls har gått så bra för. Det här var en illustration från arbetslivet. Men problemen är mycket vidare än så.

Den utställning som vi nu har i riksdagen, *Ecce Homo*, visar så oerhört tydligt bredden av problemet, intoleransen, diskrimineringen av människor med annan sexuell läggning, homosexuella, bisexuella, transsexuella. Därför är det viktigt att arbetet sker på flera fronter.

Jag känner en viss oro när det gäller arbetsuppgifterna för den diskrimineringsombudsman som skall hantera frågorna rörande homosexuella och bisexuella. Att jag känner den oron beror på att det av remissvaret från Folkhälsoinstitutet, som var på tjänstemannanivå och inte från den parlamentariskt sammansatta styrelsen, framgår så tydligt att man

vill avhända sig de uppgifter som man har övertagit från Socialstyrelsen och som Socialstyrelsen fick på 80-talet efter det att Homosexutredningen hade presenterats.

Det här uppdraget är brett och går ut på att man på alla olika fronter i samhället, det gäller skolan, högre utbildning, forskning, arbetsliv, ja, i alla livets skiften, skall ta kål på de fördomar och den okunskap som finns kring homosexuellas, bisexuellas och transsexuellas situation.

I det här förslaget är det inte tydligt hur ansvarsfördelningen mellan Diskrimineringsombudsmannen och Folkhälsoinstitutet kommer att vara. Det som jag tycker att vi måste vara uppmärksamma på är att de uppgifter som i dag ligger på Folkhälsoinstitutet inte ramlar mellan två stolar, att man får en tydlig ansvarsfördelning och att det även finns finansiella resurser till att fortsätta detta arbete.

Tittar vi närmare på vad det är för information och vilken utbildning om de homosexuellas situation som de studenter får som skall bli socialarbetare, läkare, poliser och advokater och som kommer att möta de här frågorna, finner vi att det är praktiskt taget ingen alls. Forskningen är mycket eftersatt. Forskningsrådsnämnden beslöt för ett antal år sedan att säga nej till att ta initiativ till forskning på det här området. Forskningsrådsnämnden har ju i uppdrag att stimulera forskning på underförsörjda forskningsfält. Det finns mycket som behöver göras här, och det är det som jag vill uppmärksamma i den här kammaren att vi skall ha ögonen på.

Jag håller med Sven-Erik Sjöstrand om problemet med 3 § andra stycket. Den får inte tolkas så att homosexuella inte kan få bli t.ex. präster i Svenska kyrkan. Det finns farhågor för detta. Därför tycker jag att det var mycket bra att få höra Martin Nilssons utläggning kring den punkten.

Jag hoppas verkligen att de som skall tolka de här lagarna inte bara läser propositionen, för så händer ibland, inte begränsar sig till att läsa bara proposition och betänkande, utan också tar till sig den debatt vi har fört i den här kammaren, där vi klart tydliggör vår avsikt med paragrafens tillämpning. Jag anser därför att just den här paragrafen skall bli en prioriterad fråga i riksdagens åliggande att följa upp hur våra beslut används ute på fältet. Den kan komma att slå väldigt fel.

Med detta, herr talman, har jag sagt det jag ville framföra i kammaren. I övrigt instämmer jag naturligtvis i Elver Jonssons inlägg, som rör Folkpartiets samlade syn på det här betänkandet.

Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i två av de föregående talarnas anföranden, dels i Barbro Johanssons, dels i Barbro Westerholms. Jag instämmer helt i det de har sagt.

Rätten att få vara sig själv, rätten till sin egen identitet, att ha en identitet utan att bli diskriminerad är en oerhört central rättighetsfråga. I dag ser vi alltför ofta diskriminering på grund av att man har en annan etnisk tillhörighet, på grund av att man har en annan sexuell läggning, att man är homo- eller bisexuell, eller på grund av att man har ett funktionshinder.

Jag brukar alltid säga att det inte handlar om huruvida du har invandrarbakgrund eller inte. Det handlar inte om huruvida du är homosexuell,

bisexuell eller heterosexuell. Det handlar i grunden inte om huruvida du har funktionshinder eller inte. I grund och botten handlar det om det som Barbro gick in på, när det syns att du skiljer dig från mängden, när en person kommer till en fest på arbetsplatsen med någon av samma kön. Man diskrimineras när det syns att man är homosexuell, när det hörs att man har en brytning eller ett annorlunda klingande namn, när det syns att man har en annan etnisk bakgrund eller när det syns att man har ett funktionshinder. Så länge man inte skiljer sig från samhället i stort blir man inte diskriminerad. Det är det farliga.

Det syns en förändring avseende de frågor som skall diskuteras i dag. Det är positivt att dessa lagförslag har lagts fram. Jag har länge jobbat med frågor som rör diskriminering och drivit hårt att det skall finnas en lagstiftning mot diskriminering på arbetsmarknaden vad gäller etnisk tillhörighet, sexuell läggning och funktionshinder. Det har tagit alltför lång tid innan lagförslagen har antagits i riksdagen. Vi är glada för att de skall antas i dag. Vi tycker inte att det är nödvändigt att avvakta en samordning och vänta ännu längre tills lagen antas. Även om vi på längre sikt vill ha en gemensam lagstiftning mot diskriminering har det dröjt alldeles för länge innan denna lagstiftning har skapats.

Ett problem har varit att det har funnits många fall av diskriminering och att det har inte blivit några fällande domar mot diskriminering i arbetslivet. Detta skapar en känsla hos dem som känner sig utsatta av att samhället inte bryr sig. Detta har skapat en negativ utveckling i samhället där vissa utsatta grupper isolerar sig från majoritetssamhället. Det är en farlig utveckling. Denna lagstiftning är ett steg i utvecklingen där de utsatta grupperna kommer att känna att samhället bryr sig och att det finns en lagstiftning som kan tillämpas.

Miljöpartiet arrangerade tillsammans med fackligt aktiva invandrare en hearing där många invandrarföreningar deltog. I fråga om lagen om etnisk diskriminering på arbetsmarknaden fanns det tre saker som kunde tas med redan i dag. Det gällde dels att DO:s ställning skulle stärkas, dels att införa möjligheten till positiv särbehandling och dels att arbetstagarorganisationer, liksom diskrimineringsombudsmannen, skall ha talerätt till Nämnden mot diskriminering.

I fråga om DO:s ställning har vi lyckats få till en förändring i riksdagen. DO:s ställning stärks gentemot propositionens förslag. Ställningen kommer att bli den DO själv efterfrågar och som föreslogs i den utredning som ligger till grund för lagstiftningen.

I fråga om positiv särbehandling har man kommit en bit på väg. Utskottet pekar i betänkandet på att främjande av etnisk mångfald under vissa förutsättningar inte skall stå i strid mot förbudet mot indirekt diskriminering. Vi tycker att det är positivt, även om vi hade velat gå längre.

Sedan har vi 3 § andra stycket, frågor som rör undantagsregeln. Vi delar den oro som har framkommit i plenum. Jag vill påpeka att i vissa fall, t.ex. RFSL, de homosexuellas förbund, måste homosexuella kunna vara överrepresenterade. Det problematiska uppstår när RFSL skall anställa t.ex. en vaktmästare. Då skall inte den sexuella läggningen, den etniska bakgrunden eller funktionshindret ha någon betydelse. Det är där den svåra situationen uppstår. Här vill vi att riksdagen noga följer utvecklingen och ser till att någon åtgärd vidtas om lagen används på ett felaktigt sätt.

Det är givet att en vaktmästare i t.ex. Svenska kyrkan skall kunna vara muslim eller skall kunna vara homosexuell. Här skall lagstiftningen användas, annars måste vi se över lagstiftningen och återkomma från riksdagens sida. Martin Nilsson har pekat på att man måste se över frågan. Det är vi glada över.

Vi tycker att det är oerhört viktigt att facken får en roll och ett ansvar i integrationsfrågorna i och med att arbetstagarorganisationerna ges rätt att göra framställningar till Nämnden mot etnisk diskriminering. Facken i Sverige har tagit för lite ansvar i frågor som rör etnisk diskriminering. Talerätten ger dem en möjlighet och ett ansvar att jobba med frågor som rör diskriminering och mångfald i arbetslivet.

Centern påstår att diskrimineringsombudsmannen var negativ till att lagen lades fram nu. Jag har talat med diskrimineringsombudsmannen. Hon sade vid hearingen i riksdagen att det var positivt att lagförslaget lades fram. Även hon hade velat se vissa förbättringar i lagen, och hon vill i ett längre perspektiv ha en samordning av de olika lagarna. Men det är positivt att hon får ett verktyg att jobba med i stället för att avvakta en vidare behandling. Det finns en risk att den behandlingen hade kunnat dra ut på tiden. Det finns olika uppfattningar i riksdagen i denna fråga.

I frågor som rör diskriminering vill vi gå många steg vidare. Vi vill kunna ställa krav på företag att upprätta mångfaldsplaner. Det skall gälla företag med fler än tio anställda. Vi vill även utnyttja offentliga medel. Vi vill kunna införa antidiskrimineringsklausuler vid offentlig upphandling. Det är ett sätt att använda våra gemensamma medel för att påverka att företag inte diskriminerar. Att inte diskriminera borde vara en självklarhet i dag i samhället. Det är det inte.

Här har Moderaterna sagt att i fråga om diskriminering är lagstiftningen inte viktig. Där håller jag inte med. Det är en signal till människor när det inte går att fälla ett företag för uppenbar diskriminering. Moderaterna är underrepresenterade i fråga om kvinnor och människor med invandrarbakgrund. Det är inte ett parti som är duktigt på att föra talan i denna fråga.

Jag yrkar bifall till reservation 14. Reservationen rör Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Vi anser att ombudsmannens mandat bör täcka även frågor om diskriminering enligt brottsbalkens regler, precis vad som gäller för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Vi tycker att det av principskäl är olyckligt att homoombudsmannen har snävare befogenheter än diskrimineringsombudsmannen. Det är av vikt att homoombudsmannen kan jobba med frågor som även rör brottsbalken.

Det är positivt att lagstiftningarna har kommit till rätta, att det finns en förbättrad arbetsrättslig lagstiftning mot diskriminering. Nästa steg från vår sida blir att lägga fram förslag om att förenkla och sammanföra de olika lagarna, gärna tillsammans med jämställdhetslagen. Vi hoppas att riksdagen kommer att gå vidare i denna fråga. Det finns mycket som behöver göras.

Anf. 37 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i Sven-Erik Sjöstrands anförande men också i Barbro Westerholms och Yvonne Ruwaidas inlägg.

Det är ett oerhört stort och viktigt steg som tas i dag med den nya lagstiftningen mot diskriminering i arbetslivet. Det är ett stort steg för alla de människor som diskriminerats och diskrimineras på grund av sin etniska tillhörighet, sitt funktionshinder och/eller sin sexuella läggning. Det är ett viktigt steg då Sverige i dag som nation faktiskt tar ett tydligt ansvar och står upp för artiklarna i FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Jag vill beröra de problem som vi i Vänsterpartiet ser i 3 § och som Martin Nilsson har svarat på tidigare. Den frågan har också tagits upp av Barbro Westerholm. Det gäller farhågorna vad gäller tolkningen av andra stycket i 3 §.

I andra stycket framgår att förbudet inte gäller om behandlingen är berättigad av hänsyn till ett sådant ideellt eller annat särskilt intresse som uppenbarligen är viktigare än intresset av att förhindra diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning.

I 4 § handlar det om indirekt diskriminering, och där står det i slutet av paragrafen: ”Detta gäller såvida inte syftet med bestämmelsen, kriteriet eller förfarings sättet kan motiveras av sakliga skäl och åtgärden är lämplig och nödvändig för att syftet skall uppnås.”

Martin Nilsson tog exemplet med att en muslimsk präst inte kan få jobb inom den svenska kyrkan. Det kan kanske ses som självklart. Men jag tycker att det är ytterst viktigt, som Martin Nilsson tar upp, att det här är en fråga som vi måste se på ytterligare och fördjupa oss i. Det kan inte vara så att en fråga om sexuell läggning skall kunna hänskjutas till samma fall som gäller t.ex. en muslimsk präst. Jag har försökt leta efter exempel där man kan jämföra etnisk tillhörighet eller funktionshinder med sexuell läggning, men jag har inte kunnat hitta ett enda exempel.

Vidare tycker jag att det som Barbro Westerholm tog upp är viktigt när det gäller farhågorna för ansvarsfördelningen mellan ombudsmannen och Folkhälsoinstitutet. Det är viktigt att vi också här ser på hur det kommer att utvecklas och vad som egentligen kommer att hända mot bakgrund av den debatt som har förts här i kammaren.

Herr talman! Vad gäller ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO, vill jag påpeka vikten av den roll som HomO kommer att ha. Det är väldigt viktigt. Man skriver i propositionen att ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning skall ha ”såväl opinionsbildande som rådgivande och processförande roll”. Det är ytterst viktigt.

Med det här, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna nr 12 och 17.

Anf. 38 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är många som har diskuterat frågan om 3 §, och jag tycker att det finns anledning att återkomma något till den. Det finns i utskottets betänkande på flera ställen tydligt understruket att i den mån man vill hänvisa till specifika undantagsregler – detta är en av dem – måste arbetsgivaren kunna uppvisa klara och tydliga skäl och kunna sakligt redogöra för vilka dessa skäl är. Det är viktigt att säga att det kommer att finnas och att det finns sådana skäl. Religion är ett uppenbart sådant exempel. Jag tror också att det finns andra områden där vi skulle tycka att det finns sakliga skäl.

Det har inte så mycket med de här diskrimineringsgrunderna att göra, men jag tror att Vänsterpartiet skulle tycka att det var trevligt om dess ombudsmän var vänsterpartister, därför att det är bra för att de skall kunna klara sitt jobb.

På samma sätt kan det finnas fall där den religiösa eller den etniska tillhörigheten och kanske i vissa fall den sexuella läggningen är avgörande för att man skall klara jobbet. Jag kan tänka mig att generalsekretären i RFSL är en sådan uppgift där det kan vara en viss fördel att ha en homosexuell läggning. Jag säger inte att det måste vara så, men jag kan tänka mig det. På samma sätt kan jag tänka mig att detta skulle kunna förekomma även i religiösa samfund som har en tydlig antihomosexuell läggning. Det beror inte på att jag älskar det, gillar det eller tycker om det, men det beror på att jag vet att religionsfriheten inkluderar även sådana samfund. Man kanske får se att det finns en konflikt mellan religionsfrihet å ena sidan och denna diskrimineringslagstiftning å andra sidan.

Jag tror att vi får anledning att återkomma till detta. Jag tror inte att denna undantagsregel kommer att vara relevant för exempelvis Svenska kyrkan eller andra samfund som inte har en så klart uttalad syn på homosexualitet. Det kanske är så när det gäller Livets ord och andra samfund som har en mer uttalad antihomosexuell linje. Man skall se den komplikationen mellan å ena sidan religionsfriheten och å andra sidan diskrimineringslagstiftningens verkan.

Anf. 39 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Det som Martin Nilsson tar upp är glädjande. Det är just det som är kärnan i det hela. Trots allt är anledningen till att vi i Vänsterpartiet tar upp 3 § att lagstiftningen tillkommer på grund av att människor blir diskriminerade. Jag känner inte till ett enda fall av diskriminering vad gäller en heterosexuell medlem av Livets ord som har sökt jobb på RFSL utan att få det. Problemen finns ju på andra sidan. Man måste självfallet ha en positiv bedömning.

Det är alltså med glädje som jag hör att frågan kommer att belysas ännu mer och att man kommer att hålla ögonen på den.

Anf. 40 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag har en från mitt parti avvikande uppfattning i den fråga som i dag diskuteras här. Jag har varit engagerad i invandrarfrågor och integrationspolitiska frågor i åtskilliga år, suttit med i utredningar men också sett verkligheten. Jag bara konstaterar rakt upp och ned att etnisk diskriminering i arbetslivet förekommer. Detta är ett faktum.

Jag menar alltså att vi behöver en lagstiftning. Den nuvarande lagstiftningen är för tam och otillräcklig. Det är också rätt bråttom. Invandrarans möjlighet att komma in på arbetsmarknaden måste förbättras. Det är mycket viktigt.

Invandrare och utrikes födda har i dag en öppen arbetslöshet som ligger på 17–18 %, medan den för den svenska befolkningen i övrigt är 5, 6 eller 7 %. Det är enorma skillnader.

Jag delar i och för sig den uppfattning som Mikael Odenberg har framfört om att det är viktigt med attityder och värderingar, att de måste

ändras och att alla i botten måste gå till sitt eget hjärta i de här frågorna. Men det har inte hjälpt hittills!

Det handlar om den enskildes rätt att bli behandlad på ett korrekt sätt både som arbetssökande och som anställd. Det handlar om att kränkningar inte får och inte skall förekomma. Det är vad det handlar om rakt upp och ned.

Den lagstiftning som nu föreslås ställer jag mig alltså bakom, och jag kommer att rösta med utskottsmajoriteten. Det hade i och för sig varit bättre med en samordnad lagstiftning, men de här tre lagarna måste ändå ses som ett första steg. Det kan ibland vara viktigt att nöja sig med det näst bästa om man inte kan få det bästa på en gång.

Den här lagen kan hjälpa den enskilde att få sin rätt. Den ger inte någon rätt till jobb i och för sig, men den ger en person rätt att få sin sak prövad, möjlighet att söka arbete på samma villkor och bli behandlad på samma sätt som andra arbetssökande.

Lagen kommer också att ge tydliga signaler ut i arbetslivet, till företagare, till fack och till andra aktörer, att de skall hantera diskrimineringsfrågor med större varsamhet.

Jag säger däremot klart nej till något slags kvoteringstänkande. Det finns ingen rätt för en man med mörk hudfärg att få ett jobb bara därför att han är mörk, men han skall ha samma chans som andra arbetssökande. Något slags kvotering vänder jag mig bestämt emot. Något slags positiv särbehandling är det heller inte fråga om, utan här är det bara fråga om att ge den enskilde rätt.

Det finns några inslag i lagen som jag ställer mig tvekande till, och där vill jag hänvisa till Elver Jonssons inlägg i dess helhet. Jag delar helt hans uppfattning och farhågor när det gäller småföretagarnas möjlighet att hantera detta och hur man måste vara varsam när det gäller småföretagarnas situation. Det finns bl.a. skrivningar om s.k. aktiva åtgärder, som det är meningen att arbetsmarknadens parter skall överenskomma om. Vi vet inte riktigt hur det kommer att fungera.

Det är också meningen att DO skall utge ett slags skrift – ett slags handbok om detta – som skulle ha varit framtagen till den 1 mars. Jag har inte sett någon sådan handbok än, men det beror väl på att det bara är den 3 mars.

Det känns inte bra att stifta lagar som innebär att en arbetsgivare i slutändan kan bli skadeståndsskyldig utan att han genom att läsa lagen kan ta reda på vad det är som erfordras och vad som regleras. Det står ingenstans. Det har också JO påpekat. Där tycker jag att det finns en svaghet. Det har också uppmärksammats i socialförsäkringsutskottet, delvis på grund av mitt tjat när det gäller just den frågan.

Jag tror att det är viktigt att socialdemokraterna och vi alla andra är medvetna om att det kan behöva ses över. En utvärdering måste komma till stånd efter något eller ett par år, så att vi kan se effekterna. Vi måste vara öppna för att föreslå eventuella förändringar, så att lagen inte motverkar småföretagarnas vilja och möjligheter att anställa.

Jag ser nu att min talartid har gått till ända. Jag vill ännu en gång säga att jag helt ansluter mig till Elver Jonssons anförande, och jag ställer mig också bakom hans yrkande gällande reservationerna nr 5 och nr 8. I övrigt yrkar jag alltså bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 41 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag är väldigt glad att riksdagen med så pass bred enighet som det förefaller kommer att ställa sig bakom de nu föreslagna lagarna. Samtidigt är jag naturligtvis besviken över att riksdagen inte i full enighet kan ansluta sig till förslagen. Den besvikelsen grundar sig på att vi ofta i högtidstalen ställer upp enhälligt bakom begrepp som "alla människors lika värde", "ingen skall behöva känna sig kränkt", "ingen skall behöva känna sig orättvist behandlad" och "alla skall behandlas lika".

Visst luktar det lite bortförklaring, och visst får man en lätt fadd smak i munnen, när Moderaterna som parti ihop med Centerpartiet inte vill ställa upp på detta och skyller på att man vill ha en annan form. När Gustaf von Essen säger att man ibland får nöja sig med det näst bästa tycker jag att det finns all anledning att brett stryka under detta. Som vi alla som har sysslat med politik vet – åtminstone om vi har hållit på ett tag – är det inte alltid som vi får som vi själva vill. Vi får nöja oss med det näst bästa. Därför tycker jag helt enkelt att det är dåligt att Moderaterna och Centerpartiet inte kan ställa upp på detta.

Att skylla på att det inte hade tagit så lång tid att utarbeta en samordnad lagstiftning tycker inte jag håller i detta sammanhang. De grupper som denna lagstiftning tar sikte på har alltför länge varit utsatta för diskriminering, har alltför länge varit åsidosatta i samhället och har alltför länge upplevt sig kränkta. Om vi nu har förslag som faktiskt flyttar fram positionerna – som inte löser alla problem, men som gör jämlikheten något bättre och rättvisan något större än hittills – borde riksdagen enhälligt kunna ställa upp bakom dem.

Jag tycker också att man kan fundera över lagstiftningens funktionsätt och vad som blir resultatet av lagstiftning. Det finns ett förhållningsätt som innebär att man säger att vi inte skall stifta lagar om vi inte är helt säkra på hur de kommer att fungera eller om det inte är helt tydligt hur de skall tolkas.

Det finns å ena sidan naturligtvis skäl att ställa upp på ett sådant förhållningssätt, men å andra sidan vet vi också att lagstiftningen ofta – kanske alltid – har den funktionen att den påverkar vårt förhållningssätt, vårt synsätt och vårt sätt att tänka. Lagstiftningen är opinionsbildande.

Om det visar sig att den har oförmligheter tycker jag också att man skall vara beredd att justera i efterhand. Men nu är det oerhört viktigt att riksdagen med väldigt stor tydlighet säger att alla människor har lika värde. Om man är funktionshindrad, om man har en avvikande sexuell läggning eller om man kommer från ett annat land eller tillhör en annan etnisk grupp har man samma värde. Då skall man också ha samma värde i arbetslivet.

Anf. 42 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Att vi alla skall ha samma rätt i arbetslivet, att vi alla skall bemötas och respekteras som de individer vi är och inte diskrimineras på ovidkommande grunder – därom är vi alla ense. Hans Karlsson finner det stötande att Moderaterna och Centerpartiet inte tänker rösta precis så som Hans Karlsson tänker rösta. Jag kan inte tycka att det är uttryck för en särskilt tolerant inställning.

Jag vill gärna till Hans Karlsson upprepa vad jag sade i ett tidigare replikskifte till Martin Nilsson. Jag förnekar inte att lagstiftning kan ha

en opinionsbildande påverkan, men vår viktigaste roll i diskrimineringsfrågorna tror jag ärligt talat inte är lagstiftarens, utan det är det politiska ledarskapets, opinionsbildningens och agerandets roll.

Jag citerade vad Juan Fonseca, till helt nyligen socialdemokratisk riksdagsledamot, skrev för några dagar sedan i Dagens Nyheter. Han talade om arbetarrörelsens monumentala motstånd mot att släppa in invandrare. Han berättade om hur det inom socialdemokratin och LO ställs uttalade krav på både hudfärg, födelsespråk och kulturella erfarenheter. Han pekade på – det är relevant för Hans Karlsson som LO-man – att LO-förbunden under många år totalt saknat invandrarrepresentation.

Jag tror att Hans Karlsson just i sin egenskap av LO-man kan göra större insatser mot diskriminering än vad han kan göra i sin egenskap av lagstiftare här i denna kammare.

Anf. 43 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag medger utan omsvep att det också inom arbetarrörelsen finns skäl att arbeta med dessa frågor mera offensivt än vi har gjort hittills. Men detta, Mikael Odenberg, är inget argument för att vi inte skall ta några små steg framåt när vi har chansen. Det är inget argument för att vi skall avvakta med att stifta lagar i Sveriges riksdag, när vi faktiskt med denna lagstiftning kan skapa en större rättvisa och förhindra att människor blir kränkta. Jag tycker att det är ett dåligt argument, Mikael Odenberg.

Anf. 44 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag kan hålla med om att det inte är ett argument mot att också som lagstiftare ta några små steg framåt. Det skulle vi också kunna göra om vi hade varit övertygade om att de tre propositioner som har lagts fram på riksdagens bord hade inneburit några steg framåt. Men vi befarar ju, som vi har redovisat i inlägg, i reservationer och i motioner, att denna lagstiftning kommer att förfela sitt syfte och att den kan medföra höjda trösklar för anställningsbeslut framför allt i små företag.

Det duger naturligtvis inte att bara ropa på lagar när man ser samhällsproblem. Man måste också ställa höga kvalitetskrav på de lagar som passerar denna kammare. Och vi tycker inte att regeringens förslag uppfyller de krav som vi vill ställa på en diskrimineringslagstiftning.

Anf. 45 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har haft förmånen att delta i utredningsarbetet när det gäller en av dessa lagar. Jag kan försäkra Mikael Odenberg att vi ägnade ganska mycket tid åt att penetrera just detta; vi skall inte bygga nya trösklar eller höja de trösklar som finns. Men det får ju inte hindra oss från att försöka åstadkomma ett mera rättvist och jämlikt samhälle. Jag är tämligen övertygad om att dessa lagar inte innebär mer krångel. Om man som arbetsgivare har ett positivt förhållningssätt, en positiv ingång till det som dessa lagar tar sikte på är jag övertygad om att detta inte skall vålla några nya bekymmer. Och om det skulle göra det är jag övertygad om att det i den här kammaren finns en majoritet som är för att göra de klarlägganden och justeringar som behövs. Men oavsett om man är arbetsgivare eller har en annan roll i samhället måste man hela tiden försöka att jobba på ett sådant sätt att alla människor blir lika behandlade.

I dag blir de inte det. Då tycker jag att det är vår uppgift som lagstiftare att med en skärpt lagstiftning markera att vi inte accepterar att människor blir kränkta.

Prot. 1998/99:62
3 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

3 § Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU19
Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet (prop. 1998/99:46)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 7 §.)

4 § Skiljeförfarandet

Skiljeförfarandet

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU12
Skiljeförfarandet (prop. 1998/99:35)

Anf. 46 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Herr talman! Det är mycket glädjande att vi har fått den här nya skiljelagen. Sverige har ju blivit en stor nation på det här området. Det är då lägligt att vi får en modern lagstiftning. Det är alltså mycket tacknämligt.

I det här sammanhanget har vår kommittémotion om handelsrätter kommit upp. Det förefaller möjligen lite udda, men det är kanske ändå inte det. Vi har i vår motion sagt att det finns stor kunskap och kompetens vad gäller straffrätten i de svenska allmänna domstolarna. Problemen i dag är de civilrättsliga frågorna. I t.ex. konkursmål krävs goda insikter i affärsredovisning, och alltför ofta saknas kunskap i dessa ämnen, vilket leder till tidsspillan, missförstånd och i förlängningen felaktiga avgöranden. Och i dag utarmar de privata skiljeförfarandena domstolarna. Flera företag väljer att lösa sina tvister i skiljedomstol, där förfarandet är snabbt och kompetensen är hög. Kvalificerad personal attraheras av de höga ersättningar som kan erbjudas i de sammanhangen. En utredning bör därför se över möjligheterna att regionalisera marknadsdomstolen till sex handelsrätter som skulle förläggas i Stockholm, Jönköping, Malmö, Göteborg, Sundsvall och Umeå, dvs. hovrättsorterna. De skulle knytas till hovrätterna och handlägga större näringsrättsliga, konkursrättsliga och konkurrensrättsliga mål och ekobrott av större betydelse.

Koncentrationen av målen inom de näringsrättsliga frågorna skulle göra det möjligt för domstolens ledamöter att upprätthålla en hög kompetens. Detta vore ett sätt att återställa förtroendet för de allmänna domstolarna i dessa frågor. Handelsrätternas avgöranden skulle överklagas till Högsta domstolen. Genom inrättandet av handelsrätter ökar kompetensen

i de komplicerade näringsrättsliga målen, och personal frigörs för handläggning av andra mål.

Jag noterar i betänkandet att Skiljedomsutredningen i sitt slutbetänkande har varit inne på tankar åt det här hållet. Det kände jag inte till när vi arbetade med vår motion, men det är ganska lustigt att notera att den utredningen har kommit fram till att sådana här särskilda avdelningar skulle inrättas vid tingsrätter i sex stora städer här i landet. I det här utredningsförslaget går man inte lika långt som vi gör. Det är betänkligt.

På 80-talet var vi ju inne på att inrätta särskilda ekodomstolar, och det blev pannkaka av det. Det här med hur man skall göra är en knepig fråga. Men det är alldeles klart att man måste göra någonting. Vi har ju nu fått den här ekobrottsmyndigheten. Man kan ha synpunkter på den, men det har i alla fall gjorts ordentliga insatser när det gäller att försöka hantera de här mera komplexa målen. Och så kommer de in till allmän domstol där man ju inte kan hantera dem annat än möjligen undantagsvis. Det är djupt olyckligt. I den här rättskedjan måste kompetensen finnas hela vägen. Brister det någonstans fungerar det inte. Dessutom blir en allmän liten tingsrätt tekniskt sett helt blockerad, kanske ett helt år, om det kommer in ett stort mål. Man måste alltså göra någonting ganska radikalt för att få i gång den rättsliga apparaten.

Det är inte heller rimligt att allmändomare skall kunna ha och upprätthålla kompetens inom det här området när de så sällan får avdöma dessa svåra mål.

Men jag utgår ifrån att man i Regeringskansliet, med hänsyn till vad som sägs i betänkandet, frejdigt arbetar med detta och kommer med något rejält förslag som går i den här riktningen. Det räcker inte med små förändringar. Man måste skapa särskilda handelsrätter – som man har gjort i Danmark – som verkligen har den här specialkompetensen. Marknadsdomstolen skulle, som sagt, mycket väl kunna göras om till en sådan här handelsrätt, men den skall regionaliseras ned på hovrättsnivå.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen under mom. 4.

Anf. 47 MÅRTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Regeringens proposition om ny lag för skiljeförfarande ersätter två lagar, den om skiljemän och den om utländska skiljeavtal och skiljedomar. Båda dessa lagar antogs 1929 och har alltså fungerat i 70 år och kan väl anses vara mogna för en modernisering.

Vi lever ju i dag i ett mera internationaliserat samhälle som ställer helt andra krav. Därför tillsatte regeringen 1992 en särskild utredare som skulle se över skiljemannalagstiftningen, främst lagen om skiljemän. I juni 1994 och i augusti 1995 avlämnades delbetänkanden som sedan har remissbehandlats och nu resulterat i en proposition.

Den nu föreslagna lagen vilar på samma grundprinciper som gällande rätt och betonar grundsatsen om parternas rätt till självbestämmande. Förenta nationernas handelsrättskommision, Uncitral, har också fått stå som modell vid utformandet av åtskilliga bestämmelser, vilket torde innebära att lagens användning i internationella sammanhang underlättas.

Lagens bestämmelser är utformade så att handläggningen av skiljevистер skall kunna ske ändamålsenligt, säkert och snabbt. Lagen om skiljeförfarande föreslås bli tillämplig på tvister som parterna kan träffa

förlikning om. I propositionen föreslås regler om hur en begäran om skiljedom skall gå till och om vad en begäran skall innehålla.

När det gäller vilka som skall kunna vara skiljemän ställs inte några formella krav upp, men om parterna träffar avtal om detta föreslås att tingsrätten skall få en allmän skyldighet att utse skiljeman. I fråga om antal skiljemän står det parterna fritt att bestämma, men har man inte kommit överens om annat skall antalet vara tre. Vardera parten utser en skiljeman och dessa två utser sedan en tredje. Skiljemännens uppdrag skall anses slutfört när de meddelat slutlig skiljedom. I den nya lagen ges vidare utförliga bestämmelser om parternas skyldighet att utge ersättning till skiljemännen och om hur ersättningen skall fördelas mellan parterna.

Flera skäl brukar anföras som förklaring till att parter kan vilja föredra skiljeförfaranden framför rättegång i domstol. Skiljedomen är inte offentlig, vilket kan vara av betydelse i affärsförhållanden. Och den leder framför allt till ett snabbt avgörande av tvisten. Huvudregeln är att skiljedom skall meddelas inom sex månader efter det att skiljeförfarandet påkallades. Utskottet anser att de regler som finns ger skiljemännen goda möjligheter att hindra parterna från att obstruera så att skiljeförfarandet skulle dra ut på tiden.

Utskottet är enigt om hela betänkandet sånär som på en enda punkt. Det gäller Kristdemokraternas motion om handelsrätter. Den har ju Rolf Åbjörnsson värtaligt uttalat sig om här. Det gäller var de skulle vara och vad de skulle handlägga. Men som också Rolf Åbjörnsson sade bereds ju Skiljedomsutredningens slutbetänkande i Justitiedepartementet. Det samma gäller den rapport som Domstolsverket och Riksåklagaren lämnade i april 1998 om snabbare handläggning av ekobrottsmål. Utskottet vill därför avvakta beredningen från Justitiedepartementet och avstyrker reservationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

5 § Hovrättsfrågor, m.m.

Prot. 1998/99:62
3 mars

Skiljeförfarandet

Hovrättsfrågor, m.m.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU13
Hovrättsfrågor, m.m. (prop. 1998/99:37)

Anf. 48 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! I det betänkande som vi nu skall debattera behandlas ett antal förslag från regeringen om ändringar i rättegångsbalken jämte ett antal motioner som förslaget från regeringen har föranlett. Det är framför allt frågor om rättegångsordningen i hovrätt som berörs.

Det bör understrykas att det här inte är någon ny fråga. Kammaren har vid ett antal tillfällen diskuterat de här sakerna. Generellt kan man säga att det finns behov av att öka effektiviteten och ändamålsenligheten i hovrättsprocessen i akt och mening att få en större effektivitet och

ändamålsenlighet så att hovrätterna skall kunna ägna sig åt väsentliga ting.

Moderaterna har förutom de förslag från regeringen som vi bejaktar aktualiserat två krav, två önskemål. Vi anser att en lagändring bör komma till stånd så att det skall bli möjligt att meddela tredsdom även i brottmål. Vi anser, vilket framgår av den första reservationen, att det är en av flera åtgärder som behövs för att komma till rätta med de många problem som ständigt aktualiseras då huvudförhandlingar i brottmål ställs in. Vi anser att om denna möjlighet utnyttjas och en sådan dom meddelas skall självfallet den tilltalade sedan kunna få målet prövat i sak genom att begära s.k. återvinning.

Vi moderater är, liksom utskottet i stort, medvetna om att frågan om åtgärder mot inställda huvudförhandlingar alltjämt bereds inom Regeringskansliet. Utskottet har tidigare vid minst ett par tillfällen uttalat behovet av åtgärder och förslag från regeringen så att utskottet kan behandla frågan och riksdagen kan fatta beslut. Även denna gång pekar utskottsmajoriteten i betänkandet på att frågan bereds i Regeringskansliet.

Där har vi moderater en uppfattning och en fråga till majoriteten. Det finns nämligen också markerat i utskottet att även om vi nu vet att det bereds finns det ingen tidsplan för beredningsarbetet. Det finns inga besked om när eventuella förslag kan komma till. Även om det bara var ett par veckor sedan utskottet justerade det här betänkandet kunde det finnas skäl att ställa frågan till majoritetsföreträdarna om man i dag här i kammaren skulle kunna ge ett närmare besked om den tidsplan som utskottet för några veckor sedan inte visste något om.

Generellt sett anser ju utskottet, oavsett om man tillhör majoriteten eller minoriteten, att det är angeläget att det kommer förslag från regeringen så att vi kan fatta beslut och så att man måhända kan få en annan tingens ordning vad gäller vissa frågor i hovrätterna. Det är en fråga till Socialdemokraternas och utskottsmajoritetens talesman. Det är innebörden av reservationen 1.

I reservation 3 har vi moderater ifrågasatt den nu gällande ordningen att den som döms till fängelse har en obetingad rätt att få tillgodoräkna sig avsutten häktningstid. Med nuvarande system har den dömde egentligen ingenting att förlora, om man uttrycker det så, på att överklaga. Det görs gällande att det finns en hel del av okynnesöverklaganden.

Det finns anledning att göra en översyn av om detta är fallet och av effekterna av detta. Vi tycker från moderat sida att man skall ha en oinskränkt rätt, det är åtminstone en rimlig utgångspunkt, till denna avräkning i första instans, men man bör enligt vår uppfattning ifrågasätta den i andra instans.

Det finns anledning till detta nu. Eftersom det här har varit i bruk sedan början av 70-talet finns det nu 25 års erfarenhet av det här. Det borde finnas underlag för en gedigen och förutsättningslös utvärdering av erfarenheterna av det nuvarande systemet. Efter en sådan utvärdering borde man kunna slå fast om det finns någonting att vinna i flera avseenden genom en inskränkning av detta system. Det är innebörden av reservation 3.

Med det, herr talman, yrkar jag för tids vinnande bifall endast till reservation 1.

Anf. 49 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid fenomenet med inställda domstolsförhandlingar i brottmål. I övrigt bifaller Miljöpartiet de förslag som finns i betänkandet. Domstolsförhandlingar i brottmål ställs alltså in i alldeles för stor utsträckning. Det är ett hinder för ett effektivt resursutnyttjande inom domstolsväsendet. Speciellt gäller detta när det ställs in samma dag som huvudförhandlingarna skall äga rum därför att inte parter eller vittnen infinner sig.

Enligt rättegångsbalken är villkoren för att få en rättegång uppskjuten ganska hårda. I princip räknas endast allvarlig sjukdom och avbrott i samfärdseln som laga förfall. Men i praktiken händer det alltför ofta att ett stort antal personer struntar i att infinna sig.

I regeringens nuvarande förslag finns det ändringar. Det föreslås att den som anmäler förhinder i efterhand måste bevisa laga förfall. Annars kan rätten avgöra målet utan att hålla en ny förhandling. Det finns också ett annat förslag som gäller att överklagandet i hovrätten och HD skall kunna avskrivas om den som har överklagat inte kommer till en förhandling. Det här är förslag som vi bifaller, som sagt. Men det behöver göras mycket mer.

Vid brottmål kan i dag en åtalad dömas i sin frånvaro när det gäller enklare fall, trafikbrott osv. Men eftersom problemet är så stort måste det komma mer förslag från regeringen just i fråga om dem som inte infinner sig.

Det är alltså totalt 25 % av dessa brottmål i landet som ställs in, och Riksrevisionsverket har i sin utredning 1994 räknat ut att det kostar 70 miljoner kronor. Om man kan minska detta till 10 % av brottmålen skulle man spara 40 miljoner kronor, och det är ju miljoner som vi behöver så väl i rättsväsendet. De brottmål som ställs in samma dag är ju dyrast. De kostar 50 miljoner kronor.

Detta handlar inte bara om kostnaderna. Kvaliteten i rättsprocessen blir också lidande när rättegångar får skjutas på framtiden. En framskjutning innebär två månader. Arbetsinsatsen för alla de inblandade är stor, och det extra besvär som det orsakar är stort.

Sedan den utmärkta utredningen gjordes 1994 har även en utredning gjorts under 1995–1996 där man har undersökt 19 tingsrätter. Där finner man att 30 % av målen ställdes in och att det är en spridning mellan de olika tingsrätterna på 15–41 % när det gäller inställda mål.

När man tittade närmare på orsakerna i Riksrevisionsverkets utredning fann man att det ofta handlade om delgivningssystemet och att det var där som skon klämde. Det nuvarande delgivningssystemet är inte som det borde vara. Bara i Stockholm är det sex fall av tio som misslyckas, trots att man i storstäderna har särskilda delgivningscentraler – om inte tingsrätten lyckas delge personerna överlämnas detta till polisen och delgivningscentraler. Men dessa fungerar inte heller.

Det har väckts olika förslag om detta, men riksdagen har tydligen inte tyckt att detta har varit några bra förslag, eftersom man inte har återkommit. I betänkandet sägs det att frågan om inställda förhandlingar i brottmål fortfarande bereds men att man inte har någon tidsplan för förslaget. Nuvarande förslag skall leda till förbättringar. Det sägs också att det varken saknas analyser eller förslag till åtgärder i ämnet. Det sägs också att det är viktigt att regeringen tar erforderliga initiativ i frågan.

Miljöpartiet föreslår att regeringen ägnar större kraft åt problemet, gör en djupare analys, tittar på de tingsrätter som ligger i topp – de ligger ofta inom Stockholmsområdet, men det finns även andra småorter som har ett stort antal inställda förhandlingar – och specialgranskar fallen för att se vilka lösningar som kan finnas. Regeringen bör ta ad notam det som står om delgivningen. Det kanske skall vara andra kontaktpersoner som skall involveras när det gäller delgivning och som via advokater och åklagare skall samverka med myndigheter. Därefter vill vi att regeringen återkommer med förslag.

Problemet utreddes redan 1977. Riksrevisionsverket gjorde då en översyn som hette *Tingsrätternas handläggning av brottmål*. Där konstaterades att 37 % av brottmålen ställdes in. Domstolsverket gjorde 1988 en utredning som hette *Handläggningssvårigheter*. I den konstaterade man att 24 % av brottmålen ställdes in.

Summa summarum har det alltså gått 20 år då problemet har identifierats, och stora pengar har runnit ur rättsväsendet, men fortfarande har inget gjorts.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 50 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Efter att jag har lyssnat på Kia Andreassons genomgång av problemen kan jag i stort sett instämma i det mesta av hennes beskrivning. Men jag förvånas lite över Miljöpartiets kläm i detta betänkande, att man skall fortsätta analysera detta. Uppriktigt sagt, vilket jag nästan tycker framgick av Kia Andreassons anförande, är problemen klart definierade och analysen nog tämligen väl genomförd. Vad som återstår är egentligen att utifrån den problembeskrivning och den analys som man gör och har gjort lägga fram ett antal förslag. Och det är framför allt förslagsdelen som Moderata samlingspartiet, och faktiskt även utskottet, efterlyser. Jag har lite svårt att se vad man skulle vinna på att ägna ytterligare tid åt fördjupade analyser. Det kommer i och för sig alltid att dyka upp nya problem framöver som kräver analys och överväganden. Men det finns ett antal problem och frågeställningar som jag menar är så väl analyserade att de faktiskt borde rendera förslag och beslut, och det är det som vi från Moderata samlingspartiet efterlyser.

Anf. 51 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det är precis det som vi också efterlyser. Jag har inte sagt att man skall göra ytterligare utredningar, eftersom det finns sådana, men att tjänstemän på departementet och ytterst regeringen tar ett extra tag och gör en djupare analys av olika fall, att man gör fallbeskrivningar och koncentrerar sig på delgivningssystemet, som jag också nämnde, och lägger fram förslag. Detta har inte riktigt gjorts i de utredningar som jag har läst. Man har bara påpekat att det finns hinder men inte gått djupare och talat om precis hur detta skall åtgärdas. Moderaterna föreslår en åtgärd, men jag tror att det behövs ett helt annat synsätt på detta, speciellt när det gäller delgivningsproblematiken.

Anf. 52 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! När det gäller delgivningen är jag alldeles övertygad om att det finns ytterligare att göra. Jag tror också att ett antal saker är väl

analyserade. I stort sett instämmer jag i det som Kia Andreasson säger, att det vore dags att lägga fram förslag, och det är det som vi efterlyser, och kanske efterlyser Moderaterna en något klarare framförhållning på den punkten från Miljöpartiets sida.

Utskottet är ju i grunden överens om att det finns ett antal problem med dessa inställda förhandlingar. Det finns ett antal orsaker till dem, och rimligtvis borde frågan ha gått igenom under så lång tid nu att det vore dags att lägga fram förslag på riksdagens bord. Det är i alla fall innebörden i vad vi alla tycker. Sedan har vi uttryckt detta på lite olika sätt. Vi från Moderata samlingspartiet är kanske lite otåligare. Vi önskar ett snabbare framläggande av förslag. Herr talman, vi får väl senare höra från Socialdemokraternas talesman om det finns någon tidsplan som kan meddelas kammaren och utskottet, eftersom utskottet börjar bli lite otåligt och efterlyser dessa förslag.

Anf. 53 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i Anders G Högmars otålighet. Det är därför som Miljöpartiet med denna reservation har markerat att vi nu vill att regeringen lägger fram förslag. Men vi vill inte som Moderaterna att det tas fram ett förslag, utan vi vill genom reservationen visa att regeringen nu måste ta ytterligare tag i alla de analyser och utredningar som har gjorts och återkomma. Vi kanske kunde ha tillagt tidsaspekten, men det har vi inte gjort i denna fas. Men det är en markering.

Anf. 54 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Betänkandet *Hovrättsfrågor, m.m.* som vi behandlar i dag innefattar en del förslag till förändringar i rättegångsbalken som baseras på Hovrättsprocessutredningens betänkande *Ett reformerat hovrättsförfarande*.

Förslagen tar sikte på de delar av utredningens betänkande som gäller åtgärder för ett mer ändamålsenligt hovrättsförfarande samt åtgärder för att begränsa flödet av mål till hovrätterna. Flera av förslagen har betydelse också för tingsrätterna och Högsta domstolen.

De förslag som föreligger utökar möjligheterna till förbättringar och innebär en modernisering av rättsväsendet. Såvitt jag förstår är utskottet i stort överens när det gäller de förslag som föreligger och välkomnar desamma. Det finns trots allt några delar där Moderaterna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet har reserverat sig.

Moderata samlingspartiet anser att tredskodom bör kunna utdömas även i brottmål samt i likhet med Kristdemokraterna att den nuvarande ovillkorliga rätten för klagande som är häktad att tillgodoräkna sig tiden mellan tingsrättens och hovrättens domar som tid för verkställighet av fängelsestraff bör utredas på nytt i syfte att komma till rätta med s.k. okynnesöverklaganden.

Miljöpartiet anser att de förslag som föreligger endast innebär marginella förändringar avseende utevaror m.m. och efterlyser därmed en djupare analys.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser i likhet med reservanterna att uppskjutna förhandlingar på grund av utevaror är ett stort problem och en

onödig kostnad för rättsväsendet. Därav följer att det är viktigt att utöka förbättringarna.

Vidare anser vi att de förslag som föreligger är ett steg i rätt riktning. Vi vet också att det alltså på departementet pågår ett arbete med ytterligare förslag till förändringar som kommer att innebära att utökade möjligheter föreslås för att komma till rätta med de problem som följer av att behöva ställa in förhandlingar.

Utskottsmajoriteten anser att Miljöpartiets reservation är tillgodosedd genom att underlag finns för det beredningsarbete som har legat till grund för detta betänkande samt det arbete som pågår och som syftar till ytterligare förbättringar på det här området.

Vad beträffar reservationen om avräkning av häktningstiden anser utskottsmajoriteten i likhet med regeringen, som i sin tur delar Hovrättsprocessutredningens bedömning, att det finns en påtaglig risk att en tilltalad, på grund av att han eller hon befarar att det totala frihetsberövandet kommer att förlängas, avstår från att överklaga ett avgörande som borde ändras av hovrätten. Enligt utredningen var det också mindre tilltalande att en sådan tänkt ändring skulle rikta in sig bara mot den minoritet av tilltalade som är häktade, inte också mot dem som är på fri fot.

Herr talman! Med detta yrkar jag än en gång bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag kan förstå om det i inledningsanförandet kanske inte var inplanerat något besked om en tidsplan. I replikens form skapas dock tidsutrymme för det. Jag behöver inte upprepa min fråga. Det finns i dag från utskottet, som ju Ann-Marie Fagerström tillhör, en klar uppfattning om det angelägna i att så fort som möjligt få fram någonting här.

När det gäller tidsplanen undrar jag om det finns någon intention om att under våren få fram någonting. Det kan ju vara så att några frågor kan tas fram med lite förtur; man behöver ju inte komma med allting, även om det kan vara bra med en total överblick. Finns det någon *hint* om detta eller någon vägledning för kammaren och utskottet som nu kan meddelas här?

Anf. 56 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan förstå Anders G Högmars och Kia Andreassons otålighet, men jag kan lugna dem med att det kommer fler förslag; det är vi väl allesamman medvetna om. Förslagen kommer inom en snar framtid. Jag förmodar att vi alla är lika angelägna om att det blir bra förslag som kommer, att det kommer förslag som vi alla kan ställa upp på. De förslag som kommer, herr talman, innebär en modernisering av rättsväsendet – alltså en del av det beslut som vi i dag fattar. Därför tycker jag att vi måste kunna lugna oss och invänta de förslag som kommer.

Anf. 57 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det är inte bara Kia Andreasson och jag som skall bli lugna. Utskottet har ju, som man kan läsa sig till, under de gångna åren uttryckt en viss önskan i riktning mot att få förslag och efterlyser någon form av tidsplan för detta.

Jag uppfattar att dessa förslag kommer under våren. Förhoppningsvis är de då nog övervägda så att utskottet och riksdagen kan ta ställning till dem.

Prot. 1998/99:62
3 mars

Hovrättsfrågor, m.m.

Anf. 58 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har inte framfört någon tidsplan här, men förslagen kommer.

Anf. 59 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt replikera på Kia Andreasson, men eftersom jag inte varit med i debatten får jag i stället tid för anförande.

Det som Kia Andreasson här har framfört är oerhört viktigt. Det gäller alltså problemen med delgivning. Det är inte första gången som vi talar om den saken här i kammaren. Jag måste säga att det är häpnadsväckande att det inte har gjorts någonting på det här området som dramatiskt förändrat förhållandena.

Egentligen skulle jag vilja affischera Kia Andreassons inlägg här över hela stan och fråga om svenska folket ställer upp på den här dårskapen som vi får leva med i rättsväsendet – detta är obegripligt. Det är hårda fakta som Kia Andreasson redovisar, och det är på nämnda vis. Vart och vartannat mål blir inställt, med allt vad det innebär i kostnader.

Jag menar att detta i grunden är en ideologisk fråga. På 70-talet hade vi privata stämningmän som fick i uppdrag att utföra delgivning. Det fungerade perfekt – det var aldrig några problem. Men sedan skulle det här av någon anledning, av ideologisk art, inte längre vara privat. I stället drogs detta in och blev förstatligat. Sedan dess har det inte fungerat; så är det. Man hittar på alla möjliga tricks för att så att säga gå förbi en reell delgivning.

Det värsta exemplet handlar om aktiebolagen. Man anses delgiven bara det skickats i väg ett brev på Posten, men vi vet ju hur Posten fungerar. Det är alltså utomordentligt allvarligt att man undviker det reala problemet, nämligen att få handlingen överlämnad rent fysiskt. Detta är ett rättssäkerhetsproblem och ett effektivitetsproblem.

Vi har alltså haft ett system som fungerat. Varför kan vi inte återgå till det? Varför skall det vara så förtvivlat märkvärdigt att man av ideologiska skäl skall hålla fast vid ett förstatligande som inte fungerar? Det fanns heller inga uttalade problem med de gamla stämningmännen, utan det fungerade. Det var i stället en rent teoretisk invändning som man hade här.

Frågan till Kia Andreasson blir då närmast om hon kan tänka sig att återgå till det gamla systemet med privata stämningmän. Tack, herr talman!

Anf. 60 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag har inte i detalj studerat det gamla systemet. Det fungerade säkert bättre än det nuvarande systemet, som ju inte alls fungerar. Det är vad jag har med i reservationen. Jag menar att regeringen och tjänstemännen på departementet skall analysera också äldre metoder när det gäller att komma med förslag. Det handlar då om möjligheten att omorganisera hela delgivningssystemet. Detta med att direkt gå tillbaka

till det gamla systemet med de intentionerna och att förändra i rätt riktning finns med på önskelistan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

6 § Vapenregister

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU14
Vapenregister (prop. 1998/99:36)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare önskade ordet.
(Beslut fattades efter 7 §.)

*Behandling av
personuppgifter i
skattemyndigheternas
brottsutredande
verksamhet, m.m.*

7 § Behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, m.m.

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU9
Behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, m.m. (prop. 1998/99:34)

Anf. 61 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Hur höga skatter skall man belasta medborgarna med? En del tycker att det är häftigt att betala skatt. Andra definierar skatt som stöld. Man kan ha olika uppfattningar om hur stor andel av medborgarnas tillgångar som skall kunna dras in för att täcka statens och kommunernas utgifter.

Oavsett detta innebär den grannliga uppgiften att beskatta ett mycket stort ansvar för att alla medborgare behandlas på ett objektiva och rättssäkra sätt. Ytterst är det riksdagens ledamöter som har ansvaret för att detta verkligen sker.

Skattemyndigheternas främsta uppgift är att utifrån gällande lagar ge staten vad staten tillhör utan att kränka den enskildes integritet eller dennes rättigheter. Tilliten till skattemyndigheternas förmåga att slå vakt om medborgarnas rätt är omistlig om det skall vara möjligt att fortsätta att taxera ut skatter.

I den svenska historien har vi haft många skatterevolter där folket har rest sig för att slänga ut orättfärdiga fogdar som gått över gränsen för vad folket ansett vara rättvist. Det har inte alltid varit skattens storlek som utlöst reaktionerna utan en bristande tillit till dåtida skatteindrivare. Dessa tänkte mer, eller kanske endast, på det fiskala intresset än på medborgarnas rättigheter. Ju högre skattetrycket är, desto större krav måste ställas på myndigheternas oväld.

Vi moderater anser givetvis att skattebrott, i likhet med all annan brottslighet, skall bekämpas. Men det är mycket viktigt att detta inte sker genom att grundläggande krav på rättssäkerhet åsidosätts. Man skall

kunna lita på skattemyndigheterna. Därför skall det finnas en klar gränslinje mellan den fiskala verksamheten och en brottsutredande verksamhet.

I en rättsstat är det viktigt att rättssystemet har ordentliga resurser. Vi moderater föreslår därför i vårt budgetalternativ att domstols- och åklagarväsendet skulle få ökade resurser för att bl.a. göra det möjligt att rekrytera fler åklagare men även för att på konsultbasis kunna anlita högt kvalificerad expertis inom det ekonomiska området. Det är direkt olämpligt och skadligt att låta viss typ av brottslighet utredas och bekämpas utanför det ordinarie rättssystemet. Det är därför stor risk att tilliten till skattemyndigheternas oväld minskar, vilket i sin tur kommer att öka medborgarnas benägenhet att försöka smita undan skattebetalningarna. Vi avvisade därför förslaget om inrättandet av de särskilda skattebrottsenheterna hos skattemyndigheterna när ärendet behandlades för ungefär ett och ett halvt år sedan.

I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet. Enligt förslaget skall skattemyndigheterna i underrättelseverksamheten kunna behandla personuppgifter rörande personer som det *inte* finns någon brottsmisstanke mot. Visserligen skall myndigheterna inte kunna upprätta s.k. underrättelseregister för dessa, men man skall kunna ha särskilda utredningar och ha en automatiserad behandling av de här uppgifterna – och det om personer som man inte har någon misstanke mot. Dessutom skall skattemyndigheterna enligt förslaget ha möjlighet att behandla s.k. känsliga personuppgifter i annan verksamhet än underrättelseverksamhet. Vad är det då, känsliga uppgifter? Ja, det definieras i lagen som att det kan vara ras, etniskt ursprung, politisk åsikt, religiös eller filosofisk övertygelse eller uppgifter som hälsa och sexualliv. Det finns ett uttryckligt förbud i personuppgiftslagen mot behandlingen av den typen av uppgifter. Men i fråga om polisens verksamhet har regeringen funnit det motiverat med ett undantag i polisdatalagen. Då gäller det grova våldsbrott och sexualbrott. Men som regeringen skriver i sin proposition, som ligger till grund för betänkandet, kan det inte uteslutas att känsliga uppgifter kan förekomma i en utredning rörande skattebrott.

Den aktuella debatten om IB och den registrering som där gjorts på uppenbarligen delvis lösa grunder borde få regeringen och riksdagsmajoriteten att besinna sig när man nu vill införa sådana befogenheter för skattemyndigheternas registrering. Om vi gör avkall på huvudregeln att det måste finnas brottsmisstanke för att polis och åklagare skall kunna inleda en utredning, är vi ytterligare på glid från ett rättssamhälle där det är medborgarnas rätt som är grundbulten.

I propositionen föreslås också att lagen om automatisk databehandling vid taxeringsrevision upphävs. I stället skall personuppgiftslagens regler gälla vid revision och annan kontroll som genomförs av skatte- och tullmyndigheten. Enligt personuppgiftslagen skall behandlingen av personuppgifter skriftligen anmälas till tillsynsmyndigheten innan behandlingen genomförs. Någon anmälan behöver inte göras om den personuppgiftsansvarige anmält till tillsynsmyndighet att ett s.k. personuppgiftsombud utsetts och vem det är.

Vi anser, till skillnad från utskottsmajoriteten, att skattemyndigheterna skall ha personuppgiftsombud. På det sättet kan ett bättre integritetsskydd för medborgarna etableras.

Herr talman! I det aktuella betänkandet behandlas även ett antal motioner från den allmänna motionstiden. Det är enligt olika massmedier en mycket hög aktivitet i regeringen för att få till stånd tillväxt i Sverige. Vi har sedan i fjol åkt ned ytterligare ett pinnhål i den s.k. välfärdsligan. Välutbildade unga män och kvinnor flyttar från landet. Företag flyttar sina huvudkontor. Nyföretagandet är rekordlågt. Ja, visst bildas det en del nya företag, men det rör sig i allt väsentligt om enmansföretag utan större tillväxtambitioner. Tillväxtministrarna diskuterar med olika grupper. Nästan varje vecka ser vi att någon ny kommitté eller kaffegrupp tillsatts. En tidigare tillsatt grupp, Småföretagsdelegationen, lämnade redan under våren i fjol konkreta förslag till ett sextiotal förändringar. Men ännu har inte mycket, om ens något, av detta översatts i konkreta lagförslag, eller snarare förslag att ta bort tillväxthämmande bestämmelser.

En fråga som är central i detta sammanhang och som föranlett flera enskilda motioner är reglerna om att erhålla ett s.k. F-skattebevis. Utan ett sådant är det omöjligt att starta ett företag. Vi moderater anser att nyföretagandet inte skall hindras utan i stället stimuleras. Vi menar därför att alla som begär ett F-skattebevis skall få det, om det inte framstår som uppenbart att det föregivna företagssyftet är oseriöst. Då brukar det framhållas från regeringshåll att de nuvarande bestämmelserna ger skattemyndigheterna möjlighet att utan större dröjsmål utfärda F-skattebevis. Men, herr talman, verkligheten är inte så idyllisk. Tvärtom kan vi nästan dagligen läsa om hur förhoppningsfulla nyföretagare stoppats. Jag har här i min hand ett dokument med ett färskt exempel på hur det kan gå till i verkligheten.

Ett företag, ett aktiebolag, ansökte i augusti 1998 om en F-skattsedel. Men eftersom en av styrelseledamöterna i bolaget utan ägarintresse varit styrelseledamot i ett fastighetsbolag som gått i konkurs förvägrades bolaget en F-skattsedel. Bolagets auktoriserade revisor skriver till skattemyndigheten och påtalar felaktigheten. I slutet av november, dvs. drygt fyra månader efter det första avslaget, får bolaget sin F-skattsedel. I januari 1999, efter ytterligare skriftväxling, kommer ett beklagande från skattemyndigheten i fråga. Ärendet var enligt skattemyndigheten totalt felbehandlat. Det fanns ingen grund för avslag. Skattemyndigheten hade inte gjort erforderliga undersökningar. Man hade inte ens bemödat sig om att införskaffa kompletterande uppgifter från det sökande företaget.

Herr talman! Givetvis begås det misstag. Men effekten för den enskilda medborgaren, som i det här exemplet, kan vara förödande. Det är därför som vi tycker att bevisbördan borde vara den omvända. Skattemyndigheterna skall inte sitta och bedöma om verksamheten är lämplig eller inte. Låt oss vända på det hela och säga att alla får det när det inte är uppenbart att det är en oseriös verksamhet. Jag vidhåller att huvudregeln skall vara denna.

Herr talman! Moderata samlingspartiet har ett antal reservationer i det här betänkandet. Jag står givetvis bakom samtliga men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 62 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet handlar om behandlingen av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet. Men det tar också upp en hel del motioner från den allmänna motionstiden och förslag förknippade med dessa.

Jag skall först konstatera att varenda gång som man diskuterar skattemyndigheternas möjlighet att ingripa mot ekonomisk brottslighet och skatteundandragande har moderaterna någonting att erinra. Det har ingen betydelse om det handlar om olika typer av revisionsverksamhet, som s.k. gryningsrevisioner, eller olika typer av register som behövs för att effektivisera verksamheten. De är alltid emot. Och så säger de: Det är klart att också vi vill bekämpa ekonomisk brottslighet. Men i praktiken är de emot i stort sett vartenda förslag som läggs fram.

Sedan återkommer diskussionen kring F-skattsedeln. Visst är skattemyndigheternas tillämpning av gällande regler emellanåt en aning knepig. Jag har själv kommit i kontakt med ett antal f.d. avbytare som ingick i LRF:s avbyttjänst. De fungerade som avbytare hos olika jordbrukare. När de sedan skulle bilda en enskild firma var skattemyndigheten negativ till att utfärda F-skattsedel. När detta påtalades ändrade sig skattemyndigheten väldigt snabbt.

Det är alltså problem med tillämpningen. Men dagens regler för att få ut en F-skattsedel är det inga större problem med. Att folk i stort sett automatiskt skulle få en F-skattsedel utfärdad ställer jag mig inte bakom. Jag är övertygad om att den här frågan kommer att lösa sig och att tillämpningen av gällande regler kommer att fungera.

De roligaste reservationerna till detta betänkande är de där Kristdemokraterna, Moderaterna och Centern pratar om förenklingar när det gäller deklaration och bokföring. Man kan ju faktiskt förenkla så pass mycket att det hela blir mycket svårt.

Den gamla N1-blanketten, t.ex., är i dag så enkelt utformad att det är ett helsike att fylla i den. För företagare med någotsånär utbyggd kontoplan skall posterna föras in under ett litet antal kostnadslag. Det tar tid och är jobbigt. N1:an är ett exempel på en blankett som har blivit för enkel och som på det sättet har blivit svår att fylla i.

Dessutom är det ganska fantastiskt att läsa reservationer från dessa tre partier om förenklingar. Det var ju ni som uppfann N6-blanketten, som är den mest vidriga deklarationsblankett som jag har träffat på. Det var ni som tillsammans med socialdemokraterna införde expansionsmedelsavsättningar för näringsidkare och räntefördelningen. Där är reglerna oerhört svåra för de mindre företagen. Sådana regler existerar, och det är ni som har infört dem. Nu reserverar ni er för att det hela skall bli enklare. Det är möjligt att ni har ändrat er, att ni har insett att ni har fört en felaktig politik och infört felaktiga regler, men ni borde inte anklaga andra partier för att vilja ha snåriga och svåra regler. Det är ju ni själva som har stått bakom de värsta reglerna.

Som sagt: Ta och studera N6-blanketten, Carl Erik Hedlund, och ta gärna upp en debatt kring denna blankett här i kammaren och förklara hur enkel den är!

Vi har avgett två reservationer i det aktuella ärendet.

Reservation 12 handlar om deklarationstidpunkten. Det vore lyckligt om den förenklade deklarationsblanketten hade samma inlämningstid-

punkt som den särskilda deklarationsblanketten, dvs. den 31 mars. Det skulle ge en betydligt större möjlighet för skattemyndigheterna att granska de olika deklARATIONERNA. Alla vet ju att semestrarna oftast infaller på sommaren. Sedan skall slutskattsedlarna skickas ut i början av september. Det innebär att det blir en oerhört pressad tidsperiod för granskning.

När det sedan i en utredning föreslås att den allmänna och särskilda deklARATIONEN skall ha samma inlämningstidpunkt som den förenklade deklARATIONEN blir man lite förvånad. Det innebär alltså att den sammanlagda granskningstiden skall bli ytterligare koncentrerad. Vi vet i dag att skattemyndighetens personal har ett helsike att få det att gå ihop. Det är ont om folk, och dessutom skall deklARATIONSGRANSKNINGSTIDEN inskränkas ännu mer. Det är ytterst märkligt att man inte inser att skattemyndigheten behöver de två månaderna på våren. Skattemyndigheten själv säger ju att någonting drastiskt måste göras om granskningen över huvud taget skall fungera.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Vår andra reservation handlar om inbetalning av kvarskatt. Förr i tiden hade man fram till april på sig att betala in kvarskatt. Arbetsgivaren drog då kvarskatten. Denna skyldighet för arbetsgivaren har nu tagits bort. Vi har tidigare motionerat om och yrkat på att arbetsgivaren åter bör få ansvaret för detta. Men med tanke på att det har införts ett skattekonto inser vi att detta kommer att bli oerhört svårt att administrera.

Däremot anser vi fortfarande att det inte är särskilt lyckat att betala in kvarskatt i december. Det är många familjer som har en ansträngd ekonomi inför julen. Det hade varit bättre om inbetalningstillfället hade kunnat förläggas till åtminstone februari. Men varför inte återgå till den gamla tidpunkten april månad? Då skulle det ges lite respit till dem som har en ekonomiskt ansträngd situation.

Jag står naturligtvis bakom båda våra reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 12.

Anf. 63 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Det är nästan lite smågulligt med Per Rosengrens upprepade påståenden om att vi moderater alltid motsätter oss förbättringar, förändringar eller förstärkningar av skattemyndigheternas möjligheter att beivra skattebrott. Detta är inte med sanningen överensstämmande.

Vi motsätter oss förändringar som kränker medborgarnas integritet och rättigheter. Vi hävdar att vi skall leva i en rättsstat där det är viktigt för alla myndigheter – inklusive för skattemyndigheterna – att man med oväld skall betrakta medborgarna och behandla saker och ting på rätt sätt. Därför tyckte vi ursprungligen att det inte var lämpligt att skattemyndigheterna skulle vara både fiskala och brottsutredande myndigheter.

Men det är klart att vi har lite olika uppfattning om skattens betydelse och om hur hög skatten skall vara, vilket jag också inledde mitt anförande med. Vi vill bekämpa en form av fogdesamhälle. Vi vill stå på medborgarnas sida. Jag vill fråga Per Rosengren: Varför skall skattemyndigheterna få möjlighet att registrera uppgifter om personer som man inte hyser någon brottsmisstanke mot? Detta är för mig, levande i ett demokratiskt samhälle, en helt absurd tanke. Eller skall skattemyndighet-

erna stå över rättssamhället i övrigt? Är skatterna så viktiga att man på det området kan göra praktiskt taget vad som helst?

Jag var inne på detta med känsliga uppgifter. Varför i jesse namn skall skattemyndigheterna hålla på med den här typen av uppgifter? De är ju totalt irrelevanta för skattemål. Bl.a. Justitieombudsmannen och Advokatsamfundet tycker inte att skattemyndigheterna skall handlägga sådana uppgifter. Men jag kan vända på det hela: Det verkar som att det inte spelar någon roll för Per Rosengren och det parti som han företräder vilka kränkningar av medborgarnas rättigheter som kommer till stånd. Huvudsaken är att man får in mer skatt.

Anf. 64 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! När det till att börja med gäller känsliga personuppgifter var vi faktiskt med och utformade propositionen och fick bort de känsliga personuppgifterna i fråga om underrättelseverksamhet. Däremot kan vissa känsliga personuppgifter vara nödvändiga i själva utredningen. Regeringen lyssnade faktiskt på den kritik som vi riktade i det sammanhanget.

Sedan hade vi också synpunkter på sammanblandningen av fiskala och brottsutredande uppgifter. Vi anser att det skall finnas en avgränsning, och detta skall ju utvärderas. Där fick vi igenom att man noga skulle titta på detta och göra en utvärdering så att en absolut rågång kan hållas. Det är alldeles klart att det skall vara en åtskillnad mellan den fiskala och den brottsutredande verksamheten.

Varför skall personer och företag som inte misstänks för brott registreras? Jo, det kan ju behövas vid kontrolluppgiftsrevisioner, tredjemansrevisioner osv. Det är självklart att det måste finnas register över dem som är föremål för den typen av utredningar och granskningar. Även om de inte själva är misstänkta för brott, är detta insamlande av uppgifter oerhört viktigt för att kunna konstatera brott i ett annat led. Men t.o.m. sådana saker går ni emot.

Ni går emot gryningsrevision, för den anser ni vara kränkande. Helst skall man väl ett år innan meddela att man tänker göra en revision, om moderaterna skall bli nöjda. Vi menar att om man skall ha en effektiv brottsbekämpning när det gäller ekobrotten, måste man ha möjlighet att göra oanmälda revisioner. Men det anser inte ni att man skall ha. Ni vill heller inte ha tredjemansrevisioner och s.k. kontrolluppgiftsrevisioner, där man samlar in material för att komma åt den ekonomiska brottsligheten. Detta motsätter ni. Alla verkningsfulla medel motsätter ni er.

Anf. 65 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Denna kanonad av kända argument har jag hört i denna kammare så länge jag har tillhört den. Gryningsrevisioner är en av Per Rosengrens specialiteter som kommer in i sammanhanget, oavsett vad vi talar om.

Vad vi nu talar om är faktiskt medborgarnas rättigheter, deras integritet och möjligheter att hävda sin rätt gentemot skattemyndigheterna. Jag fick inget svar på min fråga om inställningen till att skattemyndigheterna skall leva ett liv som är mer privilegierat än de flesta andra myndigheters.

Jag noterar med tillfredsställelse att också Per Rosengren tycker att man skall skilja på fiskal verksamhet och brottsutredande verksamhet.

Detta har vi beslutat om tidigare, och då hade vi den diskussionen. Därför tycker vi att när vi nu har ett rättsväsende, ett domstolsväsende och en polis skall vi förse dem med resurser så att de kan göra utredningar. Det skall inte vara någon sammanblandning. Medborgaren skall med förtroende kunna vända sig till en skattemyndighet utan att behöva riskera att där bli inblandad i någon brottsutredande verksamhet.

Som sagt: Att myndigheterna skall ha möjlighet att registrera i s.k. utredande verksamhet, oavsett om det finns misstanke eller inte, tycker jag är djupt kränkande för en svensk medborgare.

Anf. 66 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag vet att Carl Erik Hedlund anser att det är djupt kränkande att göra kontrolluppgiftsrevisioner och därmed registrera de företag som uppmanas att lämna kontrolluppgiftsrevision, s.k. tredjemansrevision – detta på grund av medborgarnas integritet. Det är precis samma argument när det gäller revisionsverksamhet med gryningsrevisioner osv., att det är emot medborgarnas integritet. Men så är det ju inte.

Inte heller är det så att skattemyndigheterna skulle ha ett privilegierat liv i förhållande till andra myndigheter. Skattemyndigheterna är väl de som effektivast gör granskningar och revisioner på skatteområdet. Detta klarar inte polisen av. Åklagarna kan inte utreda detta, utan det är många gånger skattemyndigheterna som måste göra utredningarna, vilket de också skall göra.

Däremot har den fiskala och den brottsutredande verksamheten organisatoriskt skilts åt på skattemyndigheterna. Jag kan hålla med om att detta nog måste bevakas och att man måste se till att de intentioner som fanns när vi fattade beslutet fullföljs fullt ut, så att den fiskala och den brottsutredande verksamheten skiljs åt, precis som sades i betänkandet. Vi var faktiskt med och fick en skrivning om att detta skall utvärderas.

Jag känner igen alla argument som Carl Erik Hedlund anför. De är också väldigt kända. Ni är inte beredda att vidta i stort sett några som helst åtgärder för att komma åt den ekonomiska brottsligheten, utan ni för hela tiden medborgarnas integritet framför er.

Jag är medveten om att det i enstaka fall har skett övergrepp från skattemyndigheternas sida. Men skulle inte skattemyndigheterna ha möjlighet att föra olika typer av register och att genomföra oanmälda revisioner, skulle vi ha ett oerhört trubbigt vapen i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag misstänker att moderaterna skulle vara nöjda med den situationen.

Anf. 67 HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Under förra mandatperioden beslutades att skattebrottsutredningar skulle få bedrivas hos skattemyndigheterna av särskilda s.k. skattebrottsenheter. Då ställde vi kristdemokrater oss förvisso positiva till att regeringen intensifierade kampen mot den ekonomiska brottsligheten – ett krav som vi hade drivit väldigt länge, men vi var kritiska till den valda metoden.

Vår ståndpunkt är att det från principiella utgångspunkter hade varit bättre om skattemyndigheten, med sina fiskala verksamhetsmål, inte samtidigt hade brottsutredande uppgifter. I stället hade vi velat att an-

strängningar hade gjorts för att utveckla och förstärka Ekobrottsmyndigheten.

Effektivitetshänsyn måste balanseras mot rättssäkerheten. I en effektivt uppdelad myndighetsstruktur är det bättre om varje myndighet har väldefinierade och inte motstridiga eller konkurrerande verksamhetsmål. Vi kristdemokrater anser egentligen att den brottsutredande verksamheten borde återföras till polisen eller Ekobrottsmyndigheten. Detta klargör vi i ett särskilt yttrande i det betänkande som vi nu behandlar.

När den brottsutredande verksamheten vid skattemyndigheterna nu har kommit i gång vill vi understryka vikten av att den ordinarie uppbörds-, kontroll- och taxeringsverksamheten hålls strikt åtskild från det arbete som pågår inom skattebrottsenheterna. På de förslag om behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet som vi nu skall besluta om har vi kristdemokrater också synpunkter. Det gäller främst behandling av känsliga personuppgifter och utlämnande av uppgifter.

Herr talman! Med känsliga personuppgifter avses t.ex. uppgifter om ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening. Trots att regeringen själv konstaterar att det sakliga behovet av ett undantag från personuppgiftslagens förbud mot att behandla känsliga personuppgifter kan ifrågasättas, föreslår man just ett sådant undantag för skattemyndigheterna.

Vi kristdemokrater anser att det från integritetssynpunkt är omotiverat att känsliga personuppgifter skall behöva hanteras av skattebrottsenheterna på skattemyndigheterna. Vi ser detta som ett exempel på en gråzon som uppstår när två myndigheter med i grunden olika uppgifter blandar ihop sina verksamheter. Det undantag från personuppgiftslagens 13 § som polisen har genom polisdatalagen i fråga om behandling av känsliga personuppgifter bör inte gälla skattemyndigheten.

När det gäller utlämnande av uppgifter anser vi att man i framtiden nog måste följa upp utvecklingen. Våra ställningstaganden finns redovisade i reservationerna 3 och 4.

Herr talman! Jag går nu över till att tala om den del av betänkandet som behandlar yrkanden från allmänna motionstiden.

Ett land som vill åstadkomma ekonomisk utveckling, förstärkt välfärd och goda möjligheter till arbete måste bedriva en näringspolitik som stimulerar enskilda initiativ och företagande. Politikens roll i detta sammanhang är att skapa en god jordmån för nya och växande företag. Det privata näringslivet har varit, är och kommer att vara ryggraden för Sveriges välfärd. De nya jobben skapas när de enskilda människorna finner det vara mödan värt att starta eller utveckla ett företag. Detta brukar kallas småföretagspolitik. I detta betänkande finns flera förslag som snarast borde genomföras.

Vi kristdemokrater delar Småföretagsdelegationens uppfattning att det är onödigt krångligt att starta företag i Sverige. För att man skall kunna bli "sin egen" krävs en F-skattsedel. Men den praxis om har utvecklats hos skattemyndigheterna innebär att alltför många goda affärsidéer stupar redan där. Dagens regler innebär lite av ett moment 22: För att få en F-skattsedel krävs att man har ett visst antal kunder, men för att få ett visst antal kunder krävs i regel en F-skattsedel. Det måste bli lättare

att beviljas F-skattsedel, vilket vi också framför tillsammans med andra partier i reservation 5.

Men det behövs förenklingar på många fler områden trots Per Rosengrens antydningar om att ju enklare vi gör det, desto krångligare blir det. Det är en logik som känns lite lustig. Vi måste ha en kontinuerlig strävan att göra våra system och regelverk enkla och logiska. Det finns behov av detta på flera områden. Vi får ständigt påminnelser om det, inte minst genom Småföretagsdelegationens alla förslag.

I dag är det så att få av landets 700 egenföretagare klarar av att deklarerera på egen hand. Ett område som är i behov av förenklingar är alltså bokföring och deklaration. Problemen med självdeklarationen har samband med de krav som ställs på bokföring och bokslut och den krångliga utformningen av bl.a. skattereglerna.

Målet för ett förenklingsarbete är att en småföretagare skall kunna deklarerera själv utan hjälp utifrån. Man bör återkomma med förslag om detta. Man bör också utreda möjligheten för mindre företag att deklarerera för en längre period än i dag.

Herr talman! Vi kristdemokrater står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande nöjer vi oss med att yrka bifall endast till reservation 3 under mom. 3 samt reservation 5 under mom. 8.

Anf. 68 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Helena Höij har fyllt i en N1-blankett på senare tid. Om man har ett antal kontoslag tar det faktiskt ganska lång tid att klumpa ihop dessa på ett lämpligt sätt. Det handlar alltså om att fylla i åtta-tio rader. Det är allt. Något bokslut behövs inte heller. En något-sånär ordnad bokföring behövs, åtminstone behöver man ha satt in fakturorna i pärmar. Men mer behövs inte. Min fråga är: Kan det bli enklare så långt?

Jag anser att det skulle bli enklare om N1-hade varit lite mer utbyggd. I strävan att göra den så enkel som möjligt har den blivit för lite utbyggd, och det blir svårare att hitta var man skall lägga sina olika kostnadsslag.

Sedan vill jag ställa en annan fråga till Helena Höij också. Vill ni ta bort N6-blanketten? Där kan man prata om en krånglig blankett. Den tar oerhört lång tid att fylla i. Men det var ju ni som ville ha en sådan blankett. Det var ni som ville ha dessa krångliga regler för enskilda firmor och handelsbolag. Det är ni som ligger bakom det tillsammans med de andra borgerliga partierna. Det skulle vara likformighet mellan aktiebolag och enskilda firmor. Bara tanken är ju fullkomligt grotesk. Man väljer ju enskild firma för enkelhetens skull, men då har ni formulerat regler som är så krångliga och så svåra bara för att det skall vara likformigt med aktiebolagen. Och nu kommer ni med reservationer som säger att det skall vara betydligt enklare. Det är faktiskt lite löjligt att höra er.

Eller har ni bytt åsikt helt? Det skall kanske inte vara likställdhet mellan aktiebolag och enskilda firmor. I så fall välkomnar jag er upp på vagnen. Då stöder ni den politik som vi hela tiden har fört.

Sedan har vi detta med beräkningen av F-skatten. Den räknas ju med ett visst antal procent. Ni säger att den bara skall vara 100 % av skatten av föregående år. Men det innebär ju faktiskt problem för dem som inte

är aktiva. De riskerar att få en mycket stor kvarskatt. Den risken är faktiskt väldigt stor om man skulle följa er reservation 6.

Prot. 1998/99:62
3 mars

Anf. 69 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att tala om för Per Rosengren att jag har fyllt i en N1-blankett. För den verksamheten var den blanketten alldeles tillräcklig och väldigt enkel. Men det kan mycket väl vara så att det för andra verksamheter som är lite mer omfattande än den som jag har redovisat på min blankett behövs en utvecklad N1-blankett. I så fall är det väl någonting som man får titta över i det här arbetet.

Jag tycker inte att vi skall låsa oss vid vad som har varit och när olika förslag har kommit till stånd. Det vi kan konstatera här i dag är att reglerna upplevs som alltför krångliga. Egenföretagare och många småföretagare klarar inte av att deklarerera på egen hand, utan de behöver ta kostsam hjälp utifrån. Det är utifrån den utgångspunkten som vi skall genomföra förändringar. Vi behöver inte titta så mycket i backspegeln utan titta framåt. Det gäller alla andra blanketter också.

Det handlar inte bara om blanketter. Det kan handla om tidpunkter också, som jag också var inne på, t.ex. längden på deklarationsperioden.

Anf. 70 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Menar Helena Höij att ett bokslut skulle omfatta mer än 18 månader? Det har ju faktiskt varit tillåtet när man lade om. Skulle man ha två tre års intervall och deklarerera vart tredje år? Jag förstår inte riktigt vad det är Helena Höij är ute efter egentligen.

Sedan säger hon att N1-blanketten är väldigt enkel. Kan det bli mer än väldigt enkelt? Ni vill ju göra det ännu enklare. Om man står här i kammaren och säger att den är väldigt enkel förstår jag inte varför man har en reservation om att det skall bli ännu enklare. Kan det bli mer än väldigt enkelt?

Helena Höij har inte kommenterat räntefördelningsreglerna. Hon har inte kommenterat N6-blanketten över huvud taget. Är ni beredda att ge upp den här galna tanken att aktiebolag, enskilda firmor och handelsbolag skall behandlas på ungefär samma sätt skattemässigt? Är ni beredda att överge det? Det är ju den tanken som leder till krångel. Det är där den stora kritiken kan riktas mot nuvarande blanketthysteri och nuvarande regler. Är ni beredda att se över detta med expansionsmedel? Eller vad står ni för i de grundläggande skattepolitiska frågorna? Ni står bara här och säger att det skall vara enklare blanketter. Men era egna grundläggande uppfattningar när det gäller beskattning leder ju till ett krångelsamhälle. Det är ni själva som är orsaken.

Anf. 71 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker inte kammaren är det rätta forumet att exakt avgöra vilken blankett som behöver förändras och på vilket sätt. Även om jag inte hade några problem med det som jag skulle redovisa på de här blanketterna, kan vi ändå konstatera att de flesta av de enskilda företagare som bedriver en aktiv näringspolitik inte klarar av att deklarerera själva utan behöver ta hjälp utifrån. Det är en signal så god som någon att förändringar behöver komma till stånd. Men jag är inte beredd att stå här i talarstolen och tala om exakt vilka de är.

*Behandling av
personuppgifter i
skattemyndigheternas
brottsutredande
verksamhet, m.m.*

Anf. 72 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Det här betänkandet rör huvudsakligen frågan om personuppgifter i skattemyndigheternas brottsförebyggande verksamhet. Det ligger i sakens natur att frågor uppstår om avvägningen mellan å ena sidan den personliga integriteten och å andra sidan behovet av att använda dessa uppgifter för att förhindra och beivra förekomsten av brottslig verksamhet.

Det är Centerpartiets uppfattning att regeringen, i den proposition som ligger till grund för det här betänkandet, har gått en rimlig balansgång i dessa avväganden. Vi tror också att resultatet står i hyggligt god överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet i dessa frågor.

I övrigt behandlas i betänkandet ett antal motioner från den allmänna motionstiden. Jag vill bara kort beröra tre reservationer som alla har sitt ursprung i samma centermotion. De har också alla anknytning till ett av våra krav i valrörelsen, nämligen enklare regler. Det rör beräkningen av F-skatt, det rör förenklad bokföring och deklaration, och det rör frågan om skattebetalningsdag.

När det gäller beräkning av preliminärskatteuttaget av F-skatt innebär huvudregeln att den i dag beräknas som 110 % av den slutliga skatten året innan. Det leder till att många småföretagare endera nödgas preliminärdeklarerar i onödan eller att man likaledes i onödan försämrar sin likviditet genom för högt preliminärskatteuttag. Vi anser nu som tidigare att preliminär F-skatt bör tas ut baserad på föregående års slutliga skatt.

I dag hämmas många småföretagare och presumtiva sådana av krångliga bokförings- och deklarationsregler. Regelsystemen bör väsentligt förenklas. Den framtida arbetsmarknaden kommer att i större utsträckning ställa krav på enklare företagsformer än vad vi i dag har, framför allt för de små tjänsteföretag och enmansföretag som nu växer fram. Enklare företagsformer bör därför ingå i den översyn som vi förordar och som erfordras. Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen nu har aviserat borttagande av ett antal stoppregler för fåmansbolagsägare. Det är en bra början, en början som vi har efterlyst ganska länge.

Slutligen är det vår uppfattning att inbetald skatt skall anses vara betald den dag inbetalning sker i stället för att som i dag anses vara betald den dag betalningen bokförs på skattemyndighetens konto.

Herr talman! Efter detta föredömligt korta anförande ber jag att få yrka bifall till reservationerna 6 och 13.

Anf. 73 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! Betänkandet SkU 9 som vi nu behandlar sönderfaller, som många före mig har sagt, i två delar. Dels handlar det om proposition 1998/99:34 som behandlar personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, dels tar betänkandet upp ett trettiotal motioner från allmänna motionstiden som rör taxering, folkbokföring och uppbörd.

Jag väljer att börja med behandlingen av personuppgifter och konstaterar att riksdagen har beslutat att från den 1 januari 1998 inrätta organisatoriskt fristående skattebrottsenheter hos skattemyndigheterna. Uppgiften för enheterna är att biträda åklagare vid bl.a. förundersökning av skattebrott. Beslutet ingår som en del i ett åtgärdsprogram mot den eko-

nomiska brottsligheten som regeringen tidigare redovisat i en skrivelse till riksdagen.

Skattebrottsenheterna kommer att inom sitt område ha samma arbetsuppgifter i fråga om brott som tullen och polisen har inom sina respektive ansvarsområden. Det innebär att skattebrottsenheterna kommer att hantera en stor mängd information, vilken för att bli effektiv fordrar datorstöd. För att tillgodose detta behov föreslås i propositionen att enheterna skall få behandla personuppgifter automatiserat i sin verksamhet.

Vi socialdemokrater menar att skattebrottsenheterna är viktiga instrument för att lösa problemen med bristerna i bekämpandet av skattebrott och att avlasta polisen från denna typ av specialiserade brottsutredningar. De invändningar från rättssäkerhetssynpunkt som framfördes när organisationsförändringen beslutades, och som också har framförts här i debatten, bemöttes av skatteutskottet och justitieutskottet vid den förra riksdagsbehandlingen. Man framhöll bl.a. att rättssäkerhetssynpunkterna tillgodosågs genom att skattebrottsenheterna organisatoriskt inrättades som fristående från skattemyndigheternas övriga verksamhet.

I det betänkande som vi nu behandlar instämmer utskottsmajoriteten i regeringens uppfattning att skattebrottsenheternas effektivitet i brottsbekämpningen är beroende av att de har goda möjligheter att behandla information i sin verksamhet. Utskottet instämmer också i att skattemyndigheterna, precis på samma sätt som polis och tull, skall kunna behandla personuppgifter automatiserat.

Det medför också att den brottsutredande verksamheten kommer att omfatta integritetskänsliga uppgifter som fordrar en högre skyddsnivå än vad personuppgiftslagen garanterar. Utskottsmajoriteten tillstyrker därför att riksdagen antar den nya lagen som innehåller de särbestämmelser som ur den synpunkten anses nödvändiga. Härigenom uppnås en enhetlig reglering vad avser behandling av personuppgifter inom den brottsutredande verksamheten.

När det gäller frågan om behandlingen av uppgifter om personer som inte är misstänkta för brott anser vi från utskottsmajoritetens sida att de allmänna bestämmelserna för behandling är tillräckligt skydd för integriteten och att kravet på anteckning utgör en tillfredsställande lösning från integritetssynpunkt.

I reservation 1 redovisar de moderata ledamöterna i skatteutskottet sin principiella inställning mot inrättande av skattebrottsenheter hos skattemyndigheterna. Denna inställning följs nu upp med yrkande om att avvisa föreliggande lagförslag.

Jag kan bara konstatera att vi socialdemokrater och moderaterna har olika syn på skattebrottsenheterna. Vi socialdemokrater menar att den ordning som införts ger en bra grund för effektiv bekämpning av skattebrott. Skattebrottsenheterna har tillkommit för att lösa problemen med bristerna i bekämpandet, och de skall bidra till att avlasta polisen från denna typ av specialiserade brottsutredningar.

De förslag som nu finns i utskottsbetänkandet och som följer propositionens förslag är konsekvenslagstiftning av införande av skattebrottsenheterna. Jag kan av det skälet se moderaternas yrkande om avslag på propositionen i denna del som en konsekvens av motståndet mot skattebrottsenheterna.

Men jag har ingen förståelse för moderaternas hållning. Nu när enheterna är införda bör också verktygen för enheternas arbete få rätt utformning, både av effektivitetsskäl men inte minst av integritetsskäl. Det menar vi socialdemokrater blir följden med betänkandets förslag.

Beträffande frågan om personuppgiftsombud vid ADB-revision kan vi konstatera att personuppgiftslagen numera har ersatt datalagen. Utformningen av vem som är personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen skiljer sig från vad som gällde registeransvar enligt datalagen. Bedömningen är att skattemyndigheten numera är personuppgiftsansvarig i fråga om de behandlingar som utförs vid revision och annan granskning av ADB-material.

Reglerna i taxeringslagen, tvångsätgårdslagen och Riksskatteverkets föreskrifter om skydd för ADB-lagrad information och om ADB-säkerhet, tillsammans med personuppgiftslagens bestämmelser bedöms dessutom innebära att det inte föreligger någon risk för otillbörligt intrång i den personliga integriteten vid revision eller annan kontroll.

Att gå reservation 2 till mötes skulle bara innebära införande av utökad och onödig byråkrati. Därför känns det bra att utskottsmajoriteten delar konstitutionsutskottets uppfattning och att jag därmed kan yrka avslag på den moderata reservationen.

I propositionen tas frågan om behandling av känsliga personuppgifter och utlämnande av personuppgifter upp. Det föreslås att skattemyndigheterna skall få möjlighet att behandla känsliga personuppgifter i bl.a. en förundersökning, förutsatt att det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen. Skälet är framförallt att det inte bedöms som möjligt att sortera bort känsliga uppgifter som kan finnas i det insamlade materialet.

För utlämnande av personuppgifter som behandlas i skattemyndigheternas brottsförebyggande verksamhet bedöms att särskilda bestämmelser endast behövs i fråga om utlämnande för framställning av rättsstatistik och utlämnande av uppgifter till utlandet. I övrigt kan man tillämpa sekretesslagen.

Det är naturligtvis viktigt – och det har framförts tidigare – att den personliga integriteten värnas. Av det skälet har också förslagen om hanteringen av personuppgifter kringgårdats med stor restriktivitet. Detta är en uppfattning som också konstitutionsutskottet har givit uttryck för i sitt yttrande.

Fru talman! I det följande kommer jag något att kommentera de motioner som inlämnats under allmänna motionstiden. Med den tid som avsatts för anförandena i kammaren måste jag begränsa mitt urval av kommentarer.

Jag vill börja med att göra ett konstaterande, nämligen att det nu på regeringens initiativ pågår skattesamtal mellan samtliga riksdagspartier.

Vad gäller framförda yrkanden om ändringar i reglerna för att erhålla F-skattsedel vill jag peka på att det i ett antal motioner föreslås att det i princip skall vara så att de som så önskar skall erhålla F-skattsedel. En motion går dock i annan riktning. I den yrkas att Riksskatteverkets förslag om att utvidga näringsbegreppet inte bör genomföras.

Införandet av F-skattsedeln syftade till en förenkling i fråga om betalningsansvaret för skatter och sociala avgifter på ersättningar till upp-

dragstagare. Som grund härför låg att det i vissa fall uppkommit osäkerhet om vem som har betalningsansvaret.

Syftet med reformen uppfylldes, men efterhand uppkom kritik om att reglerna för utfärdande av F-skattsedlar ibland tolkades för snävt. Det ledde till att reglerna mjukades upp den 1 januari 1998. Ändringen innebär att det skall kunna räcka med att sökande lämnar uppgifter som visar att han eller hon har för avsikt att bedriva näringsverksamhet.

Vi socialdemokrater ser det som angeläget att förtroendet för F-skattsedeln inte äventyras. Den uppmjukning som genomfördes den 1 januari 1998 kommer, som jag ser det, att ge positiva effekter, och det finns inte för närvarande anledning att överväga ytterligare lättnader.

Jag nämnde nyss de pågående skattesamtalen, och det finns åtminstone från finansministern uttalade förhoppningar om att de skall leda till förenklningar på skatteområdet.

Jag ser att min talartid börjar bli förbrukad. Jag kan konstatera att det för närvarande pågår en förenklingsutredning, vars arbete skall vara klart vid utgången av 1999. Jag kan med detta konstatera att de förenklingsyrkanden som framställts, även de som gäller bokföringen, inte i dag bör föranleda något ställningstagande i riksdagen. Vi bör i stället avvakta de avvägningar som görs i utredningen.

Vad gäller skatteinbetalningsdag kan jag bara konstatera att gängse civilrättsliga regler säger att inbetalningsdagen är den dag när betalning har kommit mottagaren till handa. Det skulle vara en orimlig ordning att ha andra regler på skatteområdet än de som finns i övriga delar av samhället.

Jag kan också konstatera att betalmarknaden i dag inte är någon monopolmarknad. Den som skall betala har som regel träffat ett avtal med den som förmedlar uppdraget. Man brukar där kunna komma överens om när pengarna skall levereras in och när de skall vara mottagaren till handa. Jag kan inte se att detta kan vålla några bekymmer för företagen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 74 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Per Erik Granström berörde många saker i sitt anförande. Jag har två frågor. Den ena gäller F-skattebeviset.

Per Erik Granström säger att de nya bestämmelserna gör att det har blivit så mycket lättare. Om det nu är så idylliskt och lyckligt, kan man också vända på resonemanget. Om det nu är så lätt att praktiskt taget alla kan få F-skattebevis, skulle man väl kunna låta alla få ett sådant. I efterhand granskar man uppgifterna och kan dra in F-skattsedlar.

Under sådana förhållanden skulle man inte behöva läsa i tidningarna om hur skattemyndigheter vägrar att utfärda F-skattsedel, förlorar i länsrätten, överklagar till kammarrätten och förlorar där men ändå inte vill göra förändringar.

Det finns sådana exempel. Vi hade ett konkret exempel i slutet av 1998, där en skattemyndighet har misshandlat ett företag på helt felaktiga grunder. Som jag sagt kan misstag begås, men eftersom de drabbar enskilda medborgare borde det vara en annan hantering av dessa frågor.

Vad sedan gäller personuppgiftsombudet anser vi i likhet med Datainspektionen att det är väldigt viktigt för den personliga integriteten. Per

Erik Granström säger att ett införande av ett regelverk om ett personuppgiftsombud på skattemyndigheten innebär onödig byråkrati. Detta är värt att notera, fru talman. Det är "onödig byråkrati" att stärka medborgarnas integritet och rättigheter. Så talar en företrädare för ett fogdesamhälle. Som jag också var inne på i mitt anförande måste vi i den här församlingen lära oss att vi är valda ombud för Sveriges folk. Vi måste slå vakt om medborgarnas integritet och aldrig kränka den.

Min ytterligare fråga är: Varför skall skattemyndigheterna beviljas undantag från förbudet att hantera s.k. känsliga personuppgifter? Vad har sexuella avvikelser, ras etc. att göra med skatter?

Anf. 75 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med F-skattebeviset. Carl Erik Hedlund förordar att man skulle ha en regel som säger att alla skall få ett F-skattebevis. Men då är vi ju tillbaka i situationen innan vi införde F-skattebeviset. Det infördes för att klara ut gränsdragningen mellan uppdragstagare och anställd. Det är viktigt, och det var också därför som jag i mitt anförande var noga med att poängtera att vi måste få ett F-skattebevis som vinner respekt.

Vad gäller hanteringen av F-skattebeviset är det alldeles riktigt att det i vissa sammanhang har visat sig att denna inte har varit helt bra. Man håller inom Riksskatteverket på att gå igenom de regler som gällt och hur de har tillämpats, och man utbildar personal.

Jag tycker egentligen att Carl Erik Hedlunds exempel från slutet av 1998 bevisar att det är just det här som man skall göra. Då var det nämligen inget fel på lagreglerna, utan det var tillämpningen som inte var riktigt tillfredsställande.

Beträffande personuppgiftsombudet sade jag mycket riktigt att det innebär onödig byråkrati. Jag gjorde det samtidigt som jag också mycket nogsamt poängterade att vi inte längre har datalagen kvar. Vi har i stället personuppgiftslagen, som reglerar de här frågorna. Därför behövs inte den åtgärd som Hedlund efterfrågar. Jag har aldrig hört att moderaterna har ansett att personuppgiftslagens bestämmelser varit för mjuka.

Anf. 76 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Det är intressant med talet om onödig byråkrati när det gäller personuppgiftsombudet. Jag kan vända på saken och säga att det är onödig byråkrati att skattemyndigheter som åtminstone delvis uppenbarligen inte är kompetenta att läsa lagen och att tillämpa den kan försvåra för personer som vill starta företagande. Samtidigt talar bl.a. tillväxtministern av olika slag på kafferep, i skattesamtal osv. om att vi skall ha tillväxt och skall slå vakt om just småföretagarna.

Småföretagsdelegationen har angivit precis samma sak som vi, att det måste bli enklare att få F-skattsedel och har en rekommendation som överensstämmer med vår. Men då är det, tycker jag, en onödig byråkrati. Och jag frågar då, Per Erik Granström: Kan man inte tänka sig att det skulle kunna underlätta för att nå det stora syftet, nämligen att vi får en tillväxt av företag och ett etablerande av nya företag som kan växa och skapa välstånd och att det därför kan få bli några fel åt fel håll? Nu blir det ju uppenbart fel i alla fall, eftersom inte skattemyndigheterna kan tillämpa det hela.

Så min fråga är: Onödig byråkrati, är det inte bara ett uttryck för skattemyndigheternas sätt att kunna sitta och regera och styra över nyföretagandet?

Anf. 77 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till Carl Erik Hedlunds önskemål om att alla skall tilldelas en F-skattsedel och det orimliga i att man tillämnar en sådan bestämmelse. F-skattsedelns uppgift är att klargöra för den som skall få ett arbete utfört huruvida den som utför arbetet är anställd eller uppdragstagare och på vilket sätt den som då får arbetet utfört skall leverera in eller inte leverera in skatter till samhället.

Det är den principen vi måste hålla fast vid, och sedan skall vi ha regler som gör att de som är berättigade till F-skattsedel har möjligheter att få det på ett inte alltför krångligt sätt, eller på ett mycket enkelt sätt, vilket jag skulle vilja påstå att det i dag är. Det räcker att man inför skattemyndigheten visar att man har för avsikt att bedriva en företagsverksamhet och att man i det sammanhanget också kan visa upp en seriositet i de påståenden som man lägger fram. Med det anser jag att frågan om F-skattsedeldelen kan hanteras utifrån den lagstiftning som vi i dag har.

Anf. 78 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Per Erik Granström yrkar avslag på samtliga motioner här med hänvisning till de pågående skattesamtalen och med hänvisning till en utredning som skall föreslå lättnader och förenklingar för företagandet. Men i det här betänkandet finns ett antal förslag som kan genomföras utan ytterligare utredningar och utan ytterligare behov av samtal. Det gäller inte minst förslaget om att göra det enklare att bli beviljad F-skattsedel.

Jag undrar om inte Per Erik Granström egentligen borde vara beredd att bifalla en del av de här motionsyrkandena och fatta vissa beslut i riktning mot att förenkla för framför allt småföretagandet i stället för att hänvisa till utredningar och pågående samtal. Är det så att socialdemokraterna tycker att det finns ett behov av regelförändringar, eller är det så att de här utredningarna och pågående samtalen är ett sätt att skjuta problemen framför sig?

Anf. 79 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det finns synpunkter på att det behövs förenklingar. Finansministern har också låtit framskynta i några inlägg att han har en förhoppning om att de pågående skattesamtalen också skall peka ut några delar där förenklingar kan göras.

Men jag skulle gå för långt om jag gjorde Helena Höij till viljes. Det skulle innebära att vi nu, här i riksdagen, skulle börja bestämma vilka förenklingar som skulle göras. Traditionen bjuder att vi vet vad vi tar ställning till. Inte minst det replikskifte som vi hörde mellan Per Rosengren och Helena Höij visar ju att det råder en oklarhet om vad man egentligen anser är förenklingar. I avvaktan på att Förenklingsutredningen blir klar och i avvaktan på skattesamtalen finner jag och vi socialdemokrater inga skäl att föregripa dessa.

*Behandling av
personuppgifter i
skattemyndigheternas
brottsutredande
verksamhet, m.m.*

Anf. 80 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! De motioner som talar om behovet av förenklingar pekar ut områden där man önskar se förenklingar. Detta behöver inte utredas ytterligare, utan här finns, bl.a. från Småföretagsdelegationen, förslag och områden inom vilka man pekar ut att det behövs förenklingar. Och det är det de här motionsyrkandena vill göra. Man vill peka ut områden och om inte konkreta förslag så ändå inriktning på de beslut som bör fattas. Det skulle ju vara en oerhört viktig signal till svenskt näringsliv, till svenska entreprenörer och till regeringen om vi i riksdagen kunde fatta beslut i linje med de här motionsyrkandena. Då skulle vi visa att vi tar de här problemen på allvar och att vi ser framför oss en snar lösning. Som det är nu, fru talman, tycker jag att problem skjuts på en oviss framtid.

Anf. 81 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en ganska bra och klar signal som framgår i det här betänkandet där vi hänvisar till att det sitter en förenkling utredning som tittar på de här frågorna och där vi pekar på att det pågår skattesamtal och att man även i de sammanhangen tittar på hur man kan förenkla för småföretagen. Att gå längre i dagens riksdagsbeslut skulle vara att ge sig ut på äventyrligheter, och det är av det skälet som jag yrkar avslag på samtliga reservationer på det här området.

Anf. 82 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet hade ej möjlighet att delta vid justerings- sammanträdet, och därför saknas en rad folkpartireservationer i betänkandet. I stället för att yrka bifall här i kammaren till en lång rad motioner nöjer jag mig med att yrka bifall till motion N332, yrkande 3, 4 och 8 under mom. 8.

Folkpartiet står givetvis bakom alla våra parti- och kommittémotioner. Följaktligen kommer Folkpartiet, i brist på egna reservationer i detta betänkande, att avstå vid omröstningen.

Så till innehållet i betänkandet. Folkpartiet var i samband med inrättandet av särskilda skattebrottsenheter hos skattemyndigheterna av rätts- säkerhetsskäl tveksamma. Denna nyordning innebar ett avsteg från den ordning som tidigare gällt, nämligen att den brottsutredande och brotts- beivrande verksamheten hålls åtskild från den statliga förvaltningen i övrigt. Det här är viktigt att komma ihåg. Härigenom riskeras faktiskt att den brottsutredande verksamheten inte bedrivs på ett riktigt objektivet sätt och med utgångspunkt i statsmakternas kriminalpolitiska ställningsta- ganden i övrigt.

Då reformen slutligen kom att kraftigt begränsas jämfört med Ekobrottsutredningens ursprungliga förslag, och då skatteutskottet gjorde ett uttalande om behovet av att regeringen nogsamt följer de praktiska erfarenheterna, kunde Folkpartiet acceptera förslaget.

Det har varit intressanta replikskiften här, tycker jag, om hur person- uppgifter skall behandlas vid skattemyndigheternas medverkan i just brottsutredningar. Folkpartiet inser att skattebrottsenheterna vid skatte- myndigheterna behöver kunna behandla en stor mängd information om brott inom skatteområdet. Utredningar om skattebrott och bokförings- brott är många gånger väldigt komplicerade och kan röra ett flertal fy-

siska eller juridiska personer. För att kunna hantera detta på ett rationellt sätt krävs självklart datorstöd.

Även om det i varje enskilt fall låter sig motiveras att ge myndighet-rätt att behandla personuppgifter med automatisk databehandling är det tydligt att den totala omfattningen av samlande och bearbetande av personuppgifter kan kränka den enskildes integritet. Till detta kommer ökade möjligheter till såväl hemlig som öppen kameraövervakning, förslag om buggning osv.

Vår uppfattning i Folkpartiet är att medborgarnas fri- och rättigheter beträffande skydd för den enskildes integritet måste bli föremål för en omfattande och övergripande översyn av en parlamentarisk kommitté, vilket också framgår av vår folktopinion.

Jag går så över till regelverket för företagen hos skattemyndigheterna. Här har också de ideologiska skillnaderna varit slående. Dels har vi några som pratar om fogdesamhälle, dels har vi några som verkar tycka att dagens blankethysteri och krångliga regelverk är något av ett uppnått nirvana, åtminstone det bästa som någonsin inträffat. Detta är naturligtvis inte fallet.

Reglerna om t.ex. F-skattsedel är ett hinder för människor som är beredda att satsa på företagande. Av kommunalskattelagens definition av näringsverksamhet framgår att det handlar om en självständigt bedriven förvärvsverksamhet. Detta tolkar myndigheterna alldeles för snävt och godtyckligt, oavsett vad Per Rosengren och herr Granström tycker. I praktiken innebär det att många människor som skulle vilja starta ett företag inte startar ett företag, och detta är naturligtvis ett stort problem.

Riksskatteverket har föreslagit en mindre förändring i definitionen av näringsverksamhet, så att ”självständigt bedriven förvärvsverksamhet” ändras till ”med viss grad av självständighet bedriven förvärvsverksamhet”. T.o.m. denna lilla förändring har regeringen yrkat avslag på, liksom även utskottet. Detta är att beklaga. Tack!

Anf. 83 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag skulle vilja diskutera den här myten om att en mängd företag inte startas på grund av de nuvarande F-skattereglerna. För det är ju en myt. Det finns väldigt få exempel på att företag blir nekade F-skattsedel. Visst, det var så för några år sedan innan de nya reglerna satte sig, framför allt när det gäller självständighetsbegreppet. Men det där har ju mjukats upp. I dag kan man i stort sett inte peka på några sådana fall.

Jag har själv varit med och hjälpt folk att skicka in F-skatteblanketter och skaffa F-skattsedel. Ännu har aldrig någon av dem jag hjälpt blivit nekad F-skattsedel. Jag tycker att det är lite olyckligt när man står och odlar en massa myter i kammaren.

Anf. 84 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Per Rosengren är ju själv ett bevis för denna myt. Han har alltså vänner som är tvungna att vända sig till honom, som ändå är något av en skatteexpert, för att klara att fylla i en elementär blankett. Detta är en brist. Människor skall kunna klara detta utan att behöva vända sig till Vänsterpartiets utomordentligt skicklige skatteexpert.

*Behandling av
personuppgifter i
skattemyndigheternas
brottsutredande
verksamhet, m.m.*

Sedan har väl det förslag som väckts på Riksskatteverket tillkommit därför att människor som också är jätteduktiga experter, precis som Rosengren, faktiskt tycker att det behöver bli lite enklare.

Anf. 85 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det finns folk som i stort sett inte klarar av att fylla i en enda blankett bara därför att det står "blankett" överst.

Det vi diskuterar här är däremot reglerna för att få F-skattsedel. De reglerna tillåter i dag i stort sett alla att få F-skattsedel. Det är i ganska extrema fall man blir nekad. Men Johan Pehrson och de borgerliga står här och säger att jättemånga inte kan starta företag. Det är en myt! Det är inte så! Räkna upp de fall som Johan Pehrson själv känner till! Hur många handlar det om? Jag kan inte erinra mig något fall på senare tid mer än det som jag själv tog upp. Där ordnades det dock bara genom kontakt med RSV, som sade till skattemyndigheten: Reglerna är sådana här, ni kan inte hindra detta.

Det är problem med tillämpningen ibland, men reglerna för att få en F-skattsedel är det inga fel på. Den myten måste ni sluta odla, för den skapar en väldigt stor oro ute hos företagen. Det är ni som skapar den oron genom den här typen av mytbildning.

Anf. 86 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återkomma till det faktum att RSV självt har föreslagit en förändring, eftersom svårigheterna i tillämpningen beror på att det är så tuffa krav. Annars skulle man inte föreslå detta med "med viss grad av självständighet bedriven förvärvsverksamhet".

För övrigt hoppas jag att Per Rosengren för sin verksamhet som skattekonsult och företagsstartare har en F-skattsedel – av skatteskal.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

AU4 Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet

Mom. 1 (avslag på propositionerna 1997/98:177, 1997/98:179 och 1997/98:180)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

70 för res. 1

15 för res. 2

226 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
225 för utskottet
68 för res. 1
18 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 2 m, 39 v, 37 kd, 1 c, 14 fp, 16 mp
För res. 1: 68 m
Avstod: 3 m, 15 c
Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2 (samordnad lagstiftning m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (c, fp)
Votering:
201 för utskottet
30 för res. 4
80 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 34 v, 36 kd, 16 mp
För res. 4: 16 c, 14 fp
Avstod: 1 s, 73 m, 5 v, 1 kd
Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp
Ulla Hoffmann (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 3 (diskrimineringslagstiftning och företagande)

1. utskottet
2. res. 5 (fp)
Votering:
221 för utskottet
15 för res. 5
75 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 39 v, 37 kd, 13 c, 16 mp
För res. 5: 1 m, 14 fp
Avstod: 72 m, 3 c
Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 17 (skadestånd vid indirekt diskriminering)

1. utskottet
2. res. 8 (fp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 25 (arbetstagarorganisationernas talerätt)

1. utskottet
2. res. 12 (v, mp)

Votering:

180 för utskottet

55 för res. 12

76 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 m, 37 kd, 12 c, 14 fp

För res. 12: 39 v, 16 mp

Avstod: 72 m, 4 c

Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 28 (mandat för Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning)

1. utskottet
2. res. 14 (fp)

Votering:

204 för utskottet

32 för res. 14

75 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 m, 38 v, 37 kd, 12 c

För res. 14: 1 v, 1 c, 14 fp, 16 mp

Avstod: 72 m, 3 c

Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 38 (antidiskrimineringsklausuler)

1. utskottet
2. res. 17 (v)

Votering:

248 för utskottet

55 för res. 17

7 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 68 m, 37 kd, 14 c, 13 fp

För res. 17: 39 v, 16 mp

Avstod: 5 m, 2 c

Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 4 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU19 Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU12 Skiljeförfarandet

Mom. 4 (handelsrätter)

1. utskottet

2. res. (kd)

Votering:

272 för utskottet

38 för res.

1 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 39 v, 16 c, 14 fp, 16 mp

För res.: 1 m, 37 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU13 Hovrättsfrågor, m.m.

Mom. 1 (tredskodom i brottmål)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

224 för utskottet

73 för res. 1

15 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 39 v, 37 kd, 16 c, 14 fp, 1 mp

För res. 1: 73 m

Avstod: 15 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2 (fördjupad analys av utevaroproblemet)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

296 för utskottet

16 för res. 2

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 39 v, 37 kd, 16 c, 14 fp

För res. 2: 16 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU14 Vapenregister

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU9 Behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, m.m.

Mom. 1 (behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

230 för utskottet

74 för res. 1

7 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 39 v, 37 kd, 15 c, 7 fp, 15 mp

För res. 1: 73 m, 1 c

Avstod: 7 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 3 (behandling av känsliga personuppgifter)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (kd)

Votering:

208 för utskottet

38 för res. 3

62 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 18 m, 39 v, 16 c, 3 fp, 15 mp

För res. 3: 1 m, 37 kd

Avstod: 51 m, 11 fp

Frånvarande: 14 s, 12 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp, 1 mp

Anita Sidén (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 8 (utfärdande av F-skattsedel och startande av företag)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 5 (m, kd)

3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. N332 yrk. 3, 4 och 8 (fp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 5 med acklamation.

Huvudvotering:
182 för utskottet
112 för res. 5
15 avstod
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 39 v, 14 c, 15 mp
För res. 5: 73 m, 37 kd, 1 c, 1 fp
Avstod: 2 s, 13 fp
Frånvarande: 15 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 10 (beräkning av F-skatt)

1. utskottet
2. res. 6 (m, kd, c)
Votering:
171 för utskottet
131 för res. 6
9 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 39 v, 1 fp, 15 mp
För res. 6: 1 s, 73 m, 37 kd, 16 c, 4 fp
Avstod: 9 fp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 17 (deklarationstidpunkt)

1. utskottet
2. res. 12 (v)
Votering:
269 för utskottet
38 för res. 12
4 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 73 m, 37 kd, 16 c, 11 fp, 15 mp
För res. 12: 38 v
Avstod: 1 v, 3 fp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 19 (skattebetalningsdag)

1. utskottet
2. res. 13 (m, kd, c)
Votering:
171 för utskottet
130 för res. 13
10 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 39 v, 15 mp
För res. 13: 73 m, 37 kd, 16 c, 4 fp
Avstod: 10 fp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 4 v, 5 kd, 2 c, 3 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att skatteutskottets betänkanden SkU10 och SkU12 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Inkomstskatter,
fastighetsbeskattning,
m.m.*

8 § Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m.

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU10
Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m.

Anf. 87 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Vi behandlar nu ett betänkande med motioner från den allmänna motionstiden avseende inkomst- och fastighetsbeskattning. Det känns lite märkligt att så här snart efter höstens budgetbehandling återigen ta upp det mesta av det som då behandlades på skatteområdet. Man kan också vända på saken och säga att vi nu skall behandla frågor som vi i många fall – kanske de flesta – får återkomma till inom en månad, när den ekonomiska vårpropositionen skall föreläggas riksdagen.

Den nya budgetordningen har skapat en situation som blir minst sagt märklig. Även om det nu behandlade betänkandet diskuterar både skattepolitikens inriktning i stort och detaljer i skattesystemet med anledning av enskilda motioner ger betänkandet ingen komplett bild av partiernas skattepolitik. En del av politiken har för vissa partier redan behandlats under hösten, medan andra partier har med motsvarande yrkanden nu, till viss del beroende på hur deras motioner har utformats. Detta är en ordning som innebär dubbelarbete och som inte lämnar utrymme för något seriöst uppföljningsarbete i utskottet, menar jag.

Ett av syftena med den nya budgetordningen var ju bl.a. att utskotten skulle få mer tid till uppföljning av den lagstiftning som man varit med om att ta fram. Av detta har vi inte sett mycket hittills i skatteutskottet, och vi kommer sannolikt inte heller att få se särskilt mycket av det med den hanteringsordning som nu råder.

Så till den politiska delen av betänkandet. Majoriteten har valt att avstyrka motionsyrkandena med hänvisning till pågående skattesamtal. Jag upplever det som en passiv hållning att hela tiden skjuta upp sina ställningstaganden. Det borde kunna gå att ha politiska åsikter även om det

förs samtal med andra partier. Ett meningsfullt samtal förutsätter faktiskt att det finns ståndpunkter att lyssna till och diskutera kring.

För närvarande tycker jag att det är mycket oklart vilken inriktning som regeringspartiet har både i den allmänna debatten och i skattesamtalen. Näringsministern tycks ha uppfattningen att vissa inkomstskatter bör sänkas redan i år. Finansministern har öppnat för att vissa – kanske andra – skattesänkningar skall komma i fråga om ett par år.

Min uppfattning är den att det behövs skattesänkningar, främst för låg- och medelinkomsttagare, och det redan nu. Det hävdade vi i höstas, och det kommer vi att återkomma till i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Jag tycker att det vore anständigt, fru talman, om socialdemokraterna – i varje fall de socialdemokrater som sitter i regeringen – kunde försöka ena sig om en uppfattning, eller åtminstone tala om huruvida skattesamtalen skall leda till förslag i vårpropositionen eller om det än en gång bara blir en proposition som innehåller intentioner för framtiden. Av tidtabellen att döma förefaller det som om samtalen skall fortsätta att föras också efter den 14 april.

Jag vill därför fråga Arne Kjörnsberg dels om regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om inkomstskattesänkningar den 14 april, dels hur länge de pågående skattesamtalen skall fortsätta. Vi har nu hört tillräckligt med uttalanden i olika riktningar för att ingen egentligen skall kunna veta vad regeringen tycker i dessa frågor. Jag är medveten om att moderaterna och socialdemokraterna har olika inställning när det gäller både nivån på skattetrycket och den tekniska utformningen av skattesystemet. Däremot tycker jag att det borde vara rimligt att svenska folket kan få någon sorts besked om huruvida det kommer att hända något med skatterna i år, nästa år, år 2000, år 2001 eller någon gång ännu längre fram i tiden.

Man skulle också kunna uttrycka saken så här: Menar socialdemokraterna numera att det behövs sänkningar av inkomstskatten och att det endast är en fråga om när detta skall ske? Det är i och för sig i så fall ett fall framåt, men tidtabellen är inte ointressant.

Jag menar att det behövs en förnyelse av det svenska samhället – en förnyelse som bygger på enskilda människors initiativ och skaparkraft. Detta förutsätter ett samhälle som bygger på tillväxt i näringslivet och att människor själva skall kunna förfoga över sina inkomster och sitt sparande. Det är långsiktigt varken rimligt eller möjligt att svenskar skall beskattas betydligt högre än vad som är fallet för människor i andra länder.

Jag vill att Sverige skall vara ett land som lockar till sig investeringar och som lockar till sig människor. Just nu får man intrycket av att det i stället är alltfler, särskilt yngre och välutbildade, som flyttar ut.

Fru talman! Tjänstesektorn är ett område som har alla förutsättningar att expandera också på ett legalt sätt. Det finns efterfrågan på massor av olika typer av tjänster, inte minst sådana som följer i spåren av informationsamhället. Med rätt sorts skattesystem kommer också utbudet att öka. Vi har lagt fram förslag som underlättar för hushållen att köpa vissa tjänster vitt, men det är ett första steg. Vi måste naturligtvis gå längre.

Skall vi kunna skapa en professionell tjänstesektor inom en bred sektor måste vi vara beredda att sänka inkomstskatterna, annars kommer denna tjänstesektor aldrig att uppstå.

Ett annat område som jag ville nämna här är familjepolitiken. Den behöver privatiseras. Genom införande av barnavdrag och andra åtgärder som vi föreslagit på skatteområdet gör vi det möjligt för familjerna att själva bestämma inriktningen av familjepolitiken. Det är naturligtvis viktigt.

Moderat skattepolitik syftar till att skapa ekonomisk tillväxt och fler jobb, men den syftar också till att människor skall kunna leva på sin lön och få större utrymme för eget ansvar. Ju större möjligheter den enskilde får till eget ansvar, desto större chans är det att den skaparkraft som finns frigörs.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att jag kanske inte tror att denna debatt leder till några ändrade positioner i skattepolitiken mellan partierna. Men jag skulle önska att Arne Kjörsberg åtminstone svarar på de frågor jag inledningsvis ställde som handlade om syfte och tidtabell för skattesamtalen, så att vi åtminstone kan få en indikation på när riksdagen på allvar skall få tillfälle att behandla skattefrågan så att man inte, som i detta betänkande, måste avfärda samtliga frågor som behandlas med hänvisning just till dessa samtal.

Jag kan försäkra både fru talmannen och kammarens ledamöter att moderaterna här i kammaren inte kommer att förtrötta i sina strävanden att lägga fram förslag om sänkta inkomstskatter, men det skulle vara trevligt att samtidigt veta något om regeringens intentioner.

Jag och mina moderata kolleger står naturligtvis bakom alla reservationer där våra namn förekommer i betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall endast till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 88 HELENA HÖIJ (kd):

Fru talman! Det betänkande vi nu debatterar behandlar som sagt en mängd motionsyrkanden från allmänna motionstiden som rör inkomstskatter och fastighetsbeskattning. Majoriteten föreslår avslag på samtliga förslag och hänvisar i flera fall till de pågående skatteöverläggningarna, från vilka resultatet hittills har varit mycket magert. Det är synd att utskottets majoritet inte tar tillfället i akt och nu tar initiativ till några av de nödvändiga förändringar i skattesystemet som vi har framför oss. Fru talman! Jag vill här peka på några sådana områden.

Kristdemokraterna ser det som viktigt att skapa ett skattesystem som gör att fler kan klara sig på sin egen lön och inte tvingas vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Framför allt behöver vi sänka skatten på arbete generellt genom ett höjt grundavdrag, vilket vi kristdemokrater också föreslog i vårt budgetalternativ i höstas.

Förändringar av skattesystemet bör vidare ta sikte på en växling av skatt från arbete till skatt på miljöbelastande verksamhet såsom miljöfarliga utsläpp och ändliga naturresurser.

Vidare måste vi börja göra oss av med de höga skattekilarna. Dagens skattesystem förhindrar tillväxt i sektorer där det finns både utbud och en efterfrågan. Jag tänker naturligtvis särskilt på sektorn för hushållstjänster. Detta vill vi kristdemokrater göra genom att ge rätt till skatteavdrag vid

köp av tjänster till hushållen. Även här har vi lagt fram konkreta förslag under hösten tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet.

En sådan ordning skulle vara ett viktigt steg mot lägre skatt på arbete och en växande och dynamisk tjänstesektor. Och det innebär en ökad valfrihet för hushållen, en valfrihet som i dag är förbehållen dem med en tjock plånbok och dem som kan tänka sig att köpa dessa tjänster svart. Detta har vi tidigare debatterat i kammaren. Då har jag också påpekat att lägre kostnader för hushållstjänster inte minst skulle få betydelse för småbarnsföräldrar som i dag har en orimlig arbetsbelastning.

Fru talman! I de flesta sammanhang talas det i dag om den snabba internationaliseringen och hur den påverkar Sverige. Det är en utveckling som i de flesta fall innebär både hot och möjligheter. Det gäller även skattepolitikens område. Förändringar måste snarast till som tar sikte på att minska de problem som uppstår då vi i Sverige har väsentligt högre skattenivåer och andra beskattningsområden än vad som är fallet i vår nära omgivning. I det här avseendet går förändringarna alltför långsamt.

I det svenska skattesystemet utgår bl.a. skatt på boende. Sverige är ett av de länder i världen som har hårdast beskattning på boende. Principen med att beskatta fastigheter kan med fog ifrågasättas. Till skillnad från beskattning av löner, företagsvinster eller konsumtion riktas fastighets-skatten mot en tillgång som inte består av, eller sällan kan omsättas till, reda pengar. Den drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga. Det är tvärtemot den skatteprincip som borde gälla, dvs. skatt efter bärkraft. Därför tycker vi kristdemokrater att systemet med fastighetsskatt på sikt bör utvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en fastighetsavgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvar och annan kommunal service.

I och med att uttaget av skatt på elström som produceras av vattenkraft nu har gjorts om till en fastighetsskatt aktualiseras vårt förslag igen. Det är ett förslag som skulle gynna de vattenkraftsproducerande länen. Det skulle bl.a. vara en mycket kraftfull regionalpolitisk insats, och vi anser att regeringen bör återkomma med förslag till hur en successivt sänkt fastighetsskatt i ett längre perspektiv skall kunna växlas över till en kommunal fastighetsavgift.

I avvaktan på en avskaffad fastighetsskatt finns det dock en viktig principiell fråga som måste rättas till. Det gäller skatt på tomträtter. Underlaget för statlig fastighetsskatt består av värdet såväl på byggnad som på mark. I de fall där både byggnad och mark innehas med äganderätt är detta helt naturligt. Men i de fall då marken innehas med tomträtt uttas fastighetsskatt på ett felaktigt sätt. Det utgår nämligen fastighetsskatt även på tomträttsmark som tomträttsinnehavaren inte äger utan hyr, t.ex. av kommunen. Det är rimligt att fastighetsskatt i dagsläget utgår för byggnaden på tomträttsmarken men inte för själva marken. Fastighets-skatt bör alltså inte tas ut av tomträttsinnehavaren utan i förekommande fall direkt av markägaren.

Fru talman! Slutligen skulle jag vilja nämna några ord om avdrag för donationer till ideella ändamål. I Sverige testamenteras årligen stora belopp som donationer till ideella ändamål som forskning och museiverksamhet men även till annan verksamhet, t.ex. till ideella föreningar och kyrkor. Idrottsföreningar och hjälporganisationer är andra exempel. I länder som har en utvecklad tradition av skatteavdrag även för större

eller mindre donationer under donatorns levnad har betydande belopp donerats som har möjliggjort stora satsningar på idrott, forskning och andra välgörande ändamål.

Frågan om avdrag för donationer till ideella ändamål är inte ny, utan den har återkommit med förnyad styrka under loppet av åtskilliga år. Det utförs ett fantastiskt arbete inom de ideella organisationerna, som har möjlighet att ge snabb hjälp baserad på medmänsklighet utan att vara låsta av strikta regelverk. Men behoven är långt större än de resurser som många av organisationerna förfogar över. Med tanke på bl.a. de kraftiga nedskärningar som görs av den offentliga sektorn bör nu tiden vara inne för att frigöra kapital och resurser, genom skatteavdrag för donationer till ideella föreningar, som annars aldrig skulle ha kommit dessa föreningar till del. Därför anser vi att avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer och till ideellt och humanitärt bistånd bör utredas.

Flera av de förslag som jag har tagit upp i mitt anförande har vi redogjort för i reservationer. Vi står naturligtvis bakom samtliga kristdemokratiska reservationer i det här betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2 under mom. 1.

Anf. 89 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i Carl Fredrik Grafts inledande synpunkter kring det meningsfulla eller, rättare sagt, det ej meningsfulla med att behandla dessa frågor när de för en kort tid sedan togs upp i samband med budgetbehandlingen.

Det här betänkandet om inkomstskatter m.m. berör dessutom i stor utsträckning frågor som behandlas inom ramen för pågående skattesamtal mellan regeringen och riksdagspartierna. Följdriktigt avstyrker utskottet också i flera fall motioner med hänvisning just till dessa pågående skattesamtal. Jag kommer därför inte att gå in på några detaljer i det här anförandet utan enbart uppehålla mig vid de övergripande frågor som berörs vid de här skattesamtalen.

Centerpartiets utgångspunkt för skattepolitiken och därmed naturligtvis också för dessa samtal är att vi behöver en reformering av skattesystemet för att på sikt åstadkomma ett lägre skattetryck, förenklingar i systemet och större förutsägbarhet över tiden. Vi välkomnar därför initiativet till skatteöverläggningar, men vi är kritiska till det sätt på vilket de hittills har bedrivits. Jag återkommer lite senare till detta.

Vi förordar och prioriterar sänkt inkomstskatt för låg- och medelinkomsttagare, sänkta arbetsgivaravgifter, främst riktade till små företag, enligt den metod som vi använde när vi genomförde sänkningar under förra mandatperioden, samt lägre skatt på företagande och boende.

Den sänkta skatten på arbete bör delvis ske inom ramen för en skatteväxling. När det gäller den sänkta inkomstskatten förordar vi att den sker genom ett förhöjt grundavdrag, men vi är öppna för att diskutera och överväga även andra metoder.

Eftersom det i dessa grupper med lägre inkomster finns många som också uppbär olika bidragsersättningar och är beroende av inkomstberoende avgifter uppkommer mycket besvärande marginaleffekter som i vissa fall kan uppgå till mer än hundra procent. Det är därför nödvändigt att också beakta bidrags- och avgiftssystemen i detta sammanhang.

Det är vidare för oss i Centerpartiet oerhört viktigt att skattesänkningarna genomförs i en takt som inte äventyrar den statliga budgetbalansen. Vi har tagit ett stort ansvar för saneringen och de offentliga finanserna under hela detta decennium. Och vi kommer inte att medverka till ofinansierade skattesänkningar. Utfästelser om stora och omedelbara skattesänkningar är enbart ägnade att ge förhoppningar som inte kommer att kunna infrias.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3.

Fru talman! Slutligen vill jag ta upp några synpunkter på arbetsformerna för skattesamtalens bedrivande. Enligt min mening har vi i alltför liten omfattning hittills diskuterat det övergripande syftet med samtalen och vilket resultat det är rimligt att sträva mot. Vår utgångspunkt är att försöka medverka till ett brett, långsiktigt skattepaket med bred partipolitisk förankring.

Samtalen har på något sätt hittills förts sammantråde för sammantråde utan den stringens och långsiktiga inriktning som vore önskvärd. Här krävs det klara förbättringar. Ett särskilt ansvar åvilar i detta hänseende regeringspartiet som initiativtagare, men ansvaret delas också av oss övriga aktörer.

Jag anser att det är utomordentligt viktigt att vi bemödar oss om att ge så riktiga och rätta signaler som möjligt till en på detta område informationstörstande allmänhet. Även här har regeringspartiet ett huvudansvar. Det måste ju kännas närmast frustrerande för denna kunskaps- och informationstörstande allmänhet att möta så olika signaler på skatteområdet från regeringen och dess företrädare som har varit fallet på senare tid.

Före valet gav socialdemokraterna det bestämda beskedet att det inte fanns något utrymme för skattesänkningar inom räckhåll. Efter valet var beskedet, trots att det ekonomiska läget från regeringen uppgavs ha försämrats, att det nu plötsligt *fanns* ett utrymme för skattesänkningar. Så för cirka en månad sedan gav finansministern beskedet att utrymme finns men inte nu. Det är alltså tre olika besked under loppet av mindre än ett halvår.

Lägg därtill de olika besked i skattefrågor som olika ministrar förser oss med nästan varje dag. Det här leder naturligen till osäkerhet och oklara signaler till alla dem som har behov av besked som underlag för sina långsiktiga beslut och överväganden. Min fråga till Arne Kjörnsberg blir: Kan Arne Kjörnsberg i dag ge oss mer preciserade besked i de här hänseendena?

Anf. 90 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tänker börja med en fråga som alla här har tagit upp lite grann. Det gäller tidtabellen för skattesamtalen. Jag vill från Miljöpartiets sida uttrycka att vi utgår från att skattesamtalen skall leda till en genomgripande reform. Och skall man göra en genomgripande reform kan diskussionen som leder till denna ta tid. Den kan inte ta alltför lång tid, men jag tycker faktiskt att de som har varit uppe här hastar lite väl mycket.

Om man lyssnar på diskussionen som har varit här tidigare, och på vilka frågor som prioriteras, så märker man att inte heller dessa tre partier är helt överens om den framtida skattepolitiken. Man har inte helt samma uppfattning på alla områden. Jag tror att det är bra om vi får en genom-

gripande reform. Då får den hellre ta lite tid och vara strukturell och genomgripande.

Sedan känner jag lite grann att de partier som har varit uppe vill få in foten i vårbudgeten. Det är lite grann detta det handlar om. Man vill få in foten genom att nu få fram förslag till vårbudgeten. Vill man det så får man väl börja samarbeta med regeringen. Det är väl det man får göra i så fall. Vi måste skilja på det mer kortsiktiga arbetet nu i vårbudgeten och skattesamtalen som skall leda till en genomgripande skattereform. Det är åtminstone min synpunkt.

Så vill jag bara kort kommentera det som Carl Fredrik Graf sade. Han sade att yngre och välutbildade människor flyttar ut och att det är en fara. Varför flyttar yngre människor ut?

Ja, de flyttar ut i större utsträckning i dag, och jag tycker att det är positivt. Många i min ålder gör det – inte på grund av skattetrycket utan för att man har dessa möjligheter i dag. Man har mer kunskaper om språk. Man har en ökad tillgänglighet och möjlighet att åka utomlands för att studera eller för att arbeta. Och de flesta kommer också tillbaka till Sverige efter ett antal år. Några gör det inte.

Det här tycker jag är positivt. Själv kan jag säga att min mamma var en av dem som flyttade till Tyskland på 60-talet. Där mötte hon min pappa, och jag föddes i Tyskland. Hon t.ex. kom tillbaka med två barn och en man. Jag menar alltså att det här är något positivt. Det var inte lika vanligt tidigare. Det är vanligare i dag, och jag ser det som en positiv utveckling. Jag tycker inte att man skall använda det som ett argument i skattepolitiken.

Sveriges konkurrenskraft handlar utifrån mitt perspektiv inte bara om skattetrycket. Det handlar faktiskt om vad Sverige har att erbjuda när det gäller jämställdhet, att man har ett samhälle som har en bra barnomsorg, ett samhälle som har mindre kriminalitet och ett samhälle som har mycket natur att erbjuda. Konkurrenskraft räknas inte bara i strikta ekonomiska faktorer. Jag tycker att den diskussionen blir lite konstig.

Sveriges konkurrenskraft har faktiskt också att göra med det löneläge som finns i landet. Det finns många faktorer som påverkar. När det gäller vissa yrkesgrupper har vi från Miljöpartiet kollat upp hur det ser ut i olika länder. När det t.ex. gäller ingenjörer får man en högre lön i andra länder i EU. Och det beror inte på skatterna. Det beror på att företag, samma företag, kan erbjuda en högre lön i exempelvis Tyskland än man gör i Sverige. Hur kommer vi åt det? Skall vi komma åt det genom skattepolitik? Jag tycker att det är lite märkligt.

Sedan sades det också i den förra debatten att skatter är ett rån. Det är en verklighetsbild som för mig är väldigt främmande. De rika i Sverige har på senare tid blivit rikare. De fattiga har blivit fler och fattigare. Den utvecklingen har skett i Sverige, men den har också skett i hela världen.

I Sverige är det t.ex. unga människor som är förlorarna. Det är de som har förlorat mest. Och då räknar jag inte bara med de ekonomiska termerna. Då räknar jag även med den ökande miljöskulden och den allt större och ökande sociala osäkerheten. Denna miljöskuld kommer vi, den unga generationen, att få ärva. Denna sociala skuld kommer vi, de unga, att få ärva. Det tycker jag är allvarligt. Vi vill verka för en utveckling där man får en bättre miljö och där man minskar klyftorna i samhället.

Om jag kort skall gå in på skattesamtalen igen så stöder vi de principer som finansministern har lagt fast; att man skall ha åtgärder i en skattereform som leder till att man använder skatter som styrmedel i miljöpolitiken och att man skall sänka inkomstskatten, främst för låg- och medelinkomsttagare. Skattereformen skall också öka sysselsättningen. Den skall gynna Sverige som företagarnation, och den skall motverka utflyttningen av skattebaser. Det är principer som vi ställer oss bakom, och vi hoppas att alla partier konstruktivt kommer att delta i de här skattesamtalen. Vi tror att det är av stor vikt att få en bred skatteuppgörelse i Sverige.

Vi vill också tydligt markera att vi inte tänker acceptera några dynamiska effekter i finansieringen. Vi vill ha en jämn och rättvis fördelning, och vi vill att kvaliteten i vård, omsorg och skola skall säkerställas.

När det gäller finansieringen kan vi t.ex. tänka oss en växling mot energiskatter. Men vi kan även, precis som Centern, tänka oss att göra förändringar i socialförsäkringssystemet. Vi kan även arbeta för att finansiera en skattereform genom överskottet i budgeten. Det viktiga för oss är att vi får en sänkning av skatten för låg- och medelinkomsttagare och att vi får en ökning av energiskatterna. Det är vad vi kommer att jobba för i det här.

För låg- och medelinkomsttagare har vi redan fått en skattereduktion. Det var en del av uppgörelsen mellan Socialdemokraterna, Vänstern och oss. Vi bidrog även med mer pengar till kommunerna och mer pengar till bistånd. Jag vill gärna ha en fortsatt politik i den riktningen.

Vi vill alltså använda skattesystemet för att vrida utvecklingen rätt. Vi måste fråga oss: Vad är det vi vill bli av med? Är det arbete vi vill bli av med eller miljöproblem? Är det arbete vi vill bli av med skall vi höja skatten på arbete. Då skall vi ha mycket skatt på arbete. Av de knappt 1 000 miljarder kronor som vi tar in på skatt på samhället utgör ungefär 80 % skatt på just arbete. Då räknar jag också in moms, för moms är en indirekt skatt på omsättning där så att säga det mesta arbetet är nedlagt på vägen. Moms är det sista ledet, och då har man lagt ned mycket arbete.

Det som tas ut i energi- och råvarubeskattning är inte mycket mer än ungefär 5 %, och det är just energianvändningen och råvaruanvändningen som skapar de största miljöproblemen i samhället. Vi vill se till att sänka skatten på arbete, och främst då för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill i stället försöka höja skatten på energi och miljöförstöring. Det är det som är idén med det som också ofta kallas skatteväxling. Att både sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare och att höja den på energi är något som börjar ske i Europa. Vi har ett rödgrönt samarbete i många europeiska länder.

I t.ex. Tyskland kommer man att höja grundavdraget. Man kommer att sänka ingångsskatten. Man har alltså en mer progressiv skatt i Tyskland, men ingångsskattenivån kommer att sänkas. Man kommer t.ex. att sänka egenavgifterna och höja olika miljöskatter. Detta är en utveckling som man kan se i många europeiska länder, och vi tror att den är nödvändig både på svensk nivå men också på europeisk nivå.

Anf. 91 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Yvonne Ruwaida påstår i sitt anförande att de fattigare har blivit fler och fattigare och att den sociala osäkerheten har ökat. Det

är en beskrivning som jag i stort kan instämma i och som jag också ser med stor oro på. Då är frågan vad vi gör åt detta och hur vi kommer till rätta med dessa problem.

Som jag ser det är arbetslösheten en av de viktigaste orsakerna till denna utveckling. Arbetslösheten leder till en ansträngd hushållsekonomi och ett ökat bidragsberoende för väldigt många. Arbetslösheten leder till sociala problem, och den leder till ökade kostnader och minskade resurser för det offentliga, för det gemensamma, och för ett välfärdssamhälle. Då måste vi komma till rätta med arbetslösheten, och då handlar det om frågor om tillväxt som vi kanske främst debatterade i det förra betänkandet men som också berörs här.

Yvonne Ruwaida säger att skattesamtalen måste få ta tid och att vi måste kunna ha genomgripande diskussioner om samtliga frågor. Men tycker inte Yvonne Ruwaida att det brådskar också, att vi behöver komma till rätta med inte minst arbetslösheten och få i gång tillväxten, så att vi kan ge fler människor jobb? Och då finns det ju saker som man faktiskt är ganska överens om, och det handlar om att gå från ord till handling.

Anf. 92 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! När det gäller arbetslösheten och den sociala osäkerheten delar jag Helena Höijs oro. Men jag tror att om man hastar blir resultatet ett hastverk och det blir instabilt för framtiden, och då ökar inte förutsättningarna för att minska arbetslösheten. Det kan också bli ett dåligt resultat. Lite tid måste skattesamtal som leder till en genomgripande skattereform få ta. Och nu talar vi inte om skattesamtal som har pågått ett halvår eller ett år utan om skattesamtal som har pågått några få månader. Jag tycker faktiskt att ni tar till överord i denna diskussion och på det sättet snarare bidrar till att skapa oro hos den svenska allmänheten.

Anf. 93 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Överord eller inte, men min oro är genuin. Visserligen har skattesamtalen inte pågått under något år, men skattesamtalen följer ju på andra utredningar och på andra diskussioner. Skattesamtalen har inte förts med någon särskilt stor intensitet, och såvitt jag vet har det ännu inte framkommit något resultat. Man skulle ju kunna tänka sig att man åtminstone stegvis kom fram till olika saker.

Jag är lite oroad i detta sammanhang där det ändå finns en samstämmighet om att det behöver vidtas åtgärder. Bör vi då inte påskynda arbetet lite grann på vissa områden? Om vi tror att vi skall bli överens och komma fram till en mycket genomgripande skattereform, då tror jag att det har gått alldeles för lång tid.

Anf. 94 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Vi har ju i skattesamtalen kommit fram till att vi skall jobba med två områden framöver, dels inkomstbeskattningen, dels energibeskattningen. Vid det senaste sammanträdet diskuterade vi igenom dessa frågor, och jag tror och har en god förhoppning om att vi kommer att komma vidare. Men jag tycker att vi kan återkomma lite senare med att tycka att det går för långsamt i skattesamtalen. Jag tycker att det är lite för tidigt att gå ut och säga det. Jag tycker att det mer handlar om parti-

politik i det här läget. Det är den typen av argumentation. Jag tycker att det är lite tråkigt, eftersom det inte ökar konstruktiviteten i skattesamtalen.

Anf. 95 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! När jag var ny i riksdagen 1985 träffade jag och min kollega Berndt Ekholm en av de första kvällarna dåvarande andre vice talmannen Karl Erik Eriksson från Arvika. Jag kan inte tala värmländska, men han sade ungefär följande till oss:

”Nu pöjkar när ni är nya här i riksdagen har ni så gött om tid, så då skall ni sitta i kammaren, för där lär ni er så mycket, för i det här huset finns det så väldigt mycket kunskap.”

Han hade alldeles rätt. Inte minst tycker jag att man ser det i alla motioner. Ibland kan de tyckas vara onödiga. Man talar om motionsfloder med kanske 2 700 motioner. Men när jag har läst alla motioner som faller inom skatteutskottets ram noggrant, så kommer jag ihåg vad Karl Erik Eriksson sade om att det inte bara är här i kammaren som man upptäcker denna kunskap utan att det finns en väldig massa kunskap hos riksdagens alla ledamöter. Jag tycker att vi skall vara lite stolta över det. Det finns en del som framställer våra uppdrag som att vi bara sitter av tiden. Men här läggs det ned massor med jobb, och man lär sig väldigt mycket. Och om vi tar till vara alla de kunskaper som finns från olika ledamöter, tjänstemän och partikanslier är jag säker på att vi kan komma långt.

I detta betänkande finns det 65 motioner och 85 yrkanden, eller attsatser som vi brukar kalla dem i föreningslivet, och det är naturligtvis omöjligt att på ett rättvist sätt kommentera dem, i varje fall om man skall göra det på 15 minuter. Det får därför bli några nedslag här och där. Jag hoppas att ingen skall missuppfatta det och tycka att jag är orättvis eller oförsämd.

Sverige är känt för, eller var det i varje fall förr i tiden, att göra ordentliga utredningar. Vi tog tid på oss, Helena Höij. Vi sökte inte strid, i varje fall inte i första hand. Vi sökte kompromiss. Striden har naturligtvis sin tid, men kompromissen har, och bör ha, sin tid. Av olika skäl – det är snabbheten i förändringarna – tror jag att vi har blivit mediernas fångar, i huvudsak på ont. Jag tror faktiskt att det ibland går lite för fort. Och jag tror att det är fel, eftersom kvaliteten blir därefter när man känner trycket från medierna och andra, inte minst olika påtryckargrupper. Egentligen tror jag att det enda som vi har gott om faktiskt är tid, i varje fall om man ser det över en lite längre tidrymd. Sedan finns det de som säger att medan gräset gror dör kon. Jag tror faktiskt att det är ganska överdrivet.

Detta betänkande påverkas av flera utredningar och andra aktiviteter. Det är Skatteväxlingskommittén, Tjänstebeskattningsutredningen, Fastighetstaxeringsutredningen, Fastighetsbeskattningskommittén, Trafikbeskattningsutredningen och dessa skattesamtal. Dessa utredningar och skattesamtal har satt sin prägel på ställningstagandet från majoriteten i detta betänkande. Och med förlov sagt tycker jag nog att det hade varit bra om utredningarna och skattesamtalen hade avspeglats lite grann i de motioner, men framför allt i de reservationer, som finns i betänkandet. När det gäller motionerna kan jag förstå det, eftersom de i allmänhet skrevs innan inbjudan till skattesamtalen hade gått ut. Men jag tror faktiskt att vi alla om vi menar allvar med skattesamtalen, vilket jag är säker

Prot. 1998/99:62
3 mars

*Inkomstskatter,
fastighetsbeskattnings,
m.m.*

på att alla gör, nog skall ta till oss det när vi skriver reservationer, eller rättare sagt när ni skriver reservationer.

I fråga om det här betänkandet har inte mina socialdemokratiska kolleger och jag varit i det läget att vi behövt skriva reservationer.

I höstas inbjöd alltså regeringen till skattesamtal. Finansministern, och därmed regeringen, sade att han ville undersöka möjligheterna att få en bred enighet genom att med skattepolitiska åtgärder stimulera arbete, företagande, utbildning och sparande – och därmed tillväxt. Det här är dock inget trolleritrick; det kommer att ta tid.

Finansministern sade att internationaliseringen måste tas med i beräkningen och att de eventuella förslag som vi kunde komma överens om icke fick äventyra detta med starka offentliga finanser. I botten låg att kvaliteten i vården, skolan och omsorgen skulle säkras. Regeringen sade dessutom i sin inbjudan till riksdagens partier att skattesystemet skall vara enkelt och likformigt. Det skall också vara låga skattesatser och breda skattebaser. Som bekant tackade alla riksdagspartier ja. Alla är nu med i de här skattesamtalen.

Mot den bakgrunden tycker jag att det, för att ta *ett* exempel, är konstigt att ett parti vill ha rejäla skattelättnader för hushållstjänster, slopat tredje steg i skatteskalan, slopad dubbelbeskattning, sänkt förmögenhetskatt, slopade sociala avgifter på vinstandelar, höjd avdragsrätt för pensionsparande, uppskov med bolagsskatt för nystartade företag osv.

Ett annat parti tycker att förmånen av fri barnpassning skall subventioneras, liksom städning, och att staten skall vidta åtgärder för att sänka kommunalskatterna. Dessutom skall barnomsorgskostnaderna göras avdragsgilla osv.

Om Helena Höij hade haft lite mera tid på sig här i talarstolen skulle hon ha räknat upp varenda skatt som finns, och allihop skulle hon ha velat sänka. Det är nästan så att jag tänker på flickan i Evert Taubes visa – hon som i stort sett skulle köpa hela världen ”om pappa ville ge jag en femöring”. Mina vänner, det här måste ju finansieras!

Betecknande är också att en lång rad motioner går på tvärs med strävan efter ett skattesystem som är enkelt och likformigt.

Det finns 65 motioner, 85 yrkanden och 23 reservationer. Jag skall säga några ord om några av dem.

Moderaterna vill ha 50 % skattereduktion på hushållstjänster. Man räknar med att det på sikt ger 50 000–100 000 nya jobb.

Jag har träffat mina kolleger i skatteutskottets socialdemokratiska grupp i det danska folketinget. För några veckor sedan var jag nämligen i Skåne. Vi åkte då över till Danmark och träffade några kolleger. De har, som bekant, vad som kallas för *hjemme*-tjänster. Vi var mycket intresserade och hade i förväg talat om att vi ville resonera om detta med danskarna. De hade tagit fram uppgifter. Systemet med *hjemme*-tjänster som till 50 % är subventionerade har gett 8 000 personer arbete. På grund av att en del t.ex. jobbar deltid blir det bara 5 000 årsarbeten.

Det går ju inte att kunna och veta allt men det är inte helt ur vägen så att säga att se sig omkring i grannländer som har sådana system som man själv förordar. Jag ser att Holger Gustafsson nu antecknar flitigt. Hans parti har också med det här som en av de enkla lösningarna. Jag tror dock inte att man uttalat sig så tydligt – i varje fall kommer jag inte ihåg det –

som att det blir 50 000–100 000 nya jobb. Om ni har den idén är rådet att tala med era partivänner i Danmark. Ni har ju också partivänner där.

Sedan skall jag ta upp en annan sak med Kristdemokraterna som vill ha skatteväxling. Det vill även Yvonne Ruwaida och flera andra av oss ha, för det är bra. Johan Pehrson från Folkpartiet vill också ha det.

Man skall ha sänkt skatt på arbete och höjd skatt på energi, miljöfarliga utsläpp och ändliga naturresurser. Jag har vid flera tillfällen sagt att jag tycker att det är bra att använda skatter eller avgifter på miljöområdet som styrinstrument. Men jag vill höja ett varningens finger, och detta skall jag säga i alla mina anföranden: Bygg inte välfärd på skattebaser som ni vill skall minska! Det är ju där som vi har miljöskatter och miljöavgifter. Det finns många skäl att ha dem. Men tro inte att vi skall kunna bygga välfärd på det! Det är det ena.

Det andra är: Glöm inte att skattebasen arbete kanske är 20–30 gånger så stor som de skattebaser som Kristdemokraterna vill växla till! Det betyder – lite omgjort – att man, om man vill sänka skatten på arbete med 1 procentenhet, måste höja skatter och/eller avgifter på de skattebaser som man skall växla till så att de blir 20–30 gånger högre. Kanske finns det skäl för det – vad vet jag? Det får vi i så fall diskutera. Det är dock inte så enkelt som att byta ett mot ett, utan det är någonting annat man skall göra.

Än en gång: Jag tycker att man skall använda miljöskatter och miljöavgifter som styrinstrument men jag vågar inte bygga välfärd på de skattebaserna.

Fru talman! Centerpartiet säger i en av sina reservationer: ”Skattesänkningar skall finansieras. Ofinansierade skattesänkningar riskerar annars att slå tillbaka mot företagen i form av högre räntor till följd av försvagade statsfinanser. Det är därför mycket viktigt att positiva effekter av sänkta skatter, såsom ökad sysselsättning och högre tillväxt, inte tas ut i förväg.”

Jag skulle definitivt inte kunna säga det bättre själv – troligen sämre. Detta är fullständigt grundläggande. Jag noterar med glädje att också Yvonne Ruwaida, med andra ord, sagt samma sak som Rolf Kenneryd säger i reservationen. Låt oss alltså inte bygga skattesänkningar på dynamiska effekter! Läxan var alltför hård när vi gjorde det.

Jag vill uppriktigt tacka Vänsterpartiets Marie Engström och Per Rosengren samt Miljöpartiets Yvonne Ruwaida för ett gott samarbete kring de betänkanden som vi i dag behandlar. Jag uppskattar det väldigt mycket och ser fram emot att vi kan fortsätta på samma sätt.

Jag skall också *försöka* svara på några av de frågor som har ställts, för jag kan inte allt.

Carl Fredrik Graf tycker att vi i detta betänkande intar en passiv hållning. Det handlar, Carl Fredrik Graf, om att vi tycker att det bl.a. av artighetsskäl är rimligt att man, när man inbjudit till skattesamtal – kanske i motsats till er – inte skall sätta ned fötterna så väldigt djupt i jorden och slå fast allting, precis som vore det dagens sanning. Vi skall ju förhandla med bl.a. Bo Lundgren och Moderata samlingspartiet.

Hur länge skall skattesamtalen pågå? Ja, jag tycker att de skall pågå tills vi är överens om vissa grundläggande saker. Jag tycker inte att vi skall ”köra på” och försöka få bort företrädare för de olika partierna från bordet. Så länge det känns meningsfullt för företrädare för Moderata

samlingspartiet, Socialdemokraterna och de övriga partierna skall skattesamtalen pågå.

Kommer det någonting i vårpropositionen? Carl Fredrik Graf vet att det är en sådan där fråga som man ställer tre fyra veckor innan, för då vet man att man inte får något svar och då kan man kritisera det. Vårpropositionen är under beredning. Det innebär att jag inte har för avsikt att ge något svar. Carl Fredrik Graf får vänta till den 14 april – jag tror att det är det datumet som vårpropositionen skall läggas fram. Då får ni reda på hur det förhåller sig.

Ett besked kan vi dock ge, och det har vi gett i skattesamtalen: Vi vill i första hand sänka skatten på arbetsinkomster för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill se vad vi kan göra åt marginaleffekterna.

Helena Höij tyckte att det var mycket magert vad gäller skattesamtalen. Jag har tidigare pekat på att om man vill vara seriös och verkligen satsa på det här gör man inte det på en kafferast. Dessutom vore det inte klokt att, som Helena Höij formulerade det, stegvis ta fram olika åtgärder. Man bör väga dem mot varandra. Man bör väga sänkta skatter på arbetsinkomster mot vad vet jag – någon åtgärd som något parti vill ha på kapitalbeskattningssidan. Därför vore det inte klokt att göra det.

Till sist: Rolf Kenneryd välkomnar skattesamtalen och är kritisk till det sätt varpå de förs, de s.k. arbetsformerna. Jag hörde till min glädje att vi alla har ett ansvar där. Det finns säkert övrigt att önska. Vi har inte riktigt funnit formerna för hur vi skall göra, men vi får hjälpas åt där som i så mycket annat. Jag tycker att det finns skäl att säga det. Låt oss pröva olika möjligheter att komma fram i skattesamtalen.

Allra sist, fru talman, vill jag yrka bifall till skatteutskottets hemställan och avslag på de 23 reservationerna.

Anf. 96 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag funderade lite, med tanke på hur Arne Kjörnsberg disponerade sina 15 minuter, på vad det kommer att bli för *one liner* i tidningen i morgon. Det var närmast det att Arne Kjörnsberg inte hade några besked förrän den 14 april. Det är naturligtvis också ett besked, men jag tycker att det är lite tråkigt att Arne Kjörnsberg inte vill inta några sorts sakliga positioner i skattefrågan. Det är lättare att diskutera då man vet vad man har att diskutera. Den andra attityden är att vilja vara ödmjuk och lyssna på alla. Det är naturligtvis en bra inställning att man lyssnar på oppositionen, men vi vill gärna från oppositionens sida lyssna på vad regeringen tycker. Utefter det kanske man kan komma framåt.

På en punkt tog Arne Kjörnsberg upp en del av själva politiken. Det gäller tjänstesektorn. Jag tycker att det är beklagligt att socialdemokraterna biter sig fast i att bara se svårigheterna att utveckla den privata professionella tjänstesektorn. Vi är övertygade om att det finns många otillfredsställda behov. Det finns många jobb som skulle kunna bli utförda om man hade ett skattesystem som bejakade en fungerande tjänstesektor. Man kan diskutera vägen dit, men varje gång vi kommer med ett förslag möts vi av att det inte kommer att fungera. Men det finns länder där det faktiskt fungerar utmärkt. Det är ingen tvekan om att den professionella tjänstesektorn är ett område som kommer att öka också i Sverige om man bara får rätt ingångsvärden.

Sedan några kommentarer till betänkandet och hanterandet av ärendet. Arne Kjörnsberg säger ju själv att allt avstyrks med hänvisning till skattesamtalen. Då får jag återkomma till min inledning i inledningsanförandet. Då är egentligen hela den här behandlingen meningslös i någon mening, eftersom ärendet dels har behandlats tidigare, dels avstyrks det med tanke på de skattesamtal som pågår. Då undrar jag: Varför står vi här i kammaren och diskuterar det? Då får utskottets ordförande fundera över hur vi skall disponera det här till nästa år så att vi kan ägna oss åt andra och meningsfullare saker.

Anf. 97 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i vad Carl Fredrik Graf säger om behandlingsordningen. Men det är inte någon skatteutskottsfråga. Det är likadant för riksdagens nästan alla utskott. Det får vi väl också hjälpas åt med. Moderaternas företrädare i den utredning som är tillsatt om utvärderingen av den nya budgetprocessen, Bo Lundgren, redovisade häromgången vid skatteutskottets sammanträde att man får pröva olika möjligheter. Jag håller med om att det inte är särskilt bra att vi diskuterar egentligen samma sak två gånger med någon månads mellanrum. Det är knappast mitt fel, i varje fall inte mitt fel mer än Carl Fredrik Grafs fel.

Sakliga positioner: Om jag säger att socialdemokraterna i första hand vill sänka skatten på arbetsinkomsten för låg- och medelinkomsttagare, är det en saklig position? Jag tycker det. Carl Fredrik Graf tycker tydligen inte det.

En annan saklig position som vi har fört fram i skattesamtalen och som är välkänt och speglats i massmedierna är att vi sagt att vi inte vill peka ut en bransch, tjänstesektorn, det man kallar *hjemme*-tjänster i Danmark, utan vill pröva möjligheterna – det vi diskuterade med Bo Lundgren – att sänka arbetsgivaravgifterna rejält eller kanske slopa dem under en tid för sådana som varit borta från arbetsmarknaden och har svårt att komma tillbaka. Sedan kan det vara sjukvård, äldreomsorg, en industri eller en reparationsverkstad för bilar. Vi pekar inte ut olika branscher. Det vill vi pröva.

Det var två sakliga positioner.

Eftersom talartiden är ute kan jag inte redovisa någon mer.

Anf. 98 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Se där ett litet steg framåt i alla fall i sista repliken. Det är synd att jag inte har mer än en och en halv minut kvar. Följdfrågan blir naturligtvis, om man säger sig vilja sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare: När? Enligt Björn Rosengren skall det ske i år, enligt finansministern någon gång i framtiden. Vad tycker skatteutskottets ordförande?

Jag tror att Arne Kjörnsberg och jag kan närma oss lite grann när det gäller tjänstesektorn. Det är inte fråga om att särskilda branscher skall ha vissa förutsättningar. Det är faktiskt fråga om att hela den professionella tjänstesektorn skall få möjligheter att fungera. Det kan vara datatekniker som vänder sig till hushållen – det kommer att bli ett stort behov av sådant i framtiden – det kan vara hemtjänster, som är det som oftast diskuteras i debatten. Det kan vara restaurangtjänster, hotellnäringen, turistnäringen, hela den sektorn. Då tror jag faktiskt att vägen att uppnå en ex-

pansion på det här området går via sänkta inkomstskatter. Men vill Arne Kjörnsberg närma sig samma syfte genom sänkta arbetsgivaravgifter, då kan vi ta en saklig diskussion om huruvida det är det ena eller det andra som är rätt. Jag tror mera på sänkta inkomstskatter. Det väsentliga är att man har en öppen attityd. Det har jag tidigare saknat. Möjligen ser jag lite ljus i tunneln efter Arne Kjörnsberg senaste inlägg.

Anf. 99 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag är säker på att talmannen lyssnar mycket bättre på mig än vad Carl Fredrik Graf gör. Jag sade faktiskt i min inledning att vi i första hand vill sänka skatten på arbetsinkomster för låg- och medelinkomsttagare. Sedan nämnde jag en sak till där jag sagt något konkret, detta med att pröva möjligheten att sänka arbetsgivaravgifterna.

Vi gör så att vi talar om vad vi i första hand vill prioritera. Vissa skatter vill vi sänka. Andra kanske vi måste för att bli överens med Per Rosengren och Carl Fredrik Graf – vad vet jag. Om man menar allvar med skattesamtalen och om man menar allvar med att ha breda helst blocköverskridande lösningar, måste man vara säker på sig själv och sin egen position men ha ett öppet sinne för att lyssna på andra.

Det är finansministern som har ansvar för skattefrågorna i regeringen. Det är han eller i förekommande fall, efter hans godkännande höll jag på att säga, jag som redovisar socialdemokraternas syn på skattepolitiken. Då har vi sagt, med instämmande i Rolf Kenneryds reservation, att vi inte kommer att bidra till att sänka några skatter som inte är finansierade av de skäl som Rolf Kenneryd så fantastiskt bra redovisar i sin reservation. Detta är också en position, men den går vi inte ifrån, Carl Fredrik Graf.

Anf. 100 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Arne Kjörnsberg ägnade sig i sin inledning åt att i berömmande ordalag uttala sig om den kunskap som finns här i kammaren och den kunskap som han hade läst sig till i motionerna i betänkandet.

Jag tycker att det är en berättigad fråga att ställa: Hur tar utskottet vara på kunskapen? Varför då avfärda all denna kunskap genom att avstyrka samtliga motioner, ofta på ett mycket summariskt sätt? Hur skall regeringen med hänvisning till befintlig kunskap ta vara på den kunskap som kommer till uttryck i de pågående skattesamtalen?

Jag noterar med tillfredsställelse det medgivande som Arne Kjörnsberg gjorde. Han sade att det finns behov av förbättrade arbetsformer vid skattesamtalen. Jag är alldeles övertygad om att vi så snart som möjligt måste lämna det gulligt luddiga samtalet där det är så lätt att komma överens för att komma in på mera konkreta sakfrågor, inte för att bli oense utan för att vrida och vända på problem och möjligheter och se var minsta gemensamma nämnare finns. Låt oss avsätta tillräckligt med tid nästa gång vi ses i skattesamtalen för att resonera om och ta ställning till effektivare arbetsformer. Det behöver vi.

Anf. 101 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag glömde att säga en sak i min inledning när jag talade om hur mycket kunskap det fanns i motioner och hos kammarens ledamöter. Jag skulle ha sagt att jag inte alltid instämmer i de motioner som

avspeglar denna kunskap, men att jag har stor respekt för kunskapen. Det faktum att det finns mycket kunskap innebär ju inte att man måste bifalla motionen. Det beror på hur den stämmer med mina och mitt partis grundläggande värderingar och det uppdrag som mina kolleger och jag själv har fått av våra väljare.

Sedan blir jag nästan rädd. Det sitter en massa ledamöter här medan andra ledamöter sitter i sina rum och tittar på intern-TV. Då säger Rolf Kenneryd att skattesamtalen är så gulliga. De andra ledamöterna kan ju undra vad vi håller på med. Men jag kan försäkra alla som lyssnar att vi försöker att diskutera i sak, men hittills har vi inte sökt strid och jag är inte heller säker på att vi skall göra det, i varje fall inte ännu. Vi skall i stället söka kompromiss, och då är vi måhända lite trevande.

En del av oss har erfarenhet av att söka kompromisser, andra har det inte. Men tills vidare vill vi pröva hypotesen att alla skall vara med och pröva om man kan komma överens, och då kan det kanske upplevas som gulligt. Men gulligt i ordets bokstavligena bemärkelse är det inte. Vi försöker att arbeta hårt. Jag sitter mitt emot Rolf Kenneryd under samtalen och lyssnar mycket intresserat till honom liksom till de andra.

Anf. 102 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Det besked som Arne Kjörnsberg nu har givit oss är att det finns olika nivåer på kunskap. Det finns en A-kunskap som socialdemokraterna står för, och det finns en B-kunskap som andra står för. Jag tror att vi behöver sammanfoga dessa olika kunskaper.

Som jag tidigare tydligt har sagt tycker jag att vi snart bör ha trevat färdigt i skattesamtalen och komma in mer på konkreta ställningstaganden. Det kommer att ta tid, det medger jag gärna. Om vi har ambitionen att åstadkomma någonting substantiellt, långsiktigt och värdefullt kommer det att ta tid.

Låt oss ta den tiden, men låt oss använda den så effektivt som möjligt. Det kräver respekten för varandra att vi gör.

Anf. 103 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer helt i den avslutande delen av Rolf Kenneryds replik. Vi skall ta den tid som behövs och vi skall utnyttja den tiden effektivt.

Jag vet inte, men jag uttrycker mig tydligen väldigt luddigt. Jag har inte alls sagt att socialdemokraterna står för en A-kunskap och någon annan, t.ex. Centerpartiet, står för en B-kunskap, absolut inte. Jag försökte alltså uttrycka mig positivt om den kunskap som finns hos riksdagens ledamöter. Men det innebär ju inte att man alltid tycker som Rolf Kenneryd eller Per Rosengren.

I replikskiftet med Carl Erik Hedlund talade Per Rosengren om N6-blanketter. Jag har inte en aning om hur den blanketten ser ut, men jag skall lära mig det. Jag skall försöka att få tag på en N6-blankett – Per Rosengren hjälper mig nog. Jag är ny i skatteutskottet, och jag blev imponerad av att Carl Erik Hedlund och Per Rosengren med auktoritativ stämma kunde tala om N6-blanketten. Då blev jag lite avundsjuk och tänkte att också jag får väl lov att försöka att lära mig vad en N6-blankett är.

Men, Rolf Kenneryd, jag försäkrar att jag inte är av den uppfattningen att det finns en A-kunskap som vi representerar och en B-kunskap som alla andra representerar, absolut inte.

Anf. 104 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Arne Kjörnsberg säger att det vore oklokt att genomföra olika förslag utan beaktande av samtliga dess konsekvenser. Där kan jag inte göra annat än att hålla med. Men jag vill varna Arne Kjörnsberg för att hamna i det andra diket, för att inte våga fatta några beslut, för att inte våga gå i någon riktning utan att vänta på att alla pusselbitar skall falla på plats och att allting skall vara färdigutrett i minsta detalj. Det finns två risker med det diket.

Den ena risken är att det aldrig kommer någonting till stånd, och den andra risken är att de förändringar som man kan komma fram till blir så omfattande, stora och komplicerade att de blir helt överblickbara. För den skull kan vi få mindre överblickbarhet än om vi tar ett steg i taget.

Eftersom Arne Kjörnsberg i sitt inledningsanförande kritiserade kristdemokraterna för att ha alltför många förslag, vill jag också påpeka att samtliga dessa förslag finns redovisade i vår budgetmotion som vi redovisade i höstas, och den finns fortfarande lätt tillgänglig. Där var alla förslagen finansierade.

Det som mest förvånar mig i Arne Kjörnsbergs kritik var att den riktades mot att vi kristdemokrater hade så många förslag. Det vore välgörande om Arne Kjörnsberg och socialdemokraterna lite tydligare och lite mer samstämmigt kunde redogöra för var de står och vad de har för ambitioner.

Som orienterare sedan gammalt vet jag att för att ta ut kompassriktningen måste man veta både var man står och vart man är på väg. Jag tror att detta gäller även på skattepolitikens område och när det gäller kompromisser i skattesamtal.

Anf. 105 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Det sista först om att ta ut kompassriktningen: Man måste veta var man står och man måste veta vart man är på väg. Ja, jag är faktiskt ganska bra på att orientera, så jag vet hur man gör. I överförd betydelse skall jag inte påstå att jag är lika bra på att ta ut kompassriktningen i politiken, men jag är nog inte heller i det avseendet alldeles tappad bakom en vagn. Men det kan andra bedöma mycket bättre än jag själv.

Vi har sagt – nu slår jag fast det en gång till – att den bedömning som vi gör är att det inte finns något eller i varje fall mycket litet utrymme för skattesänkningar år 2000. Däremot bör det från 2001 och framåt finnas utrymme för skattesänkningar, och då vill vi i första hand se vad som kan göras åt marginaleffekterna för inkomsttagare med låga inkomster och medelinkomster. Det handlar alltså om att sänka skatten på arbete. Sedan är vi beredda att diskutera hur detta skall genomföras.

Jag noterade att någon företrädare för Moderaterna – jag tror att det var Carl Fredrik Graf – sade att det är grundavdraget som skall prioriteras. Det är en teknisk lösning, men det kanske finns andra lösningar. Jag är säker på – jag skall uttrycka mig mycket mjukt eftersom Carl Fredrik Graf inte har några reservationer till betänkandet – att moderata företrä-

dare är beredda att diskutera olika, tekniska lösningar för att nå ett mål som vi kanske kan ha gemensamt. Vad vet jag?

Vår ambition och vår prioritering är alltså den som jag nu har angett tre fyra gånger, med risk, fru talman, för att bli tjugig.

Anf. 106 HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Jag har förstått ett par gånger under debatten att Arne Kjörnsberg och socialdemokraterna vill prioritera skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Det är en ambition och målsättning som även vi kristdemokrater ställer upp på. Det är med få undantag det enda förslag som vi har fått redogjort för här i kammaren under denna debatt.

Det finns ju väldigt många andra områden som också måste bli föremål för reformer. Även på dessa områden skulle jag vilja veta var Arne Kjörnsberg och socialdemokraterna står och vad de har för ambitioner.

Anf. 107 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har förstått att kristdemokraterna tycker att det finns en massa andra områden som också är viktiga. Ni skall ju sänka kapitalskatten och ta bort fastighetsskatten. Sedan vet jag inte hur det var med alkoholbeskattningen. Enligt de första pressuppgifterna skulle ni radikalt sänka skatten på alkohol. Men enligt de andra pressuppgifterna, som jag litar mer på, var detta fel. Ni skall sänka skatten på hushållsnära tjänster. Ni skall sänka skatten på allt som rör sig, höll jag på att säga. Helena Höij, det går inte om man skall följa Rolf Kenneryds, som jag tycker, så utmärkta råd i hans reservation, att man skall finansiera skattesänkningar för annars stiger räntorna, vilket leder till problem för företagen och till att ännu fler människor blir arbetslösa.

Man måste prioritera. Med risk, fru talman, för att bli tjugig – jag skall försöka att inte upprepa det mer sedan – tycker vi att en skattesänkning på arbetsinkomster är det viktigaste. Vi vill se vad vi kan göra åt marginaleffekter för låg- och medelinkomsttagare, och vi är beredda att diskutera olika lösningar. Men det vore oklokt och det vore att ta ut fel kompassriktning om jag stod här och sade att den skatten vill vi absolut inte sänka. För att bli överens med Per Rosengren, Marie Engström, Bo Lundgren och Mats Odell kanske det är någon skatt som vi måste sänka. Därför tycker jag att man skall vara lite försiktig, eller också får man sedan ta smäleken och bita huvudet av skam. Men ännu vill jag i alla fall inte göra det.

Anf. 108 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Först vill jag igen påpeka att jag tror att det finns några här i salen som skulle vilja vara med och påverka vårbudgeten. Det pågår ju förhandlingar om vårbudgeten, som kanske inte är obekant. Man får nog skilja på vårbudgeten och skattensamtalen, tycker jag i alla fall. Det är ju två skilda saker. Jag har full respekt för att man i vissa frågor skall komma fram till resultat först den 14 april. Det är en del av det politiska systemet.

När det sedan gäller skatteväxling är en av de kritiska kommentarer som man brukar få höra att skattebasen försvinner. Arne Kjörnsberg sade: Bygg inte basen för välfärd på skatter på miljö. Då vill jag bara påpeka att både energianvändning och naturresursanvändning inte kom-

mer att upphöra därför att man har miljörelaterade skatter. Vi vill ha en miljöbeskattning och dessutom en allmän energiskatt som kommer att utgöra en fiskal skatt och bidra till den gemensamma sektorn. Dessutom vill vi ha en mer miljörelaterad skatt som skall styra bort användningen av vissa ämnen. Delar av energibeskattningen och miljöbeskattningen är ju och kommer att vara fiskal, för vi kommer alltid att ha en energiförbrukning och en naturresursanvändning. Den kommer inte att upphöra, men den måste bli mer hållbar än vad den är i dag. Då är just skattepolitikens medel att använda beskattning, alltså en prissättning, av det som vi vill få bort den bästa metoden. Hur skulle vi annars göra? Att använda lagstiftning tror jag inte skulle vara en bra metod.

Anf. 109 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Nej, det vore nog inte bra att använda lagstiftning. Jag tror att man skall göra som Yvonne Ruwaida och vi alla här i större eller mindre omfattning har bestämt oss för, alltså att med skatter eller avgifter försöka att minska exempelvis miljöförstörande verksamhet. Det enda jag ville peka på, och det är egentligen mitt enda budskap i den frågan, är att basen arbete är 20 eller 30 gånger så stor som den bas som man vill växla till.

Bara vi alla är uppmärksamma på detta, kan vi säkert, till nytta för medborgarna i vårt land och som gott föredöme för andra, bli mer pådrivande genom att göra som vi säger. Har man bara klart för sig skillnaden på skattebaserna, kan man säkert göra mycket. Det skall vi göra, och jag är säker på att vi kommer att göra det i mycket bred enighet i Sveriges riksdag.

Anf. 110 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det är just de olika skattebaserna på arbete, miljö och kapital som vi tycker är lite grann i obalans, vilket är olyckligt. Skattebasen som utgör arbete är för stor. Det kanske också är därför som det är väldigt intressant att genomföra en skatteväxling samtidigt som man också genomför en skattesänkning på inkomst som kan finansieras inte bara genom en växling av energiskatter på grund av att skattebasen på arbete är större. Det är ungefär på det sättet som man har tänkt också i Tyskland, där man har genomfört större skattesänkningar på arbete än på miljö. Man har genomfört en skatteväxling. Dessutom har man riktade skattesänkningar till låg- och medelinkomsttagare.

Anf. 111 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag förstår vad det är Yvonne Ruwaida säger. Jag tycker t.o.m. att man skall sträva åt det hållet.

Det enda jag egentligen vill säga om detta är att om vi skall få utrymme för ordentliga skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare för att minska och på sikt, hoppas jag, kunna ta bort verkan av egenavgifterna i pensionssystemet, räcker det inte med skatteväxling. Då måste det vara en tillväxt som blir, hoppas jag, uthållig och ekologiskt riktig. Men inte heller det åstadkommer man på en kafferast, för det tar lite tid. Men man kan ju gå åt rätt håll.

Jag talade i början av mitt anförande om den press som vi alla har från medierna, för vilka vi ställer upp mer eller mindre glatt. De kör ju

oss framför sig därför att de skall ha så snabba besked. Mitt besked till dem är: Ni får faktiskt lugna er, för nu håller vi riksdagspartier på att tala om en förhoppningsvis bred skattereform. Det måste få ta tid. Dessutom finns inte, enligt vår bedömning, det ekonomiska utrymmet förrän år 2001. Då skall vi försöka att åstadkomma ett skattesystem som jag hoppas skall vara brett, hållbart, enkelt, och det skall inte öka klyftorna. Ett sådant skattesystem vill jag ha.

Anf. 112 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Det är väl kanske första gången som skattefrågor har be-tecknats som gulliga här i kammaren. Det var i alla fall en ny vokabulär.

Det är många som har pratat om skattesamtalen och skattesamtalens syfte. Jag tänkte också börja med att kommentera skattesamtalen lite grann, i alla fall det som har sagts här om skattesamtalen.

Jag tror att vi får se på skattesamtalen ur ett långsiktigt perspektiv. Om man tycker att det inte går tillräckligt fort eller om man inte tycker att man får sagt det man vill, vill jag uppmana alla som deltar att inte vara så blyga. Ni borgerliga ledamöter brukar ju inte vara så blyga i andra sammanhang när det gäller att tala om vad ni vill och vad ni tycker. Gör det! Tala om hur ni vill ha det!

Jag håller med Rolf Kenneryd om att nästa gång skattesamtalsgrup-pen träffas kan det vara idé att ta upp just de här frågorna. Men sedan tycker jag också att det är viktigt att ha med sig när man går dit att samta-len kanske blir vad vi själva gör dem till. Att regeringen har bjudit in till samtalen är en sak, men det är ju inte regeringen som helt och hållet skall sätta dagordningen. Det ligger ju i varje partis intresse att faktiskt vara med och sätta dagordningen för skattesamtalen för att vi skall få upp de frågor som vi tycker är viktiga.

De allmänna riktlinjer för skattesamtalen som gäller, t.ex. att främja sysselsättningen, att stimulera arbete, att eventuella skattesänkningar skall vara finansierade, att det skall finnas en riktig fördelningsspolitik bakom de skattejusteringar vi eventuellt gör, att vi skall ha enkla och likformiga system, att vi naturligtvis skall motverka skattefusk och att vi skall använda skatteväxling som ett styrmedel i miljöpolitiken, är ju viktiga punkter som vi i Vänsterpartiet naturligtvis ställer upp på och gärna vill diskutera. Men jag tror också att den här typen av frågor – allting är kanske inte så lätthanterlig materia – måste få ta sin tid.

Jag tänkte använda mitt anförande till att ta upp några av de här frå-geställningarna.

För det första skulle jag vilja säga att det kanske inte finns några enkla samband mellan skatter och tillväxt. Ibland skulle man ju önska att man kunde nyansera debatten lite bättre. Man kan t.ex. fråga sig om det inte kan vara bra för tillväxten att de skattepengar som staten tar in an-vänds till infrastruktur, utbildning och forskning osv. Det är kanske mycket bättre för tillväxten än att de går till privat konsumtion.

I Sverige har vi ju också en skattefinansierad välfärd. Jag tror att det också bidrar till den höga skattekvot som vi trots allt har jämfört med andra länder där man använder många olika privata alternativ.

Sedan är det många här som har pratat om sänkta arbetsgivaravgifter som ett sätt att öka efterfrågan på arbetskraft. Jag tror att det kan vara viktigt att även föra in andra saker i den diskussionen. Vi i Vänstern har

pratad om sjuklöneperioden och den påverkan som kostnaderna för sjuklönen har för de mindre företagen. Det är också en fråga som vi har lyft fram i skattesamtalen. Vi kommer att fortsätta att lyfta fram den frågan i skattesamtalen. Vi tror att det kanske kan vara bättre med en mer riktad insats i sådana här lägen för att kunna få ut fler människor på arbetsmarknaden. Det finns många bra argument att använda i den här frågan.

När det sedan gäller inkomstskatten för låginkomsttagare är jag av den uppfattningen att det finns en samsyn hos alla partier i den frågan. Vi har fått presenterat för oss de marginaleffekter som skatter, bidrag och det avgiftssystem som vi har ger och vilken inverkan detta har på låginkomsttagare.

Jag tror att det finns flera skäl till att sänka skatten just för låginkomsttagare när det finns statsfinansiellt utrymme för det. Detta är grupper som genom en ökad konsumtion också skulle kunna stimulera efterfrågan. Det är grupper som i dag finns i den fattigdomsfälla som de höga marginaleffekterna ger upphov till. Det är dessa grupper som faktiskt har drabbats värst på 90-talet av skattehöjningar, och då är det frågan om höjningarna av egenavgifterna.

Vi har kritiserat egenavgifterna som konstruktion vid många tillfällen, och vi kommer att fortsätta att kritisera dem. Vi kommer att fortsätta att ta upp detta i skattesamtalen. Vi har lagt fram konkreta förslag om att man eventuellt skulle kunna växla detta mot statsskatt för att på något sätt jämna ut effekterna av finansieringen av det pensionssystem som egenavgifterna i dag syftar till. Jag tycker att detta är viktiga frågor. Vi kommer att fortsätta att lyfta fram dem.

Till sist skulle jag vilja ta upp en fråga som också Yvonne Ruwaida var inne på. Den gäller unga välutbildade människor som flyttar utomlands. Det ses som ett problem. Personligen tycker jag nog att det är bra om många människor har möjlighet att flytta utomlands och vidga sina vyer och få idéer och erfarenheter. Jag tycker att det är lite synd att man många gånger tycker att detta är ett väldigt stort problem.

Jag vill också lyfta fram en annan fråga i samband med detta. I Sverige har vi i dag väldigt många välutbildade människor med invandrabakgrund. Jag har fått statistik som visar att många av de utomnordiska medborgarna i arbetsförmedlingarnas statistik har väldigt hög utbildning. En större del av de arbetslösa med eftergymnasial utbildning är just utomnordiska invandrare. Då kan man fråga sig varför vi inte har med denna resurs när vi pratar om att öka tillväxten.

Sedan vill jag kommentera en annan fråga som regeringen har informerat om att den så småningom kommer att lägga ett förslag om. Den gäller skattelättnader för utländska experter. Vi har informerats om att det så småningom kommer att läggas fram ett förslag där det finns olika alternativ till hur inkomstskatten skulle kunna sänkas för dessa grupper. Man kommer att föreslå att vissa kostnadsersättningar görs skattefria.

Det gäller t.ex. flyttkostnader till och från Sverige, det gäller egna och familjemedlemmars resor mellan Sverige och det tidigare bosättningslandet osv. Det skall eventuellt tillsättas en nämnd som skall avgöra vilka som kommer att omfattas av dessa regler. Jag kan förutspå vissa gränsdragningsproblem när det gäller de här avgörandena.

Jag vill bara påpeka att vi i Vänsterpartiet är tveksamma till den här typen av förslag. Vi har tidigare sagt, och säger igen, att vi i stället vill se

över möjligheterna att ge människor avdrag för de dubbla kostnader som ett utlandsarbete skulle kunna innebära.

Fru talman! Jag avslutar med det. Vi har ingen reservation. Vi står bakom hemställan i betänkandet. Vi har ett särskilt yttrande som är fogat till betänkandet.

Anf. 113 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet hade inte möjlighet att delta vid justerings-sammanträdet. Därför saknas i dag en rad folkpartireservationer i betän-kandet. I stället för att här i kammaren yrka bifall till en lång rad olika motioner på detta område, nöjer jag mig med att yrka bifall till motion N332 yrkande 1 under mom. 1. Folkpartiet står trots detta givetvis bakom alla sina parti- och kommittémotioner.

Vid höstens genomgång av skattemotionerna i samband med budget-behandlingen var Folkpartiets prioriteringar i skattefrågorna tydliga, vilket även framgår av våra reservationer.

Skattesystemet måste vridas om i jobbskapande och tillväxtvänlig riktning. Följaktligen kommer Folkpartiet i brist på egna reservationer att avstå vid omröstningar där vi annars skulle ha haft egna reservationer.

Omvärlden sätter stor press på vårt skattesystem i allmänhet och på inkomstskatterna i synnerhet. Globalisering, elektronisk handel och EMU är starka krafter som påverkar vårt skattesystem. Det är i dag lätt att undvika skatt för såväl företag som medborgare. I praktiken är det t.o.m. väldigt svårt för staten att göra någonting åt utflyttning av kapital, företa-gande och viss kvalificerad arbetskraft från vårt land. Den snabbt inter-nationaliserade marknaden har helt enkelt satt delar av det svenska skat-teuttaget ur spel.

Mitt i den här verkligheten sitter vi i Sverige med ett skattesystem som i sin grund är tillskapat under en efterkrigstid då flödet av varor, kapital och arbetskraft utanför Sverige var väldigt begränsat. Det är såle-des få skattebaser som klarar sig undan det s.k. utflyttningshotet, dvs. att medborgarna genom handling visar vad de anser om det samlade skatte-systemet.

I detta pressade läge blockeras tyvärr många goda förslag av olika former av samtalsterapi. Låt mig dock trots detta i väntan på att dessa samtal skall leda någonstans peka på några områden där jag tror att be-hovet av förändringar är som störst.

Jag skulle vilja påstå att det mest akuta problemet vi har i Sverige just nu är att rädda och säkra kompetensen och kunskapsbasen i vårt land vad gäller både oss som enskilda medborgare och företag av olika storlekar. Bristen på kompetenta medarbetare är ofta det övervägande problemet för många små och stora företag i Sverige. Detta beror till stor del på skattesystemets utformning. Det gäller t.ex. den höga marginalskatten, främst symboliserad av ersättaren till den s.k. värnskatten som starkt bidrar till att utbildning inte lönar sig och att arbete inte heller lönar sig i samma omfattning.

Detta innebär att fler välutbildade personer i dag verkar lämna Sve-rige än vad som tillkommer genom utflyttning. Jag delar Marie Eng-ströms uppfattning att det är bra att människor rör sig över gränserna. Men detta kan ganska snart ta sig väldigt absurda effekter. Jag är, som Marie säger, tveksam, och jag har svårt att förstå hur socialdemokraterna

tänker när man så gärna vill se skatterabatter för utländska experter men inte för svenska experter. Om fler länder i vår omgivning handlar på detta sätt blir effekten av det en gigantisk subventionering av någon sorts utbytesprogram för forskare. Alla svenska experter kan t.ex. åka till Kanada och arbeta skattefritt, och så kan ju alla kanadensare åka till Sverige och arbeta skattefritt. Jag gillar visserligen utbyte. Jag står mycket för internationalism. Men jag undrar varför det skall skattestimuleras i den omfattningen.

Det här är självfallet, som Marie pekar på, ett stort problem. Men det handlar också om att skattesystemet skall uppmuntra till vidareutbildning under hela livet för att vi skall kunna ha många fler välutbildade människor i Sverige.

Det käcka livslånga lärandet – som de flesta talar om, men som färre har några konkreta förslag till åtgärder för att främja – är något som jag tror på. Vi i Folkpartiet har föreslagit en satsning på kompetensutveckling av arbetskraften. Vi har föreslagit att man skall införa personliga kompetenskonton liknande en modell som ett större företag i försäkringsbranschen nyligen har genomfört. Det personliga kompetenssparandet skulle ge samma skattebehandling som pensionssparandet som man gör privat. Man skall ha rätt till ett skatteavdrag, och det skall också stödjas att arbetsgivaren sätter av pengar till denna kompetensutveckling. Då kan man under hela livet regelbundet förstärka och utveckla sin kompetens – en kompetens som är avgörande för Sveriges tillväxt i framtiden.

Industrins utredningsinstitut har bekräftat att den svenska kunskapsindustrin i dag i allt större utsträckning väljer att förlägga produktionen utomlands. Det borde inte komma som en överraskning för någon. Problemen med arbetskraftens kompetensutveckling och andra delar av det stora komplexet kompetensförsörjning, eller vad man skall kalla det, har debatterats och utretts och samtalats om i åratal, men alldeles för lite har skett i praktiken. Som jag sade blir kompetensfaktorn för varje år alltmer avgörande för industrin och Sveriges framtida konkurrenskraft. Även för produkter som förefaller jämförelsevis enkla – som papper, stål, plåt eller möbler – avgörs affärsmöjligheterna helt av tillgången till kompetent och kunnig personal.

Behovet av kompetenstillskott har även förts fram i de samtal som näringsministern har haft i sin tillväxtgrupp. Koncernchefen för IT-företaget Icon Medialab, Franco Fedeli, har ju tryckt mycket på detta. Men det kommer även förslag från arbetstagarorganisationer. Göran Johnsson i Metall har t.ex. sagt att vi måste stimulera regelbundna kompetenshöjningar över en längre tid.

Då menar vi att den snabba och tekniska utvecklingen har gjort att vi nu måste satsa på detta med ett kompetenskonto, och vi måste göra det ganska snart. Om vi inte gör detta riskerar vi att se en allt snabbare föråldrad arbetskraft i vårt land. Detta bedöms vara ett stort hot mot Sveriges konkurrenskraft i framtiden. Här kan skattesystemet gripa in. Vi kan på motsvarande sätt som vi stimulerar pensionssparande stimulera för ett kompetenssparande. Det är vårt förslag.

Anf. 114 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill säga fem korta saker till Johan Pehrson.

För det första: Johan Pehrson säger att globaliseringen påverkar skattesystemet i allmänheten och inkomstskatter i synnerhet. Om man tror det har man inte begripit någonting. Det som påverkas i synnerhet är kapitalbeskattningen. Kapitalets rörlighet över gränserna är tusen, tiotusen eller hundratusen gånger rörligare än vad arbetskraften är.

För det andra: Johan Pehrson kallade de pågående skattesamtalen för samtalsterapi. En annan talare har tidigare i dag pratat om dem som kafferer. Jag föreslår att Johan Pehrson tar ett samtal med Folkpartiets representant i skattesamtalen, Karin Pilsäter – er ekonomisk-politiska talesman. Fråga henne om det är samtalsterapi vi bedriver.

För det tredje: Johan Pehrson säger att höga marginalskatter leder till att utbildning inte lönar sig. Vi genomförde den stora skattereformen 1991 tillsammans. Då var vi överens om att varje inkomstgrupp skulle betala sina egna skattesänkningar. Nu visar det sig att det man brukar kalla den översta decilen, den tiondel som tjänar mest, inte betalar sina egna skattesänkningar. Därav det extra steget i skatteskalan.

För det fjärde: Jag tycker inte att papper, stål och möbler är relativt enkla produkter som Johan Pehrson tycker.

För det femte, vad gäller kompetenskonton: Låt oss först se vad arbetsmarknadens parter kan göra. Jag tycker att det bättre hör hemma där än i riksdagen och mer lagstiftning.

Anf. 115 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Ja, jag ger gärna Arne Kjörnsberg rätt i att kapital faktiskt är ännu mer lätttröligt. Men jag syftar på andra skattebaser som t.ex. matförsäljning, dvs. konsumtion, och på fastigheter, som definitivt inte flyttar från detta land. Men många välutbildade med höga skatter kan göra det. Men jag ger Arne Kjörnsberg rätt: Kapital är ännu mer lätttröligt, och det borde socialdemokraterna dessutom tänka väldigt mycket på.

Jag sade samtalsterapi för att provocera lite. Självfallet är samtal jätteviktigt, och vi har inte hållit på särskilt länge. Men det finns ju något som heter att begrava i utredningar, ett begrepp som kom till innan jag kom till riksdagen men medan Arne var här. Dra i långbänk är inte helt obekant.

Så till det här med margineffekter. Vi hade en skattereform som var bra. Det tyckte Arne då, och det tyckte jag då. Alla andra var i stort sett emot den, men vi var för den och det var bra. I dag vill nästan alla gå tillbaka till den, och det är ju fantastiskt. Jag tycker att ett viktigt mål för samtalen kunde vara att vi återgår till den gamla uppgörelsen som jag och Arne tyckte var bra.

Jag uttryckte mig slarvigt. Tidigare var papper, stål och möbler kanske enkel produktion. I dag är det mycket riktigt högkvalitativ produktion med stort tekniskt och kunskapskrävande innehåll. Jag var nyligen på ett möbelföretag i Fjugesta. Det ligger i Örebro län. Man kan inte rekrytera personal till träindustrin. Man gör designprisade möbler som säljer jättebra. Men man kan inte utvidga, man får inte tag i personal. Varför? Jo, för att det är svårt att få människor att motivera sig till att vidareutbilda sig på detta område. Man har svårt att rekrytera kompetent personal.

Kompetenskonton: Ja, vi kan vänta ett litet tag till, Arne Kjörnsberg, för att se om detta löses mellan arbetsmarknadens parter. Annars tycker

jag att det vore bra att se till att få ett system med kompetenskonton motsvarande det som vi har för privat pensionssparande. Det är också bra att se över förhållandena för sin egen egendom. Vi måste vara överens om att det är ett strategiskt mål att klara kompetensen i framtiden.

Anf. 116 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag nådde mitt syfte att få Johan Pehrson att lugna ned sig lite grann. Därmed är jag nöjd, men jag begärde replik en gång till för att tacka den vänliga person som på min bänk har lagt fram blanketten N6. Jag misstänker starkt att det är skatteutskottets kanslichef som har gjort det. Jag har tänkt gå till Carl Erik Hedlund och Per Rosengren för att få lära mig att fylla i den blanketten.

Anf. 117 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Bra! Då kan jag delta i den utbildningen. Jag kan inte förstå varför de som driver frisersalong, korvkiosk e.d. skall behöva uppge om de äger skog eller inte, men det kan kanske Per Rosengren svara på.

Anf. 118 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag anmälde mig på talarlistan för att få kommentera skatteutskottets ordförandes anförande. Jag har svårt att låta bli att göra det.

Arne Kjörnsberg uppehöll sig länge vid skattesamtalen. Det är minst sagt så att Arne Kjörnsberg visar en viss kärlek till de just nu pågående samtalen, som om det i sig är viktigt att processen är långsam och tar tid. Man får gärna dra ut lite grann på den. Det är möjligt att man just som skatteutskottets ordförande kan tycka att den fokuseringen är intressant. Han understryker att det absolut inte är någon brådska i sammanhanget utan att vi skall ta i anspråk all tid som behövs.

Arne Kjörnsberg konstaterar att det finns mycken kunskap i de motioner som vi just nu behandlar. Det är intressant att höra att Kjörnsberg tycker det, men han kan gärna ta till sig lite grann av den kunskapen. Läs gärna motionerna en gång till! Det gick kanske lite för snabbt att avslå samtliga motioner i detta sammanhang.

Kristdemokraterna vill sänka de sysselsättningskvävande skatterna. Det är därför enligt vår uppfattning väldigt bråttom att komma till skott. Vi vill ha fler människor i arbete. Detta är tydligen inte bråttom för socialdemokraterna. Det förvånar mig lite grann, för det är faktiskt det som det handlar om.

Yvonne Ruwaida sade att man från hennes håll tycker att skattebasen arbete kanske är för stor. Det är precis rena motsatsen mot vad kristdemokraterna tycker. Vi tycker att den bör bli ännu större. Det handlar då nämligen om hur många som arbetar och hur många som inte arbetar. Kan vi öka den skattebasen, behöver vi inte ta ut lika mycket skatt av var och en. Vi blir då många fler som betalar skatt, och så vill vi se att det blir.

Av sysselsättningskäl känner vi alltså en stor otålighet inför regeringens sätt att bedriva skattesamtalen. Vi ogillar långbänken. Regeringen skall regera. Det sades från vänsterhåll att var och en som kommer till skattesamtalen har ett ansvar, och det är självfallet riktigt, men vi förvän-

tar oss att regeringen skall regera och att initiativen kommer från det hållet.

Sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare – ja visst, det säger vi också från kristdemokratiskt håll. Vi har ett jättebra förslag, och vi kan modifiera det, om också regeringen ställer sig bakom det. Problemet är sannolikt inte att finna en majoritet här i riksdagen. En sådan finns redan för de här skattesänkingsförslagen för låg- och medelinkomsttagare. Problemet är förmodligen i stället de stödpartier som regeringen har.

Kom igen till riksdagen, så skall vi ställa oss bakom sänkningar av skatterna på låg- och medelinkomsttagarna!

Anf. 119 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Det lät på Holger Gustafsson som om vi skulle vilja motverka att fler människor får jobb. Så är det absolut inte. Jag talade om balansen mellan skattebaserna arbete, miljö och kapital. Vad jag ville påpeka var att skattebasen miljö minskat i Västeuropa under de senaste 20 åren medan skattebasen arbete har ökat. Även skattebasen kapital har minskat. Vi tycker att detta är en olycklig utveckling.

Jag sätter inte detta i relation till att färre människor skall jobba, utan skattebasen arbete har faktiskt ökat därför att vi fått en ökad beskattning på arbete under de senaste 20 åren i hela Västeuropa. Vi anser att det är en olycklig utveckling.

Holger Gustafsson missförstod eller misstolkade det som jag sade i det sammanhanget.

Anf. 120 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag har knappast några kommentarer till det. För mig är skattebasen den grupp som man debiterar ut skatten på. Vi vill inte att den skall minska. Den skall bli större.

Anf. 121 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Nej, Holger Gustafsson, jag känner inte någon kärlek till pågående skattesamtal. Kärlek reserverar jag för mycket viktigare och mer näraliggande frågor än skattesamtal. Däremot hyser jag en stor respekt för en inbjudan till riksdagens partier som accepterats av Bo Lundgren, Mats Odell, Karin Pilsäter, Per Rosengren, Yvonne Ruwaida och Rolf Kenneryd. I varje fall tycker vi att man skall ha stor respekt för detta. Vi menar allvar med samtalen, och då skall vi arbeta målmedvetet och inte hafsa i väg. Jag tror att jag kan påstå att hafsverk alltid blir dåliga.

Om sedan Holger Gustafssons utsträckta hand hade samband med sänkt skatt på hushållsnära tjänster, springer i varje fall inte jag benen av mig för den.

Anf. 122 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Det är bra med respekt för dem som sitter i förhandlingar med regeringen. Jag tycker att man skall ha det, men jag tycker att man kanske skulle ha en aning mera respekt för alla dem som just nu går utan arbete och som kanske på grund av sänkta skatter skulle kunna få syssel-

sättning lite snabbare. Jag tycker att det skulle väga lite tyngre i vågskålen.

När det gällde förslaget till sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare var det inte hushållsnära tjänster som jag tänkte på. Vi har ett förslag till en radikal höjning av grundavdraget. Det har en god effekt, som vi kan diskutera tillsammans.

Anf. 123 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att Holger Gustafsson nu gick över en gräns. Jag tillåter mig därför att påminna om de år när statsskulden fördubblades, arbetslösheten trefaldigades och budgetunderskottet fyrfaldigades. Det var då som Holger Gustafssons parti tillhörde majoriteten här. Det är detta som ni nu skryter med. Vi har där ett problem som är avgörande för att hjulen inte snurrar fortare.

Om Holger Gustafsson bara antyder att det parti som jag representerar inte vill göra allt för att få ned arbetslösheten, som är vårt nationellt absolut största problem, blir jag sorgsen.

Anf. 124 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Alla vet att kampen för att rätta till budgetunderskottet i början av 90-talet hade sin grund i 70- och 80-talen, när vi hade en blandning av regeringar. Kristdemokraterna var inte med, men vi avsäger oss inte vår skuld i det sammanhanget. Det är fråga om en skuld som delas av flera. Men låt inte detta få skymma det som vi behöver göra för framtiden. Låt oss i stället ta gemensamma tag för de åtgärder som behöver vidtas.

Ingen har kritiserat regeringen för att den har skapat budgetbalans, men låt oss nu gå vidare med sådana saker som är viktiga. Vi kanske kan enas om skattesänkningar för att åstadkomma nya jobb.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

9 § Mervärdesskatt

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU12
Mervärdesskatt

Mervärdesskatt

Anf. 125 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 12 behandlas ett antal motioner som handlar om mervärdesskatten. Moderaterna har reservationer på ett antal områden, men jag tänker här bara beröra ett par av dessa.

Först och främst kan man konstatera att Sverige är ett högskatteland. Vi har ett skattesystem som är kontraproduktivt, dvs. vi har en utveckling i landet som innebär att vår välfärd utvecklas sämre än i andra länder. Vi ligger i Västeuropas bottenliga när det gäller BNP per capita. Människor kan inte leva på sin lön, och företagen tvekar att anställa på grund av bl.a.

det höga skattetrycket. Nivån på det svenska skattetrycket är nu 54 % av BNP, medan snittet i OECD ligger under 40 %. Även när det gäller momsens ligger vi högst. Sverige har tillsammans med Danmark Europas högsta moms med 25 % som grundskattesats. Lägre skattesatser gäller för vissa varugrupper.

Det höga skattetrycket, som medför ett speciellt hårt skattetryck på arbete, gör att företag som verkar i arbetsintensiva branscher, t.ex. hotell och restaurang samt service, har speciellt svårt att få tillräcklig lönsamhet. Samtidigt som bl.a. dessa servicenäringar har svårt att hålla konkurrenskraftiga priser skulle många hushåll efterfråga dessa tjänster om de bara hade råd. Det är alltså inte brist på arbetsuppgifter som är orsak till den höga arbetslösheten. Det är i stället bristen på konkurrenskraftiga priser på de tjänster vi skulle kunna köpa för att få mer fritid och annat.

Den privata tjänstesektorn spelar en allt större roll för sysselsättningen. Det visar sig att de länder som haft en god tillväxt av den privata tjänstesektorn också haft en positiv utveckling av den totala sysselsättningen. Under 90-talet ökade den totala sysselsättningen kraftigt i USA, Nederländerna och Irland, medan den i Sverige, Tyskland och Danmark minskade. Och här är Sverige det enda land som uppvisar en minskad sysselsättning i den privata tjänstesektorn under samma period. Danmark och Sverige är de enda länder med en privat tjänstesektor som svarar för mindre än 40 % av den totala sysselsättningen. En expansiv privat tjänstesektor är också en viktig förutsättning för att åstadkomma en ökad specialisering i ekonomin och därmed ökat välstånd.

Servicebranschen inrymmer en stor och utvecklad affärspotential i Sverige och det gäller att både skattesystemet och övrig infrastruktur går i takt med omvärlden. Företagen kan inte med det höga skattetryck vi har anställa folk för att utföra tjänster till rimliga priser. Det är den höga kostnaden för att köpa service som är ett av de största hindren. Momsen är här en del av orsaken till den höga kostnaden.

Hotell- och restaurangbranschen är exempel på en mycket arbetsintensiv bransch och har också stor betydelse för turistnäringen. Momsen på de serveringstjänster som restaurangerna debiterar sina kunder uppgår till 25 %. Köper samma kund maten i en livsmedelsbutik debiteras hon bara 12 %. Detta innebär att restaurangernas relativa konkurrenskraft minskar kraftigt. Detta är ett större problem i Sverige än på de flesta andra håll på grund av den höga nivån på den normala momsens, som är 25 %. Den stora skillnaden mellan restaurangmomsen på 25 % och matmomsen på 12 % skapar också en mängd praktiska och administrativa problem. Så måste t.ex. restauranger med mat för avhämtning ta ut en lägre skatt för denna del av verksamheten, men måste ta ut full moms om samma mat äts i lokalen. Den uppdelade momsens på hotell för logi och frukost skapar också problem. Frågan är om frukosten är en del av en övernattnings eller om den skall beskattas separat. Denna fråga prövas just nu rättsligt. Det blir med nuvarande regler många svåra gränsdragningsfall och det skapar gråzoner.

Restaurangnäringen har hög personaltäthet och möjlighet att sysselsätta betydligt fler än i dag med bättre konkurrensförutsättningar. Förutom att de höga kostnaderna drabbar hushåll som inte har råd att köpa restaurangtjänster i den utsträckning de skulle ha behov av drabbar det turistnäringen eftersom en stor del av denna består av restaurangtjänster.

Turistnäringen är en viktig bransch som har många möjligheter till tillväxt. Men den är också som skattebas en synnerligen rörlig sådan, dvs. det är lätt att turismen så att säga går till andra länder.

Över huvud taget är skattetrycket för hårt i Sverige rent allmänt sett och i synnerhet på arbete. I avvaktan på en generell lägre skattenivå bör regeringen se över arbetsintensiva branscher som restaurangnäringen. Reglerna inom EU har hitintills lagt hinder i vägen för att sänka restaurangmomsen, men nu pågår det emellertid ett arbete inom EU som syftar till att eventuellt göra det möjligt att sänka skatten på arbetsintensiva tjänster. EU-kommissionen lade för en kort tid sedan fram ett förslag i denna riktning och den 15 mars skall förslaget behandlas av EU:s finansministrar. Om detta förslag går igenom borde det öppna möjligheter för Sverige att genomföra en sänkning av momsen inom arbetsintensiva branscher, dit bl.a. restauranger hör. Vi förutsätter därför att regeringen i dessa och andra sammanhang arbetar för att påverka reglerna inom EU så att det blir möjligt att förbättra konkurrensvillkoren för dessa branscher.

Då går jag över till ett annat område. Det jag tänker beröra är de straffavgifter som drabbar företagare om de inte redovisar momsen rätt. Skattetillegg påförs vid fel i momsredovisningen, även i de fall där staten inte förlorat några pengar eller förlusten varit försumbar. Detta är mycket stötande och strider mot det allmänna rättsmedvetandet.

Detta system sänder helt fel signaler till företagen och då speciellt de små, vars tillgång på skatteexpertis är begränsad. Skattetilleggen bör därför slopas helt i dessa fall. Ett beslut med denna innebörd bör kunna fattas utan att invänta resultatet av den sent omsider tillsatta utredningen, vars syfte är att se över skattetilleggsinstitutet. Åtgärder för att gagna företagsklimatet brådskar. Att direkt ta bort skattetillegg för denna typ av fel kunde vara en utmärkt signal till alla dem som tycker att företagsklimatet bör förbättras.

Ett tredje område som jag vill beröra gäller tidpunkten för inbetalning av moms. En åtgärd i syfte att visa på förståelse för företagens villkor vore att ändra tidpunkten för inbetalning av moms. Vi har tidigare behandlat denna fråga, bl.a. vid höstens budgetdebatt. Principen för inbetalning av moms bör vara att man inte har ett system som innebär att företagen måste betala in moms till staten innan de själva fått betalt för sina fakturor. Vi anser att problemet bäst löses genom att alla företag, inte bara de mindre, skall få betala in skatten den 12:e i andra månaden efter uppbörds månaden.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bara bifall till Moderaternas reservation 1 under mom. 1, men jag står naturligtvis bakom samtliga av våra reservationer.

Anf. 126 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Först av allt vill jag meddela att Kristdemokraterna ställer sig bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men jag kommer att välja att endast yrka bifall till reservation nr 8 i mom. 10

Skatteutskottets betänkande nr 12 inbjuder läsaren till många funderingar. Det är inte blygsamma önskemål om man sammanslår alla förslag till ett gemensamt och samtidigt får uppdraget att finansiera det hela. Visst vore det önskvärt med lägre skattekvoter över hela linjen, men

varifrån skall vi ta in kostnaderna och finansiera detta? Ja, kanske någon säger, det spelar ingen roll, bara det inte drabbar mig.

Utskottet har avstyrkt samtliga motioner. Jag anser emellertid att det vore smakfullt om regeringen tar till sig ett och annat av den debatt vi håller i dag. Jag skulle vilja lyfta fram några kristdemokratiska värderingar som borde kunna lyfta debatten till ett högre och mer realistiskt plan med hänsyn till skattebetalarna.

Det är något förvånande att vi accepterar en beskattning på entréer till djurparker med 25 % medan entrén för att se djuren som förevisas på cirkus endast skall beläggas med 6 % i skatt. Det borde vara ett rättvisekrav att nöjesparker och djurparker belastades med samma skattesatser. Jag förstår inte hur vi skall kunna motivera denna skillnad.

Det är märkligt att ideella föreningar inte skulle kunna få bedriva en verksamhet med second hand-försäljning. Många ideella insatser görs dagligen i dessa små butiker. Syftet med många personers engagemang är att gynna den egna verksamheten och som en följd därav låta marknaden få del av begagnade varor.

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta fram just de ideella föreningarnas möjlighet att bedriva sin verksamhet utan beskattning av försäljningen. Det är naturligt att staten låter en vara bli beskattad i den händelse som är vanligast, dvs. att den säljs för att ge ekonomisk vinning åt försäljaren. Men dessa ideella butiker bedriver en verksamhet som snarare har hjälpande som målsättning än ekonomisk vinning. Det har inte varit tanken att man skulle erhålla ekonomiska fördelar genom dessa second hand-butiker, och därför borde inte heller staten utkräva någon moms från dem. Arbetet går oftast till så att ideellt arbetande människor avsätter både tid och kraft till förmån för sin förening eller annat ideellt ändamål. Det kan vara hjälp för människor i u-länder eller andra behjärtansvärda ändamål.

Kristdemokraterna anser det vara fel att beskatta ideella föreningar som har till syfte att dels hjälpa människor med ekonomiska behov i vårt samhälle, dels hjälpa människor i andra länder med ekonomisk misär. Vi borde kunna låta ett eventuellt överskott gå till välgörande ändamål. Därför borde staten också göra det möjligt för dessa föreningar att hjälpa behövande i deras misär. Den förening som inte är observant kan drabbas oerhört hårt, göra en felbedömning i dylika fall och därefter drabbas av höga skatter.

Det borde därför klart framgå att en ideell förening som inte har vinstsyfte skall kunna bedriva en verksamhet som är momsbefriad. Arrangörer av t.ex. biståndsverksamhet skall inte behöva leva i osäkerhet om huruvida deras vinst från affärsverksamheten skall komma att beskattas eller ej. Det borde vara en självklarhet att denna verksamhet skall vara föremål för skattefrihet.

Kristdemokraterna vill värna om de många svenska ideella organisationer som lägger ned stor möda och många timmar på att både samla in och därefter sälja vidare varor med enda syfte att hjälpa både köparen och dem som får del av verksamhetens resultat. De som ställer upp i dessa butiker på helt ideell bas, alltså utan någon som helst förtjänst – jag tror att det är nästan alla – borde också få uppleva att deras personliga insats kom de behövande till del. Därför borde det vara en självklarhet att staten inte beskattar deras insatser och verksamheten med momsuttag.

Kristdemokraterna vill härmed, fru talman, lyfta fram alla dessa människor som utför ett osjälviskt arbete till förmån för många behövande och väntande människor här i vårt land och inte minst i våra u-länder världen runt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8.

Anf. 127 ULLA WESTER (s):

Fru talman! Det är stimulerande att vi varje år efter den allmänna motionstiden har en mängd motioner som berör mervärdesskattesystemet att ta ställning till. En del av motionerna är gammal skåpmat, så att säga, men andra är nya och fräscha och tyder på kreativitet.

Att momsfrågorna engagerar beror på att de är viktiga ur många aspekter: för vår statskassa, för EU:s budget och – inte minst – för enskilda företag och hushåll. Att t.ex. vi socialdemokrater tillsammans med Centerpartiet kunde sänka matmomsen så rejält under förra mandatperioden har säkerligen betytt väldigt mycket för de allra flesta barnfamiljerna.

Vad som kan sägas generellt om årets momsmotioner är att motionärerna sällan eller aldrig nämner ordet finansiering. Jo: Kristdemokraterna berör det i en av sina motioner. En momssänkning kostar i skattebortfall. Naturligtvis är det viktigt att avväga om denna kostnad motsvarar nyttan för hushållen, om fördelningsprofilen blir den rätta och vad vi alla måste avstå från för att bekosta åtgärden.

En annan aspekt att ta hänsyn till är att vi inte längre hanterar de här frågorna självständigt. Momsfrågorna är ju hårt reglerade i EG-direktiv. Detta faktum kan naturligtvis i första ögonblicket upplevas som både provocerande och byråkratiskt. Men samtidigt är vi i Sverige, såväl som de övriga medlemsstaterna, i allra högsta grad gynnade av att den inre marknaden fungerar smidigt. Varje medlemsland har ändå sina specifika undantag från kraven på konformitet, och alla länder ser också enskildheter i det gemensamma systemet som man skulle vilja förändra av nationella skäl.

Ytterligare en allmän reflexion kring motionerna är att en del motionärer närmast oreflekterat utgår ifrån att det alltid är negativt med skattskyldighet. Men så är ju faktiskt inte alltid fallet. Vi kan ta kultursektorn som exempel. Också i år yrkas det på ett avskaffande av kulturmomsen, såsom vi har hört. Men generellt sett är det faktiskt så att kultursektorn tjänar på sin skattskyldighet och alltså i praktiken skulle förlora ekonomiskt på ett bifall till dessa motioner. Det är troligen inte vad motionärerna avsett.

Som en sista allmän reflexion vill jag ta upp den andemening man kan spåra i flera motioner, nämligen att graden av en verksamhets nytta skulle utgöra någon sorts grund för momssatsens storlek: ju viktigare verksamhet, desto lägre moms, med andra ord.

Möjligen är det för mycket begärt att varje enskild ledamot skall sätta sig in i mervärdesskattelagens alla vindlingar. Men jag tycker ändå att det borde vara känt att undantag och särskilda konstruktioner skapar gränsdragningsproblem, oklarheter och orättvisor och därmed också långdragna skattemål som egentligen inte gagnar någon. Är det ett belöningsystem som motionärerna efterfrågar är momssystemet sannerligen inte det rätta instrumentet.

Till dagens betänkande har fogats elva reservationer och ett särskilt yttrande. Vi har delvis hört vad reservationerna innehåller: momssänkningar på serveringstjänster, på entréer till djurparker och nöjesparker, på konstgalleriers försäljning och på övrig kulturverksamhet. Även skattetiläggen, momsredovisningsperioderna, investeringsvarorna och de ideella föreningarnas skattestatus tas upp.

Jag instämmer i Olof Palmes så ofta citerade ord: ”Politik är att vilja.” Men, fru talman, politik är också att prioritera.

När vi här i riksdagen fattade beslut om harmonisering av våra momsregler till EU:s mervärdesskattedirektiv gjorde vi det parallellt med den stora och svåra budgetsaneringen. I dag har vi i vårt land en helt annan ekonomisk situation än då, och successivt har vi kunnat förbättra och förändra också i mervärdesskattelagen. Jag vill påminna om t.ex. införandet av gruppregistrering, en gång till om sänkningen av matmomsen och förbättringar för framför allt småföretagen vad gäller momsredovisningsperioderna.

Även om vi i dag har ett gynnsamt ekonomiskt läge är budgetdisciplin nödvändig och en förutsättning för stabilitet. Framöver kommer vi att ha pengar till att genomföra skattelättnader. Vilka och i vilken omfattning diskuteras just nu i de omtalade skattesamtal som regeringen har inbjudit samtliga partier till. Utfallet av de här överläggningarna kommer att bli summan av alla prioriteringarna. Att en del förslag hamnar nederst på förändringslistan innebär inte att de är dåliga, bara att de andra förslagen har bedömts som mer angelägna att genomföra.

Så, politik är att prioritera.

Vad skulle t.ex. kristdemokraterna välja? Är det sänkt moms på böcker, på djurparker eller en förlängning av momsredovisningsperioderna för företagen? Om det skulle bli det sistnämnda, önskar de som moderaterna ha samma tidsmarginaler för stora som för små företag?

Och vilket är mest angeläget för moderaterna? Är det sänkt moms på serveringstjänster eller på konst? Eller är det redovisningsperioderna som är mest angelägna för dem?

Kan det kanske i förlängningen rent av bli så att yrkandena i de här elva reservationerna liksom sakta tonar bort om en sänkning av inkomstskatterna lyfts fram som en av möjliga förändringar eller dubbelbeskattningen eller förmögenhetsskatten?

Jag menar att det är nödvändigt att sätta in mervärdesskattefrågorna i hela skattebilden och utifrån den helhetssynen göra prioriteringarna. Detta blir i dag utskottsmajoritetens svar till reservanterna. Jag tycker att det är olämpligt att under pågående skattediskussioner låsa fast oss i ett förhandlingsutrymme. Jag utgår från att de övriga partiernas ledamöter delar den uppfattningen.

Yrkandena i reservationerna som berör de ideella föreningarna, skattetiläggen och jämningsförfarandet för investeringsvarorna innebär också de budgetförändringar. Till saken hör att de här frågorna ingår i pågående utredningar och det behöver de göra. Gemensamt för dem är bl.a. deras komplexitet. Vi socialdemokrater vill avvakta utredningarnas ställningstaganden innan vi är beredda att lämna förslag till beslut. Vi tror att det är klokt.

Fru talman! Med pågående skattesamtal och utredningar som grund vill jag till sist yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 12.

Anf. 128 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara kommentera en sak som Ulla Wester sade i sitt anförande, nämligen att bl.a. moderaterna har haft svårt att ange finansieringskällor för våra önskemål om skattesänkningar. Det är helt felaktigt.

Den största finansieringskällan för vårt önskemål om lägre skatte-tryck är att sysselsättningen kommer att öka. Vi får en minskad arbetslöshet. Det är ju den som är den stora kostnaden. Men detta kan man se som en dynamisk effekt. För att vara på den riktigt säkra sidan har vi dessutom i höstas i budgetpropositionen angivit en rad besparingsområden som vi vill ta pengar från för att göra det möjligt att sänka skatte-trycket totalt sett. Det vi förespråkar är ett totalt sänkt skatte-tryck. Vi vill inte sänka skatten på vissa områden och höja den på andra. Vi vill sänka skatterna och spara på utgifterna. Det är vår utgångspunkt och våra prio-riteringar.

Anf. 129 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Om det har varit svårt eller lätt att ange finansieringskäl-lor vet jag inte. Jag har inte hittat dem över huvud taget i motioner eller reservationer. Och jag tycker att jag har läst noga. Det är möjligt att jag har missat något. I så fall ber jag om ursäkt.

Av dynamiska effekter tycker jag att vi borde ha lärt oss oerhört mycket i det här landet. Vi vet att ofinansierade sänkta skatter är att skjuta skatteuppbörden framåt. Det är där vi är i dag. Skatter skall inte vara höga för skattens egen skull. Det är vad vi använder pengarna till som är viktigt.

Anf. 130 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara poängtera ytterligare en gång att jag tror att de dynamiska effekterna kommer att göra att våra skattesänkingsförslag kommer att bli mycket mer positiva än man först tror.

Men jag sade också att det inte är genom de dynamiska effekterna som vi räknar hem pengarna. Vi har rena besparingsförslag som vi angav i höstas. Bl.a. vill vi minska stödet till företagen. Vi vill ha mer effektiva AMS-åtgärder. Detta är bara två av många områden där vi har angett en ren finansiering för våra skatteförslag.

Anf. 131 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Tro skall vi kanske göra någon annanstans än här i kam-maren.

Minska företagsstödet, säger moderaternas representant. Ja, det kanske låter bra och är lätt att lägga fram. Men sedan läser jag i dagens reservationer om turistnäring m.m. som ni yrkar förändringar för. Det är företagsstöd för hela slanten. Det hänger inte riktigt ihop.

Anf. 132 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det var glädjande att förnimma ljuset i tunneln om en förändring av skattebördan. Kan vi ta det som intäkt för att vi efter skatteöverläggningarna också skall få uppleva en lättare börda för människor som känner sig väldigt tyngda av arbetsbelastning och dessutom av den skattebelastning som råder för tillfället. Jag tänker i synnerhet på de ideella föreningar som jag nämnde i mitt anförande.

Anf. 133 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Frågan om de ideella föreningarna vet jag inte hur många gånger jag har debatterat med kristdemokraternas representanter. Det är bara representanten som skiftar, åsikterna är desamma.

Faktum är att de ideella allmännyttiga föreningarna är skattebefriade. Jag har lite svårt att förstå problemet, att frågan behöver utredas.

Det finns i det här fallet som i så mycket annat värdekollisioner. Om vi tittar närmare på de små företagen, t.ex. de som driver second hand-handel, tror jag inte att de tycker att konkurrensen känns alldeles ren när de jämför med föreningarna.

Saker och ting är inte så enkla. Hittills har inte de bekymmer funnits som kristdemokraternas representant berör. Vi socialdemokrater delar det rent moraliska stödet för de allmännyttiga föreningarna med kristdemokraterna.

Anf. 134 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Då var det dags att diskutera frågan om mervärdesskatten och de motioner från allmänna motionstiden som behandlar den frågan.

Det är Vänsterpartiets uppfattning att bl.a. en sänkning av moms på restaurangnäringen skulle vara positiv för sysselsättningen och utvecklingen inom den branschen. Reglerna i sjätte mervärdesskattedirektivet tillåter inte Sverige att sänka skatten. Därför är det intressant att i dag lyssna på Moderaterna – detta hycklande parti. Man berättar halva sanningen och döljer resten.

Det skulle ha kunnat vara möjligt att i dag sänka moms på restaurangtjänster till 12 eller 6 %. Men den chansen försatte Moderaterna i förhandlingarna vid EU-inträdet. Länder som 1991 hade differentierad moms, dvs. sänkt moms, på restaurangnäringen kunde förhandla sig till detta. Sverige kunde i sina ansökningsförhandlingar faktiskt ha förhandlat sig fram till detta. Moderaterna styrde dessa förhandlingar och sade inte flaska. Det är betecknande. Sedan står Moderaterna i kammaren i dag och hycklar om denna bransch. Varför gjorde ni ingenting åt frågan? Ni hade alla möjligheter i världen att förhandla. Flera andra länder hade förhandlat, dvs. länder som 1991 hade sänkt moms på restaurangnäringen. Det hade Sverige 1991. Varför gjorde ni ingenting? Varför står ni här och spelar dragspel i dag? Det är botten att i den politiska debatten inte hålla sig till sanningen, dvs. att dölja hälften av informationen i ärendet. Det är jättedåligt.

I nästa skede säger man att EU-kommissionen har lagt fram ett förslag som innebär att sänka moms på vissa tjänster. Visst! Men Catharina Hagen vet precis likaväl som jag att där räknas inte restaurangtjänsterna upp. Där räknas upp frisörer, cykel- och bilreparationer och den

typen av tjänster. De andra är exkluderade. Det vet Catharina Hagen och Moderaterna. Men hon står här framme och låtsas som om det regnar.

Man skall hålla sig till de faktum som finns när man debatterar i kammaren. Det är inte värdigt att hyckla här.

Det finns en del andra frågor som är intressanta. Ulla Wester tog upp en av dem, bl.a. i reservation 3 om momsbefrielse av teater, cirkus osv. Men om det skulle införas skulle dessa instanser behöva höja sina priser.

När moms infördes på biobiljetter för ett antal år sedan, minskade kostnaderna för biografägarna. De kunde göra avdrag för ingående moms, vilket de inte kunde göra innan.

En momsbefrielse på detta område skulle öka biljettpriserna. Är det vad ni reserverar vill, eller har ni inte tänkt steget fullt ut?

Prata med biografnäringsen. Varför motsatte man sig inte införandet av 6-procentig moms på biobiljetterna? Jo, för att man såg att avdragsrätten var värd så mycket att man fick minskade kostnader och därför kunde hålla ned priserna.

Förse er själva med fakta innan ni reserverar er i de olika betänkanterna.

Jag kan hysa en viss sympati för frågan om ideella föreningar. Samtidigt är konkurrenssituationen oerhört viktig. Ulla Wester var också inne på den frågan. Jag tror inte heller att näringsidkare som driver handel med second hand-varor skulle tycka att det var särskilt roligt att en konkurrent befrias från moms så att konkurrenten kan hålla lägre priser. Är det det man vill? Jag tror inte att man har tänkt igenom situationen.

Sedan kommer vi till frågan om reglerna för momsinsbetalningar. Det var Vänsterpartiet som fick igenom en kompromiss i första skedet. Mindre företag med en omsättning lägre än 40 miljoner undantogs. Vi arbetade konstruktivt, och vi hade uppfattningen att situationen måste lösas för de mindre företagen.

Därefter kom skattekontot, och i dag är problemet i stort sett borta. Så sent som i september under valrörelsen hörde jag representanter för både Kristdemokrater och Folkpartiet säga att den förtida momsinsbetalningen skall upphöra. Den existerar inte längre. Det finns inte ett enda företag som betalar in moms i förtid i dag. De stora företagen har fram till den 26 i månaden på sig. De ser till att faktureringen sker på ett sådant sätt att de aldrig betalar ett öre i förtid.

Nu vill man förlänga denna period fram till den 12. Det skulle orsaka en hel del problem för skattekontot. Det får inte dessa effekter.

I reservation 10 framgår att den tidigarelagda redovisnings- och betalningstidpunkten avseende moms för företag med en omsättning över 40 miljoner kronor försämrar dessa företags likviditet och försvårar för dem att satsa på nya investeringar och – inte minst – nya anställningar.

Lite sans och måtta i debatten! Visst, det blir ett visst försvärande, men det medför inte några kostnader. Ni vill förlänga perioden 16 dagar till. Jag tror inte att de stora företag som denna fråga berör inte anställer folk av denna anledning. Det förhindrar inte nyanställningar. Med förlov sagt får det finnas lite proportioner i debatten.

Det finns en reservation som jag har viss sympati för. Det skall nog också sägas. Det gäller skattetillägget för periodiseringsfel. Det är en ganska olycklig situation, i synnerhet om man råkar betala in momsen för

maj månad i stället för februari. Det är lite olyckligt att ta ut skattetillägg för ett sådant periodiseringsfel.

Men här måste man vara noggrann med vad periodiseringsfel innebär. Ordet måste definieras. Därför är det viktigt att definiera de regler – som förhoppningsvis kommer på området – på ett sådant sätt att om periodiseringsfel upptäcks vid en revision två tre månader senare kan det tas ut skattetillägg. För redan åtgärdade periodiseringsfel bör det inte tas ut några skattetillägg. Vi arbetar för att en sådan förändring skall komma till stånd. Det finns en hel del att göra.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 135 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag står inte här och hycklar, Per Rosengren. Jag döljer inte medvetet någon information. Jag låtsas inte heller som om det regnar. Per Rosengren säger att vi skall ha sans och måtta i debatten. Det kunde gälla honom också.

I sakfrågan anser jag följande. Man skall kunna arbeta för t.ex. sänkt skatt på arbete i framtiden, även om vi i en viss förhandlingssituation inte drev frågan. Förhållandena i omvärlden ändras. Det kan inte ligga oss till last för all framtid att vi inte förhandlade fram en lägre moms på restaurangnäringen.

Vi är överens om att vi vill arbeta för lägre skatt framför allt inom arbetsintensiva branscher. Det skall vi kunna göra utan att bli ifrågasatta i våra ärliga intentioner.

Jag noterar att Per Rosengren tycker att det är positivt för sysselsättningen med sänkt skatt. Det är bra att vi har fått klart för oss att Per Rosengren är överens med oss om den saken. Sysselsättningen påverkas ju av skattesituationen. Det har vi ansett länge inom Moderaterna.

Till sist är jag tacksam för att Per Rosengren i alla fall har en viss förståelse för vår uppfattning när det gäller skattetilläggen. Det noterar jag med tillfredsställelse.

Anf. 136 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Här diskuterar vi mervärdesskatten, och Catharina Hagen använde två tredjedelar av sitt anförande till att tala om restaurangnäringen och momsen på denna. Jag säger bara att ni hade chansen att se till att vi fick sänkt moms.

Vi har drivit kravet på sänkt moms på restaurangnäringen en längre tid. Vi menar att vi kanske skulle kunna gå fram och testa EU i det här sammanhanget, t.o.m. sträcka ut det som EU-kommissionen nu arbetar med. Vi har också kämpat för att Sverige aktivt skall agera för EU-kommissionens förslag om treåriga försök med sänkt moms på diverse tjänster. Vi har aktivt arbetat för sådana förändringar.

Det intressanta är att Catharina Hagen nu står här och pratar om restaurangnäringen. Jag diskuterar bara momsen, inte skatten på arbete, därför att det här är ett momsbetänkande. Men Catharina Hagen nämner inte ett ord om att det är ni som har orsakat det här, att vi inte har den möjligheten. Om ni hade agerat på ett vettigt sätt hade vi haft den möjligheten. Men ni var usla förhandlare inför EU-inträdet.

Jag kallar det hyckleri när man står här i kammaren och döljer sanningen att man själv är orsaken till det som man kritiserar. Jag tycker att

man skall berätta hela sanningen här i kammaren och inte anklaga andra när man själv är orsaken till problemet.

Anf. 137 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga till Per Rosengren att det är väldigt svårt för mig att här i dag säga i detalj vad som var givande och tagande när det gällde förhandlingarna inför EU-inträdet. Det är möjligt att vi var dåliga förhandlare, men det behöver inte betyda att vi i fortsättningen aldrig kan arbeta för den här frågan i framtiden på det sätt som jag har angivit. Det är möjligt att vi var dåliga förhandlare, men jag står inte och hycklar och säger att vi har varit bra förhandlare.

Jag vill komma ifrån detta att vi skulle stå och hyckla, därför att det gör vi inte. Vi vill arbeta för en viktig sak, nämligen sänka skatten på arbete. Moms är en sorts arbetsskatt, och i dag har vi talat om bl.a. moms på restaurangtjänster. Det var det jag ville få fram.

Anf. 138 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Ja, vi betalar en väldigt hög moms på restaurangtjänster, men det skulle ha kunnat vara annorlunda.

Jag menar att man skall berätta hela sanningen, nämligen att det är ert fel att situationen är som den är. Det är det jag har sagt hela tiden. Det skall ni också stå för och säga. Vi har gjort misstag, men vi erkänner våra misstag i olika debatter. Vi står inte här i kammaren och hycklar och döljer att vi kan ha orsakat vissa problem, men det gör ni. Sedan skyller ni allting på andra i stället.

Ta ansvar för era beslut, era inkompetenta förhandlingar och era inkompetenta avtal med EU i detta sammanhang! Det är ni som är orsaken till att vi inte kan ha lägre momssats på restaurangtjänster. Det är bra att få det konstaterat.

Anf. 139 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag vill tala om innehållet i min motion Sk626, som handlar om turismen och inte bara om momsfrågan, som är ett av de problem som man ser. Momsen och skatten på arbete är ju problem som finns inom denna stora bransch. För mig som kommer från ett län som Dalarna är det en oerhört viktig bransch.

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 1. Precis som Catharina Hagen står jag naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till nr 1.

Turismen är faktiskt en näringsgren där det finns stora möjligheter till tillväxt, och då är moms en viktig del. Rätt skött och med rätta åtgärder är turismen mycket viktig. Det behövs åtgärder som skulle kunna göra att vi som kommer från dessa delar av landet ser en strimma av ljus i diskussionen om att hela landet skall leva, hela Sverige skall leva. Vi ser inte så mycket av det, och vi känner inte så mycket av det just nu, när vi i folkräkning efter folkräkning tappar befolkning.

I gårdagens debatt kallade näringsministern en kollega ”ännu en dysterkvist”. Då gällde det Värmland. Kalla mig gärna ”ännu en optimist”! Dalarna är det tredje största turistlandet i Sverige. Bara Stockholm och nya stora Västra Götalands län är större, allt räknat i gästnätter. Men vi skall veta att mitt hemlän är ett av de län där turismen har ökat mest

under de senaste tio åren. Att turismen är en viktig näringsgren hos oss bevisas av att turismen omsätter ca 4 miljarder kronor eller motsvarande ca 5 000 årsverken.

Jag tror att många undervärderar turistnäringen – många som inte har upplevt den puls som turismen trots allt ger i många kommuner, bl.a. i avfolkade kommuner, som annars skulle vara ”stillsamma” och ha mycket större problem utan den omfattande turismen. Här kommer både moms och skatter in i högsta grad.

Jag tänker på två kommuner, för att ta två exempel av femton hemma i Dalarna, och det är Malungs och Älvdalens kommuner. Jag gissar att det just nu, denna sportlovsvecka, finns 90 000–100 000 människor extra i dessa två kommuner i länet. Det är alltså 100 000 personer extra där just denna vecka!

Men det finns problem, och de beskrivs i den motion som jag har väckt, som skatteutskottet nu har behandlat och föreslår skall avslås. En tröst är förstås, som flera har varit inne på, bl.a. utskottets ordförande Arne Kjörnsberg, att man hänvisar till de pågående överläggningarna. Men de överläggningarna pågick inte när motionen skrevs. En liten strimma av ljus har någon sett tidigare i dag, och det kan jag också se när det gäller den här motionen.

Turistnäringen är en personintensiv bransch. 40 % av kostnaderna är personalkostnader i branschen i dag. Jag har också tagit upp problemet med momsen. Det är en sak som näringen själv bedömer vara ett problem.

Många av de länder som konkurrerar med oss har lägre moms. Vi vet att konkurrensen är stenhård.

Om man åker på den kommande turistmässan i Göteborg om två tre veckor kan man se lite grann av den konkurrens som finns. Det borde egentligen vara plenifria dagar, om man såg att det är en näring som kan utvecklas.

De momsnedläggningar som för närvarande borde till kanske är en droppe i havet, men det gäller att vända på alla stenar för att få i gång olika verksamheter.

Jag tror att alla känner till att just turistbranschen är en bransch där de flesta företagen är småföretag. Man väntar på bättre villkor för att kunna expandera, utöka verksamheten, satsa hårdare och skaffa fler arbetstillfällen. Det behövs alltså konkreta åtgärder, och man skall inte avvakta, avvakta och avvakta.

Det finns flera problem än momssatsen, och vi kommer till ett av dem i kammaren senare i kväll. Det gäller bensinskatten, som också är en viktig del som hör ihop med det här. Man kan alltså inte isolera bara momsfrågan.

Det finns en färsk utredning om vad turismen betyder. Den är neutral, då det är statens förlängda arm, länsstyrelsen, som har gjort utredningen. I utredningen påpekas att turismen bör vara ett prioriterat satsningsområde i de kommande tillväxtavtalen.

Det pågår nu en överläggning om skatterna, men när det gäller den här näringen är det mycket väl utrett vad som behöver göras. Jag tror inte att det behövs vare sig Sahlingrupp eller Rosengrengrupp, utan man kan fråga näringens företrädare konkret och komma i gång snabbt.

Fru talman! Jag tror i alla fall att det är turistnäringen själv som skall komma med de konkreta förslagen om vad som behöver göras. Det finns mycket stora förutsättningar i den här branschen, och jag tycker att vi skall ta till vara dem. Det här är inte småföretagare som är några dysterkvistar, utan det är människor som tror på Dalarna, som tror på Sverige. Men vi måste ge de rätta förutsättningarna. Då kan det komma till nya jobb. Jag är t.o.m. så optimistisk att jag tror att det i den här näringen kan komma till väldigt många jobb, som sagt var, om vi ger de rätta förutsättningarna.

Anf. 140 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Eftersom Rolf Gunnarsson är uppe i en debatt om betänkandet om mervärdesskatten, och i synnerhet med den föregående diskussionen om restaurangnäringen i åtanke, skulle jag vilja att han ger några förslag som gäller turistnäringen. Jag tror att vi är överens om att turistnäringen är väldigt viktig och att det skulle kunna skapas fler jobb inom den näringen. Det tror jag. Men vilka åtgärder efterfrågar egentligen Rolf Gunnarsson när det gäller moms? Det är ju det som betänkandet handlar om. Jag skulle vilja höra några konkreta förslag. Jag återkommer i min nästa replik.

Anf. 141 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Om Per Rosengren läser min motion – den är ganska omfattande – ser han att det finns konkreta förslag där. Momsen, som jag sade i mitt anförande, är en del. En sänkt moms är en del.

Jag vet att Per Rosengren gav sina synpunkter i ett tidigare replikskifte, men jag är inte säker på att det är han som har alla svaren när det gäller hur företagen – definitivt inte när det gäller småföretagen – utvecklas i Sverige. Per Rosengren höjde tonläget ganska kraftigt, men jag tar det inte som ett tecken på att han har argumenten och lösningarna. Jag tror inte att småföretagen i turistnäringen i exempelvis mitt hemlän Dalarna kommer att blomstra om Per Rosengren får igenom sina förslag.

Som svar på frågan vill jag säga att Per Rosengren skall läsa motionen. Där finns det förslag till konkreta åtgärder som kan vidtas för att denna bransch skall utvecklas. Man *vill* utvecklas.

Anf. 142 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Vi har faktiskt debatt här i kammaren för att vi skall kunna ställa frågor till varandra och också, förhoppningsvis, få svar. Jag har frågat vilka konkreta förslag Rolf Gunnarsson föreslår när det gäller mervärdesskatteområdet för att gynna turistnäringen. För skidliftar osv. har momsens redan sänkts. För persontransporter har momsens sänkts. För hotellnäringen har momsens sänkts. Man skulle kunna laborera med att momsbefria dem helt, men då får de ingen avdragsrätt.

Momssystemet är som det är uppbyggt i dag faktiskt positivt, åtminstone för de verksamheter som har den 6-procentiga momsens, och troligen även för dem som har den 12-procentiga. Jag har inte sett att vare sig Moderaterna eller Rolf Gunnarsson har föreslagit att vi skall ha lägre alternativmomssatser än dem som vi har i dag. Vi får ha två stycken förutom huvudmomsens på 25 %. Det är 12 % och 6 %.

Jag undrar om det skulle innebära så vansinnigt mycket för skidliftarna i Dalarna om man sänkte momsens med 6 procentenheter från 12 till 6 %. Jag tror att det skulle vara en ytterst marginell förändring för turistnäringen.

Jag återkommer till att be om ett enda konkret förslag på mervärdesskatteområdet. Det är faktiskt ett betänkande om mervärdesskatt som vi debatterar här nu. Jag vill ha ett eller två exempel på vad Rolf Gunnarsson vill göra inom mervärdesskatteområdet för att öka turismen.

Jag kan säga att jag själv har varit revisor och ekonomisk konsult åt tre turistföretag – småföretag. Dessutom har jag varit ekonomisk konsult för ytterligare 20 småföretag. Jag kan branschen ganska bra. Jag kan också EU:s moms lagstiftning, tror jag, lite bättre än vad Rolf Gunnarsson kan. Jag har redogjort för hur det ser ut på restaurangsidan. Det är precis det som gäller inom EU.

Rolf Gunnarsson och Moderaterna har kanske en annan uppfattning. Det är jättebra om ni då också kan säga var jag har fel i min argumentation när det gäller EU:s lagstiftning.

Ta också till er att det är ni som har sjabblat när det gäller restaurangnäringen.

Anf. 143 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Per Rosengren.

Om Per Rosengren, som är så oerhört påläst, har läst min motion vet han att den bl.a. handlar om momsens. Som jag sade i mitt anförande är momsens en del. Det är ingen momsmotion, utan det är en motion som handlar om turistnäringen som ni i skatteutskottet har behandlat. Betänkandet handlar om momsens. Motionen handlar om turistnäringen.

Som jag sade i mitt inledningsanförande är detta en bit av det som behöver göras. Jag sade också att det på skatteområdet finns mer som måste göras. Det måste göras mer.

Jag skulle kunna faxa hem snabbprotokollet till liftägare och egna företagare i Sälenområdet, så att de kan läsa vad Per Rosengren svarade mig. Jag tror inte att de skulle sova särskilt lugnt om man i fortsättningen skulle driva dessa turistföretag med den inriktning som Per Rosengren och hans parti förespråkar.

Per Rosengren har stått här i talarstolen och snackat om hycklande partier tidigare. Det har varit en oerhört låg debattnivå.

Anf. 144 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp endast bokmomsens i detta anförande. Först vill jag påminna skatteutskottets ledamöter om ett ställningstagande vad avser kultur moms från Kulturutredningen 1995. Utredningen var mycket negativ till att införa en kultur moms – till all kultur moms. Men om EU-medlemskap tvingade oss att införa en kultur moms skulle den vara på högst 6 % och omfatta boken.

Detta blev sedermera inte regeringens förslag. Kultur moms infördes, men Miljöpartiet reserverade sig i kulturutskottet. Momsens på böcker togs ihjäl i kulturpropositionen om en ny svensk kulturpolitik.

Fru talman! När sedan en bokutredning skulle tillsättas utgick vi i Miljöpartiet naturligtvis från att frågan om bokmomsens skulle utredas. Hur mycket billigare skulle böckerna bli? Hur mycket skulle omsättning-

en öka? Skulle bokhandlarna slippa lägga ned verksamhet? Vad skulle brutto- och nettokostnaderna bli?

Så blev det inte. Bokutredningen skulle inte utreda bokmomsen över huvud taget. Även den av regeringen utsedda utredaren var mycket kritisk till att hon inte fick det i sitt uppdrag.

I kulturutskottet har vi vid olika uppvaktningar från organisationer och branscher inom bokområdet fått ta del av olika beräkningar om vad bokmomsen drar in till statskassan. Vi har även fått ta del av olika siffror om vad den totala avvecklingen av bokmomsen skulle kosta. Utskottet utgår nu ifrån att Kulturrådet kan ta fram ett mer enhetligt och specificerat underlag till oss.

Sammanfattningsvis vill jag säga att en enig kulturutredning 1995 ansåg att kulturmomsen, om Sverige införde en sådan, skulle vara på 6 % och inkludera boken. 1996 tillsätts en bokutredning som inte fick utreda bokmomsen. 1998 konstaterar kulturutskottet att det saknar enhetliga kostnadsberäkningar om vad boken drar in till statskassan. Nu, 1999, konstaterar skatteutskottet att ett inkomstbortfall beroende på minskad bokmoms närmare måste studeras i pågående skattesamtal. Bra! Det kanske rör på sig nu.

Fru talman! För mig och Miljöpartiet är bokmomsens vara eller inte vara främst en ideologisk fråga. Skatt är ett styrmedel som vi t.ex. använder oss av när vi försöker få bukt med miljöskadlig verksamhet för att minska användningen. Men vi vill inte minska bokläsandet, och därför tycker vi att det är djupt tragiskt att vi i Sverige 1999 har en av världens högsta momssatser på just böcker. Detta faktum kan inte bortförklaras på något annat sätt än som en stor plump i protokollet.

Kulturministern vill likställa bokmomsen med livsmedelsmomsen, alltså 12 %. Kulturutredningen ville likställa bokmomsen med kulturmomsen på 6 %. Miljöpartiet vill ta bort bokmomsen helt, för vi utgår ifrån att böckerna då blir väsentligt billigare, att fler har råd att köpa av det stora utbud av kvalitetsböcker som finns på marknaden, att vårt lilla språkområde stärks och att livskvaliteten med det höjs.

Anf. 145 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet står givetvis bakom alla våra parti- och kommittémotioner på detta område. Vid höstens genomgång av skattemotionerna i samband med budgetbehandlingen var Folkpartiets prioritering av skattefrågorna tydlig, vilket även framgår av reservationerna vid det tillfället.

Folkpartiet hade dessvärre ej möjlighet att delta vid justeringssammanträdet. Därför saknas en rad reservationer från Folkpartiet i detta betänkande. Men i stället för att här i kammaren yrka bifall till en lång rad av motioner på detta område nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 11 som tillgodoser vår motion Sk308 yrkande 12 under mom. 14.

Mervärdesskatten orsakar vissa problem för många mindre och stora företag. Jag tänker på skattetilläggen. Skattetilläggen är ett otyg för många företag, och de har klara brister när det gäller rättssäkerheten. Vi har därför föreslagit att de skall avskaffas när det gäller momsinsbetalningar som har skett för sent. Det gäller inte förseningar som är satta i system eller där det finns något undandragningssyfte. Detta skulle utgöra

en viktig signal om en förändrad och mer positiv syn på företagandet. Att tilläggen vid felperiodiseringar av momsbetalningar kan ge företag extrema belopp i just straffavgift är fullständigt orimligt. I det avseendet har Per Rosengren helt rätt.

Det är intressant att följa debatten om vad som händer på restaurangsidan när det gäller momsen. Jag vänder mig till Per Rosengren och säger: Det är aldrig fel att ändra sig. Den borgerliga regeringen var kanske lite klantig eller gjorde något fel när det gällde förhandlingarna och missade en poäng. Men det skall man inte behöva lida för i all evighet. Milt uttryckt kan man ju säga att Vänstern, historiskt sett, inte har haft helt rätt i alla skattefrågor hittills. Man kan väl beteckna det som att Per Rosengrens parti har gjort en mindre själavandring på skattepolitikens område. Det är mycket intressant.

Jag vänder mig också till Ulla Wester. Jag försökte, lite rutinerat, begära replik innan jag hade varit uppe i talarstolen. Därför gör jag det nu i stället. Ulla sade att politik, mycket riktigt, inte bara är att vilja. Det handlar mycket om att prioritera. Det är helt rätt. Det är intressant att höra diskussionen om att alla momssänkningar – om de nu var möjliga, Per Rosengren! – som man genomförde skulle innebära subventioner av en viss verksamhet eller en viss företagssektor. Då är det intressant att fundera över matmomsen. Hur funderar man när det gäller den? Om man nu tycker att det är viktigt med fördelningspolitik och att träffsäkerheten är hygglig är det fantastiskt att man kommer fram till att man skall sänka matmomsen. Det innebär en enorm skattesänkning för den som äter kaviar, oxfilé och gåslever men en liten skattesänkning för den som äter blodpudding, havregrynsgröt och kålrot. Jag tycker att det finns all anledning att värna om barnfamiljerna; de har ju varit de stora förlorarna. Om man vill göra det skulle man ju i så fall värna om en barnbidragshöjning. Jag tycker att det blir lite snett att prata om att prioritera och dessutom prata om fördelningspolitik när det sedan en ganska kort tid tillbaka finns en historia som gäller matmoms.

Anf. 146 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara ställa en fråga till Folkpartiets representant: Kan vi framöver förvänta oss en motion om höjd matmoms från Folkpartiet?

Anf. 147 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det kan Socialdemokraternas representant inte förvänta sig. Men när man pratar om subventioner är det viktigt att man funderar över och tänker på hur det har sett ut bakåt i tiden. Man kanske tyckte att en skattesänkning i form av en momssänkning på mat var riktig, eftersom det skulle vara gynnsamt av en viss anledning. Då kanske man kan tycka att det är bra att sänka momsen på något område för att få fler nya jobb. Arbetstillfällena är tyvärr en bristvara i vårt land.

Anf. 148 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det här handlar naturligtvis om turistmomsen. Jag kan inte släppa det.

Man kan ju delta i debatten kring ett sådant här betänkande och prata om precis vad som helst. Man kan tala om andra skattefrågor än dem

som själva betänkandet berör. När det sedan ställs frågor till Rolf Gunnarsson, som är motionären i det här fallet, om hur han har tänkt sig lösningarna pratar han lite allmänt om att momsen är en del av det hela.

Då säger jag att stora delar av turistnäringen i dag har sänkt moms. Frågan är alltså: Vill Rolf Gunnarsson ta bort momsen helt och då också möjligheterna till avdrag för ingående moms? Det innebär att skidåläggningar som investerar inte får avdrag för den ingående momsen. Vad är Rolf Gunnarsson egentligen ute efter?

Han säger att det hade varit illa för turistnäringen om Vänsterpartiets politik hade fått råda. Jag är inte säker på det. Vi har kämpat för att vi skall kunna sänka momsen på restaurangsidan. Vi har sagt att vi skall inleda förhandlingar och göra vad vi kan för att försöka utmana EU i det här sammanhanget. Vi har också lagt fram förslag om att vi skall utnyttja så mycket vi kan när det gäller att sänka momsen på tjänstesektorn. Det är en konkret politik. Vi har föreslagit detta i flera motioner. Vi är alltså konkreta. Vi lägger fram förslag om olika saker. Vi står inte här och pratar rent allmänt om turistnäringen. Vi talar om konkreta åtgärder.

Jag efterlyser konkreta förslag från Rolf Gunnarsson. Jag har svarat på frågor som Rolf Gunnarsson har ställt till mig. Men jag har ännu inte fått ett enda svar av Rolf Gunnarsson på frågan om varför han går upp här och pratar rent allmänt. Han har inte ett enda konkret förslag. Jag vill höra de förslag som Rolf Gunnarsson säger sig ha på momssidan. Upp till bevis!

Anf. 149 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Det är fortfarande knappast röstläget som ger de starkaste argumenten i den här debatten om moms. Det gäller att skapa bättre förutsättningar för företagen.

Jag vet inte om Per Rosengren har läst motionen om att turismen är en bransch att hoppas på i Dalarna. Min utskrift består av fyra sidor, och i den finns alla konkreta åtgärder och frågor och svar som Per Rosengren vill ha.

Det här är ett problem i den här branschen. När jag kommer hem med snabbprotokollet till Dalarna och visar småföretagarna i den här branschen vad Per Rosengren har sagt tror jag inte att de blir särskilt glada, tvärtom.

Per Rosengren kanske vill att vi gör en gemensam motion till nästa gång och jobbar gemensamt för att kunna avveckla de hinder som finns för en sänkning av momsen för de här företagarna. Är Per Rosengren beredd att skriva en gemensam motion för att vi skall arbeta för att förbättra företagsklimatet i den här näringen?

Anf. 150 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag efterfrågar fortfarande vilka momssänkningar Rolf Gunnarsson vill genomföra. Jag har nämligen inte sett i motionen vilka momssänkningar Rolf Gunnarsson i verkligheten föreslår. Skall momsen när det gäller skidliftarna sänkas till 6 %? Eller vill han ta bort momsen helt när det gäller skidliftarna?

Jag ber att få meddela att man får sänka momsen, men man får inte ta bort den helt. Rolf Gunnarsson står alltså här och säger att när det gäller skidliftarna skall det blir sänkt moms från 12 till 6 %. Hela turistnäringen

är räddad, tack vare Rolf Gunnarssons förslag som inte ens finns på papper.

Nu ställer jag, för protokollets skull, en fråga, Rolf Gunnarsson. Kan inte Rolf Gunnarsson vara så schyst mot dem som eventuellt läser ett riksdagsprotokoll att han ger ett svar till svenska folket? Nu ställer jag frågan för femte gången: Vilka förslag har Rolf Gunnarsson för att gynna turistnäringen?

Rolf Gunnarsson går upp i debatten om mervärdesskatt och säger att vi nu skall rädda turistnäringen. Ännu finns inte ett enda förslag. Och jag tog en extra runda i talarstolen för att få svar. Nu är det sista chansen för Rolf Gunnarsson att säga vilka förslag han har.

Anf. 151 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för att det här är sista gången.

Jag tror fortfarande inte att Per Rosengren har läst motionen. Jag har inte väckt någon momsmotion. Än en gång säger jag att den motion som heter Sk626 är en motion som handlar om de privata småföretagarna. Det går inte att vifta bort detta och säga att det handlar om dem som sköter några skidliftar. Det här handlar om hundratals småföretagare i mitt hemlän och i flera andra län. Man kan inte bara säga att detta skulle rädda någon skidlift här och där. Jag pratar om hela turistnäringen.

Det är en näring som jag tror på oavsett om Per Rosengren höjer sin röstnivå ett knäpp till. Det imponerar inte särskilt mycket på mig. Jag tror att de småföretagare som här har kommit med förslagen vet lite mer än vad Per Rosengren och hans parti gör med den politik som de för och med den inriktning på småföretagsamheten i Sverige som de har.

Anf. 152 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Nu blir det pinsammare och pinsammare. Nu plötsligt är inte Rolf Gunnarsson uppe och debatterar mervärdesskatt, dvs. SkU12 som handlar om mervärdesskatt. Nu är han uppe och diskuterar allmänna turistfrågor.

Varför går man upp i en mervärdesskattedebatt och yrkar bifall till en reservation om man inte har ett enda förslag? Vad håller Gunnarsson på med egentligen? Ta den debatten där den hör hemma! Det kanske är stöd till turistnäringen eller något annat. Här diskuterar vi SkU12 om mervärdesskatt. Rolf Gunnarsson har inte lagt fram ett enda förslag om vad han vill göra. Han står här och har ett anförande på åtta–tio minuter utan att egentligen lägga fram något förslag.

Det är pinsamt att uppleva detta i kammaren.

Anf. 153 HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Det skall inte bli något långt anförande. Jag vill vända mig till Ewa Larsson som var här uppe i talarstolen och gjorde en historisk exposé över diskussionerna om bokmomsen och Miljöpartiets ställningstagande till detta, nämligen att momsens bör avskaffas på böcker.

I det här betänkandet behandlar vi också motioner från Miljöpartiet som utskottets majoritet, där Miljöpartiet ingår, avstyrker. Vi kristdemokrater har reserverat oss till förmån för en sänkning eller ett avskaffande av momsens på barnlitteratur. Miljöpartiet har alltså alla chanser att ta ett steg i rätt riktning här.

I vår reservation står det också att vi reserverar oss med anledning av Miljöpartiets motioner. Miljöpartiet behöver inte bara ha en historisk exposé och hoppas på framtiden, man kan skrida till handling här och nu.

Anf. 154 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! I vår motion har vi föreslagit en avveckling av bokmomsen. Det inkluderar alla böcker – barnböcker, vuxenböcker, romaner och facklitteratur. Vi tycker inte att det är klokt att skilja ut just barnböcker. Vi tror att det blir svårt att göra avgränsningar där. Vi föredrar att se det som en helhet.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är bra att man nu tar upp och diskuterar bokmomsen i skattesamtalen. Det kanske rör på sig nu för helheten.

Anf. 155 HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Det är tråkigt att höra att Miljöpartiet inte vill vara med och försöka gå ett steg i rätt riktning när det gäller momsen på litteratur, och framför allt på barnlitteratur. Man går på majoritetens förslag och avstyrker sin egen motion i det här fallet.

Anf. 156 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Det är tråkigt att vi partier har olika ideologi, men det är ju därför vi är olika partier. Vi i Miljöpartiet vill avveckla bokmomsen på *alla* böcker. Vi vill inte ta ett första steg med att särskilja just barnböckerna. Vi tror att det blir hopplöst svåra avgränsningsproblem.

Därför väljer vi att föra samtal tillsammans med andra partier i de skattesamtal som pågår. Vi hoppas att det blir en framgång nu.

Anf. 157 HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Miljöpartiet i skatteutskottet inte har fullföljt intentionerna i sin egen motion.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

SkU10 Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m.

Mom. 1 (inkomstbeskattningens inriktning)

Yrkanden:

1. utskottet
 2. res. 1 (m)
 3. res. 2 (kd)
 4. res. 3 (c)
 5. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. N332 yrk.1 (fp)
- Förberedande votering 1:
Kammaren biträdde res. 3 med acklamation.

Förberedande votering 2:

38 för res. 2

16 för res. 3

256 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

71 för res. 1

37 för res 2

202 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

171 för utskottet

71 för res. 1

68 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 38 v, 16 mp

För res. 1: 71 m

Avstod: 38 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 14 s, 11 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2–28

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU12 Mervärdesskatt

Mom. 1 (turistnäringarna)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

227 för utskottet

72 för res. 1

10 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 38 v, 38 kd, 15 c, 3 fp, 16 mp

För res. 1: 71 m, 1 fp

Avstod: 1 c, 9 fp

Frånvarande: 14 s, 11 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp

Mom. 10 (ideella föreningar)

1. utskottet

2. res. 8 (kd)

Votering:

256 för utskottet

41 för res. 8

11 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 70 m, 38 v, 15 c, 16 mp

För res. 8: 1 m, 38 kd, 2 fp

Avstod: 11 fp

Frånvarande: 14 s, 11 m, 5 v, 4 kd, 3 c, 4 fp

Mom. 14 (skattetillägg)

1. utskottet

2. res. 11 (kd, m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenium onsdagen den 10 mars.

*Vissa
punktskattefrågor*

10 § Vissa punktskattefrågor

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU13

Vissa punktskattefrågor

Anf. 158 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Det finns i en av socialdemokraterna ofta sjungen sång en vers som inte sjungs så ofta. Herr talmannen behöver inte vara rädd – jag tänker inte sjunga den – men jag tar mig ändå friheten att citera några rader:

”Båd’ stat och lagar oss förtrycka
vi under skatter digna ner”

Detta är femte versen i Internationalen. Att man inte sjunger den så ofta förstår jag. Det skulle nog kännas ganska schizofrent, eftersom man som socialdemokrat hellre höjer och hittar nya skatter än sänker de befintliga.

Visst har det på senare tid från socialdemokratiskt håll pratats en hel del om att sänka skatter, men kammaren har hittills inte förärats några konkreta förslag i den riktningen. Skatteutskottets betänkande nr 13 behandlar vissa punktskatter. Drygt 70 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden avslås, med ett undantag.

När det gäller punktskatterna kan jag också konstatera att man i massmedierna kan läsa både det ena och det andra uttalandet om att alkoholskatten och även energiskatterna borde sänkas, men vad betyder det? Inte något för det betänkande som vi behandlar i dag. Nej, som jag sade tidigare avslås samtliga motioner som tar upp skattesänkningar.

Punktskatter betalas av enskilda medborgare, företagare, jordbrukare osv., med redan hårt beskattade pengar. Ca 80 miljarder per år tar staten in i form av olika punktskatter.

För att förstå logiken bakom en del av punktskatterna krävs någonting som jag får erkänna att jag inte besitter. T.ex. skall en del punktskatter på energiområdet vara bra för miljön. De skall hindra farliga utsläpp, samtidigt som statens budget bygger på att skatterna kommer in. Om vi alla nu skulle uppföra oss enligt de förväntningar och målsättningar som ligger bakom punktskatter på energiområdet och vi skulle vara låt oss säga hundraprocentigt miljövänliga, skulle alltså inga energiskatter komma in och statsbudgeten gå miste om visst antal miljarder kronor.

Skulle det rent hypotetiska inträffa att folk minskade sitt alkoholdrickande, allt enligt de alkoholpolitiska målen, skulle konsekvensen av detta förmodligen bli en rejäl kris för finansministern.

Att skatteintäkterna just på alkoholdrycker ändå inte är högre beror på att vi svenskar förser oss med dessa drycker på andra sätt, vilket gör att en del skatter går staten förbi.

Vid det här betänkandet har moderaterna inte mindre än 15 reservationer. Jag kommer för kammarens välbefinnande att yrka bifall bara till reservation 1, men jag vill starkt poängtera att vi givetvis står bakom samtliga reservationer. Betänkandet behandlar många olika punktskatter, men jag kommer här att begränsa mig till några få.

Jag börjar med energiskatter. Frågan är hur länge vi i Sverige kan ha energiskatter som avviker så mycket från våra konkurrentländers. Hur kan socialdemokraterna samtidigt hålla fast vid en förtida kärnkrafts-utveckling och låtsas som om det inte har någon betydelse vare sig för enskilda medborgare eller för vår elintensiva industri?

Vi lever i en öppen värld, där svensk industri, svenskt jordbruk och svensk åkerinäring skall konkurrera med motsvarande näringar i länder som har lägre punktskatter, t.ex. på energiområdet. Vi kan inte ha en högre koldioxidskatt än andra länder. Det krävs åtminstone en europeisk samordning. Annars blir effekten att den svenska produktionen flyttar utomlands.

När det gäller miljöskatterna finns det faktiskt andra metoder att tillgripa än att bara använda piskan. Det går faktiskt också bra att använda morötter i form av skatterabatter.

Jag går nu över till jordbruket. Jordbrukets energiskatter måste naturligtvis sänkas till en nivå som är likvärdig med våra främsta konkurrentländers. En jordbrukare likställs i dag med en privatperson vad avser skatt på elenergi, trots att lantbruket är ett företag. Det absurda inträffar att när en lantbrukare tillverkar sitt foder för eget bruk får han eller hon

högre energiskatt än om det körs i väg till ett fodertillverkningsföretag, som är befriat från sådan skatt. Var finns logiken?

Vidare vill vi moderater att trafikbeskattningen av dieselbränsle som används av traktorer och motorredskap utanför vägnätet slopas. Så är det i övriga EU-länder.

Jordbrukarnas s.k. ryggsäck, fylld av skattepålagor på diesel, el och handelsgödsel, måste enligt oss moderater åtgärdas så att svenska jordbrukare kan konkurrera på lika villkor.

Min första fråga till Lisbeth Staaf-Igelström är: Kommer jordbrukarnas ryggsäck att lyftas av?

När det gäller fordonsskatten anser vi moderater att nya moderna dieslbilar för miljöns skull skall få en sänkt fordonsskatt. Vi vill också sänka bensinskatten.

Åkerinäringen har i dag stark konkurrens från utlandet, eftersom utländska buss- och lastbilsflottor fritt kan konkurrera i hela Europa. Konkurrens är bra, men den måste vara på lika villkor. Så är det inte i dag. Svenska åkerier med sina höga löne- och skattekostnader förlorar uppdrag. Svenska åkerier läggs ned, går i konkurs eller flaggas ut till andra länder, som en sista åtgärd för att överleva. Bränslekostnader och löneskatter måste sänkas.

Min andra fråga till Lisbeth Staaf-Igelström blir därför: Vad kommer socialdemokraterna att göra för att åkerinäringen inte skall flaggas ut?

Nu över till något helt annat. Alkoholbeskattningen ger staten nästan 10 miljarder i intäkter. Vi moderater anser att man inte kan fortsätta med en så extremt hög punktskatt som nu tas ut. Konsekvenserna av den ser vi dagligen i form av smuggling, hembränning och svarta affärer.

Förra året uttryckte sig Lisbeth Staaf-Igelström på följande sätt i debatten om punktskatter: Smuggling av alkohol och tobak skall inte bemötas med skattesänkningar utan med bättre redskap och förbättrade möjligheter till kontroll för att det skall vara möjligt att sätta stopp för smuglingen.

S.k. bättre kontroll har införts, eftersom tullen kan öppna paket från utlandet. Tobaksskatten har sänkts, trots detta uttalande i debatten förra året. I år är utskottsmajoriteten inte lika säker utan skriver:

”Det kan dock inte uteslutas att utvecklingen mot en ökad internationalisering och rörlighet gör att alkoholpolitiken med tiden kan få ytterligare ändrat innehåll både vad gäller mål och instrument.”

Man skriver också att man med anledning av detta inte för närvarande vill genomföra några av de skattesänkningar som förespråkas i motionerna. Jag tackar för att man nu har blivit lite mera osäker, men jag vet inte hur jag skall tolka orden om att mål och instrument skall ändras. Skall jag tolka det positivt? Har möjligen verkligheten kommit i kapp socialdemokraterna när det gäller alkoholskatterna? Så fråga nummer 3 är: Kommer alkoholskatten att sänkas?

Eftersom vi då inte kan fortsätta att ha de här höga punktskatterna på alkohol kan vi inte heller fortsätta ha andra införselregler än övriga EU-länder. Vi har ju ett undantag som går ut år 2000, och vi moderater anser att det nu successivt måste avvecklas så att Sveriges regler kommer mer i paritet med vad andra länder har. Vi vet ju att vi kan ta in 1 liter starksprit, 3 liter starkvin, 5 liter annat vin och 15 liter öl, medan man i andra EU-länder får ta in 90 liter vin, 30 liter starksprit och 110 liter öl.

Förr eller senare kommer taxfreehandeln att upphöra, frågan är bara *när*, och då anser vi att flygplatsbutikerna skall få sälja beskattade varor till resenärer inom EU. Det här kräver naturligtvis att Systembolagets monopol avskaffas.

Sist men inte minst vill jag ta upp något som är lite försåtligt uttryckt i betänkandet, och det handlar om båtskatt. I flera motioner från Vänstern och Socialdemokraterna sägs att man vill införa båtskatt. Utskottsmajoriteten tar inte ställning till båtskatten utan avstyrker motionerna med hänvisning till att regeringen skall utreda frågan vidare om hur ett register för fritidsbåtar bör utformas och återkommer under 1999 med ett konkret förslag. Min fjärde fråga till övriga partiets företrädare är: Var står ni i frågan om båtskatt? Vi moderater säger naturligtvis nej. Vi vill inte ha några nya skatter. Dessutom överstiger redan statens intäkter från båtlivet vida kostnaderna. Man får in 1,3 miljarder från båtlivet, och det kostar staten bara 45 miljoner. Man har alltså intäkter som överskrider kostnaderna 29 gånger.

När det gäller energi i allmänhet, energi för jordbruket, industrin och växthusnäringen, drivmedelsskatt och fordonsskatt för åkerinäringen och skatt på traktorer och motorredskap hänvisar utskottsmajoriteten till pågående skattesamtal. Vid en första anblick kan det tyckas enkelt och rent av bra, men min fråga blir: Kan man verkligen ha skattesamtal, överläggningar och diskussioner om man inte själv vet var man står och inte vet vad man tycker i olika frågor? För mig är det obegripligt – jag höll nästan på att säga ”korkat”, men det skall jag inte säga. Men nog är det konstigt att majoritetens utskottsledamöter inte har någon klar uppfattning. Hur kan man förhandla och kompromissa om man inte tycker någonting själv? Vi moderater talar om vad vi står för och vad vi tycker. Har socialdemokraterna i utskottet någon uppfattning när det gäller punktskatter? Eller också har ni uppfattningen att inga punktskatter skall sänkas, och då hade det ju varit ärligare att säga det rent ut och inte hänvisa till diverse samtalsgrupper.

Herr talman! Prat i kvadrat gånger samtalsgrupper upphöjt till tillväxtgrupp är lika med socialdemokratisk regering, delat med Miljöpartiet upphöjt till Vänstern. Är detta männe den hemliga formel som ligger till grund för regeringen Perssons arbete?

Anf. 159 CLAES STOCKHAUS (v):

Herr talman! Nu skall jag inte travestera Internationalen, som föregående talare var inne på lite grann. Den här femte versen syftar dock lite annorlunda än vad Marietta de Pourbaix-Lundin menar. Den skrevs för över hundra år sedan, och när det handlade om statliga skatter då gick de till något helt annat än de gör i dag. Det är stor skillnad.

Herr talman! Jag skall försöka vara föredömligt kort och koncis, och därför har jag begärt bara fem minuter.

Även om beslutspunkten SkU13 endast behandlar ”vissa punktskattefrågor” så är det ett mycket brett spektrum som avhandlas. Det stora i sammanhanget är ju energibeskattningen och energibeskattningsens allmänna inriktning. Detta skall man ha i minnet när Sverige driver frågan om en energi- och koldioxidbeskattning i olika internationella forum och i samarbete med likasinnade länder.

Men då kommer man in på en intressant sak, och i och för sig måste jag säga att föregående talare också var lite grand inne på det. Frågan uppstår hur skatteutskottet aktivt driver sina intressen.

För mig känns det mycket avslaget när de flesta förslag avfärdas med att det pågår översyner, utredningar och inte minst skatteöverläggningar. Då ingår jag ändå i den majoritet som har gjort upp om en budget, men jag känner det så. Man kan då fråga sig: Varför har vi dessa skattefrågor uppe i dag när det är andra forum som skall komma med lösningen?

Hur som helst, vi i Vänsterpartiet begränsar oss här till ett område som rör fordonsskatt på dieseldrivna personbilar och landar på det basplanet. Vi har ju förstås åsikter om en hel rad andra områden också, t.ex. vad gäller jordbrukets energiskatter, industrins och växthusnäringens energiskatter, värmeleveranser till industrin, hur vi skall ha det med torven som energikälla osv., men allt slutar ju med att det pågår utredningar och överläggningar.

Som ny här i riksdagen ställer man sig då frågan: Behövs skatteutskottet just nu, eller kan det få ledigt ett tag? Behövs övriga utskott, eller kan de få förlängt sportlov eftersom det hela tiden hänvisas till utredningar, överläggningar och inte minst skattesamtal? Jag pratade nyligen med en representant som vi har i jordbruksutskottet, och det är samma sak där. De hade t.o.m. ställt in möten.

Jag var naiv nog, när jag kom hit till riksdagen, att tro att frågor skall brytas i utskotten för att senare levereras för beslut i riksdagen. Nu tycks det mera vara ett spel för att upprätthålla gamla bastioner. Allt skall synas, och inte bara synas utan styras, av finanssen.

Nu vänder jag åter till vår reservation, och då är jag tillbaka på basplanet. Vi vill att dieseldrivna fordon skall ha en enhetlig fordonsskatt. Vi vill dessutom att dieseldrivna fordon i nästa steg skall beskattas på samma sätt som de bensindrivna bilarna. Och här, åtminstone på den punkten, behövs inga utredningar längre. Här gäller det att komma till skott!

Vi yrkar därför bifall till motion Sk643, yrkande 1 och 2, som är detsamma som reservation 13 under mom. 9.

Anf. 160 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Först av allt vill jag meddela att Kristdemokraterna ställer sig bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men jag väljer att yrka bifall endast till reservationerna nr 3 och 15 under mom. 2 respektive 11.

Jordbrukets energiskatter måste harmoniseras med övriga länder inom den europeiska unionen. För att vi skall kunna hålla en långsiktig och hållbar balans av våra jordbruksarealer måste det vara en självklarhet att beskattningen inte skall vara överdrivet hög. För att ett land – och jag tänker då inte endast på mitt landskap Skåne, även om vi skåningar är ganska stolta över vår jordbruksproduktion – skall kunna behålla och driva en effektiv jordbruksnäring krävs det ekonomisk möjlighet till detsamma. Vi kan inte skatta bort människors vilja att både vårda, bruka och utnyttja jordens resurser. Det bästa för ett bestående samhälle är att vi brukar den jord och använder de resurser och förutsättningar vi har fått av tidigare generationer. Men vi skall göra det inte bara för att ta över, utan kanske minst lika mycket för att kunna lämna över ett landskap till

nästa generation som är bevarat och möjligt att bruka för vidare produktion av föda till våra efterkommande.

I detta sammanhang är det synnerligen viktigt att vi i Sverige, som förhoppningsvis har kunskap, vilja och förmåga att driva ett jordbruk som är effektivt och skonsamt för miljön, tar till vara och vårdar den jordmån vi ärvt av våra företrädare.

Vi kristdemokrater vill på flera sätt markera att vi är måna om att skapa förutsättningar för ett levande och bestående jordbruk över hela vårt avlånga land. Även om det finns vissa regioner med bättre förutsättningar, så är det en rättvisefråga och ett krav om att landsbygden skall vara levande och att vi skall vårda densamma. Det är i detta sammanhang helt oförklarligt att vi skall acceptera skilda avgifter för jordbruket inom Europeiska gemenskapen.

Det svenska jordbruket är effektivt, och vi är besparade från många av de miljögifter som tyvärr drabbar vissa länder i vår värld. Därför borde det vara en självklarhet att jordbruket åtnjuter en beskattning som överensstämmer med övriga jordbruksproducerande länder inom den europeiska gemenskapen. Det är också därför som kristdemokraterna har avsatt 500 miljoner till den s.k. ryggsäcken.

Herr talman! Inför fortsatt beredning och kommande överläggningar med ansvarig minister utgår jag från att vi kommer att se en öppning i enlighet med den av finansministern initierade överläggningen om skattepolitikens framtida utformning.

Jag skulle också vilja beröra en annan näring i vårt land, nämligen åkerinäringen. Den svenska åkerinäringen bemöts beklagligt nog av alltför höga skatter på bl.a. miljödiesel. Vårt avlånga land har behov av en effektiv och bra åkerinäring. Den svenska bilparken är i dag bra jämfört med många utländska ekipage som rullar på våra vägar. Vi borde i vårt land förbättra de ekonomiska förutsättningarna för att även utländska åkare skulle finna det ekonomiskt försvarbart att tanka svenskt bränsle. Detta skulle minska luftföroreningarna och förbättra våra levnadsvillkor. Vidare borde det vara en självklarhet att alla fordonsskatter skall harmoniseras och att samma regler gäller för samtliga transportörer och transportgivare som trafikerar Sverige.

Det är glädjande att notera att regeringen avser att prioritera sitt arbete med att ta fram nya direktiv för fordonsskatt, vägtullar och avgifter. Det borde vara en självklarhet att europeiska vägtullar skall stämma överens länderna emellan. Det gör de ännu inte, men förhoppningsvis skall vi nå en bättre ordning framöver.

Sammanfattningsvis borde det vara en självklarhet, vilket jag vill lyfta fram inför ansvarigt statsråd, att det är viktigt för åkerinäringen med enhetliga regler. Det borde vara samma regler för alla åkare som trafikerar Sverige. Konkurrenshämmande åtgärder skall inte komma från vårt eget land. Vi måste se till att åkeribranschen möts av förståelse även i skattehänseende.

Jag yrkar därmed bifall till reservationerna 3 och 15.

Anf. 161 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte på sedvanligt sätt fanns tillgänglig vid talarstolen i god ordning och i god tid. Det berodde på att jag höll på att förbereda mig.

Här har vi nu ytterligare ett betänkande där substansen i huvudsak har behandlats under höstens budgetprocess och också behandlas i de pågående skattesamtalen. Det rör huvudsakligen energibeskattningen. Inom energibeskattningen finns ett starkt behov av förnyelse och konsekvens. Vi har från Centerpartiets sida utvecklat vår syn på energibeskattningen i samband med höstens budgetbehandling.

Den förestående reformeringen måste givetvis också stå i samklang med den energiöverenskommelse som ligger till grund för förnyelsen av vårt energisystem.

Jag har tidigare under eftermiddagen sagt att om syftet för skattesamtalen är att åstadkomma ett brett skattepaket med bred politisk uppslutning följer därav att detta kommer att ta tid. Eftersom det också kommer att behövas samstämmighet när det gäller finansieringen av skattesänkningar kommer också det att ta sin tid. Vissa skattefrågor kräver emellertid omedelbara åtgärder och bör därför behandlas med förtur och vid sidan av skattesamtalen. Jag tänker beröra två av dessa.

För det första: Jordbrukets energiskatter har bidragit till en mycket svår lönsamhetssituation i såväl primärproduktionen, dvs. själva jordbruksproduktionen, som det efterföljande förädlingsledet. Det leder till en orsakskedja som i sin tur leder – just nu, i dessa dagar – till minskad sysselsättning i hela kedjan: På grund av den bristande lönsamheten får vi en minskad djurhållning som i sin tur ger minskad sysselsättning i jordbruket men också leder till ett lägre slaktbehov, utslagning av slaktkapacitet och ytterligare lägre sysselsättning också i detta led. Lägg därtill negativa effekter på livsmedelskvaliteten och negativa effekter på kulturlandskapet, så inser alla att här måste det läggas fram förslag i vårpropositionen.

Förslagen är framtagna. De finns i Gunnar Björks utredning. Följ dem! Är Lisbeth Staaf-Igelström beredd att arbeta för att så sker?

Jag vill här ta tillfället i akt att också kommentera det som Kenneth Lantz berörde. Han talade sig varm för åtgärder på det här området, och det är bra. Men så avslutade han med att säga att kristdemokraterna har avsatt 500 miljoner för att lösa dessa problem. Jag vill erinra om att den ryggsäck som Kenneth Lantz talade om, och som jag också har talat om, väger ungefär 1 ¼ miljard. Är kristdemokraterna sålunda beredda att enbart gå knappt halvvägs för att lyfta av den här ryggsäcken? I den här allvarliga situationen räcker det inte enbart med vackert och fagert tal. Det är de berörda inte betjänta av. Här erfordras skarpa förslag och åtgärder för att lyfta av *hela* den börda som man för närvarande bär.

För det andra: När det gäller fordonsskatten på dieseldrivna personbilar har vi i dag det ologiska förhållandet att äldre och därmed mindre miljövänliga bilar har lägre fordonsskatt än nya och mer miljövänliga personbilar. Denna inkonsekvens motverkar kraftfullt ambitionen att förbättra och miljöanpassa bilparken. Inkonsekvensen är också starkt störande för allmänhetens tilltro till principerna för skatten som styrmedel på miljöområdet. Också här erfordras det snabba åtgärder.

Jag yrkar därför slutligen, herr talman, bifall till reservationerna 4 och 14.

Anf. 162 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 13 behandlar vi ett sjuttiootal motionsyrkanden huvudsakligen från den allmänna motionstiden i höstas. Det är yrkanden som rör energibesättning, vägtrafikbesättning, alkohol och tobak samt vissa andra punktskatter.

Utskottet föreslår med anledning av en motion ett tillkännagivande om förmånligare beskattning av eldrivna fordon. Övriga motionsyrkanden avstyrks. Till betänkandet har fogats 23 reservationer, och jag yrkar avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i betänkandet.

Herr talman! Inom Regeringskansliet pågår sedan en tid tillbaka en översyn av energibesättningens framtida utformning. Till grund för denna översyn ligger riksdagens tidigare beslut på området och olika betänkanden som avlämnats i denna fråga samt EU-kommissionens förslag om ett nytt energibesättningsdirektiv. Den övergripande uppgiften för arbetsgruppen som arbetar med denna viktiga fråga är att i huvudsak göra en lagteknisk översyn som leder till ett ramverk för ett robust och väl fungerande energibesättningsystem framdeles.

Arbetsgruppen behandlar utformningen av den framtida beskattningen för bl.a. industrin, trädgårds- och jordbruksnäringarna samt energiproduktionen inom fjärr- och kraftvärmesektorn. Beskattningen av biobränslen tas upp liksom hur naturgasens miljöfördelar jämfört med olja och kol skall beaktas i energibesättningen.

Även vägtrafikområdet, som ett flertal motionärer föreslår förändringar på, är föremål för översyn. Det är Trafikbesättningsutredningen som har till uppgift att göra en samlad översyn av dess beskattning. Översynen har koncentrerats till att avse avvägningen mellan försäljningsskatt, fordonsskatt samt energi- och koldioxidskatt i syfte att förbättra den samlade styreffekten med avseende på trafiksäkerhet och miljö.

Från utskottsmajoritetens sida vill vi avvakta det pågående översyns- och utredningsarbetet samt skatteöverläggningarna mellan regeringen och de andra politiska partierna innan någon ställning tas när det gäller både energins och vägtrafikens framtida beskattning. Utifrån detta avstyrker vi samtliga motionsyrkanden på området.

Moderata företrädare föreslår i ett flertal motioner att alkoholbeskattningen skall sänkas. Motiveringen till detta förslag är bl.a. att man anser att den illegala införseln av alkohol kommer att minska. Från utskottsmajoritetens sida anser vi också att det är viktigt ur såväl fiskal synpunkt som folkhälsosynpunkt att den illegala införseln hindras. Därför har vi vidtagit ett flertal åtgärder på detta område och ytterligare arbete pågår för att få bukt med detta problem. Utifrån detta är vi för närvarande inte beredda att genomföra några ytterligare skattesänkningar, som motionärerna föreslår.

Herr talman! Jag fick ett antal frågor från den moderata företrädaren. Hon sade bl.a. att vi är nedtyngda av skatter, att vi socialdemokrater hellre höjer än sänker skatterna och att vi måste sänka alkoholskatten och energiskatterna. Hon sade vidare att det är fråga om ungefär 80 miljarder kronor per år i punktskatter. Jag har inte kollat, så jag vet inte om det är exakt 80 miljarder. Men det handlar om ett belopp däromkring.

Min fråga till den moderata företrädarskan är: Hur skall ni finansiera de skattesänkningar som ni vill föreslå på det här området? Ni vill ha

lägre koldioxidskatt, ni vill sänka jordbrukets skatter, ni vill ta bort skatter när det gäller traktorerna, ni vill sänka bensinskatten. Min nästa fråga är: När ni vill sänka bensinskatten vill ni samtidigt förändra trafikförsäkringen, vilket innebär att det kommer att bli dyrare för trafikanterna? Men det pratar ni väldigt tyst om. Jag tycker att ni skall gå ut och prata om det också. Ni vill också sänka skatterna för åkerinäringen. Jag tycker att ni skall redogöra ordentligt för hur ni vill finansiera de här sakerna.

Vi socialdemokrater har sagt att vi vill avvakta de pågående över- och utredningsarbetena och skattesamtalen. Det anser jag är en mycket bra ståndpunkt när det gäller så viktiga områden som energibeskattningen. Vi skall inte hasta i väg på detta område. Vi skall nu göra en stark och robust energibeskattnings som håller framdeles. Därför måste det helt enkelt få ta den tid det tar.

Sedan berördes också mitt uttalande förra året om smugglingen och att vi då inte skulle sänka skatten på alkohol. Nu fick vi göra det ändå. Vi får se till den verklighet som råder. Men vi har också gjort en hel del andra saker för att motverka den illegala införseln, som ni också kan ta del av.

Införselreglerna tog Marietta också upp. Här råder olika uppfattningar. Moderata samlingspartiet är det enda partiet som vill ändra på den punkten, medan kd och vi anser att vi skall avvakta.

Frågan kom också upp om man verkligen kan ha ett skattesamtal om man inte har en egen uppfattning i de olika frågorna. Vi har egna uppfattningar i skattesamtalen. Jag tycker att utskottets ordförande redogjorde mycket bra för dem tidigare.

Anf. 163 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag märkte att jag inte riktigt fick svar på mina frågor, som jag hade hoppats på, utan i stället blev bemött med motfrågor. Jag kan bara konstatera att i vårt budgetförslag finns en rad skattesänkingsförslag som motsvarar precis det som kommer upp i detta betänkande. Ändå skall det här betänkandet inte vara budgetpåverkande, utan det skall vara framåtsyftande, handla om det man vill framöver. Trots detta har vi med de flesta av de här förslagen.

Jag väntar faktiskt fortfarande på ett svar när det gäller t.ex. båtskatten. Det förslaget tycker jag är mycket försåtligt skrivet. Jag tror att båtägarna vill veta om det blir en båtskatt eller inte.

När det gäller skattesamtalen tycker jag att de håller på att lägga en död mans hand över det mesta just nu. Det vi har hört när tidigare betänkanden har diskuterats har ju inte gett något klarläggande när det gäller de här skatterna. Vad finns det för klarläggande om jordbrukarnas skatter i tidigare inlägg? Det finns inget klarläggande av vad socialdemokraterna tycker. Vad har jag fått för klarläggande av vad majoriteten tycker när det gäller om åkerinäringen skall flaggas ut helt och hållet?

Jag anser fortfarande att det är *mycket* märkligt att man kan föra samtal, där man kanske skall kompromissa, om man inte vet var man står själv. Eller också vill man inte ha några skattesänkningar. Då är det ärligare att säga det. Annars tycker jag att man skall redovisa var man står i de olika frågorna som jag har tagit upp: båtskatten, åkerinäringen, jordbrukets skatter. Där har jag inte fått veta var ni står.

Anf. 164 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I vårt betänkande tar vi upp de här olika delarna. Vi skriver när det gäller båtskatten att vi skall återkomma med ett förslag. Vi skriver att en särskild utredare har tittat närmare på den här frågan. Vi tar i betänkandet upp allt det som den moderata företräderskan frågar efter.

När det gäller jordbrukets s.k. ryggsäck är vi medvetna om att det finns problem, därför är de delarna med i skattesamtalen. Men vi skall också finansiera alla de här skattesänkningarna. Vi måste alltså samtala, vi måste diskutera och komma fram till ett resultat. Jag kan inte stå här och lova någonting utan att jag har klart för mig vilken finansiering vi skall ha på de olika områdena. Därför har vi skattesamtalen.

Anf. 165 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Det är fråga om vad som händer under tiden inom jordbruket och åkerinäringen. Hur mycket finns kvar, hur mycket är utflaggat? Jordbruket kan inte flaggas ut, men åkerinäringen kan flaggas ut. Jordbruket läggs ned under tiden.

Vi moderater har finansierat våra skattesänkningar. Det är därför jag kan prata om dem.

Jag vill fortfarande verkligen veta vad som gäller för båtskatten. Man har inte tagit ställning till om det blir en båtskatt eller inte. Därför frågar jag nu rakt ut: Innebär detta nya register också en båtskatt? Det tas ju upp i motionerna att det skall vara en båtskatt också. Därför vill jag ha ett klart svar på detta: Blir det en båtskatt eller blir det ingen båtskatt?

Anf. 166 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! För att återkomma till båtskatten vill jag tala om att vi skriver i betänkandet att det är en utredare som har tittat närmare på den här frågan. Utredaren har avvisat en särskild båtskatt med hänvisning till att samhällets intäkter från båtlivet enligt utredningens beräkningar vida överstiger kostnaderna.

Sedan har regeringen i budgetpropositionen gjort bedömningen att frågan om hur ett register för fritidsbåtar bör utformas bör utredas vidare och att vi avser att återkomma till riksdagen under 1999 med ett konkret förslag. Med det får den moderata företräderskan nöja sig. Det är där vi står i dag. Vi skall titta närmare på frågan och sedan återkommer vi.

När det gäller mina frågor fick jag inte något svar på hur man skall möta alla de skattesänkningar som ni vill ha. Att vägtrafikanterna via trafikförsäkringen, när den kommer att höjas med ert förslag, kommer att få betydligt högre avgifter fick inte jag någon kommentar till av er heller.

Anf. 167 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Lisbeth Staaf-Igelström uppehöll sig vid den pågående översynen av energibeskattningen. Den har pågått ganska länge – enligt min uppfattning alltför länge. Det har varit mycket samtal om samtal i dag. Det är inte fel. Men de måste kombineras med handlingskraft och förslag för att det skall vara möjligt att nå fram till resultat.

Jag har respekt för behovet av tid för att gå igenom hela energiskattesystemet. Men genomgången har pågått i nästan två år. Därför är det

befogat att på nytt visa en viss otålighet för att komma fram till ett resultat.

Jag noterar att jag inte fick något svar på min fråga om energibeskattningen av jordbruket. Är Lisbeth Staaf-Igelström i det hänseendet en bromskloss, eller är hon pådrivande för att nå resultat på området?

Anf. 168 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag anser att översynen och utredningsarbetet i denna viktiga fråga måste få ta sin tid. Det är den framtida energibeskattningen som ses över. Frågan har också lyfts in i skattesamtalen. Vi måste se till att vi gemensamt utformar ett bra framtida energibeskattningsystem. Det får ta sin tid, Rolf Kenneryd.

Sedan var det frågan om jordbrukets ryggsäck. Är jag en bromskloss eller en pådrivare? Ja, detta finns med i förhandlingarna, och vi får avvakta resultatet. Rolf Kenneryd sade i sitt inlägg att ryggsäcken väger en och en kvarts miljard kronor.

Jag deltog i en debatt där en företrädare för Centerpartiet i Värmland var med. Hon sade att Centern har avsatt 900 miljoner kronor till denna ryggsäck. Hur mycket har ni avsatt, och vilka delar ämnar ni lyfta över själva, Rolf Kenneryd?

Anf. 169 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! De 900 miljoner kronorna avser kompensation för dieselskatten. Därutöver har vi avsatt 350 miljoner kronor för att avlösa elskatten och eldningsoljan. Vi har mycket klara positioner på denna punkt.

Jag uppfattar ändå Lisbeth Staaf-Igelström som mer av en bromskloss än som pådrivande i dessa frågor. Det hela landar i något slags passivitet som andas icke någon uppfattning alls. Jag beklagar det.

Anf. 170 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det var bra att jag fick ett klarläggande om hur mycket Centerpartiet har avsatt för att avlasta ryggsäcken. I den debatt jag deltog i nämndes enbart 900 miljoner kronor. Jag ville ha ett klarläggande, och det är bra att jag har fått det.

När det gäller jordbrukets s.k. ryggsäck och andra delar i vår energibeskattnings får vi avvakta skattesamtalen – där även Rolf Kenneryds parti deltar – och översyns- och utredningsarbetet. Det är oerhört viktigt att tillsammans utforma ett bra framtida energibeskattningsystem.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.03 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Vissa

punktskattefrågor

10 § (forts.) **Vissa punktskattefrågor** (forts. SkU13)

Anf. 171 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Vi har precis haft en timmes kvällsmatspaus, och därmed är inte alla kvar i plenisalen. Men jag vill göra några kommentarer till den debatt som har förts.

Det har varit mycket prat om harmonisering. Det är inte bara i Sverige som diskussionen om harmonisering av skatter förs, utan den förs i de flesta länder. Tendensen att i alla länder prata om harmonisering är lite farlig. Vem kommer att besluta till slut, om alla länder skall harmonisera sig? Man kan undra till vad de skall harmonisera sig. Är det till skattenivån i det land som har lägst skattenivå? Det kanske vore moderat politik.

Det viktiga är att se till helheten i beskattningen, t.ex. vad den totala beskattningen är för olika företag eller för olika näringar. Jag tror att det är farligt att alltid låta sig föras i väg av diskussionen om harmonisering.

Vi måste också ställa oss frågan om det är bra att alla västeuropeiska länder har samma typ av beskattning och samma skattenivåer. Är det verkligen bra? Skapar det en mångfald? Mig påminner det snarare om ett planekonomiskt system, där likhet och likformighet är det styrande motot.

Det här var bara en parentes, i och med att man alltid får höra diskussionen om harmonisering.

Frågan om åkerinäringen togs upp, och jag vill också bara kort kommentera den. När man från Frakt, transport och logistik ringde runt till de olika åkerinäringarna fick man svaret att det inte är skatten på miljödiesel som är problemet, utan att det stora problemet är skatten på arbete. Skatten på miljödiesel ses då som en ganska marginell fråga. Vi är i alla partier överens om att vi vill sänka skatten på arbete. Den stora strukturella förändringen är viktigare för åkerinäringen än att gå in för skatt på miljödiesel.

Många har pratat om konkurrens, hur det ser ut i olika länder och att man måste ha samma skattenivåer i olika länder, därför att annars hotas konkurrensen. Jag vill bara påminna om att det inte är bara skattenivån som är relevant i den diskussionen. När det gäller t.ex. energibeskattningen handlar det om energipriset. De danska och tyska bönderna pekar på Sverige och säger: Titta på Sverige, som har mycket lägre energipris än vad vi har! Det är en del av deras ryggsäck. Så här är det i näring efter näring.

Jag kan känna lite grann att diskussionen måste utgå från en helhets-syn, från den totala beskattningen, den totala kostnaden och frågan om vilken politik vi vill ha i Sverige. Det låter ibland när man lyssnar på de olika partierna och medierna som att vi kan sänka alla skatter. Jag skall återkomma till det, därför att det är lite av det som moderaterna säger. Kom till skott, säger de, så att vi kan ha samtal och göra någonting på det här området. Men moderaterna vill ju sänka nästan varenda skatt som

finns. Det blir inga skatter kvar med moderaternas skattepolitik. Då blir det ett bekymmer. Även kristdemokraterna tar i skattesamtalen fram mängder med skattesänkingsförslag på olika områden, i stället för att säga att det här är prioriterat.

Vi måste ju genomföra en finansierad skattereform, som också skall vara långsiktig, och då kan man inte säga att man skall sänka alla skatter. Jag tycker att diskussionen blir lite destruktiv. Moderaternas förhållningssätt när de säger "sänk alla skatter" är inte konstruktivt. Man räknar då med väldigt stora dynamiska effekter.

Jag skall gå in på energibeskattningen, som är en del av det punktskattebetänkande som ligger här framför oss. Ekonomiska styrmedel i form av miljöskatter är en billig och effektiv metod för att förebygga miljöskador. En skatteväxling skulle också tjäna som motor för att omvandla näringslivet i en hållbar riktning. Korrekt prissättning på både miljö och arbetskraft är en grundbult för att få en effektivare hushållning och är ett viktigt steg mot ett miljöanpassat samhälle. De priser som gäller i dag signalerar att det är ont om arbetskraft när skatten på arbete är hög, och att det är god tillgång på miljöresurser när skatten på miljöförstöring är låg. I verkligheten är det tvärtom. Vi har miljöproblem, och vi har för få i sysselsättning.

Våra gemensamma tillgångar vatten och luft bör beskattas så att de inte förorenas. Det handlar också om vår framtid, och det handlar om de framtida generationerna och vilka möjligheter de kommer att ha.

Vi vill alltså genomföra en skatteväxling. Det är centralt, när man ser på energibeskattningen, därför att det innebär att vi vill öka den totala energibeskattningen. När vi vill höja skatten på energi vill vi sänka skatten på arbete. Det här skapar förutsättningar för en bra miljöpolitik. Det gör att vi kan ha en livsstil som styrs i miljövänligare riktning. Miljöförstöringen kostar, och därför kommer vi att leva miljövänligare. Man kommer som konsument att agera mer miljövänligt. Det blir billigare att reparera, vilket också kommer att motverka den slit-och-släng-mentalitet som det tyvärr finns mycket av i vårt samhälle. Det är viktigt att det som är ekonomiskt och osynligt, nämligen miljöförstöring, växthuseffekt och ozonuttunnning, som egentligen inte syns, faktiskt synliggörs genom att man prissätter miljön. Utvecklingen av och investeringen i ny grön teknik stimuleras. Det här är en framtidsbransch som är oerhört viktig, om vi skall ha ett bra företagsklimat framöver. Det blir också billigare att använda arbetskraft. Den kunskapsintensiva och miljöanpassade produktionen blir den sektor i samhället som växer. Vi tror att det är den sektor i samhället som har en förutsättning att fortsätta.

När det gäller energibeskattningen har vi några kriterier som vi tycker är viktiga. Det skall vara enkla, neutrala regler. Det skall vara miljöstyrande skatter. Industrins konkurrenskraft skall upprätthållas. Men då vill vi se på den totala beskattningen. Det här är en fråga som man kan diskutera väldigt länge, men vi är inte överens i den schablonaktiga diskussion som ibland förs, där man bara tittar på en enskild skatt och inte på helheten och sedan säger: Titta, det här hotar vår konkurrenskraft!

Vi vill också att den totala energibeskattningen skall minska. Som jag har sagt tidigare i dag, vill vi ha en allmän energiskatt. Syftet med denna skatt är huvudsakligen fiskal, men den skall också befrämja en allmän hushållning. Vi vill ha en miljöstyrande skatt, och den skatten skall

främja en utveckling mot mer miljövänliga energislag, t.ex. koldioxidskatt och skatt på kärnkraftsel.

På lång sikt är vår vision att all energi skall beskattas lika, oavsett användningsområde. Även biobränslen, vindkraft och solenergi kommer att beskattas i framtiden. Det handlar om långt fram i tiden, inte om i dag.

Detta var lite om energibeskattningen. Jag vill också säga någonting om alkoholbeskattningen.

Det har hörts mycket tongångar om att alkoholskatten skall sänkas. Många partier, i princip alla utom Socialdemokraterna och Miljöpartiet, har varit ute och sagt att alkoholskatten nu skall sänkas.

För mig är det oroande. För mig är det en oerhört uppgiven politik. Vi har i dag en ökande alkoholkonsumtion i hela samhället, speciellt bland unga människor. Vi har samtidigt också en ökad insmuggling och en ökad hembränning. Då skall vi komma åt hembränningen och insmugglingen med andra metoder, och inte tro att allting löser sig om vi sänker skatten. Det kommer det inte att göra.

Vi vet samtidigt att det är priset på och tillgängligheten till alkohol som påverkar alkoholkonsumtionen. Om och när människor fastnar i ett alkoholberoende är konsekvenserna enorma. Det är ett lidande, och det är en oerhörd kostnad för samhället.

Jag tycker att vi kan följa principen att vi som dricker själva skall stå för den kostnad som drickandet faktiskt innebär för samhället. Det tycker jag är en vettig princip. I dag står vi som dricker inte för den kostnaden, utan samhället bidrar med de gemensamma medlen för att betala dessa kostnader.

Jag tycker att den debatt som har förts är skamlig och att den inte har någon framtid. Det finns saker som man är stolt över i ett land. Jag är faktiskt stolt över den alkoholpolitik man har haft i Sverige, och det är någonting jag vill att vi skall fortsätta med.

Jag har två sekunder på mig att säga att eldrivna fordon är de verkliga och enda ”nollutsläpparna”, och att vi är jättegglada över att utskottet enhälligt har bifallit vår motion om att elbilar skall omfattas av den befrielse från fordonsskatt som finns när det gäller andra miljöklassade bilar. Vi är väldigt tacksamma för att vi har fått igenom denna förändring.

Anf. 172 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Trots att jag egentligen hade bestämt mig för att inte begära replik kan jag inte låta bli att be Yvonne Ruwaida förklara en sak för mig på ett väldigt enkelt sätt.

Man vill att folk skall leva miljövänligare och låta bli att förbruka en del energi. Då kommer folk inte att betala in skatter. Ändå säger Yvonne Ruwaida att hon skall göra en skatteväxling och sänka skatten på arbete. Det kan inte bli någon skatteväxling om folk lever upp till det hon vill att folk skall leva upp till. Hur får hon det att gå ihop? Det var det ena.

När det gäller alkoholpolitiken och alkoholskatter undrar jag om Yvonne Ruwaida tycker att vi i Sverige är en annan typ av människor. Är vi annorlunda än de ute i Europa som har lägre skatter och inte har något monopol – systembolag – på det sätt som vi har i Sverige? Ändå klarar de sig. Är vi så mycket annorlunda här i Sverige? Kan vi fortsätta att isolera oss, och kan vi fortsätta att ha dessa höga priser?

Anf. 173 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin tror att jag tror att vi kommer att ha ett samhälle där man inte har någon som helst energiförbrukning eller naturresursförbrukning. Det är absurt att tro detta. Vi kommer alltid att ha en energianvändning och en naturresursanvändning i samhället. Vi vill att den skall vara mer hållbar och hållas inom vissa ramar.

Vår energipolitik innebär att det vi vill utveckla, nämligen förnybar energi, inte skall beskattas, men den kommer att beskattas i framtiden. Vår långsiktiga vision är att all energianvändning skall beskattas lika. Det är just energibesiktningen som kan vara fiskal, medan vissa andra miljöstyrande skatter kommer att försvinna med tiden på ett annat sätt.

Man kan inte se energibesiktningen som någonting som man ändrar nu och som sedan kommer att vara exakt likadan hela tiden. Naturligtvis kommer den totala energibesiktningen i så fall att minska. Den måste successivt förändras utifrån de villkor som finns.

När det gäller alkoholpolitiken och att folk är olika vill jag säga att människor från Europa faktiskt bor i Sverige. I Sverige bor i dag ganska många människor som kommer från andra ställen i världen. Alla människor är lika mycket annorlunda. Alla människor är lika olika och lika likadana. Det är min grundförutsättning.

Men Sverige är faktiskt det land som lyckats bäst med att ha minst alkoholister, därför att vi har haft den skattepolitik vi har haft bl.a. när det gäller alkohol och på grund av vår övriga alkoholpolitik. Om Marietta skulle göra ett studiebesök i Frankrike eller Italien och se den utslagning som finns bland människor som lider av alkoholmissbruk eller narkotikamissbruk skulle hon kanske förstå att den svenska alkohol- och narkotikapolitiken ger resultat. Den leder till att färre människor hamnar i ett missbruk.

Det finns ett samband mellan pris och tillgänglighet och antalet människor som hamnar i ett missbruk. Det verkar Marietta bortse ifrån.

Anf. 174 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag får tacka för ett väldigt intressant besked när det gäller energiskatterna. Miljöpartiet vill införa nya skatter. Det är helt klart att det är det som Yvonne Ruwaida pratar om. All energi skall nu beskattas på olika sätt.

I dag får man in ungefär 50 miljarder på energiskatter. Med Yvonne Ruwaidas resonemang, där folk inte skulle använda så mycket energi, blir det trots allt förmodligen mindre. Sedan skall det ske en skatteväxling, så att man skall kunna sänka skatterna på arbete. Det blir inte speciellt mycket kvar. Det går fortfarande inte ihop för mig.

Jag tog upp alkoholpolitiken därför att jag fick intrycket att vi som finns innanför Sveriges gränser, oavsett vilket land vi kommer ifrån, är väldigt speciella. När vi väl kommer innanför Sveriges gränser blir vi väldigt annorlunda och kan inte hantera alkoholen.

Det är klart att vi kan hantera alkoholen. Yvonne Ruwaida pratade själv om att det finns en ökad konsumtion i Sverige. Den ökade konsumtionen beror inte på att folk köper sin sprit och sin alkohol på Systembolaget, utan den köper de naturligtvis någon annanstans. Det ser vi på att det blir lägre skatteintäkter på detta område.

Då skulle man ta till hårdare regler, mer kontroll och mer bevakning. Det är det samhället Yvonne Ruwaida förordar. Vi är alltså inte myndiga eller kapabla att ta hand om oss själva i Sverige, medan man är det ute i Europa.

Vissa

punktskattefrågor

Anf. 175 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag ta upp diskussionen kring att vara myndig och låg skatt på alkohol. Jag tycker att det är ett väldigt dåligt argument. Vi har en alkoholpolitik för att skydda människor. Det är inte alla människor som tål alkohol, och där är människor lika över hela världen. Det är på grund av att människor är så lika som man har ett större alkoholproblem i andra länder, där man inte har samma alkoholpolitik som i Sverige.

Marietta kan välja att vilja ha ett samhälle där fler lider av ett missbruk. Då skall man välja att avskaffa den svenska alkoholpolitiken. Jag tror att vi måste använda lagar och regler, osv. Det kanske inte låter frihetligt, men för mig är det inte frihet att människor hamnar i ett missbruk. Det vill jag väldigt starkt betona.

När det gäller energiskatterna verkar Marietta ha missförstått mitt inlägg. Jag har kanske varit otydlig, och i så fall ber jag om ursäkt för det. Vår vision – det gäller långt fram i tiden – är lika beskattning av all energi. Men det gäller naturligtvis framtiden. Om det är om 10, 20 eller 30 år kan jag inte sia om i dag. Det beror också på den tekniska utvecklingen och den skattepolitik som kommer att föras.

Men på kort sikt kommer vi att vilja öka både energiskatter och miljöskatter. Det kommer att leda till att miljöförstöringen minskar, och därmed också delar av skattebasen. Det gäller den som är miljöstyrande. Större delen av energibeskattningen kan vara fiskal, men då måste energiskatterna förändras med tiden. Det är en process.

Om man vill ha en föränderlig politik, och om man vill se till att miljöförstöringen minskar, kan man inte ha samma skatter under 10, 20 eller 50 år. Man måste förändra skatterna. Det hoppas jag att Marietta förstår. Det handlar inte om att ha samma skatt i all evighet. Det handlar om att förändra den.

Anf. 176 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Jag kommer i mitt anförande att i huvudsak ägna mig åt mom. 5, som berör finsk rödmärkt olja för uppvärmning.

Det generella förbudet mot användande av rödmärkt finsk olja i motorfordon trädde i kraft den 1 januari 1996. Från hösten 1996 har jag i två interpellationsdebatter med skatteminister Östros, och också i ett antal motioner, hävdade att den nationella lagstiftningen strider mot EG-rätten. Då påstod vår skatteminister, och även utskottsmajoriteten, att Sverige följde gemenskapslagstiftningen och att Sverige också hade möjlighet att ha nationell lagstiftning när det gällde just gränshandel med mineraloljor. Ungefär samma sak säger man i dag.

Efter påpekandet av Europakommissionens direktorat 21 ändrades lagen genom två betänkanden 1997 och 1998. Och ändringen tillkom på grund av att det generella förbudet stod i strid med EG-rätten.

För närvarande pågår utbetalningar av skadestånd till företag och privatpersoner som förhindrades att köpa rödmärkt finsk olja under tiden

från den 1 januari 1996 till den 30 juni 1997. Mellan 600 och 700 skadeståndskrav har kommit in. Hittills rör det sig om belopp på totalt ca 25 miljoner kronor. Det här kommer att ta tid, och det kostar också pengar för staten.

I dag gäller det privatpersoners rätt till inköp och transport av rödmärkt finsk olja för uppvärmning. Utskottsmajoriteten motiverar avstyrkandet av min motion Sk641 med bl.a. hänvisning till cirkulationsdirektivet som talar om transport på ovanligt sätt.

I glesbygden är det inte ett ovanligt transportsätt att på släpvagnar eller i bilar av pickup-typ transportera inköpt olja i godkända fat eller tankar. Ovanligt transportsätt är dessutom ett undantag från huvudregeln om hur punktbeskattningen skall ske på den inre marknaden inom EU. Därför måste man vid tolkning och tillämpning av denna bestämmelse beakta de grundläggande EG-rättsliga principerna om proportionalitet och icke-diskriminering liksom målsättningen att nå en fungerande inre marknad i EU.

Av EU-direktiven framgår det fullständigt klart att yrkesmässig import beskattas i destinationsstaten och att privat import beskattas i landet där varorna köptes av konsument. Detta fastslogs också av EG-domstolen i ett nyligen behandlat fall. Om en köpare själv organiserar transport av varor, inköpta för enskilt bruk i annan medlemsstat, gäller ursprungslandsprincipen.

I tre år har nu befolkningen i östra Norrbotten genom nationell särslagstiftning och myndighetsutövning förhindrats att fritt handla enligt den inre marknads princip. Landets främsta experter i EG-rätt hävdar också att myndighetsutövningen vid gränskontrollen inte håller vid en EG-rättslig prövning. Riksdagens revisorers skrivelse om införlivandet av gemenskapslagstiftningen i den nationella lagstiftningen behandlades här i riksdagen i december. Där föreslog man också att regeringen, även om mycket av införlivandet hade gått bra, skulle gå vidare och utreda, eftersom det inte hade skett fullt ut på alla områden enligt de åtaganden som vi hade gjort i och med vårt EU-medlemskap.

Mot den här bakgrunden är det förvånande att inte utskottsmajoriteten är beredd att ändra den här nationella lagstiftningen när det gäller den del som berör privatpersoners handel.

Enligt riksdagsförordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker i det europeiska samarbetet. Departementen upprättar faktapromemior, bl.a. om gemenskapslagstiftningen. Ett antal departement har framfört just dessa synpunkter om införlivandet. Det har bl.a. Närings- och handelsdepartementet gjort under hösten 1997 och 1998. Man säger att befintliga regler skall följas. Man skall avskaffa sektoriella hinder för marknadsintegration samt säkerställa den inre marknaden. Det europeiska rådet sade också och begär följaktligen att alla tidsfrister beaktas samt att alla nödvändiga åtgärder vidtas för att snabbt och effektivt förverkliga de mål som prioriteras i den handlingsplan som framtagits för fullbordandet av den inre marknaden. Därför är det förvånande att man inte vidtar åtgärder för det här.

När det gäller den fria rörligheten för varor och tjänster, personer och kapital mellan medlemsstaterna blev det alltså inte så som det utlovades. Befolkningen är oerhört besviken i norra Sverige och känner sig diskriminerad. Ett antal personer har nu överklagat detta, och det kommer

förmodligen också att gå vidare till EG-domstolen. Men jag anser att vi borde ändra på det här långt tidigare, eftersom ytterligare skadeståndskrav kan komma in. Det är därför som jag har envisats med att väcka ett antal motioner. Jag hade hoppats att man nu, en gång för alla, skulle lösa det här. Bevisligen hade både departementet och utskottsmajoriteten fel förra gången och fick ändra lagstiftningen. Det kommer så småningom att visa sig att det här också är fel. Därför hade jag hoppats på en förändring, men jag får återkomma till den frågan ytterligare någon gång innan det blir ordning på det hela.

Jag vill med det här, fru talman, yrka bifall till reservation nr 1 på samma sätt som jag har gjort tidigare. Jag ställer mig givetvis bakom alla våra reservationer, men av praxis yrkar vi från Moderata samlingspartiet bifall endast till en reservation.

Tack!

Anf. 177 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag vill först säga att jag instämmer i mycket av det som Olle Lindström har framfört här.

Jag tänker uppehålla mig en stund vid min motion Sk698 som finns med i skatteutskottets betänkande nr 13. Den handlar om glesbygdsbefolkningens problem med långa pendlingsavstånd och höga drivmedels-skatter.

Jag skall direkt, fru talman, yrka bifall till min motion Sk698 och motiveringarna är som följer:

För det första framgår det av en utredning gjord år 1998 av national-ekonomen och EU-parlamentarikern professor Sören Wibe i Umeå att bilister i glesbygden betalar betydligt mer i bensinskatt varje år än befolkningen i storstäderna. Drivmedelsskattelistan toppas av glesbygds-länen i norra Sverige. Undersökningen visar att varje svensk medborgare i genomsnitt betalar 4 796 kr i drivmedelsskatt per år. I Norrbottens län betalar varje medborgare 5 709 kr per år. Om man ser på medborgarna i enskilda kommuner finner man att exempelvis en tvåbarnsfamilj i Arjeplog betalar 39 468 kr i drivmedelsskatt varje år medan motsvarande familj i Stockholm betalar 13 588 kr, allt enligt Sören Wibes beräkningar.

Detta är enligt min mening en orimligt stor skillnad som måste åtgärdas.

För det andra är bilen ett måste på många orter i glesbygden där kollektivtrafik är en helt obekant företeelse. Många är s.k. långpendlare. Pendlingsavstånd upp till 20 mil per dag är inte ovanligt i exempelvis Norrbottens inland. För många glesbygdsbor, med långa avstånd till arbetet, är situationen så ekonomiskt besvärande att man överväger att säga upp sig och i stället gå på a-kassa eller i kunskapslyftet. Såvitt jag känner till har detta också hänt i några enstaka fall. Man har helt enkelt inte råd att arbeta. Det gäller speciellt låginkomsttagare och deltidsarbete.

Fru talman! Det kan inte vara rimligt att det skall vara mer lönsamt att gå på a-kassa än att gå till ett jobb. Det må sedan vara en deltidstjänst eller ett lågavlönat arbete.

För många glesbygdsbor är bilen det enda alternativet också vid besök på olika serviceinrättningar, t.ex. vid läkar- och tandläkarbesök.

Principen att det skall gå att leva på sin lön måste få gälla. De höga drivmedelsskatterna är en orsak till att det är omöjligt för glesbygdsbefolkningen att leva på sin lön. Många småföretagare upplever samma besvärande situation. De har svårt att konkurrera med mer centralt belägna företagare på grund av höga energi- och transportkostnader. Småföretagsamhet är ett av grundvillkoren för glesbygdens framtida existens.

Fru talman! Jag tror att en differentiering av drivmedelsskatten skulle ge mer rättvisa förhållanden mellan glesbygdslänen och övriga landet. En sänkning av drivmedelsskatten skulle innebära att medborgarna i glesbygden skulle få en reell möjlighet att existera. Sveriges motororganisationers krav på en sänkning av bensinskatten med 2 kr per liter ter sig inte orimlig.

Jag yrkar än en gång bifall till motion Sk698. I övrigt yrkar jag i likhet med Kenneth Lantz bifall till reservation 3 och 15.

Fru talman! Till sist vill jag bara säga till Rolf Kenneryd, som svar på frågan till Kenneth Lantz, att Kristdemokraterna är beredda att lyfta av hela skatteryggsäcken för Sveriges bönder. Jag vill erinra Rolf Kenneryd om att fyra partier, Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centern, i reservation 2 till MJU1 den 18 december var helt överens om att hela ryggsäcken skall lyftas av. Kristdemokraterna står fast vid den här reservationen och vid att hela den här skatteryggsäcken skall lyftas av för Sveriges bönder.

Anf. 178 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag får tacka Erling Wälivaara för detta klargörande som Kenneth Lantz inte tog tillfället att ge tidigare i debatten. Jag måste dock konstatera att om det nu förhåller sig på det sätt som Erling Wälivaara anger står beskedet från Kenneth Lantz fortfarande kvar om att i Kristdemokraternas budgetalternativ har inte fullt hälften av avlyftet finansierats. Det är naturligtvis en besvärande omständighet som starkt minskar trovärdigheten i det som Erling Wälivaara nu upplyser mig och kammaren i övrigt om.

Anf. 179 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Rolf Kenneryd kan vara helt övertygad om att Kristdemokraterna står bakom den här reservationen. Jag skall läsa innantill för att friska upp Rolf Kenneryds minne. Den lyder på det här sättet: ”Den extra konkurrensnedvridande ryggsäck som Sveriges bönder bär på, genom skatter och avgifter som konkurrentländerna inte har, måste lyftas av. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag med anledning av utredningen En livsmedelsstrategi för Sverige.”

Så står det i reservationen, och Kristdemokraterna står helt och hållet fast vid detta.

Anf. 180 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Det är gott och väl, men återigen är det ju bara ord. Det är lätt att bli överens om att sänka skatter. Det har vi upplevt tidigare i den här kammaren. Men det saknar trovärdighet om det inte åtföljs av en trovärdig finansiering. På den här punkten ger de olika besked som vi har fått i den här debatten, i form av å ena sidan Kenneth Lantz och å andra

Anf. 181 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Rolf Kenneryd och Centern bedriver ren buskpropaganda i det här fallet. Kristdemokraterna står fast, Rolf Kenneryd. Jag säger det en tredje gång. Hela det kristdemokratiska partiet står bakom detta. Hela ryggsäcken skall bort.

Men jag undrar hur Centerpartiet gör i det här fallet. Ni har inte redovisat hur ni skall plocka bort detta. Står ni fast vid reservationen från den 18 december? Det är min fråga till Rolf Kenneryd.

Anf. 182 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte säga ett par ord om behovet av ekonomiska incitament för att främja och påskynda marknadsintroduktion av miljöfordon. Efter tidigare talares utfall om alla skattesänkningar som kd vill göra utan miljöhänsyn anser jag att vårt önskemål är än mer angeläget.

Låt mig först upprepa grundprincipen från tidigare skattedebatt. Det vi inte vill ha skall vara dyrare än det vi vill ha.

Vi i Miljöpartiet vill att fler skall ha råd att köpa miljöfordon, dvs. fordon som inte belastar framtiden lika mycket som majoriteten av dagens fordon gör, fordon som inte ackumulerar miljöskulden lika snabbt. Vi vill alltså att fordonsskatten sätts lägre för miljöfordon under en övergångsperiod tills alla bilar är miljöfordon.

Vi kan också tänka oss skattebefrielse eller skattereduktion på icke-fossila drivmedel och lägre förmånsvärde för miljöfordon.

Fru talman! I utskottets betänkande får vi en uppräknning av olika arbeten som pågår med delvis den inriktning som Miljöpartiet förespråkar. Vi har Trafikbeskattningsutredningen, Vägverkets uppdrag och olika samverkansprojekt, men utskottet tar också upp de pågående skatteöverläggningarna där frågan om drivmedelsbeskattning kommer att tas upp. Det är bra.

Det är nu synnerligen angeläget att samhället kraftfullt försöker motverka alla faktorer som försenar pågående introduktion av miljöfordon. Intresset för miljöbilar är stort. Marknaden måste i gång i stor skala så att priserna kan pressas och vanliga inkomsttagare får en chans ekonomiskt att köpa en miljöbil.

Förutom biogas, el, etanol och hybridbilar är fordon med bränsleceller som ger ström och matas med vätgas på gång. Vi vet alla att små serier, initiala utvecklingskostnader och bristande tillgänglighet för de olika bränslena medför en väsentlig fördyring jämfört med konventionella fordon. Låt oss nu hjälpas åt att ge de goda utvecklingskrafterna en skjuts framåt!

Anf. 183 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag är en av de motionärer som vill att vi skall verka för att taxfreebeslutet skall uppskjutas en tid. I den beskrivning som utskottet ger säger man sig ha medverkat till de åtgärder som torde ligga i linje med vad som begärs i motion Sk608. Så långt är det bra.

Men i fortsättningen står det att man inte vill uttala sig om vilken ställning regeringen skall inta när kommissionens rapport föreligger.

*Vissa
punktskattefrågor*

Varför inte det? Om det man tycker ligger i linje med vad jag tycker, så tycker man väl så. Men det verkar inte så. Det är möjligt att detta kanske beror på att statsminister Persson tycker en sak och finansminister Åsbrink tycker en annan sak. I ett läge säger man att man instämmer med motionen, och i nästa läge säger man att man inte vill medverka till detta när kommissionen har kommit fram till ett beslut. Jag tycker att det är mycket underligt. Jag tycker att det är viktigt att Sverige agerar på ett principfast sätt och har en åsikt.

I det här läget tror jag att det är viktigt att Sverige agerar fast. Vi vet att det finns ett antal länder som inte vill förlänga detta. När det här beslutades var förutsättningarna helt andra. Man utgick från att det skulle vara en harmonisering av skatter. Den här harmoniseringen av skatterna tycker jag, till skillnad från Yvonne Ruwaida, är mycket bra. Framför allt tycker jag att det är bra om skatterna blir lägre. Men den här harmoniseringen har inte skett i någon större omfattning.

Man utgick också från att vi skulle ha en lägre arbetslöshet. Vi vet att det inte har blivit så. I Sverige har vi en rekordhög arbetslöshet, och arbetslösheten har ökat.

Vi vet också att enbart i Sverige kommer ca 2 700 jobb vad gäller färjelinjer att försvinna. Enbart Stena Line har sagt att någonstans mellan 600 och 800 arbetstillfällen kommer att försvinna. Även inom sjöfarten är det 2 700 jobb och inom flyg och annat är det ytterligare jobb, så man kan beräkna att bortåt 3 000 jobb försvinner. Detta sker utan att vi har fått några harmoniserade och lägre skatter. Vi vet att biljetter till charterresor och annat kommer att bli dyrare, och det drabbar låginkomsttagare speciellt hårt.

Vi bör arbeta för harmoniserade skatter och för att taxfree på sikt försvinner. Men då skall dessa gemensamma förutsättningar finnas. Det är också viktigt, tycker jag, att den här frågan inför förestående EU-val inte gynnar negativa aspekter på vad EU utträttar och vad EU skall utträta. För mig framstår det som självklart att vi skall skjuta upp EU-beslutet om att taxfree skall upphöra den 1 juli 1999 i några år. Det skall vi göra både för jobbens skull och för att vi skall kunna ges den möjlighet till harmonisering som det sades.

Jag tycker också att det är viktigt att regeringen arbetar, och framför allt att man arbetar gemensamt. Det är kanske inte så vanligt när det gäller den här regeringen att man arbetar gemensamt. Det verkar ju som om olika ministrar tycker olika saker jämt och ständigt. Men det vore kanske ändå trivsamt om finansministern och statsministern i denna fråga hade samma åsikt. Det tycker jag är viktigt, från moderat håll, att man åtminstone uttrycker. Persson tycker tydligen att taxfree skall vara kvar och Åsbrink tycker inte det, och då får vi väl hoppas att det till syvende och sist bli statsminister Persson som företräder regeringen i förhandlingarna.

Anf. 184 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att förklara att Folkpartiet står bakom samtliga sina partimotioner och kommittémotioner i detta betänkande. Jag yrkar härmed bifall till motionen U507, yrkande 8, på grund av att Folkpartiet inte hade tillfälle att närvara när vi justerade utskottets betänkande.

Mycket av det som har diskuterats under det här betänkandet har handlat om skatteväxling. I Folkpartiet är vi positiva till skatteväxling. Det var ett viktigt inslag i den tidigare skattereformen i början av 90-talet. Man höjde skatten på energi och miljöförstörelse, och man sänkte den på arbetsinkomster. Det var många som då var emot detta, men i dag verkar alla vara för.

Folkpartiet var också det första partiet – ett av dem åtminstone – som föreslog införande av ekonomiska styrmedel för att minska utsläpp och miljöförstörelse. Då var det många som tyckte att det var fel att man skulle kunna köpa sig fri.

Under den förra mandatperioden skedde en hel del skattehöjningar på energiområdet. Tyvärr motsvarades de inte av likadana skattesänkningar vad gäller arbete. Därmed har vi inte haft någon växling.

För att en skatteväxling skall vara lyckosam krävs det dock att det dessutom finns en omvärldsanalys och att den kommer fram till att det finns hyggliga och likadana förutsättningar i viktiga konkurrentländer till Sverige, främst kanske inom EU. Annars finns det en risk för att verksamheter och näringar faktiskt tvingas ut om man driver upp skatterna för högt utan att det finns en gemensam nivå. Det är ett ganska enkelt samband.

Jag tycker därför att koldioxiden är ett bra exempel på ett viktigt styrmedel. Det är en miljöavgift för att vi i Sverige och i hela övriga Europa skall kunna klara miljömålen.

För att klara de miljömålen måste vi samtidigt driva upp koldioxidskatten ganska hårt. Men Sverige kan inte avvika för mycket. Därför måste vi inom EU se till att det blir gemensamma regler på detta område. Här har vi i Amsterdamfördraget fortfarande den regeln att det krävs enhällighet. Det är väldigt trist, för det är ju ingen hemlighet att det finns länder inom EU som nästan totalt struntar i miljöproblematiken åtminstone vad gäller koldioxidutsläpp och växthusgaser.

Därför är det ett mysterium för mig att regeringen och majoriteten i riksdagen faktiskt inte arbetar för att möjliggöra majoritetsbeslut inom EU vad gäller miljöskatter. Det vore väldigt önskvärt att detta drevs på i EU-arbetet. Det saknar vi.

Sedan skulle jag vilja vända mig till Marietta de Pourbaix-Lundin angående det här med alkoholskador. Sverige är annorlunda. Vi har mycket lägre antal alkoholskador. Antalet är lägre här än i andra länder och det är väldigt bra. Sedan är det en annan sak att en omvärldsanalys beroende på Sveriges medlemskap i EU kan leda till att vi på sikt kan hamna i en situation där vi faktiskt måste sänka skatterna på alkohol oavsett om man gillar det eller inte.

Men att vi skulle vara omyndiga i Sverige på grund av att vi har höga skatter på alkohol tycker jag är ett konstigt argument som förs fram. Vi har ju fartgränser och enormt många poliskontroller därför att vi vet att farten statistiskt påverkar antalet trafikdöda – inte att du och jag inte kan köra bil bra, inte att du och jag inte kan hantera alkohol. Men vi vet att statistiskt finns det ett direkt samband mellan alkoholkonsumtion och antalet döda och skadade i alkoholrelaterade sjukdomar, och det måste vi försöka bekämpa. Det tycker jag är väldigt viktigt. En högre konsumtion på alkoholens område skall vi alltså försöka undvika, och då är prisin-

strumentet viktigt. Sedan kan omvärldsanalysen leda till att vi på sikt måste sänka skatterna, inte för att vi vill men för att vi måste.

Anf. 185 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Vänsterpartiet anser att en jämn regional utveckling är ett gemensamt nationellt intresse och ansvar. Den regionala rättvisan kan befrämjas genom bl.a. skattepolitiken. Vänsterpartiet säger i valplattformen bl.a. att beskattningen av bilismen måste differentieras utifrån regionala skillnader. Vänsterpartiet i Norrbotten menar att differentieringen kan göras inom ramen för en oförändrad statsfinansiell totalnivå. Det är mot denna bakgrund som jag i en enskild motion tillsammans med Peter Pedersen m.fl. föreslår att en parlamentarisk utredning tillsätts med direktiv att utarbeta förslag på hur differentierad skatt på fordonsbränsle kan tas ut, samt på hur differentierad beskattning av bilismen utifrån regionala skillnader kan se ut.

Sverige är ett stort land med mycket gles- och landsbygd. Det pågår en kraftig befolkningsminskning i många kommuner, främst på grund av utflyttning till större orter. Arbetslösheten i gles- och landsbygdskommuner är ofta mycket hög, inte minst bland ungdomar. Många tvingas pendla till arbete och utbildning på annan ort. På många håll i landet innebär det resor på tiotals mil varje dag. Det är tidskrävande, tröttande och inte minst kostsamt för den enskilde. Det ökar i längden risken för ytterligare utflyttning. Trots att samåkning sker i vissa fall är dock resande med egen bil mer regel än undantag. Det beror på att kollektivtrafiken i många fall är obefintlig eller att den där den finns inte är något alternativ eftersom den erbjuder få linjer, alltför dålig turtäthet och höga biljettpriser.

Skatten på fordonsbränsle är miljöpolitiskt välmotiverad, men samtidigt är den ett av de mest betydande regionalpolitiska problemen för skogslänen och glesbygden. Bilister i glesbygden betalar betydligt mer i bensinskatt varje år än befolkningen i storstäderna. Sören Wibe har i en rapport tagit fram jämförelsetal som ett sätt att beskriva kostnadsskillnaderna. Jämtland betalar mest per invånare, ungefär 6 500 kr. Stockholm betalar minst per invånare, ungefär 3 400 kr. Sören Wibe tar även upp jämförelsetal i biltäthet per tusen invånare som stöd för att glesbygden betalar mer än storstäderna. 1997/98 fanns det 476 bilar per tusen invånare i Norrbotten. Motsvarande siffra för Stockholm var 352, för Skåne 420 och för Uppsala 396.

Vi framhåller i motionen att t.ex. ett differentierat reseavdrag i självdeklarationen för bilresor till och från arbetet kan vara en framkomlig väg, varvid högre reseavdrag skulle medges i gles- och landsbygd. Vi pekar också på att kollektivtrafik i gles- och landsbygd blir svårare att bedriva på grund av det befintliga systemet för fordonsskatt. Denna skatt kompenseras via det kommunala skatteutjämnningssystemet, en ordning som får till följd att man får fördyrade kostnader i glesbygd med många bussar och lågt antal resande. Sämre vägstandard i glesbygd gör det också kostsammare att köra bil där.

Ett annat exempel är att bolagens frakttariffer negativt påverkar glesbygden bl.a. genom att höja matpriserna och att försvåra besöksnäringens utveckling.

Drivmedelspriserna är alltså i dag differentierade till nackdel för glesbygden. Miljöskäl och statsfinansiella skäl talar för en fortsatt hög skattebelastning av fordonsbränsle. Det är dock fullt möjligt att genomföra ett differentierat bränslepris, som gynnar gles- och landsbygd. Minskningen av skatten bör vara så stor att den ger regionalpolitisk effekt.

Därför yrkar jag bifall till motion Sk724 av Siv Holma, Peter Pedersen m.fl. om att det skall tillsättas en utredning som kan ge klarhet i hur skatten kan differentieras för att få regionalpolitisk effekt.

Anf. 186 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Det är i och för sig väldigt bra att utreda, Siv Holma, men ekonomin är redan så ansträngd för många i glesbygden att det blir som i ordstävets: Medan gräset gror, dör kon. Det vore bra att arbeta för att helt enkelt införa det här på direkten.

Anf. 187 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Orsaken till att vi föreslår en parlamentarisk utredning är att det förs en diskussion om hur man skall kunna få ett bra system som ger avsedd effekt. Man måste studera detta från flera aspekter.

Jag har i mitt anförande pekat på att man kanske kan utreda frågan om reseavdrag i självdeklarationen. Det behöver vidtas en rad åtgärder. Jag tror inte att det är så enkelt att bara sänka bensinpriset, som Kristdemokraterna och även Moderaterna har krävt, utan man måste ha en helhetssyn. Miljöaspekten är mycket viktig.

Anf. 188 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Eftersom de höga drivmedelspriserna är en av orsakerna till att folk i glesbygd inte kan ta jobb, innebär de försämrade inkomster för kommuner, för staten och för landsting. Enligt uppgifter som jag har fått fram skulle en sänkning av bensinskatten vara självfinansierande, om vi därmed fick fler i arbete.

Anf. 189 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Det är viktigt att få sådana s.k. dynamiska effekter som Erling Wälivaara framhöll att han hade fått uppgift om. Låt oss titta närmare på det i en utredning, så att vi inte står där och bara tror! Det finns ett problem som vi har pekat på. Vi vill göra någonting åt de regionala skillnaderna, och det vore ypperligt om det gjordes en utredning om detta. Jag tycker att även Erling Wälivaara kunde ställa sig bakom ett sådant förslag.

Anf. 190 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Jag skall väldigt kort kommentera frågan om jordbrukets miljöskatter och redovisa Vänsterpartiets ståndpunkt.

Vi har just nu en akut kris i svenskt jordbruk. Den gäller inte hela näringen utan framför allt animalieproduktionen. I andra länder råder ungefär motsvarande kris, och där görs det också insatser för att stödja jordbruket. I Tyskland, Frankrike, Spanien och Portugal genomför man riktade åtgärder för att hantera krisen.

En sänkning av elskatten för svenska bönder skulle kunna ses som en sådan direkt till animalieproduktionen riktad åtgärd för att lösa ett akut problem.

De borgerligas vidlyftiga och kanske ofinansierade förslag till generella skattesänkningar är inte särskilt konstruktiva för jordbruksnäringen. Å andra sidan är inte socialdemokraternas oförmåga till handling och samordning särskilt konstruktiv och bidrar inte heller till att den del av jordbruksnäringen som är i kris får bättre förutsättningar.

Vi i Vänsterpartiet vill ha en begränsad och riktad åtgärd till den del av näringen som har en akut kris. Vi förespråkar därför en sänkning av elskatten för jordbruket. Ett beslut härom måste komma snart. Ansvaret för det ligger på regeringen i skattesamtalen och i andra förhandlingar. Vi förutsätter att regeringen förmår presentera ett förslag som kan lindra den akuta krisen i svenskt jordbruk.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

11 § Radio- och TV-frågor

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1998/99:KrU3
Radio- och TV-frågor

Anf. 191 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! I dag lever vi i en globaliserad värld, där information och mediebudskap överskrider alla gränser och där kommersiella krafter styr i ett snabbt växande utbud.

Då TV:n introducerades i Sverige på 50-talet kunde den köpas för en kostnad av 28 000 kr i dagens penningvärde. Mobiltelefonerna kostade för bara några år sedan 18 000 kr. I dag skall hushållen investera i en *set top-box* som kostar mellan 3 000 och 5 000 kr för att ta emot den nya digitala tekniken. Tiderna förändras, och teknisk utrustning sjunker i pris.

I denna medieström och i denna tekniska utveckling menar vi i Vänsterpartiet att allmänhetens radio och TV har en allt viktigare uppgift att fylla. Vänsterpartiet ser mycket positivt på den nya tekniken. Vi ser den som ett led att värna yttrandefrihet och de demokratiska värdena. *Public service*-företagen bör därför fortsätta att utveckla sin verksamhet med hjälp av den nya tekniken, exempelvis kan man förbättra tillgängligheten, en utbildningskanal kan etableras, man kan införa många nya tjänster och ge större möjlighet för allmänheten att komma till tals. Detta blir en viktig del för den nya *public service*-beredningen att ta tag i så att den inte akterseglas av de privata alternativen.

Mediepolitik handlar om makt, det handlar om vad som skall speglas och vad och vem som skall påverka opinionen. TV-mediets stora genomslagskraft är vi alla överens om, och därför är det så viktigt med vilket innehåll vi fyller den.

Public service, en radio och TV i allmänhetens tjänst, är det vi i dag skall behandla. Det är en radio och TV som har som mål det gemensammas bästa. Här finns folkbildningsmålet, att det finns program med in-

trasse för alla grupper i samhället, att programmen är tillgängliga för alla, att innehållet är opartiskt och speglar samhället och kulturlivet i hela landet. Kort och gott en radio och TV med och för alla.

Vänsterpartiet ser med stor oro på den kommersialisering som breder ut sig i etermedierna. Det är nu, enligt vår mening, angeläget att åtgärder vidtas för att garantera en icke-kommersiell verksamhet. Därför är vi glada för att ett enigt utskott uttalat att förberedelser inför en ny tillståndsperiod för *public service*-företagen genomförs av en parlamentarisk beredning med företrädare för samtliga riksdagspartier och att vi i betänkandet skriver att de frågor som motionärerna berört kommer att behandlas av beredningen.

Vänsterpartiet har två reservationer i betänkandet. Reservation 2 handlar om vikten av att Stockholmsdominansen i de rikstäckande kanalerna bryts, särskilt vad gäller nyhetsförmedling och kulturutbud. Den andra reservationen, nr 11, tar upp frågan om att i utbildningsradions regi inrätta en folkbildningskanal. Jag yrkar, fru talman, bifall till reservation nr 11.

Vänsterpartiet har också i sin motion tagit upp frågan om kryptering av de program som SVT skall sända i det digitala marknätet. Vi tror att en kryptering bunden till ett programkort i en förlängning kan motverka betalningsviljan för TV-licensen. Under ett inledningskede där tekniken prövas i försöksområdena finner vi dock ingen anledning att ordningen nu behöver ändras. Men i en framtid när marksänd TV kan nås i hela landet bör inte SVT:s utsändningar vara krypterade. Det är viktigt, anser vi, att tillgängligheten knyts till TV-innehavet, som det är i dag.

Skrivningarna kring kulturell mångfald, där utskottet konstaterar att det inte föreligger några hinder för programbolagen att redan i dag sända program med och för homosexuella, ger en tydlig signal att ingen skall behöva känna sig diskriminerad av innehållet i programtabblån på grund av sexuell läggning.

De skrivningar som gäller funktionshinderades tillgång till allmänhetens radio och TV har inte heller föranlett Vänstern någon reservation, eftersom det enligt utskottets uppfattning i och med nästa tillståndsperiod ingående bör diskuteras hur funktionshinderades tillgång till medierna kan förbättras.

Till skillnad från Moderaterna vill Vänsterpartiet utveckla och ytterligare bredda *public service*. Vi ser Moderaternas förslag om begränsningar till en kanal i TV och utförsäljning av Utbildningsradion som ett hot mot yttrandefrihet och demokratiska värden. Vi anser att radiokoncessionsauktioner och privata TV-kanaler inte bidragit till mångfald, utan tvärtom har en enfald i medierna cementerats.

Betänkandet rör också våld och möjligheterna för allmänheten att påverka innehållet i medierna. Vänsterpartiet tror att det behövs ett bredare samarbete mellan medier – privata och *public service*-medier – och mellan länder för att värna en god samhällsutveckling. Vi tror på en samordnad mediemyndighet där forskning och samarbete länder emellan etableras. Det räcker inte med att *public service* i Sverige har bra avtal eller att det finns en EU-lagstiftning, inte nu när vi lever i en globaliserad medievärld. De här frågorna hör först och främst till utbildningsutskottet och konstitutionsutskottet. Men det som kd skriver i sina reservationer kan jag också hålla med om.

Makten – dagordningen – måste finnas hos allmänheten. Därför är *public service*-radio och TV i allmänhetens tjänst så viktig i dag. Den behöver förbättras och demokratiseras – inte stympas. Det får vi väl höra lite närmare om när Jan Backman senare får ordet.

Anf. 192 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Respekten för människovärdet är grunden för ett gott samhälle. Demokratin undergrävs om inte människovärdet är en levande del i människors tänkande. Människovärdet som demokratins stöttepelare hotas om kränkning av människovärdet ses som underhållning.

Fru talman! Jag vill så här inledningsvis säga att vi kristdemokrater tycker att det är bra att utskottet uttalar att det är naturligt att förberedelserna inför en ny tillståndsperiod för *public service*-företagen genomförs av en parlamentarisk beredning med företrädare för samtliga riksdagspartier. Många frågor som berörts i olika motioner kommer att behandlas av en sådan beredning. Det är bra. Jag vill ändå lyfta fram några områden som vi kristdemokrater tar upp i vår motion. Jag vill också passa på att säga att det känns trevligt att Vänsterpartiet också delar Kristdemokraternas syn i en del av våra reservationer.

Medvetenhet om barns fysiska behov finns i god utsträckning i dag, medan kunskapen om barns psykiska och emotionella behov inte är lika god. Våra barn påverkas inte bara av materiell standard. Vi vuxna måste bli mer medvetna om att det i informationssamhället krävs mer av det som skulle kunna kallas inre miljövard. Om vi i vuxenvärlden avstår från att skydda, förklara och ge positiva förebilder fylls våra barns sinnen av oro, otrygghet och det som förbereder våld.

Televisionen har stora möjligheter att till barn förmedla olika former av kultur. Sveriges television har därför ett stort ansvar i detta sammanhang. Det är angeläget att de program som visas, framför allt program för barn, har en god kvalitet och ett genomtänkt pedagogiskt mål.

TV-programmen påverkar barnet i hög grad, och därför bör våld av alla slag begränsas i barnprogrammen. Det är också viktigt att program med våldsinslag inte visas de tider man kan förvänta sig att barn ser på TV. Varken direkt före eller efter barnprogram bör våldsinslag få förekomma. De flesta rön tyder på att tittaren på ett eller annat sätt omedvetet eller medvetet påverkas av underhållningsvåld i medierna.

För att vi skall få ännu mer kännedom om effekterna av medievåldet är allsidig forskning nödvändig. Detta viktiga arbete utförs i dag av bl.a. Våldsskildringsrådet, som samlar upp en hel del viktig kunskap inom området. Det är bra att insatser görs i dag på området och att dessa samlas inom institutioner för att en överblick skall kunna göras, men vi kristdemokrater vill göra uppdraget ännu mer tydligt och anser att det är värt stor uppmärksamhet av forskarsamhället. Vi anser att det är angeläget att få klarhet i vilka effekter underhållningsvåldet har på tittarna, att undersöka om underhållningsvåld är mindre skadligt än s.k. nyhetsvåld och om vissa tittare är mer lättpåverkade än andra. Det är också angeläget att forskningen kan visa på vilket sätt framför allt barn och ungdomar påverkas. Vi menar att insatser bör göras från statens sida för att främja sådan forskning som syftar till att vi får mer kännedom om effekterna av medievåldet.

Fru talman! Kunskapen om bildvåldets effekter har ökat under senare tid. Man har bl.a. kunnat konstatera att våldsinslagen i medierna kan leda till aggressioner hos barn och att medievåldet ger upphov till rädsla hos barn och ungdomar. På sikt kan det innebära en tillvänjning av själva våldet. Vissa typer av våld upplevs som mindre skrämmande om man ser det gång på gång. I de rapporter som Sveriges television årligen skall ge till regeringen angående hur *public service*-uppdraget uppfylls bör utvecklingen av program som innehåller våldsinslag följas särskilt noga. Svaret vi kristdemokrater får är att utskottet förutsätter att såväl Granskningsnämnden för radio och TV som regeringen gör en sådan uppföljning. Vi kristdemokrater vill höja ambitionen genom att riksdagen tydliggör att Granskningsnämnden och regeringen särskilt noga skall följa Sveriges televisions redovisning av hur företaget uppfyllt sitt *public service*-uppdrag då det gäller program och programinslag med våldsinslag.

Vi tog i vår kulturpolitiska motion upp nödvändigheten av att *public service*-uppdraget ökar möjligheten till delaktighet för människor med funktionsnedsättning. Vad gäller frågor om funktionshinderas tillgång till TV är det glädjande att kunna konstatera att utskottet har enat sig om att det bör vara en förutsättning för ett förnyat sändningstillstånd för Sveriges Television att kraven på företaget i detta hänseende höjs ytterligare i jämförelse med kraven i nu gällande tillstånd. Det kan t.ex. handla om att textremsan i textade program läses upp i en särskild ljudkanal för att därigenom öka Sveriges Televisions tillgänglighet för synskadade. Det kan också handla om att man genom att sända TV-program över det digitala marknätet möjliggör hörselskadades tillgång till TV-utbudet.

Fru talman! Att ha tillgång till ett rikt språk där man kan uttrycka tankar, behov, åsikter och känslor är också ytterst en demokratifråga. Vilket språk vi använder i samhället – i olika samtal, i kontakter med varandra i olika situationer – visar vilken grundinställning vi har när det gäller alla människors lika värde och att respektera den enskilda, lilla människan. Språkbruk är som bekant ofta avslöjande.

I det sändningstillstånd som regeringen meddelat Sveriges Radio AB, Sveriges Utbildningsradio AB och Sveriges Television AB finns en bestämmelse om att respektive företag ”skall se till att språkvårdsfrågor beaktas i programverksamheten”. I de sändningstillstånd som ges till andra företag finns däremot ingen bestämmelse om god språkvård. För att olika företag skall behandlas likvärdigt vad gäller språkvård bör detta anges i kommande sändningstillstånd för TV 4 och andra eventuellt tillkommande kanaler.

Granskningsnämnden för radio och TV skall göra en uppföljning av hur språkvården beaktas i den verksamhet som *public service*-företagen bedriver. Denna granskning bör intensifieras. Det är naturligtvis viktigt med språkvård även i kommersiella radio- och TV-kanaler. Med hänsyn till frågans betydelse och mediets genomslagskraft är det naturligtvis lika viktigt att reglerna om hög kvalitet kompletteras med en särskild bestämmelse om språkvård.

Vidare vill vi understryka att regeringen, med tanke på det särskilda ansvar som bl.a. journalister och etermedier har för språkets utveckling, vid den fortsatta beredningen av villkoren för den privata lokalradion bör

förelägga riksdagen förslag som innebär att svenska språket skall främjas och vårdas i den privata lokalradion.

Vidare, fru talman, vill jag också kort nämna att vi är överens med Moderaterna, Folkpartiet och Centerpartiet om att man inte skall drabbas av ytterligare kostnader när digitala sändningar i marknätet inleds. Detta finns mer utförligt beskrivet i den gemensamma reservationen.

Jag ställer mig naturligtvis bakom våra reservationer till betänkandet, men för att spara tid här i kammaren yrkar jag bifall endast till reservationerna 4 och 7 vad gäller betänkandet 1998/99:KrU3.

Jag vill också säga att det i sammanhanget finns anledning att erinra om att Svenska språknämnden våren 1998 till regeringen överlämnade ett förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket. Programmet bestod av en hel del konkreta förslag om hur man skulle kunna vara med och stödja och främja svenska språket. Förslaget till handlingsprogram bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Min fråga till socialdemokraterna blir – för det torde väl vara de som främst kan ge ett svar, om inte i kväll så kanske sedermera i utskottet – hur långt detta arbete har kommit, var man ligger i processen och om det finns en tanke på att framöver presentera konkreta förslag vad gäller språkvård och att främja svenska språket.

Anf. 193 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! När Gunilla Tjernberg pratar om våld på TV och underhållningsvåld i anslutning till barnprogram och på tider då barn kan se på TV kan det tolkas som att *public service* inte följer sitt avtal och att Granskningsnämnden inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Jag vill i stället säga att jag tycker att *public service* uppfyller sitt avtal väldigt väl och att Granskningsnämnden också klarar av att granska SVT:s program.

I en sådan här debatt blir det väldigt lätt sammanblandningar mellan kulturutskottets ansvarsområde *public service*, dvs. Kanal 1 och TV 2, SVT, och de kommersiella TV-kanalerna. Det är viktigt att vi försöker hålla isär detta. Jag tycker också att underhållningsvåldet är ett problem, men det är inte ett så stort problem inom *public service*. Det stora problemet finns inom de kommersiella TV-kanalerna, och frågan är hur vi skall komma åt det. Detta är egentligen en fråga som vi i vårt utskott inte har att behandla. Det handlar om frågor som rör radio- och TV-lagen, som behandlas i konstitutionsutskottet.

Jag ville bara klargöra att det inte skall vara en sammanblandning här.

Anf. 194 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att vi inte skall göra en sammanblandning, Charlotta. Jag har dock så sent som i dag tagit del av en rapport där Våldsskildringsrådet har tittat på hur många timmar per vecka som våldsinslag visas i Sveriges Television. Man har då lagt samman samtliga kanaler, dvs. de som ligger utanför *public service*-avtalet och de som ligger innanför detta. Det visade sig – nu har jag mitt papper nere i bänken – att det är runt 40 timmar rena våldsinslag i veckan på TV i de olika kanalerna.

Jag menar därför att vi från riksdagen tydligt skall markera att vi tycker att det är viktigt att följa upp vilka kanaler som har våldsinslag. Det är helt rätt att Kanal 1 inte har mycket våldsinslag och inte heller

TV 2. TV 4 har något mer. Man måste följa upp detta och noga titta på var det ligger och hur skeendena ser ut.

Hur det kommer att se ut längre fram kan vi här i riksdagen inte veta. Vi vet inte exakt hur avtalen ser ut och vilka vi skriver avtal med. Men självklart måste vi ha med oss detta i alla kommande diskussioner. Det är viktigt att programinslag med våld följs upp och att vi vet hur det ser ut.

Vad vi också vill är att tydliggöra på vilket sätt barn påverkas av våldsinslag. Granskningsnämnden har ett uppdrag där det är uppräknat precis vad man skall titta på. Även Nordicom i Göteborg, som jobbar på uppdrag av Unescorådet, vet på vilket sätt man skall arbeta. Vi vill specificera de områden där vi vill ha forskning mycket mera på hur barn påverkas och inte bara ha de övergripande områden som man kan se i uppdraget.

Anf. 195 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt, Gunilla Tjernberg. Det är viktigt att följa upp. Men problemet är ändå de parabolsändningar som förekommer där programbolag inte sänder från Sverige. Granskningsnämnden har ju bara möjlighet att följa upp och ge påbud, så att säga, till kanaler som sänder från Sverige. Jag har själv varit med om att via Granskningsnämnden försöka anmäla Kanal 5. Det kan man alltså inte göra. Skall man anmäla en sådan kanal måste man göra det i det land varifrån kanalen sänder, i det här fallet England. Det är lite klurigt att som enskild medborgare anmäla på ett annat språk till ett annat land.

Därför menar vi i Vänsterpartiet att det inte räcker med Granskningsnämnden. Det räcker inte med de avtal och regler som vi har i Sverige. Vi förordar i stället en mediemyndighet som täcker alla olika medier. Därigenom försöker vi vidga kunskapen om underhållningsvåld och sprida de lagar vi har i Sverige även till andra länder. Genom ett mellanstatligt samarbete skall de bli norm även på andra ställen. Det är vår modell.

Anf. 196 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det vi kristdemokrater vill göra är att höja ambitionen genom att riksdagen tydliggör att Granskningsnämnden och regeringen särskilt noga skall följa hur företaget uppfyller just det som innefattar *public service*-uppdraget. Det kan vi självklart göra enbart inom de kanaler som ligger inom *public service*-avtalet. Det är helt rätt. Men det hindrar inte att riksdagen är tydlig inom de områdena. Det är angeläget att vi där vi har möjlighet att påverka är tydliga om vad riksdagen vill när det gäller hur utbudet skall se ut, framför allt för våra barn och ungdomar.

Det finns andra kanaler där vi i dag inte kan påverka. Men det jag säger är att vi också har en framtid som väntar, och hur skall vi förhålla oss till de nya världar av erbjudanden inom medierna som kommer med stormsteg? Var kan vi sätta ned foten? Det är det vi måste diskutera för att minska underhållningsvåldet, framför allt för våra barn och ungdomar.

Anf. 197 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte utveckla de tidigare talarnas inlägg när det gäller våld i mediasammanhang.

Konsumentmakt tycker vi i Miljöpartiet är en angelägen fråga. I dag är det så gott som omöjligt att värja sig mot det du inte vill ta del av. Varje dag, morgon som kväll, översköls jag och alla andra stockholmare som åker tunnelbana av en alltmer aggressiv och sexistisk reklam. Det går inte att blunda när man går i tunnelbanan. Vi utsätts för det här. Det är den allmänna kollektiva miljön som har tillåtits att smutsas ned på det här extrema sättet.

När jag är hemma i min egen bostad och vill se på TV kräver jag att få så pass mycket information om programmens innehåll att jag kan göra det val som passar mig bäst. Det är konsumentmakt. Som det är nu kan jag vara säker på att slippa reklam i allmän televisionen, och jag får en påannons om nyheterna innehåller bilder som är starka. Med glädje noterar jag att våldsinslagen i allmän televisionen har minskat.

Men jag vill ha en bättre varudeklaration över filminnehållet. Denna varudeklaration skall självklart också gälla för de kommersiella TV-kanalerna. I dessa kanaler kan konstateras ett tilltagande och allt grövre våld.

Det löjliga pip som fr.o.m. den 1 januari i år enligt EU-direktiv skall höras före ett våldsamt inslag i TV räcker inte. Är det förresten någon som har hört något pip ännu? Jag har då inte hört något. Det säger väl lite grann om efterlevnaden och seriositeten.

Jag vill att vi i Sverige skall gå vidare och kräva en annan form av konsumentmakt, en möjlighet att spärra ut inslag och program som inte efterfrågas, ett s.k. v-chips. Metoden kräver kodning av program, vilket förutsätter en innehållsdeklaration. Men metoden vinner allt större gehör i USA. Fru talman! Som TV-ägare kan jag då alltså själv avgöra om avhuggna händer, utdraget närgående våld, porr, gruppvåldtäkter och reklam skall komma ut ur den egna TV-rutan in i vardagsrummet.

Mina vänner! Den här möjligheten för oss konsumenter är mardrömmen för de reklamfinansierade TV-bolagen. Tänk om TV-tittarna själva kan bestämma, hur skall då reklamintäkterna kunna säkras? Jo, genom att sanera utbudet, så att så många som möjligt vill se det. Konsumentmakt ger inte bara mig makt, utan medför också generellt sett högre kvalitet i samtliga TV-kanaler. Jag tror att dagens 40 timmar våld i veckan snabbt skulle minska.

I EU diskuteras frågan ur ett barnperspektiv. Och det är ju i EU vi måste driva frågan. Där säger man att vuxnas möjligheter att skydda minderåriga mot skadliga bilder skall stärkas. Man arbetar vidare. Men jag tror också att vi vuxna skulle ha stor glädje av att själva mer direkt kunna besluta över bildutbudet. Våldsamma filmtrailers mellan program t.ex. är i dag svåra att värja sig mot.

Med det yrkar jag bifall till reservation 6 under mom. 8.

Fru talman! Påverkas barn av våld på TV? Påverkas de olika om våldet utförs av tecknade figurer i en film eller om våldet utspelar sig i verkligheten på nyheterna? Hur påverkas barn av porr? Och när är ett barn inte ett barn längre? Enligt barnkonventionen går åldersgränsen för barn vid 18 år och den har vi antagit. Men 16-åringar kan i dag hyra grova porrfilmer utan några som helst problem, och de gör det.

Kulturutskottet anser att det är angeläget att få klarhet i vilka effekter underhållningsvåldet i medierna har på tittarna. Vi anser också att det är angeläget att undersöka om underhållningsvåld är mindre skadligt än

nyhetsvåld och om vissa tittare är mer lättpåverkade än andra. Mycket forskning pågår, har pågått länge och kommer att fortsätta att pågå, och forskare är oense. Att vi påverkas olika tycks dock de flesta forskare vara helt överens om. Under tiden som forskning pågår kräver Miljöpartiet konsumentmakt.

När det gäller allmän television och tillgänglighet för synskadade och hörselskadade, fru talman, konstaterar vi i utskottet att en av förutsättningarna för ett förnyat sändningstillstånd bör vara att kraven på företagen i de här båda avseendena höjs i jämförelse med nu gällande tillstånd.

Till sist har vi miljöpartimotionen om mångfald och det mångkulturella samhället, vilket utgör två centrala begrepp i nu gällande sändningsvillkor för alla tre programbolagen. Frågan är om homosexuella i dag räknas in i begreppet. Enligt utskottet finns det inget som hindrar programföretagen att sända program med och för homosexuella. Utskottet menar att den kommande parlamentariska beredningen är oförhindrad att till diskussion ta upp frågan om särskilda program för olika grupper i samhället, som t.ex. homosexuella. Från Miljöpartiets sida kan jag lova att vi kommer att göra det. Det får inte finnas utrymme i avtalet för olika tolkningar i frågan.

Tack!

Anf. 198 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Vi står nu inför situationen där riksdagen skall bädda in för arbetet med att ge ett nytt sändningstillstånd, som det heter numera, till de tre *public service*-företagen, SVT, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Det nu gällande avtalet löper ut den 1 januari år 2001. Då skall vi ha ett nytt avtal.

Med det som utgångspunkt vill jag citera vad utskottet skriver i betänkandet:

”Med tanke på *public service*-verksamhetens centrala betydelse för demokratiska värden och på de pågående stora förändringarna av medielandskapet är det angeläget att bred politisk enighet kan uppnås om inriktningen av *public service*-uppdraget efter år 2001, då nuvarande sändningstillstånd löper ut för de tre programföretagen.”

Jag vill gärna betona inför kammaren att vi från Socialdemokraternas sida är beredda att lägga ned stor kraft på denna fråga. Vi anser det vara av central betydelse för de demokratiska värdena att nå bred enighet om spelreglerna för *public service*-företagen.

Självklart står det beredningen fritt att behandla de områden den finner är angelägna inför det nya sändningstillståndet. I det förberedande arbete som utskottet har gjort har vissa frågor markerats som utskottet har funnit speciellt väsentliga. Några har redan nämnts av tidigare talare.

Dessvärre är inte förutsättningarna för en total enighet de allra bästa. Som vanligt när vi diskuterar radio och TV i kammaren kör Moderaterna sitt eget spår. *Public service*-uppdraget skall enligt Moderaterna snävas in. En av Sveriges Televisions kanaler skall säljas ut. Det är bättre att den kommer i klorna på kommersiella intressen än att den blir en *public service*-kanal. Två av Sveriges Radios kanaler skall enligt Moderaterna privatiseras.

Jag vill gärna slå fast att *public service*-kanaler enligt Socialdemokraternas bestämda uppfattning i fortsättningen skall ha ett brett programut-

bud för hela landets befolkning. Därför säger vi nej till Moderaternas tanke att begränsa *public service*-kanalernas uppdrag och att privatisera kanalerna. Moderaternas radio- och TV-politik är ett hot mot mångfalden. Den leder till att man stärker de kommersiella intressena på bekostnad av *public service*-intressena. Det är inte bra.

I en reservation från moderat sida hävdar man att det bör ställas krav på en utveckling av *public service*-uppdrag mot ökad kvalitet och fördjupning. Jag vill påstå att Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion redan i dag står för kvalitet och fördjupning. Företagen kan självklart göra mer. Men att sådana ambitioner skulle stå i motsämsställning till att allmänheten erbjuds ett brett utbud har jag svårt att se.

Moderaterna gör det enkelt för sig själva när de säger att Sveriges Television och Sveriges Radio skall satsa på kvalitet och fördjupning. Vem i denna kammare har en annan uppfattning? Det blir naturligtvis lite knepigare när Moderaterna börjar diskutera vad de inte skall syssla med i *public service*-företagen, nämligen de program som är attraktiva på en kommersiell marknad. De programmen skall inte Sveriges Television få syssla med. Jag kan tänka mig att det skulle bli stopp för Rederiet, som är ett exempel på ett sådant program som har ett högt tittarvärde, eller Robinson. Vi vill inte ha sådana insnävningar i *public service*-verksamheten.

Det är bra med en bred parlamentarisk enighet inför nästa tillståndperiod, men den får inte innebära att vi snävar in *public service*-uppdraget. Tvärtom! Det skall finnas en möjlighet att utveckla uppdraget. Vi vill gärna medverka till att det sker i bred enighet. Men Moderaternas inställning innebär att jag kommer att misströsta på den punkten.

Jag nämnde de funktionshinderades tillgång till radio och TV. Det är ett exempel på vad jag betraktar som en viktig demokratisk fråga. De synskadade och hörselskadade skall få möjligheter att få bättre tillgång till radio och TV än i dag – även om det redan finns ett sådant uppdrag i dag. Det är en viktig markering som utskottet har gjort i det avseendet.

Den stora nyheten inför den nya avtalsperioden – och som redan har påbörjats – är övergången från analog till digital teknik. Det har funnits många olyckskorpar – inte minst bland Moderaterna – som har sagt att det är fråga om gammal teknik med digitala marksändningar. Det är satellitsändningar som skall gälla för framtiden.

Marksändningarna har alla möjligheter att utvecklas på ett positivt sätt. Redan nu under våren – om mindre än en månad – kommer sändningarna att vara i gång vad beträffar Sveriges Television. Jag utgår från att de andra TV-företagen som har tillstånd till digitala sändningar i marknätet kommer att snabbt följa i spåren.

Det finns en reservation som rör krypteringen av de program som SVT skall sända i marknätet. Utgångspunkten för reservationen är att den som vill se SVT:s digitala sändningar måste betala en markavgift. Man riktar kritik mot att betala en extra avgift. Man anser att tittarna redan har betalat genom licensavgiften.

Jag tycker att detta är fel. Det är inte rimligt att jämföra denna avgift med mottagaravgiften. Det är i stället en avgift för att TV-tittaren skall få tillgång till den digitala tekniken. Om inte den avgiften tas ut, vad händer med den halvan av svenska folket som skulle få subventionera den andra halvan som har tillgång till den digitala tekniken?

Charlotta Bjälkebring har en mer klarsynt attityd i dessa sammanhang, när hon säger att vi får avvakta och ta ställning till dessa frågor i takt med att de digitala sändningarna byggs ut. Det är inte rimligt att vi nu skall ta ställning till vad SVT skall göra för nästa tillståndsperiod i det avseendet. Vi får återkomma till den frågan inför nästa tillståndsperiod.

Frågan om våldet och språket har varit uppe till diskussion. Kristdemokraterna och Moderaterna tar upp frågan om språkvård i radio och TV. De kommer till helt skilda slutsatser. Moderaterna tycker att man skall hålla tassarna borta från den kommersiella radio- och TV-verksamheten. Kristdemokraterna har en något högre svansföring i de avseendena.

Det är viktigt att det finns ett vårdat språk i Sveriges Television och Sveriges Radio. Redan i dag står det inskrivet i det nu gällande avtalet med *public service*-företagen att språkvårdsfrågor behandlas i programverksamheten. Det finns personer anställda på *public service*-företagen för att kontinuerligt arbeta med språkvårdsfrågor. Man jobbar mycket med dessa frågor. Det är konstruktivt att arbeta med dessa frågor.

Man blir lite betänksam när man ser ett och annat TT-telegram och hör ett och annat inslag i t.ex. Radio Jönköping eller läser Smålandstidningen. Där kan man få veta att kristdemokraterna i Malmbäck skall skriva till kulturministern och protestera mot filmen *Fucking Åmål* som fick fyra Guldbaggar – den var nominerad till fem – därför att det svärs för mycket i filmen. De vill att Marita Ulvskog skall ingripa.

Man skall vara lite försiktig med att uppmana kulturministern att agera något slags språkpolis. Det kan inte vara det som skall vara avsikten. Däremot skall det vara en ständig diskussion. Det som står i avtalet är viktigt. Självklart är det viktigt att såväl företagen följer upp frågorna som att betona Granskningsnämndens ansvar för att se till att avtalet följs.

När det gäller våldsinslagen tycker jag att den reservation som finns på den här punkten är nästintill en överloppsgärning. Både det som reservanterna tycker och det som majoriteten i utskottet tycker är viktigt, nämligen att komma till rätta med underhållningsvåldet, att det är en viktig fråga och att det är viktigt att forska och arbeta kring detta.

Återigen vill jag hänvisa till det nu gällande avtalet, där det står om Sveriges TV: SVT skall ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets sändning och utformning samt tiden för sändning av programmen. SVT bör ägna stor uppmärksamhet åt sättet att skildra våld i nyhetsprogram och andra program som informerar publiken om det faktiska våld som förekommer.

Det är möjligt att man skall titta på detta ytterligare inför ett kommande avtal, men bilden av att det inte pågår ett arbete nu är inte korrekt. Det framgår också av utskottstexten att det i varje fall när det gäller SVT är så, som sades här tidigare, att man där har minst tid med våldssekvenser jämfört med de kommersiella kanalerna.

Fru talman! Moderaterna har också en reservation när det gäller språkvården, men där diskuterar de enbart *public service*-företagens ansvar. När det gäller andra företag har de inga synpunkter, utan dessa företag får väl hantera detta som de vill.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Samtidigt har jag försökt att med detta inlägg markera att vi är angelägna om att nå en bred enighet och att kunna ha konstruktiva och öppna diskussioner i beredningen av ett nytt avtal. Jag hoppas också att moderaterna skall tänka till ytterligare en gång när det gäller vilken roll *public service*-företagen har i ett demokratiskt samhälle och vilken roll *public service*-företag har i en medievärld som blir alltmer kommersialiserad.

Anf. 199 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är överens om att det är viktigt vilket språkbruk vi använder när vi talar med varandra, när vi umgås och när vi kommunicerar på olika sätt. Det är inte minst viktigt när det gäller barnens möjlighet att få goda förebilder, när det är fråga om hur vi behandlar språket.

Jag skall inte ge mig in på att debattera en enskild kristdemokratisk åsikt ute i landet. Det må var och en av oss få ha – det är också en demokratisk rättighet. Där skjuter Åke Gustavsson över målet utifrån kvällens diskussion.

Vi vet också att Granskningsnämndens instruktion är att man skall redovisa hur språkvårdsinsatserna handhas och görs inom de tre *public service*-företagen. Det är alldeles riktigt. Granskningsnämnden har också följt upp detta. Men jag känner en viss besvikelse när jag konstaterar i handlingarna att man i sina rapporter bara kortfattat har angivit och berört språkverksamheten. Att få en kortfattad beskrivning av en så viktig del av *public service*-avtalet som vi här har vid handen att man har lämnat är väl inte Åke Gustavsson tillfredsställd med?

Anf. 200 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan i och för sig respektera att Gunilla Tjernberg känner en viss besvikelse i de här sammanhangen – det kan man uppfatta på olika sätt. Om jag skall vara uppriktig, vilket jag självfallet skall vara, tycker jag att man tar frågan om språkvården på stort allvar i *public service*-företagen. Det är inte reglerat i något sändningstillstånd att man skall ha särskilda språkvårdare anställda som ger fortlöpande råd till redaktionerna i olika språkfrågor. Det lämnas både muntlig och skriftlig information, och det förs en dialog inom företagen i just det här avseendet. Jag tycker att det är ett tecken på att man har ambitioner att göra någonting bra av detta.

För att fullfölja mitt tidigare tema, är det möjligt att 17 §, som det handlar om i avtalet med SVT, kan göras något mer precis och att man kan skriva ut detta. Men jag vill varna för – det var därför jag tog exemplet med kristdemokraterna i Malmbäck – att lägga en stor vikt vid ett antal språkpoliser. Man borde i stället sträva efter att ha en konstruktiv diskussion och vidta konstruktiva åtgärder. Jag tycker att man gör det t.ex. genom att ha språkvårdare anställda.

Anf. 201 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Vi är överens om att vi skall ha en konstruktiv diskussion för att komma fram till att vi måste skapa en miljö för våra barn och ungdomar och oss själva där språket är befriat från kränkande ord och svordomar. Det finns alltså delar i det här som jag tror att vi har ett ge-

mensamt intresse av, utan att vi lägger för stor tonvikt vid hur de exakta detaljerna skall se ut.

Jag kan också notera, som jag sade i mitt anförande, att Svenska språknämnden våren 1998 tog frågan om språkvård och att främja svenska språket på ett sådant allvar att man satte sig ned och konstruktivt arbetade fram ett antal konkreta förslag till hur språket skall förbättras och svenska språket främjas. Detta arbete har man också presenterat i Regeringskansliet, och där bereds detta, enligt våra handlingar.

Jag vet inte om Åke Gustavsson har något svar här i kväll i fråga om var detta arbete ligger eller om det är någonting som vi kommer att få se längre fram. Jag har en viss förväntan om att det kommer ut någonting av detta, eftersom också Svenska språknämnden är överens om att det här är ett viktigt arbete.

Anf. 202 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! I utskottets majoritetstext redovisar vi ganska ingående just Svenska språknämndens skrivelse, som överlämnades till regeringen för knappt ett år sedan. Vi konstaterar också i den skrivningen att förslaget till handlingsprogram som man har lagt fram där bereds inom Regeringskansliet. Uppriktigt sagt vet jag inte hur långt det arbetet har kommit och vad det innebär. Även om jag hade känt till det tycker jag att det är en sak för ansvarigt statsråd att redogöra för.

Den skrivning som utskottets majoritet har gjort visar att vi tar den här frågan på mycket stort allvar. Det innebär exempelvis att vi när det gäller de kommersiella etermediekanalerna refererar vad Språknämnden säger: "Vidare anser Språknämnden att det bör kunna övervägas om en del av koncessionsavgifterna för kommersiella etermediekanaler skall avsättas för en fond för språklig vidareutbildning av de anställda inom dessa företag." Vi räknar också upp vad man har kommit fram till där.

Ärendet bereds alltså för närvarande inom Regeringskansliet. Också denna fråga blir det, som jag sade i min förra replik, möjlighet att ta upp och diskutera i arbetet inför ett nytt sändningstillstånd för *public service*-företagen.

Anf. 203 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! I all korthet undrar jag hur Åke Gustavsson ställer sig till konsumentmakt vad avser de kommersiella TV-kanalerna. Vi i Miljöpartiet förespråkar möjlighet att spärra, blockera eller koda speciella inslag. Hur resonerar man inom socialdemokratien om den utvecklingen?

Anf. 204 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Eftersom just denna fråga – om möjligheten att stänga av med v-chips, t.ex. – är en fråga som konstitutionsutskottet och inte kulturutskottet skall handlägga vill jag inte nu föregripa den behandling som pågår där. Riksdagen kommer senare under våren att få tillfälle att diskutera den frågan mer explicit.

När det sedan gäller frågan om konsumentinflytande och konsumentmakt mer generellt kan jag säga att jag tycker att det är väldigt viktigt. Jag upplever många gånger hur konsumenterna lätt hamnar på undantag och i andra hand. Man kan om man vill vara lite elak och säga att en kommersiell TV-kanals uppgift är att plocka fram tittare åt annonsö-

terna, medan ett *public service*-företags uppgift är att se till att kunna visa bra, kvalitativt högtstående, fina program för tittarna. Det är en principiell skillnad som är viktig. Det innebär också ett politiskt memento om att man har anledning att väldigt noga följa vad som händer just på de kommersiella marknaderna i detta avseende.

Dessvärre har vi svårt att nå detta med svensk lagstiftning. Därför är naturligtvis det arbete som pågår inom EU av mycket stor betydelse.

Anf. 205 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! I ett öppet samhälle är fria medier en självklarhet. De är en förutsättning för yttrandefrihet, informationsfrihet och kulturell mångfald. Detta faktum har länge varit accepterat på de flesta områden utom när det gäller radio och TV. Ursprungligen var skälet till särbehandlingen rent tekniskt. Det fanns helt enkelt inte tillräckligt många frekvenser för att vem som helst skulle kunna börja sända program. Den tiden är sedan länge förbi.

Dessvärre lever det ända in i dessa dagar kvar framför allt i socialdemokratiska kretsar en uppfattning om att radio och TV fortsatt borde särbehandlas, trots att sändningsutrymmet mångfaldigades både för TV, genom tillkomsten av satelliter och kabel-TV, och för radio genom både tekniska och administrativa åtgärder. Det krävdes ett initiativ från den borgerliga regeringen för att lokalradion skulle släppas fri, och det ledde till att det i dag finns mer än 80 nya radiostationer.

Snart är det t.o.m. svårt att se skillnad på radio, TV, tele och datakommunikation. Konvergensutredningens resultat kommer säkert att påverka beredningen av de nya sändningstillstånden för *public service*-verksamheten.

Enligt moderaternas uppfattning, som utvecklas närmare i motion K323, är statens uppgift i den nya mediemiljön att tillse att det erbjuds program som publiken inte annars möter och att det finns en produktion som vitaliserar det nationella kulturlivet. *Public service*-uppdraget skall därför definieras med denna princip som utgångspunkt. Det kommer att möjliggöra en utveckling som leder till ökad kvalitet och fördjupning och innebära att *public service*-verksamheten ges förutsättningar att uppnå en tydlig identitet i den nya mediemiljön.

Sammanfattningsvis skall det nya uppdraget understryka rollen som samhällelig kulturinstitution i stället för rollen som en av många konkurrenter till de fristående TV-kanalerna och radiostationerna på dessas villkor. En viktig effekt av detta borde bli att tittar- och lyssnarstatistiska uppgifter inte får det påtagliga inflytande på programplaneringen som de verkar ha i dag.

I samband med att riksdagen fastställer villkoren för den nya tillståndsperioden finns det anledning att pröva frågan om dagens finansiering med TV-avgiftsmedel bör ersättas med skattefinansiering. Då kan också möjligheten att utnyttja sponsorer ses över och förhoppningsvis upphöra.

Med denna inriktning på verksamheten, och då kvalitet ersätter kvantitet, skapas utrymme för att privatisera en nationell TV-kanal och två nationella radiokanaler. Samtidigt bör Utbildningsradion utbudas till försäljning. De programsändande företagen kan köpa program med ut-

bildningsinslag från många olika producenter, och UR:s förlagsverksamhet blir företagsekonomiskt mer jämförbar med sina konkurrenters.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservation 1 under hemställanspunkt 1.

Det är uppenbart att den försöksverksamhet med digital-TV som riksdagen fattade beslut om våren 1997 har lång väg att gå innan den blir den framgång som anhängarna då förväntade sig. Förberedelsearbetet har präglats av motgångar av många olika slag. Det senaste budet är att SVT och UR – av de nio företag som fått tillstånd för sändningar i alla försöksområdena – kommer att börja sända den 1 april. För de övriga företag som fått tillstånd att sända pågår ännu förhandlingar om avtalet med Teracom. Under tiden ökar kostnaderna för satsningen, och intäkterna uteblir fortfarande.

Mottagningsutrustningen har först nyligen över huvud taget kommit ut på marknaden. För att kunna se programmen måste man, eftersom sändningarna är krypterade, utöver att betala TV-avgiften köpa ett programkort och betala en årsavgift. Den som väljer att se SVT:s program i digital form betalar alltså för detta två gånger. En sådan ordning har vi som företrädar m, kd, c och fp i kulturutskottet motsatt oss.

Att som utskottsmajoriteten påstå att avgiften gäller tillgången till den digitala tekniken är inte rimligt. Det räcker att jämföra med de villkor som gäller för den som ser på SVT:s program via satellit. Dessa är också av upphovsrättsliga skäl krypterade, och det krävs programkort för att kunna se programmen. Det är bara det att anslagsvillkoren för SVT här uttryckligen anger att någon avgift för programkortet inte får tas ut. Detta gäller uppenbarligen oberoende av om sändningarna är analoga eller digitala. Att då hävda att det är rimligt att man betalar för den digitala tekniken i marknätet, men inte för att titta på programmen via satellit, är inte förenligt med reservanternas uppfattning om vad som är en rättvis behandling. Därför, fru talman, yrkar jag också bifall till reservation 9 under hemställanspunkt 11.

Anf. 206 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Jan Backman. Vi kan konstatera att han här sjunger kommersialismens höga visa. Rea ut en SVT-kanal, rea ut två Sveriges-Radio-kanaler och gör er av med Utbildningsradion! Det kommersiella utbudet bland etermedierna ökar alltså ytterligare.

Jag vill hävda att det i dagens situation inom etermedierna är viktigare än någonsin att vi har starka *public service*-företag, som kan tillgoda både djup och bredd och som kan bjuda på en mångfald. Det är dessutom på det sättet att Jan Backman vill snäva in Sveriges Televisions möjligheter att sända olika program. Program som är populära och breda skall man inte få sända.

Jan Backman vill inte ens acceptera att de kommersiella företagen skall omfattas av den kommersiella marknadens villkor. Det är dessutom på det sättet att Sveriges Television, i detta fall, gratis skall leverera de program som produceras inom *public service*-företagen till kortoperatörens blomsterbukett av olika kanaler. Jag tycker att det är minst sagt anmärkningsvärt att jag som TV-tittare skall vara med om att subventionera sändningar från de kommersiella TV-företagen. Detta tycker jag

är någonting som moderaterna bör ägna viss tankemöda åt att förklara, speciellt med tanke på att man är förespråkare för den fria konkurrensen.

Anf. 207 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Åke Gustavsson och jag är helt överens om att det *public service*-verksamheten behöver just är kvalitet och fördjupning. Men det innebär inte att man skall använda sina surt hopsparade TV-avgiftsmedel för att dessutom konkurrera genom att producera sådana program som den kommersiella marknaden ändå erbjuder.

Den tittare som har betalt sin TV-avgift förväntar sig att få kvalitet för pengarna och att få sådant som han inte kan få via de kommersiella kanalerna. Vi har i våra motioner talat om vad det är vi vill att man skall göra. Man skall vara en tongivande faktor inom kulturen. Man skall ha en allmän samhällsbevakning. Man skall ha en nyhetsförmedling. Man skall tillgodose funktionshindrades behov. Man skall förmedla det svenska språket. Flera andra punkter finns uppräknade i våra motioner. Att hävda att detta skulle vara att minska *public service*-verksamhetens konkurrenskraft tycker jag verkar rätt konstigt.

När det sedan gäller de mer tekniska funderingarna kring om man skall kunna få se SVT:s program via satellit utan kostnad vill jag säga att det faktiskt är så att hälften av det vi föreslagit redan finns inbyggt i sändningstillstånden. Det är bara den andra delen av vårt yrkande som ännu inte är tillgodosedd. Där menar vi att man, om man råkar se program via satellit, också skall ha möjlighet att se SVT:s program i en bukett, som Åke Gustavsson säger, den vägen.

Anf. 208 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Av det som Jan Backman säger framgår klart att Sveriges Television inte skall tillåtas att ägna sig åt att producera program som den kommersiella marknaden erbjuder. Man skall alltså inte få distribuera eller sända fotbolls- eller ishockeymatcher; det är exempel från idrottsarenan. Man skall t.ex. inte få göra program som Rederiet, eftersom TV 4 har Tre kronor.

Jan Backman ikläder sig rollen som en åsiktspolis. Detta är en orimlighet om vi eftersträvar en hög kvalitet över hela fältet i Sveriges Televisions produktion och dessutom strävar efter en bredd och en mångfald. Jan Backman väljer i stället att snäva in det. Jag tycker att det är en orimlig uppfattning.

Sedan gäller det detta som Jan Backman betraktar som en mer teknisk fråga. Den har ju både upphovsrättsliga och ekonomiska bärningar för kortoperatören i det här fallet. I reservationen skriver Moderaterna – de står helt ensamma – att de anser att de kortoperatörer som i sina programpaket önskar erbjuda allmänheten SVT:s analoga eller digitala satellitsändningar skall kunna få tillgång till dessa utan särskild kostnad. TV-avgiftsbetalarna skall alltså betala programmen som produceras i SVT. Därefter skall kommersiella krafter kunna utnyttja dem och sända ut dem över satellit. Jag tycker faktiskt att vi borde ägna detta faktum ytterligare en tanke.

Anf. 209 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Var det Åke Gustavssons omsorg om kortoperatörerna eller tvärtom?

I dag har vi faktiskt en lagstiftning om att den som opererar på ett kabelnät är tvungen att utan kostnad tillhandahålla SVT:s program för att få driva ett kabelnät. Var ligger skillnaden i att den som i stället opererar på ett satellitnät skall kunna erbjuda sina tittare samma SVT-program? Det här verkar inte helt logiskt.

Åke Gustavsson värnar om Rederiet. Det gör inte jag på samma sätt som Åke Gustavsson gör, eftersom det finns så mycket annat som en *public service*-kanal kan ägna sig åt som den i dag inte gör. På grund av sin fastläsning vid tittarsiffror och täckningsgrader har man fått för sig att man måste tävla på samma arena som de kommersiella kanalerna i stället för att vara bäst på det som det är meningen att *public service*-kanalerna skall vara bäst på. Det är detta som vi vill åstadkomma i de nya tillståndsförhandlingarna.

Fjärrkontrollen till TV:n är trots allt uppfunnen. De flesta TV-tittare flyttar sig ganska obehindrat mellan kanalerna. Det finns säkert möjlighet att på det viset få sitt behov av Rederiet täckt utan att man behöver resa sig ur sin TV-fätölj.

Anf. 210 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Vi tittar mycket på TV i vårt land, två timmar per dag i genomsnitt. Synskadade utgör inget undantag. De vill också kunna följa med i nyhets- och dokumentärprogram likaväl som de vill kunna ta del av underhållning och film.

Många synskadade har tillräckliga synrester för att kunna se TV-bilden men inte tillräckligt god syn för att kunna läsa textremsan. Därför har vi i Centerpartiet motionerat om att synskadades tillgång till TV-programmen måste förbättras. Det finns möjligheter att skapa en speciell ljudkanal i TV. Ända sedan början av 80-talet har det t.ex. funnits en sådan kanal i Japan, USA och flera europeiska länder. Jag tycker att det närmast är en skam att vi i Sverige inte redan har infört en sådan. Vi talar så fint om alla människors lika värde. Då måste vi också visa det i handling och visa att vi står för våra ord.

Det finns också många andra målgrupper i samhället som har ett behov av att få hjälp med texterna i TV-programmen. Det finns många personer med dyslexi som skulle få glädje av denna hjälp. Dessutom får vi inte glömma exempelvis människor som har ett annat språk som sitt första språk, nämligen nysvenskarna, eller människor som har drabbats av afasi.

På samma sätt är det av största vikt att man förbättrar möjligheterna för hörselskadade att ta del av TV-programmen. Det är därför glädjande att kulturutskottet understryker vikten av att programföretagen skall verka för att göra sina program tillgängliga för personer med funktionshinder.

Följande står att läsa i tillståndsvillkoren: I fråga om program om och för funktionshindrade skall de tre företagen SVT, Sveriges Radio och Utbildningsradion sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser. De är dessutom skyldiga att beakta funktionshindrades behov.

Även om SVT är ett självständigt företag som självt skall avgöra när text skall göras tillgänglig för funktionshindrade bör vi här i riksdagen tala om nödvändigheten av att detta åtgärdas snarast.

SVT skall också, enligt överenskommelsen, genomföra realistiska försök med syntolkning. Jag anser att det inte är nödvändigt med realistiska försök när det finns erfarenheter från andra länder som sedan mer än tio år tillbaka har haft denna syntolkning.

Från Centerpartiets sida anser vi därför att det är av stor vikt att snabbt gå från ord till handling. Socialdemokraterna och *public service*-beredningen, som skall se över det här, får inte gömma sig bakom ord om att digitalsändningar kommer att lösa problemen. Som vi alla vet tar det tid att bygga ut dessa sändningar i hela Sverige, och det finns synskadade och hörselskadade i både storstad och glesbygd.

Till sist, fru talman, yrkar Centerpartiet bifall till reservationen om kryptering av de program som SVT skall sända i marknätet. Det gäller alltså reservation nr 9 i betänkandet under mom. 11.

Anf. 211 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Efter Birgitta Selléns anförande vill jag till protokollet läsa in vad utskottet har skrivit när det gäller dessa punkter. Vi är tämligen överens om den skärpning som vi gör. Vi är faktiskt ovanligt klara över det här.

Utskottet säger så här:

”Enligt utskottets uppfattning bör det i förberedelsearbetet inför nästa tillståndsperiod ingående diskuteras hur synskadades tillgång till TV-programmen kan förbättras.” Sedan kommer en skrivning som är ovanligt skarp för att ligga som underlag för ett riksdagsbeslut: ”En av förutsättningarna för ett förnyat sändningstillstånd för SVT bör enligt utskottets mening vara att kraven på företaget i detta hänseende höjs ytterligare i jämförelse med kraven i nu gällande tillstånd.” Dessutom fortsätter utskottet när det gäller de hörselskadade med motsvarande skrivning:

”Enligt utskottets uppfattning är det av största vikt att även frågan om hörselskadades förbättrade tillgång till *public service*-TV beaktas i kommande *public service*-beredning. Även de möjligheter som följer med övergången till digitaliserade sändningar att ge hörselskadade bättre service bör diskuteras i beredningsarbetet.” Så fortsätter vi.

Vi är tämligen överens när det gäller detta. Därför ser jag fram emot konstruktiva diskussioner också med Centerpartiet i beredningsarbetet inför diskussionen om nytt sändningstillstånd för *public service*-företagen.

Anf. 212 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag är fullkomligt medveten om vad som står i den här handlingen. Jag var faktiskt inte ett dugg orolig innan jag gick hit. Avsnittet om digitala sändningar har jag antecknat under kvällen, eftersom jag blev lite oroad när Åke Gustavsson poängterade att de digitala sändningarna nu börjar.

Jag ser alltså med stor oro på att man vilar tryggt i att detta har satt i gång. Vi vet av erfarenhet att det tar lång tid innan man har byggt ut någonting som är nytt och innan man har nått ut till alla delar av Sverige.

Jag anser att vi är skyldiga att låta de funktionshindrade ta del av de sändningar som finns. Vi har en jämställdhet som gäller alla i hela samhället.

Så sent som i dag hörde jag talas om en utredning om de funktionshindrade. Jag vet att det var ett pressmeddelande om det. Dessvärre har jag inte hunnit ta del av det. Det var synd att jag inte har hunnit läsa vad som stod där. Jag är övertygad om att man där trycker på det viktiga i att också funktionshindrade skall kunna ta del av allt som händer i samhället.

Anf. 213 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det är klart att den tekniska utvecklingen i sig innebär att det skapas bättre förutsättningar för funktionshindrade att ta del av det utbud som finns både i radio och TV. Digitaliseringen medför ju en förbättring av ljudkvalitet och bildkvalitet.

Men det innebär ju inte att man skall lägga locket på när det gäller de analoga sändningarna. Vi kommer att ha dem kvar under ett antal år framöver parallellt med de digitala sändningarna. Detta får inte vara någon signal till *public service*-företagen att man kan strunta i de analoga sändningarna och bara köra de digitala. Här måste arbetet också fortsätta. Om det har varit några oklarheter på den punkten, så vill jag gärna säga att detta är min uppfattning.

Anf. 214 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Tack, Åke Gustavsson. Det han nu sade värmer. Det känns att vi är på rätt väg, och vi förstår varandra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

12 § Resursfrågor för högskola och forskning

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU4
Resursfrågor för högskola och forskning

*Resursfrågor för
högskola och forskning*

Anf. 215 PER BILL (m):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation nr 1. Vi står naturligtvis bakom samtliga våra övriga reservationer, men för tidsvinnande yrkar vi som vanligt bara bifall till den första.

Fru talman! Det här betänkandet handlar om ett femtiotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. De skulle också uppfylla kriteriet att de inte skulle vara budgetpåverkande. Jag tycker i och för sig att man kan diskutera det kriteriet när det gäller en del av de här sakerna.

Betänkandet blandar stort och smått. Det handlar om lokala frågor, om enskilda universitet och högskolor, men också om bärande principer för hur högre utbildning och forskning borde utvecklas.

Jag har valt att koncentrera mig på två av dessa bärande principer, dels frågan om resurser till forskning till nya universitet, dels fördelningen av högskoleplatser.

Det finns skäl att kritisera regeringen för handläggningen och strategin avseende Sveriges tre nya universitet. Frågan om flera universitet skall inte handla om att via utnämningar i en valrörelse ta hem politiska poäng för att sedan inte bry sig om att genomföra en seriös och successiv uppbyggnad av de nyutnämnda universiteten när valdagen har passerat. Så skedde i Karlstad, Växjö och Örebro, dvs. först utnämningar och löften om pengar, sedan en kalldusch – inga nya pengar.

Moderata samlingspartiet förordar en strategi som syftar till att genomföra en successiv uppbyggnad av de nya universiteten. Vi vill påbörja resursförstärkningen under den här mandatperioden genom att stegvis öka anslagen för forskning och forskarutbildning i Växjö och Örebro. När det gäller Karlstad har vi i kraft av Högskoleverkets kvalitetsbedömningar ökat anslagsramen med nästan 50 %.

För att kunna behålla universitetsbegreppets trovärdighet och kvalitetsstämpel är det av avgörande betydelse att regeringen i framtiden inte bara utnämner nya universitet utan att man samtidigt också förbinder sig att se till att det finns en långsiktigt hållbar finansiering så att de här universiteten kan leva upp till de hårda krav som vi ställer på ett universitet när det gäller kvalitet.

Fru talman! Regeringens högskole- och forskningspolitik präglas av statlig detaljreglering och minskad valfrihet. Det har skett en utspädning av resurser till den högre utbildningen och forskningen. Kvantitet går tyvärr före kvalitet.

Den socialdemokratiska regeringen har tagit på sig rollen att bli fördelare av antalet platser till de olika högskolorna i stället för att bidra till en utveckling av tydliga kvalitetsinstrument för fördelningen av resurser. Socialdemokraterna har centraliserat antagningssystemet och därmed tagit ifrån högskolorna och universiteten uppgiften att bedöma kraven på förkunskaper för olika utbildningar.

Studenternas efterfrågan är i minskande utsträckning styrande för utbudet av utbildningsplatser. I realiteten har den nuvarande regeringen försvårat möjligheterna för sökande till högre utbildning att välja vilket universitet eller vilken högskola de vill läsa vid. De nya platserna fördelas i första hand till de mindre och medelstora högskolorna i stället för att avspegla studenternas förstahandsval.

Fru talman! Någoting är fundamentalt fel när riksdagspolitiker sitter och fattar beslut om var nya permanenta platser skall skapas. Årets platser fördelades ut enligt en lång lista. Det var en lista där man bl.a. kunde läsa att Uppsala universitet fick 250 nya platser, Lunds universitet fick 250 nya platser, Mitthögskolan fick 2 500 nya platser och högskolan i Trollhättan/Uddevalla fick 600 nya platser. Det här är bara ett litet utdrag ur denna lista. Vad studenterna ville brydde sig inte riksdagsmajoriteten om.

Jag tycker att det är hög tid att vi sätter de studerande i centrum. Låt deras fria val, drömmar och visioner utgöra grunden för uppbyggnaden och utvecklingen av det nya kunskapsamhället.

Anf. 216 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Resurser till högskola och forskning är inte en oviktig fråga för ett samhälle i utveckling. Vi kristdemokrater anser inte att stora resurser nödvändigtvis innebär hög kvalitet. Men vi anser att resurser krävs för att hög kvalitet skall åstadkommas. Debatten i kammaren bör då i hög grad gälla på vilket sätt resurserna skall användas.

De problem vi i dag har är bristen på tillräckligt många kompetenta medborgare som kan föra utvecklingen framåt i ett kunskapssamhälle. I dagsläget utbildas t.ex. inte ett tillräckligt stort antal civilingenjörer för att försörja våra stora industrier. Kompetensen finns inte att tillgå, åtminstone inte i efterfrågad omfattning, i Sverige. Detta får konsekvenser för näringslivets utveckling.

Ett ytterligare exempel är att vi inte har tillräckligt med läkare för att tillsätta lediga tjänster. Vi ser framför oss en brist på specialistkunnande inom flera områden. Inte nog med att dessa yrkesmänniskor saknas, vi får härmed också problem med att få människor att forska och utveckla kunskandet ytterligare. Detta är ett samhällsproblem som växer och som du och jag i det här parlamentet har ansvar för att åtgärda.

Fru talman! Varför har problemen med bristen på tekniker och läkare, som jag tog som exempel, uppkommit? Anledningar av olika art kan finnas. Men den allra tydligaste är nog ändå följande. I sin iver att få så många kunniga som möjligt på olika områden, vilket i sig är bra, har regeringen satsat för hårt på bredd snarare än på djup i högskoleutbildningarna.

På åtta år har antalet registrerade studenter t.ex. ökat från 200 000 till 300 000. Det är en ökning med 50 %. Samtidigt har man fått problem med t.ex. rekrytering av lärare, uppbyggnad av bostäder och kringresurser av olika slag. Det har inte getts rimliga planeringsmöjligheter för högskolan. De har egentligen varit väldigt dåliga. Tyvärr kan man på goda grunder i dag anta att kvaliteten delvis har fått stå tillbaka till förmån för kvantiteten.

Allt mindre resurser satsas på spetsutbildningar. Detta är nyckelutbildningar för att hålla sig i frontlinjen på kunskapsutvecklingen. Därtill saknas en tydlig strategi om hur och var forskningsresurser skall anslås för inte minst de nya universiteten. Det är förvånande, precis som Per Bill sade här tidigare, att man inte har följt upp sitt beslut om nya universitet genom att tilldela dem extra forskningsanslag så att de åtminstone fått basresurser för en forskningsverksamhet.

Fru talman! Denna utveckling vill kristdemokraterna hejda. Vi anser att utbildningsplatserna skall byggas ut i en lugnare takt än den takt majoriteten har föreslagit och i stället ombesörja att det är god kvalitet på de som finns och att resurser ställs till förfogande för forskning. Det kommer en forskningsproposition med ny forskningspolitik. Det finns stor anledning att pröva anslagsnivån inför kommande budgethantering. Detta gäller varje lärosäte där vi vill ge möjlighet till att en egen profil med god forskningsmiljö säkerställs också på de små och medelstora högskolorna. Det är för övrigt rimligt att bedriva utbildning som överensstämmer med de studerandes val och med den forskning som bedrivs på lärosätet. På detta sätt kan olika verksamheter som till synes inte behöver samverka befrukta varandra, och de resurser som finns kan förvaltas på ett gott och effektivt sätt.

Jag vill också ta upp de fristående teologiska högskolorna som faktiskt har en allt större studerandetillströmning. Det är beklagligt att de inte i dagsläget har fått del av den utbyggnad som övrig högskoleverksamhet har fått. Detta förklaras i betänkandet av att avtalet mellan skolorna och staten inte sades upp utan har förlängts. I och för sig förstår inte jag varför ett tilläggsavtal inte skulle vara möjligt i en sådan situation. Nu konstaterar vi läget, och nu förutsätter vi i ett särskilt yrkande att regeringen i nästkommande budgetproposition tilldelar högskolorna ytterligare platser.

Fru talman! Alla ambitioner med en ökad utbyggnad och ökad kvalitet på högskola och universitet och med tillgänglighet för alla saknar dock värde om det stannar vid idéer. Idéer som inte blir realiteter kommer inte att vara till nytta för vare sig samhället eller individerna. Vi vill som sagt dämpa utbyggnadstakten för att de som får platser skall kunna genomföra en utbildning av god kvalitet i begreppets vidare mening. Människor är hela. Försörjning och lärandemiljö finns för individen i ett sammanhang. Jag vänder mig mot att tala om utbildning ensidigt i form av erbjudna platser. Det handlar om människor som har möjligheter att tillgodogöra sig erbjudanden. Det nuvarande studiestödssystemet har tillåtit radera en rad olika positiva effekter som fanns i det tidigare. Som exempel kan nämnas möjligheten till barntillägg. Jag själv hade t.ex. aldrig kunnat studera vidare om inte det hade funnits. I dag har mina döttrar sämre möjligheter i detta avseende än vad jag hade för 20 år sedan. Välfärden som byggts upp raderas av samma parlamentariska majoritet.

Därför är det med stor oro vi kristdemokrater ser att regeringen inte prioriterar studiestödssystemet. Studiestödsutredningen redovisade förslag i juni 1996, och fortfarande har vi inte fått en senaste tidpunkt före vilken reformförslaget skall komma. Ingen av oss tror väl att framgångar i studier nås om de som skall lära inte får trygghet i sin försörjning. Såväl studerande som utbildningsanordnare och andra väntar på beslut om ett förbättrat studiestödssystem. Det är nödvändigt med tanke på att det nuvarande får icke önskvärda konsekvenser, nämligen i form av social snedrekrytering.

Fru talman! Jag har anfört två viktiga aspekter på resurser till universitet och högskolor.

Den ena gäller att dämpa utbildningstakten och använda mer resurser till ökat djup, spetsutbildningar och forskning för att gynna kvalitet och samhällets behov av utveckling.

Den andra gäller att se till att de goda satsningarna kommer alla till godo oavsett vilken social bakgrund eller tillhörighet vederbörande har. För detta krävs ett förnyat studiestödssystem.

Kristdemokraterna har naturligtvis fler synpunkter på den forsknings- och högskolepolitik som förs. Vi ser fram emot propositionen om forskningens framtida organisation och återkommer i den debatten.

Fru talman! För tids vinning yrkar jag bifall till reservation 1 men står naturligtvis bakom partiets övriga yrkanden och reservationer.

Anf. 217 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Centerpartiet har under hela 90-talet medverkat till den kraftiga utbyggnaden av grundutbildningen. Det har varit ett viktigt ar-

bete både för att ge fler ungdomar chansen och möjligheten till högre utbildning men också för att på sikt stärka Sverige som helhet.

Men för det kvantitativa språnget som många har pratat om krävs också att man för in ett kvalitativt motsvarande språng. Det måste innefatta fortsatta satsningar på forskning vid alla landets högskolor och universitet, inte minst vid de högskolor som nu kraftigt expanderar.

Som bekant fick vi tre nya universitet vid årsskiftet. Vi är många som gläds åt det. Men samtidigt är vi också fundersamma över regeringens agerande. Utnämningar har gjorts, men inga resurser har kommit de nya universiteten till del. Vi är många som har frågat utbildningsminister Östros varför. Vi har frågat när de beslut kommer som man en gång har lovat. Vid ett par debatter har utbildningsministern lovat att pengarna skall komma under våren i vårpropositionen. Det är bara att hoppas att han den här gången håller fast vid löftet och inte ändrar sig. En förutsättning för att universitetstiteln skall betyda något är ju just att det får återverkningar i form av ökade resurser till forskningen och forskarutbildningen.

För att de nya universiteten skall ha full möjlighet att uppfylla alla kriterier för en generell rätt att examinera inom forskarutbildningen krävs det en förstärkning av de fasta forskningsresurserna. De nya universiteten är ju inte färdiga bara med det att de får en utnämning. Det krävs ju också att man arbetar vidare och att man får en förstärkning av resurserna. Det är en lång process som man skall se över tid.

Men med stöd av de nya resurserna kan man fortsätta att bygga ut forskarutbildningen och forskarorganisationerna för att fullfölja sina professorsprogram och därmed också stärka kvaliteten på våra nya universitet.

För Centerpartiet är, som jag säger, innebörden av de här utnämningarna väldigt klar. Det är inte bara en titel som skall till. Det skall också innebära nya resurser till forskning och forskarutbildning. Ett universitet förutsätts ju kunna forska och utbilda forskare inom flera olika områden. Det här måste innebära att de nya universitetens forskningsanslag skall öka.

En överblick över de nya universiteten Karlstad, Växjö och Örebro visar att forskningsresurserna uppgår till mellan 15 och 18 % av de totala anslagen. När det gäller de äldre universiteten varierar så klart forskningsandelarna. Luleå tekniska universitet har t.ex. 35 % av det totala anslaget. För Stockholms och Uppsala universitet uppgår andelen till mer än hälften. Det här är en orimlig skillnad i villkoren mellan de nya och äldre universiteten. Det är något som vi på sikt måste förändra och förbättra.

Fru talman! Forskningen vid de mindre och medelstora högskolorna är också viktig för utbildningens kvalitet. Införandet av en examensordning har resulterat i ett principgenombrott för just de mindre och medelstora högskolorna. I första hand har principen tillämpats avseende rätten att utföra magisterexamen vid de mindre och medelstora högskolorna.

Vi i Centerpartiet ser det nu som rimligt att vi tar ytterligare ett steg och utvecklar systemet med prövning av examensrättigheter. Vi vill utveckla en kvalificeringstrappa och klara kriterier för att mindre och medelstora högskolor också skall kunna utdela examina inom forskarutbildning. Genom ett enhetligt anslagssystem skapas förutsättning för ett

höjt och sammanhållet basanslag för forskning som helt enkelt följer av de utbildningsuppdrag lärosätena tilldelas. Med förslaget om en kvalificeringstrappa skapas förutsättningar för högskolan att successivt utveckla och bredda sin kvalitet.

Fru talman! När expansionerna av antalet platser på Sveriges högskolor är färdiga och under genomförande måste kvaliteten stärkas. Kvaliteten säkras också bl.a. som jag tidigare sagt, genom ökade resurser till forskning och forskarutbildning. Jag hoppas verkligen att regeringen delar den uppfattningen och inte bara kommer att göra vaga uttalanden, som hittills skett, utan konkreta åtgärder och konkreta pengar.

När regeringen säger att utbildningen är den viktigaste framtidsfrågan funderar jag ibland över om man försöker illustrera detta med att förslagen och pengarna kommer just i framtiden.

Fru talman! Jag yrkar slutligen bifall till reservation 1. Självfallet står jag också bakom våra andra yrkanden, men för tids vinnande nöjer jag mig med detta.

Anf. 218 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! I dagens betänkande behandlas resursfrågor för högskola och forskning, och det är frågor som vi behandlade också i höstas i samband med budgeten.

Vi har i dag att ta ställning till en rad enskilda motioner och vissa delar av kommitté- och partimotioner. Det gör att dagens debatt blir något spretig. Jag tänker här inte ta upp tiden med att relatera Folkpartiets program för högre utbildning och forskning utan hänvisar till den debatt som fördes i höstas. Jag är dock medveten om att man får en lite egendomlig bild när man läser protokollet från den debatten, eftersom den var blandad på ett sådant sätt att frågorna kom upp något rörigt.

Jag tycker därför att vi har all anledning att se över hur debatterna skall läggas upp på det här området i framtiden, så att de blir mer samlade kring frågeställningarna. Jag har ibland en känsla av att det var bättre förr, när budgetåret såg annorlunda ut och vi hade de samlade debatterna på våren.

I det här betänkandet står Folkpartiet bakom två motioner. Det gäller bl.a. en tvåpartimotion om Tom Tits Experiment i Södertälje. Utskottet har skrivit väldigt positivt om Tom Tits Experiment utan att göra något tillkännagivande. Jag är dock väldigt nöjd med texten.

Vi har också tagit initiativ till en sju-partimotion om de teologiska högskolorna. Också om detta har utskottet skrivit mycket positivt, och vi har därför nöjt oss med ett särskilt yttrande, som också Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern står bakom. Vi skriver att vi är tillfredsställda med utskottets skrivningar om möjligheterna att tilldela de fristående teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro en del av de platser som undantagits vid fördelningen av högskoleplatser år 2000.

Vi vill med detta yttrande poängtera att vi förutsätter att regeringen i nästkommande budgetproposition ger de här högskolorna ytterligare platser.

Folkpartiet står också bakom reservation 1 om resurser för forskning vid de nya universiteten. Den reservationen yrkar vi bifall till. Vi har inget eget yrkande i det här betänkandepaketet men har haft ett likartat

yrkande i den partimotion som har behandlats vid ett annat tillfälle i denna kammare.

Vi står vidare bakom reservationen 6 om fördelningen av högskoleplatser. Vi avstår dock för tids vinnande i kammaren från att yrka bifall till den. Detta var, fru talman, mitt inlägg för kvällen.

Anf. 219 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Debatten i dag handlar om ett antal motioner som ligger kvar från allmänna motionstiden. Några gäller som väntat vissa speciella frågor som enskilda ledamöter önskar lyfta fram. Påfallande många motioner handlar dock om mycket övergripande organisatoriska frågor. Detta kan förefalla förvånande men är i själva verket ett uttryck för var bristerna ligger i forskningspolitiken. Riksdagen har väntat många år på ett förslag från regeringen om en modernisering av organisationen av forskning och högre utbildning.

Vi har förvisso gått igenom en period när det har hänt mycket inom högskolan – en kraftig utbyggnad av antalet utbildningsplatser i grundutbildningen, viss utbyggnad av forskarutbildningen och inrättande av nya högskolor och universitet. Ändå har forsknings- och utbildningspolitiken varit vag och kraftlös. De växande problemen med t.ex. brist på kompetenta lärare och forskare, stela tjänstestrukturer, en underdimensionerad grundforskning och forskarutbildning och ineffektivitet i den tillämpade forskningen beror inte i första hand på bristande resurser utan på brister i organisationen och administrationen av anslagsmedel.

Att som skett under de senaste åren satsa stort på en expansion inom ramen för ett gammalt, delvis ineffektivt system är riskfyllt. Risken är att de gamla bristerna växer, att kvaliteten sjunker och att de negativa konsekvenserna permanentas och blir allt svårare att åtgärda ju längre tiden lider.

Bristerna, som vuxit fram successivt, är välkända och ofta påtalade här i kammaren, inte minst från Miljöpartiet. Den rådande obalansen mellan grundforskning och tillämpad forskning är allvarlig. Forskarutbildningen är underdimensionerad. Den tillämpade forskningen finansieras genom en uppsjö av olika fonder, stiftelser och institut, vars framväxt är historiskt betingad men vars anpassning till det moderna samhällets behov har försumrats. Delar av den tillämpade forskningen har glidit av nämaren, samhället, ur händerna och förmår inte producera kunskap till stöd för samhällets olika verksamheter.

Näringslivets och den offentliga sektorns behov av forskning har visserligen uppmärksamrats under de senaste åren, men organisationen är fortfarande otydlig och verksamheterna otillräckliga.

Utbyggnad av nya högskolor och inrättande av nya utbildningsplatser har skett utan ordentlig övergripande analys av behov och tillgång på kompetens och forskningsresurser inom landet. Det är t.ex. inte välbetänkt att ha ekonomutbildningar på ett tjugotal platser i landet och dessutom kräva att utbildningen skall vara forskningsanknuten. Några forskningsområden har eftersatts på ett sätt som står i bjärt kontrast till de mål som har angivits i regeringsförklaringarna. De mest flagranta exemplen är nedskärningarna inom miljöforskningen och forskningen inom naturvård, jordbruk och skogsbruk.

Jag vill mot den här bakgrunden återgå till behovet av en genomgripande omorganisation av forskning och högre utbildning och hur en sådan omorganisation bör gestaltas.

Det är tre radikala förändringar som krävs.

För det första: Grundforskningen måste återfå sin nödvändiga finansiella bas genom att forskningsråden, ett för varje vetenskapsområde, får väsentligt ökade resurser – resurser som kan föras över från den numera mycket omfattande tillämpade forskningen. Råden skall även i fortsättningen vara forskarstyrda och utgöra en garanti för grundforskningens frihet och kvalitet.

För det andra: Lägg ned huvuddelen av de tillämpningsfonder och andra anslagsbeviljande institut som delar ut anslag för tillämpad forskning och återför i stället resurserna till de myndigheter och departement som behöver forskning och utredning i anslutning till sina verksamheter! Det är de som behöver informationen som skall beställa den, av forskare eller genom inrättande av särskilda forskningsinstitut, alltefter behovens storlek och art. För att få den relevans och kvalitet som är önskvärd måste också beställarkompetensen hos myndigheter och departement höjas.

För det tredje: Staten skall ta sitt ansvar och i samverkan med näringsliv, universitet och högskolor bygga upp och underhålla lämpliga stödfunktioner för att tillgodose näringslivets behov av forskning och stöd för produktutveckling. Det kan ske t.ex. genom utbyggnad av industriforskningsinstitut och en lagstiftning och ett regelverk som stimulerar en långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor å ena sidan och näringsliv och den övriga offentliga verksamheten å andra sidan.

En omorganisation efter denna relativt enkla princip skulle ge stora rationaliseringsvinster och lägga grunden för en långsiktig kvalitetshöjning inom svensk forskning och högre utbildning.

Den skulle ge draghjälp åt en god grundutbildning och höja den allmänna kunskapsnivån i landet. Näringslivets och samhällets behov av forskning skulle tillgodoses. Riksdagen skulle få de demokratiska styrmedel den behöver och kunna fatta forskningspolitiska beslut i övergripande frågor, t.ex. om fördelning av medel för grundforskning till olika vetenskapsområden och fördelning av ansvar på departement och myndigheter för tillämpad forskning inom olika samhällssektorer. Universitet och högskolor skulle få den frihet som är grogrund för kreativa miljöer, och den tillämpade forskningen skulle återinträda i samhällets tjänst.

Många av partiernas tidigare motioner, liksom motionerna i dag, lämnar förslag i den riktning som jag just har försökt att kort sammanfatta. De har också mycket gemensamt med förslaget från Forskning 2000. I den utredningen rådde stor politisk enighet kring förslagen. Ledamöter från samtliga partier står faktiskt bakom de förslagen. I den mån partiernas representanter i utredningen också representerar partiernas inställning i frågan finns det alltså en närmast unik möjlighet att en reform i förslagets riktning skall kunna genomföras.

Fru talman! Att döma av innehållet i partiernas motioner och anföranden här i kammaren finns en sådan samsyn. Utgångsläget inför regeringens kommande forskningsproposition är i den bemärkelsen intressant och hoppningivande. I den mån riksdagens samlade synpunkter i frågan leder i en och samma riktning bör det väsentligt underlätta reformarbetet.

Möjligheten till en bred politisk enighet kring huvuddelen i en mycket viktig genomgripande reform är påtaglig.

Detaljerna i reformen kan vi i dagsläget, i avvaktan på regeringens forskningsproposition, lämna därhän. Jag tänker därför avstå från att yrka på de reservationer och motioner som föreligger från Miljöpartiet. Jag tänker t.o.m. avstå från att upprepa Miljöpartiets tidigare yrkande på införandet av ett grundforskningsavdrag som en metod för att föra över medel från tillämpad forskning till grundforskning och forskarutbildning. Och jag hoppas att jag inte skall få anledning till att återkomma till förslaget efter den forskningsproposition som regeringen förväntas lägga fram inom en snar framtid.

Anf. 220 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det var ett intressant inlägg från en del av majoriteten, mycket kritiskt på många områden.

Jag har två stycken konkreta frågor. Den första rör mer resurser till grundforskningen. Innebär det nya, friska pengar, eller tror Gunnar Goude att man kan hitta summor i den storleksordningen som behövs på något annat ställe inom nuvarande forskningsstruktur? Det var den ena frågan.

Gunnar Goude pratar om att myndigheterna skall börja med forskning och skaffa sig forskningskompetens. Problemet i dag är ju snarare det att de är fattiga som kyrkråttor och inte ens har råd med det som de enligt lag måste göra. Min andra fråga är: Hur får Gunnar Goude detta att gå ihop?

Anf. 221 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Ja, nu är det väl inte jag som skall få det här att gå ihop, men som jag har uppfattat de många förslag som föreligger från olika partier, bl.a. Miljöpartiet, ser det ut så här: Resurserna till grundforskning finns inom den ram som vi har i budgeten. Obalansen mellan tillämpad forskning och grundforskning är mycket stor, och den tillämpade forskningen förfogar över mycket stora belopp jämfört med det som går till grundforskningen. Ett litet rationaliseringskrav på den tillämpade forskningen skulle kunna innebära en fördubbling av resurserna till grundforskningen inom nu gällande ram. Där finns det alltså en möjlighet att finansiera det utan att tro att man skall få mera pengar i statsbudgeten.

Myndigheternas behov av forskning är naturligtvis stort. Läget som vi har nu innebär att man inte har möjlighet att beställa forskning direkt från myndigheterna, utan det går via fonder och stiftelser som ligger och bevakar olika sektorer. Sedan söker forskarna medel från dessa. Det har visat sig att det växer fram en tillämpad forskning som inte ger svar på de frågor som myndigheterna behöver få svar på för sin verksamhet, och därför har det kommit förslag från många olika håll som går ut på att man stärker myndigheternas möjlighet att själva beställa forskning. Det var bara det som avsågs i det jag försökte säga.

Anf. 222 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det är en aning oroväckande om Gunnar Goude inte tycker att han behöver få saker och ting att gå ihop. Han är ju en del av majoriteten, som skall få budgeten att gå ihop.

Jag kan inte heller få det att gå ihop. Jag tror definitivt inte att det går att lösa grundforskningens mycket stora behov av nya pengar genom att ta pengar från tillämpad forskning. Den ekvationen skulle jag vilja titta väldigt noga på. Jag är övertygad om att det inte är rätt finansieringsväg.

Sedan kan jag inte se annat än att de myndigheter som i dag är fattiga som kyrkråttor kommer att behöva väldigt mycket mera pengar om de skall kunna bygga upp en beställarkompetens på forskningsområdet och dessutom ha råd att köpa in relevant forskning.

Anf. 223 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Ja, det blev samma fråga en gång till, och det berodde väl på att jag svarade otydligt.

Det är alltså så att det nu på den tillämpade forskningen ligger i storleksordningen 20 miljarder via statsfinansiering och om vi inkluderar de löntagarfondsstiftelser som vi har. Det som forskningsråden disponerar för grundforskning – rena grundforskningsanslag till universiteten – handlar om lite drygt en miljard. Skulle man ta bara 5 % av de 20 miljarderna som ett rationaliseringskrav och föra över dem från tillämpad forskning till grundforskning så skulle det alltså direkt innebära en fördubbling av resurserna, och då behöver man inte gå utanför statsbudgetens ram.

Jag förstår inte vad Per Bill menar med att jag inte fick det att gå ihop. Det var ju precis det jag sade: Det måste gå ihop. Det finns alltså inte pengar att ösa in i de här kanalerna, men det går att lösa problemet inom den budgetram som vi har.

Myndigheterna behöver få pengar, ja visst. Och det är just det som skall göras genom att man för över de medel som nu ligger ute på olika fonder och anslagsbeviljande institut till myndigheter och därigenom återför resurserna till dem som skall göra beställningarna, dvs. myndigheter och departement.

Anf. 224 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Under den allmänna motionstiden hösten 1998 inkom 769 yrkanden rörande utbildning. 259 av dem behandlar frågor som rör högskola och forskning. Samtidigt har den allmänna debatten varit mycket intensiv vad gäller dessa frågor. Utbildning och forskning berör alla i vårt samhälle genom dess fundamentala betydelse för tillväxt och utveckling.

Trots tider av besparingar har den högre utbildningen getts möjlighet att expandera mycket kraftigt. 68 000 nya helårsplatser har tillkommit inom grundutbildningen vid universitet och högskolor. De flesta av dessa platser har kommit de mindre och medelstora högskolorna till del.

Att de mindre och medelstora högskolorna på detta sätt fått möjlighet att expandera har stor betydelse för möjligheterna till regional utveckling och förnyelse i hela landet. Samtidigt innebär ett större studentantal möjlighet för den enskilda högskolan att växa i styrka och få en fastare grund för sin utveckling. Denna grund har de traditionella universiteten haft sedan länge, och det är därför viktigt och rätt att även de mindre och medelstora högskolorna nu har beretts möjlighet att se till att grundstenarna befästs.

Trots denna stora satsning på fler platser har antalet behöriga sökande som inte kunnat erbjudas plats på högskolan inte minskat.

Vi behöver, precis som Yvonne Andersson påpekade, bl.a. fler läkare och fler civilingenjörer. Men en sak gör att Yvonne Anderssons anförande inte riktigt går ihop för mig: Trots att hon framförde just bristen på kompetens inom vissa områden yrkas det samtidigt på en långsammare utbyggnadstakt av högskolan. Jag tror inte i denna situation att detta är någon väg mot färre problem, när man samtidigt har arbetslivets rop på fler högskoleutbildade ekande i medierna dagligdags.

Fru talman! De mindre och medelstora högskolorna har även under mandatperioden 1994–1998 erhållit fasta forskningsresurser. För de här högskolorna har dessa fasta forskningsresurser inneburit nästan en fördubbling av resurserna till forskning. Jag tycker att det är viktigt att ha det som perspektiv när vi diskuterar forskningsresurser till mindre och medelstora högskolor.

Störst ökning av resurser till forskning har de nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro fått. Jämfört med budgetåret 1997 har anslagen till forskning och forskarutbildning vid vart och ett av dessa lärosäten ökat med 74 %. Regeringens uttalade ambition är att även Mitthögskolan inom några år skall kunna erhålla universitetsstatus. Även denna högskola har erhållit en kraftig förstärkning av sina forskningsresurser under förra året.

Att ge dessa lärosäten universitetsstatus innebär naturligtvis ett stort åtagande från regeringen i fråga om den framtida satsningen på dessa högskolor, nuvarande universitet, när det gäller forskningsresurser. Vi utgår från att forskningen vid dessa nya universitet kommer att ges möjlighet att både utvecklas och förstärkas.

Moderaterna har länge motsatt sig en utbyggnad av både grundutbildning och forskning utanför de etablerade universiteten. Under förra mandatperioden kallades fortfarande de mindre och medelstora högskolorna för byggehögskolor. I den benämningen ligger mycket nedlåtenhet och förakt för den kunskap och den kompetens som byggts upp vid dessa lärosäten.

Under innevarande period har dock samma parti drabbats av någon form av vad jag skulle vilja kalla ketchupeffekt vad gäller stöd och resurser till andra lärosäten än de traditionella universiteten. Det tog lång tid innan någonting över huvud taget kom ur ketchupflaskan, men nu kommer allt på en gång. Nu är det väsentligt med forskningsresurser till de nya universiteten, vilket inte var fallet för bara ett år sedan. Nu förespråkar man ytterligare universitetsetableringar genom sitt yrkande om framtida IT-universitet i Karlskrona/Ronneby och rymduniversitet i Kiruna.

Jag tycker att det är mycket glädjande att nu även moderaterna har noterat att utbildning och forskning av hög kvalitet kan bedrivas utanför de traditionella universitetsorterna.

Vad gäller den framtida principiella fördelningen av forskningsresurser utgår jag från att vi får möjlighet att diskutera den mycket ingående här i kammaren under året i samband med behandlingen av den proposition om forskningens framtida organisation som kommer att föreläggas riksdagen inom en snar framtid.

Med denna förhoppning om ytterligare en konstruktiv och stimulerande debatt kring dessa frågor yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens skrivningar i betänkandet UbU4 och avslag på samtliga motioner.

Anf. 225 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke säger att det har gjorts stora satsningar på den högre utbildningen trots att det har varit stora neddragningar. Det är sant ifall man tittar till antalet personer. Om man i stället tittar på hur mycket resurser, i antal kronor, som har satsats på forskning ser man att det tvärtom har varit stora neddragningar. T.ex. har ersättningen för en helårsstudent i genomsnitt minskat med 17 % från 1994/95 till 1997, detta enligt Höskoleverket.

När jag i förra veckan var på Chalmers berättade man att man skulle ta in fler civilingenjörer inom IT-området. De blev en aning molokna och bestörta när de märkte att hur de än räknade blir det en direkt förlust för Chalmers för varje IT-civilingenjör man utbildar. Vad är det för typ av incitamentsstruktur? Har man inte ätit lite väl långt in på benen om det innebär förlust för högskolorna att utöka antalet platser?

Vi vill gärna se både Mitthögskolan, Karlskrona/Ronneby och Kiruna som framtida universitet när kvaliteten är tillräckligt hög. Jag tror att det är alldeles utmärkt för Uppsala, Lund och andra klassiska universitetsorter att få lite institutionell konkurrens från Sverige. Redan i dag, och framför allt i framtiden, får Lund och Uppsala tävla med universitet runtom i hela världen när de vill attrahera sina studenter. Och de *skall* ju bli attraherade. Det skall inte vara så att man studerar i Uppsala därför att det råkade finnas en plats över.

Anf. 226 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Per Bill talar med utgångspunkt från incitamentsstrukturer och förlust för en högskola att satsa på nya utbildningsplatser. Jag vill gärna diskutera med utgångspunkt från de 68 000 fler studenter som fick möjlighet till högskolestudier.

Det kanske är där vi skiljer oss åt: när det gäller grundsynen på vad högskoleutbildning innebär. Jag kan inte i min vildaste fantasi föreställa mig att det skulle vara en ekonomisk förlust för samhället om 68 000 fler går ut med en högskoleutbildning, med allt vad det innebär av höjning av kompetens och kunnande i det arbete som man skall utföra utanför högskola och universitet.

Anf. 227 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det ena står naturligtvis ingalunda i motsats till det andra. Jag hade önskat att det var många fler än 68 000 som hade fått en bra utbildning och att kvaliteten på den utbildningen hade hållit absolut världsklass.

Jag håller fullständigt med Majléne Westerlund Panke om att det är alldeles utmärkt om vi kan få fler som går ut högskolan med en examen. Jag skulle vilja se både 10, 20 och 30 % mer som går ut högskolan och att det är en högskola som håller absolut världsklass. Det är nämligen den typen av utbildning vi kommer att behöva ju längre in vi kommer i kunskapssamhället.

Anf. 228 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Då utgår jag från att Per Bill och moderaterna även håller med mig om detta: För att klara det mål som Per Bill uttalade – 20–30 % fler som kommer ut på arbetsmarknaden med högskoleutbildning – krävs det också att man satsar på grundutbildning utanför de traditionella universitetsorterna. Annars klarar vi inte den målsättningen, som jag ser det.

Anf. 229 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke är stolt över antalet platser, inte över att kunskaperna utvecklats alltmer. Jag kommer att anknyta till den tidigare debatten.

Oron i arbetslivet rör s.k. spetsutbildad arbetskraft. Här har inte regeringen ökat insatserna i paritet med samhällets behov. Jag vill påminna om att det finns många arbetslösa akademiker. Av de 68 000 kanske en del bara hamnar på en låg nivå. Vi har alltså ökat bredden på bekostnad av djupet. Då är det inte säkert att det blir en ekonomisk vinning för samhället.

Just därför dämpar vi denna breda satsning, för att få djup och kvalitetshöjning. Hur resonerar ni när det gäller samhällets behov av spetsutbildad arbetskraft? Var kommer de resurserna in?

Anf. 230 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag skulle inte om jag var Yvonne Andersson vara så snabb med att klassa de 68 000 nya studenterna som studenter som inte kommer att komma ut på arbetsmarknaden med något djup. De beskrivs med en negativ ingång av Yvonne Andersson, att de bara får bredd.

De nya studenterna är fortfarande nya på universiteten och högskolorna. Hur djupa deras studier kommer att vara innan de är klara med sina högskolestudier tror jag inte att vare sig jag eller Yvonne Andersson i dagsläget kan avgöra.

Anf. 231 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte kunde uttrycka mig tillräckligt tydligt så att Westerlund Panke kunde förstå vad jag sade. Jag talar helt enkelt om utbudet av spetsutbildningar som i dag inte finns i den utsträckning att det svarar mot samhällets behov. Studenterna kan väl ändå inte få en utbildning som inte finns att tillgå?

Jag talar om att samtidigt som det finns ett oerhört stort behov av t.ex. civilingenjörer eller andra specialister har vi inte platser för dem om vi satsar allting på en grundutbildning där vi kanske inte har riktigt samma behov. Det finns en del sådana utbildningar. Därför funderar jag: Hur har regeringen resonerat om balansen mellan bredd och djup, som ändå måste finnas i det här sammanhanget?

Vi vill inte förhindra utbyggnaden. Vi har också det målet. Men vi vill ha en sådan takt att kvaliteten kan nås.

Anf. 232 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Hur vi och regeringen resonerar är ganska enkelt uttryckt att vi anser att den enda möjligheten att komma framåt är att tillåta expansionen av grundutbildningen inom högskola och universitet. Vi har

inte någonsin kommit in på det resonemang som Yvonne Andersson framför, att man skall ha en långsammare ökningstakt när det gäller expansionen.

Spetskunskaper, som vi talar om, är ju ingenting som man knäpper med fingrarna och så får man det. Det krävs faktiskt en ganska bred bas för att de begåvningar som kan gå vidare till det djup som Yvonne Andersson talar om verkligen skall få möjlighet att göra det. Jag tror att det inom utbildningssektorn är precis som inom idrottssektorn. Har man en bred bas kommer man så småningom att ha verkliga spetskompetenser. Men den breda basen är nödvändig.

Anf. 233 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! De motionsyrkanden som vi har att behandla i dag är från den allmänna motionstiden. Många av dem behandlar önskan om utökade resurser till något av universiteten eller högskolorna. Jag kommer endast att kort kommentera två av motionerna. Därefter vill jag försöka att ge några mer allmänna och principiella ståndpunkter då det gäller Vänsterpartiets syn på resurserna till högskolan och forskningen.

Den första motionen är en kristdemokratisk motion som Chatrine Pålsson har väckt och som handlar om behovet av fler utbildningsplatser inom psykologprogrammet. Det är helt riktigt att pensionsavgångarna bland psykologerna inom de närmaste åren kommer att bli mycket stora och att vi kan befara en brist på psykologer. Det gäller även läkarna. Redan nu har vi en brist på ca 1 000 läkare i landet. Det finns också, precis som Yvonne Andersson sade, brist på civilingenjörer. Industriförbundet beräknar att näringslivet kommer att behöva ca 80 000 akademiker under de närmaste åren. Vi vet inom utbildningsutskottet att det finns en förväntad brist på lärare, speciellt inom naturvetenskap och teknik. Det är väl känt.

Yvonne Andersson talade om spetskompetens. Men jag anser att det stora problemet egentligen är att alla de utbildningar som leder till de yrken där det finns brister kräver NV-programmet eller motsvarande för att man skall kunna söka dem. Det är alldeles för få elever som väljer att läsa just det programmet.

Om man redan nu räknar ihop antalet utbildningsplatser som kräver NV-programmet eller motsvarande blir det ca 18 000. De som går ut NV-programmet, komvux basår eller högskolans basår får jag till ca 15 000. Vi har alltså redan i dag en diskrepans på 3 000. Det är det stora och allvarliga problemet som utskottet och regeringen och alla goda krafter måste försöka hitta strategier för att lösa.

Nu kommer jag till den andra motionen. Den gäller Tom Tits. Jag skulle vilja lyfta upp Tom Tits Experiment som någonting som just är spännande och ett bra exempel på ett försök att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik hos unga människor.

Nu till det mer allmänna och grundläggande. Högskoleutbildningen har byggts ut kraftigt. Om tre år kommer vi kanske, enligt beräkningar som man har gjort, att ha 200–240 helårsstudenter på våra universitet och högskolor. För mitt eget universitet, Linköpings universitet, innebär det att antalet helårsstudenter kommer att ha mer än fördubblats år 2001 om jag jämför med siffrorna för 1990.

Inom Vänsterpartiet menar vi att den här expansionen behöver fortsätta, och målet som angavs i budgetpropositionen för 1999, en högskola öppen för alla behöriga sökande, skall kunna förverkligas. Sökandetrycket är, som har nämnts här tidigare, mycket högt. Gapet mellan efterfrågan på högre utbildning och antagningskapaciteten på högskolan har ökat i stället för minskat de senaste åren, trots den kraftiga expansionen.

Eftersom fakultetsanslagen hittills bara justerats marginellt finns det i dag, tycker vi, en obalans mellan anslagen till forskning och forskarutbildning respektive till grundutbildningen. Urholkningen av fakultetsanslagen har även skett genom att den externt finansierade verksamheten inte fullt ut svarar för sina kostnader och att EU-projekt och sådana projekt som finansieras av forskningsstiftelserna krävt medfinansiering. Genomförda besparingar och omräkningar av priser och löner har ytterligare minskat anslagen.

Fakultetsanslagen har, och det skall man också peka på tycker jag, tillförts medel både för kompetenshöjning och för studiefinansiering i forskarutbildningen. Trots det finns det ett stort behov av att öka fakultetsmedlen.

Till följd av de senaste årens kraftiga utökning av antalet platser inom grundutbildningen har alltfler lärare anställts vid högskolorna. I kombination med kravet på att samtliga lärare som har doktorerat skall få tid för egen forskning, är behovet av fakultetsmedel från den synpunkten större än tidigare. Lärartjänstreformen har också inneburit att professorskompetenta lektorer har blivit professorer. Den forskningen måste naturligtvis också finansieras.

Vi tycker att alla universitet och högskolor skall förfoga över sina egna forskningsresurser. Det betyder givetvis att i första hand de nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro måste få utökade resurser. Annars är det ingen mening med att göra dem till universitet. Det är viktigt. Vi förutsätter att regeringen kommer att prioritera detta i det fortsatta budgetarbetet.

Det är viktigt att markera – som utskottet gör i betänkandet – att de nya universiteten måste profilera sin verksamhet till de områden där man tidigare har bedrivit forskning av hög kvalitet i stället för att utveckla forskare och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden. Även den nyligen genomförda reformeringen av forskarutbildningen, som Vänsterpartiet till delar var kritisk mot, har inneburit ett ökat behov av fakultetsmedlen.

Det är ytterst väsentligt att resurserna, både fasta och rörliga, till grundforskning och forskarutbildning ökar. Det är med utgångspunkt i de reformer som genomförts och genomförs inom högskolan särskilt nödvändigt att öka de fasta resurserna inom de s.k. fakultetsanslagen. Alla finansierare skall omfattas av principen full kostnadstäckning och bidra till den långsiktiga kompetensutvecklingen inom universitet och högskolor. Regeringen bör utfärda särskilda föreskrifter om detta.

Anf. 234 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det var många vackra ord och en hel del bra förslag. Hur går ekvationen ihop ekonomiskt? Vi vet att regeringen har aviserat besparingar på ungefär 1 000 miljoner kronor när det gäller anslagen till högskolan. Samtidigt vill ett av majoritetspartierna att samtliga som

söker till universitetet skall få en plats. Man vill öka fakultetsanslagen, och man vill öka anslagen till Växjö, Örebro och Karlstad. Alla dessa förslag är i sig mycket lovvärda, men hur går ekvationen ihop? Finns det några underbara överenskommelser som är på gång i Rosenbad, som gör att det helt plötsligt finns så mycket att prata om? Finns det några pengar på gång?

Anf. 235 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag har försökt att redogöra för Vänsterpartiets ambition vad gäller resurstilldelningen till högskolorna och forskningen.

Resultatet av de förhandlingar som pågår mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet varken kan eller vill jag i dag redogöra för. Jag tror att Per Bill egentligen förstår det.

I den forskningsutredning som samtliga partier deltog i, Forskning 2000, var samtliga partier – även Moderaterna – överens om vikten av att stärka grundforskningen och därmed fakultetsanslagen. Det fanns en del olika förslag som det rådde partipolitisk enighet om. Vi vet också att utbildningsministern kommer att presentera en forskningspolitisk proposition i mars. Jag avvaktar tills vi har fått den.

I fråga om de nya universiteten sade jag i mitt anförande att jag förväntar mig att regeringen tar ansvar för de frågorna även i fortsättningen. Det är oerhört viktigt. Vi prioriterar de frågorna högt i budgetarbetet i Vänsterpartiet.

Anf. 236 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det sista gläder mig. Det är verkligen hög tid att de nya universiteten får ökade resurser.

Alla deltagare i Forskning 2000 var överens om att det behövdes mer resurser till grundforskningen. Vi moderater är, tillsammans med Folkpartiet, de enda som i vår budget har gått från ord till handling. Vi har avsatt pengar i själva budgeten. Är det någonting på gång hos majoriteten?

Det är klart att det är lockande att tala om smaskiga maträtter om man är väldigt svulten. Det bör finnas någonting att hänga upp hoppet på, så att det inte bara blir förhoppningar och illusioner när man egentligen lever på svältkost – vilket tyvärr våra universitet och högskolor gör i dag.

Anf. 237 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Med risk för att upprepa mig: Jag varken kan eller vill gå in på resultatet under pågående förhandlingar inför vårbudgeten.

Anf. 238 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Britt-Marie Danestig presenterar sin drömlista, som också Kristdemokraterna helt och hållet ställer upp på. Det gäller mer fakultetsanslag, ytterligare utbyggnad på grundutbildningen, ökade anslag till de tre högskolorna och blivande universiteten.

Vi trodde inte att ni skulle presentera denna drömlista utan i stället förslag på vad som kan klaras av inom ramen för budgeten. Där kommer vårt stora prioriteringsproblem mellan spetsutbildning och grundutbildning in. Vi uttryckte ett behov av naturvetenskap och teknik. Britt-Marie

Danestig var överens med oss om ett stort sug att försöka tillgodose de områdena.

Jag håller med om det problem Britt-Marie Danestig presenterade i inledningen av sitt anförande, nämligen att det inte är tillräckligt många som söker sig till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Det problemet kan väl knappast åtgärdas med hjälp av fler platser på grundutbildningen? Hur tänker ni lösa problemet?

Anf. 239 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Det är ett jättestort problem att det finns ett så bräckligt, t.o.m. otillräckligt, rekryteringsunderlag inom naturvetenskap och teknik och medicinarutbildningen. Det är ett jättestort problem. Jag tog fram Tom Tits Experiment som ett förslag. Det behövs många insatser för att ändra attityderna och förbättra utbildningen i grundskolan och gymnasieskolan.

Det är viktigt att den stora satsningen på vuxenutbildningen finns, som till en del kan kompensera och medföra att det blir fler sökande. Vi har föreslagit att ge basåret på universitet och högskolor som ett särskilt uppdrag till universiteten. Då kanske intresset skulle öka för den typen av verksamhet. Vi var med och stödde NT Svux – jag vet att det var kontroversiellt – och vi tror att man bör fundera på någon typ av stimulansåtgärder, men kanske inte likadant uppbyggt. Det är ett svårt problem. Det är viktigt att sitta ned och se över hur det skall angripas.

Jag förstår inte riktigt vad Yvonne Andersson menar i fråga om spetsutbildningen. Universiteten och högskolorna är fingertoppskänsliga och brukar lyssna på de behov som finns i omvärlden. Jag har ett stort förtroende för att de skapar de utbildningar som behövs. Att kalla dessa utbildningar för spetskompetens eller inte är en definitionsfråga.

Anf. 240 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Då måste jag säga att jag inte har riktigt samma syn. Jag tror att det t.o.m. är så att ungdomar som söker sig till utbildningar ser sin framtidstro. Jag tror att de själva skulle se valfriheten som mycket större om de visste att det fanns möjlighet att bli civilingenjör om de går vidare på den utbildningen. Men om de vet att antagningspoängen är så hög att det svårligen går att komma in på de utbildningarna kanske de inte söker sig till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Jag tror att valfriheten och sökandet skall ligga hos ungdomarna, hos människorna själva. Det hjälper inte att ta fram nya platser; det har man gjort, men folk har inte sökt dem. Jag menar att problemet inte åtgärdas på det sättet.

Anf. 241 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Men tillgången eller bristen på utbildningsplatser är väl avgörande för hur hög respektive låg antagningspoängen är. Det måste väl hänga ihop. Om vi får fler utbildningsplatser borde det innebära att antagningspoängen blir lägre och att fler kan komma in på de åtråvärda utbildningarna. Vi har tillsammans här i riksdagen verkligen varit generösa med att öka antalet utbildningsplatser just inom området teknik, därför att vi har varit väl medvetna om det stora behovet.

Jag tycker att det är väldigt viktigt med valfrihet och att ungdomar skall stimuleras. Men när det gäller civilingenjörsutbildningen finns det

knappast något område som det är så lätt att få jobb med. Det är välbetalda jobb, med hög status. De borde egentligen vara ganska attraktiva. Men teknikeryrket beskrivs ibland som tråkigt och lite grått, och det kanske är därför som det inte attraherar ungdomar. Jag tror att branschen själv skulle kunna göra mycket för att beskriva just den skapande kraft som finns inom teknikeryrket och inom naturvetenskapen.

Anf. 242 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag vill i denna sena timme fästa kammarens uppmärksamhet på en specifik fråga, som flera motionärer tagit upp i ärendehandlingen. Det gäller dimensioneringen av läkarutbildningen i landet, som Britt-Marie Danestig också var inne på. Samtliga oroar sig för de allt tydligare signaler som kommer från olika håll i landet och som alla pekar på ett växande problem.

Senast i raden var det Läkarförbundet som varnade för en kraftig brist på läkare inom några år. Så mycket som var femte specialistläkare över 50 år kan tänka sig att sluta sin tjänst i landstinget eller gå ned i tjänst de närmaste åren.

Redan i dag finns det ca 1 000 obesatta tjänster i landet. 200 läkare lämnar Sverige för att arbeta i Norge, och ytterligare 100 går till läkemedelsindustrin. Välutbildade läkare har naturligtvis lätt att få ett nytt arbete, och här ökar också rörligheten och önskan att gå till andra yrken eller till andra arbetsgivare. Här finns det naturligtvis anledning att beakta dessa fakta och fundera på de problem som t.ex. vårdmonopolet innebär.

Till detta kommer också de naturliga pensionsavgångarna, som blir betydande när 40-talisterna pensioneras på andra sidan sekelskiftet. Drygt 1 000 läkare per år går i ålderspension från år 2005 till 2010, eller kanske ända upp till 1 300 per år. I dag är läkarintaget 820 platser per år. Alla slutför som bekant inte heller sina studier till färdig läkare, varför antalet utexaminerade stannar vid ungefär 700.

Fru talman! Detta leder fel. Vi går mot en situation i Sverige som innebär att antalet läkare som examineras är långt mindre än det antal som pensioneras, flyttar till andra länder eller helt enkelt byter yrke. Vi går alltså mot läkarbrist i detta land!

Ordföranden i Sveriges Läkarförbund befarar att läkarbristen kan komma mycket tidigt. Orsakerna till läkarflykten är flera – det kunde vi läsa om i Dagens Nyheter. Det är dålig arbetsmiljö, bristande inflytande över beslut och felaktiga löner. När läkarnas fackförbund nu öppet uttalar sin oro på detta sätt borde det vara något att lyssna till för oss beslutsfattare.

Som bekant får Sverige dessutom en alltmer åldrande befolkning, med allt vad det innebär i form av ökat behov av sjukvård och läkarinsatser.

Förutom den viktiga nationella uppgiften att se till att antalet läkare motsvarar behovet i landet i stort ser vi också direkta obalanser i riket. Jag har i en motion påpekat samma sak som socialdemokraten Carin Lundberg i sin motion, nämligen den låga ersättning för läkarutbildningen som ges till Umeå. Resultatet blir även här att underskottet på nyexaminerade läkare blir till direkta vakanser på den enskilda vårdcentralen.

Den s.k. ALF-ersättningen till både Umeå och Göteborg är otillfredsställande. Detta påpekar också utskottet i betänkandet. Frågan är väl känd, och regeringen säger i vanlig ordning att man ”noggrant följer utvecklingen”. Detta är väl bra, men det följer samma mönster som vi numer är vana vid i denna kammare – vi utreder, vi diskuterar, vi pratar om, vi följer frågan.

Fru talman! Jag är orolig för att den växande läkarbristen kommer att märkas på våra vårdcentraler, sjukhussalar och operationsrum. Redan i dag finner vi vårdcentraler i Norrland som står utan distriktsläkare under långa perioder. Det vore en skandal om ett land som Sverige inte skulle kunna erbjuda sådana allmänna förutsättningar att antalet läkare också fortsättningsvis motsvarar behovet.

Fru talman! Vi vet att det tar lång tid att utbilda sig till läkare. Den som går till utbildning i höst blir i bästa fall klar 2007. För en specialist tar det ytterligare fem år. Det finns alltså anledning att skyndsamt försöka möta det problem som ett underskott i läkarutbildningen medför – tiden rinner ifrån oss.

Utskottsmajoriteten skriver i betänkandet att det *inte* finns anledning till något uttalande med anledning av motionerna. Jag beklagar verkligen detta. Med kännedom om den stundande bristen i allmänhet hade det varit ett bra tillfälle att meddela riksdagens starka oro för utvecklingen till regeringen genom ett uttalande.

Fru talman! Avslutningsvis frestas jag fråga majoriteten om man dels delar min oro för utvecklingen, dels avser att ta något initiativ i frågan om dimensioneringen av läkarutbildningen, eller om man nöjer sig med att avvakta utbildningsministerns löfte, som det står, att återkomma till riksdagen i höst och eventuellt lägga fram ett förslag.

Anf. 243 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Eftersom vi i majoriteten ombads lämna ett svar på en direkt fråga från Anders Sjölund, vill jag säga att vi naturligtvis delar oron över dimensioneringen av läkarutbildningen, precis av de orsaker som Anders Sjölund nämnde. Det är bl.a. ökade pensionsavgångar bland läkarna och ett ökat antal äldre äldre i samhället.

Vi har samtidigt förtroende för det uppföljningsarbete som regeringen just nu gör i de här frågorna. Utbildningsministern räknar med att i samband med budgetarbetet i höst återkomma till riksdagen med en redovisning av uppföljningen och undersökningen av hur det ser ut med behovet inom de olika landstingen när det gäller nyanställningar av läkare inom en begränsad tidsperiod. Dessutom finns det ett uttalande från utbildningsministern om att det eventuellt kommer konkreta förslag i höstens budget.

Anf. 244 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Det är glädjande att majoriteten nu inser att det är ett stort problem ute i landet, och ett växande problem. Det som skrivs i handlingarna är inte riktigt tillfredsställande. Det finns ett utrymme för att frångå detta, genom att det står att man eventuellt skall återkomma i frågan. Men vi hör här att det finns ett intresse av att lösa uppgiften. Vi får då se tiden an.

Vi kommer från Moderata samlingspartiet att följa frågan noggrant och stöta på så att vi får en budgetbehandling som ger oss säkra förutsättningar för att få en bra läkarutbildning i detta land, så att vi själva när vi blir gamla också får plats på sjukhusen och blir väl omhändertagna.

Anf. 245 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag skall i mitt anförande beröra ämnesområdet forskning, men jag har inte för avsikt att ta upp framtidens forskning i vidare mening, eftersom regeringen avser att komma med en forskningsproposition inom en snar framtid. Om det nu blir så snart återstår att se.

Kristdemokraterna har i sin motion Ub447, Forskning och forskarutbildning, yrkat på att något lämpligt lärosäte borde få i uppdrag att starta en nationell tvärvetenskaplig forskarskola som vänder sig till doktorander med didaktisk inriktning. Vår tanke är att man skall inrikta sig mot det egna ämnes- eller yrkesområdet. Jag vill också påminna om att vi kristdemokrater i vårt budgetförslag öronmärkte 50 miljoner kronor för just detta ändamål.

Kristdemokraterna anser att ett bra sätt att höja kvaliteten är att låta den egna verksamheten få utgöra forskningsobjekt för lärare som kan genomgå forskarutbildning i kombination med sin tjänstgöring på högskolan. Utifrån synen på universitetsutbildning, kompetens och professionell verksamhet är ett sådant uppdrag enligt vår mening inte bara önskvärt utan en nödvändighet.

Det kan inte vara rimligt att de som skall undervisa och handleda på högskolan inte skulle behöva någon pedagogisk kompetens, till skillnad från vad som gäller för all annan undervisningsverksamhet. Om man menar allvar med pedagogisk förnyelse bör den pedagogiska utvecklingen få starta med lärarrollen.

Fru talman! Utskottet har i sitt betänkande inte något att erinra mot tanken att starta en sådan forskarskola, men utskottet anser att det kan ske utan att regering och riksdag vidtar någon särskild åtgärd. Utskottet framhåller att det i första hand ankommer på lärosätena själva att ta initiativ till förnyelse av sin verksamhet, t.ex. i form av en forskarskola, varför man bör avslå motionsyrkandet. Det är mjukast tänkbara avslag, men det är ändå ett avslag.

Kristdemokraterna anser att det vore bra om riksdag och regering gav exempelvis Höskoleverket i uppdrag att verka för att något eller några lärosäten skall känna ansvar för att starta en forskarskola enligt motionens intentioner.

Fru talman! Kristdemokraterna avser att återkomma i denna fråga vid behandlingen av vårpropositionen eller senast vid nästa budgetbehandling. Jag har inga säyrkanden vad avser UbU4, utan biträder Yvonne Anderssons yrkande.

Prot. 1998/99:62
3 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

13 § Beslut om fortsatt ärendebehandling

Kammaren beslutade att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenium onsdagen den 10 mars.

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositioner
1998/99:42 Ändringar i trafikskadelagen
1998/99:51 Lag om handel med begagnade varor

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 3 mars

1998/99:195 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern

Vasakronan

1998/99:196 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Pensionssystemet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 3 mars

1998/99:414 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesministern

Vetorätten

1998/99:415 av *Lennart Kollmats* (fp) till utbildningsministern

Högskolepoäng

1998/99:416 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesministern
Guinea Bissau

1998/99:417 av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Pierre Schori
Samhällets stöd till handikappade invandrare

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 mars.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 mars

1998/99:386 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Information till företagare om bostadsbidrag

1998/99:388 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till socialministern
Pensionsreglerna

1998/99:392 av *Ingrid Näslund* (kd) till försvarsministern
Räddningsverkets kapacitet för minröjning

1998/99:395 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesministern
EU:s utvidgning

1998/99:396 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärners-
son

Statsbidrag för teckenspråksutbildning

1998/99:397 av *Maud Ekendahl* (m) till försvarsministern
Försvarsmaktens helikopterverksamhet

1998/99:398 av *Jan-Evert Rådström* (m) till näringsministern
Vägverket Produktions verksamhet

1998/99:399 av *Kerstin-Maria Stalin* (mp) till socialministern
Förbättringar av den psykiatriska vården för ungdomar

1998/99:400 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Regler vid arbetspraktik

1998/99:402 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Mona Sahlin
Jämställdhetsaspekter på regionala tillväxtavtal

1998/99:407 av *Bertil Persson* (m) till försvarsministern
Personalstruktur och lokaliseringsfrågor inom försvaret

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 mars.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till 2 § anf. 35 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till 7 § anf. 73 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till 8 § anf. 99 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till 9 § anf. 148 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.03,
av andre vice talmannen därefter till 11 § anf. 198 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

| | |
|-------------------------------------------------------------------|----------|
| 1 § Hänvisning av ärenden till utskott | 1 |
| Meddelande om samlad votering | 1 |
| 2 § Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet | 1 |
| Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU4 | 1 |
| Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m) | 1 |
| Anf. 2 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) | 4 |
| Anf. 3 MARGARETA ANDERSSON (c) | 6 |
| Anf. 4 ELVER JONSSON (fp) | 8 |
| Anf. 5 MIKAEL ODENBERG (m) replik | 11 |
| Anf. 6 ELVER JONSSON (fp) replik | 12 |
| Anf. 7 MIKAEL ODENBERG (m) replik | 12 |
| Anf. 8 ELVER JONSSON (fp) replik | 12 |
| Anf. 9 BARBRO JOHANSSON (mp) | 12 |
| Anf. 10 MARTIN NILSSON (s) | 14 |
| Anf. 11 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik | 18 |
| Anf. 12 MARTIN NILSSON (s) replik | 19 |
| Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik | 19 |
| Anf. 14 MARTIN NILSSON (s) replik | 19 |
| Anf. 15 ELVER JONSSON (fp) replik | 20 |
| Anf. 16 MARTIN NILSSON (s) replik | 20 |
| Anf. 17 ELVER JONSSON (fp) replik | 21 |
| Anf. 18 MARTIN NILSSON (s) replik | 21 |
| Anf. 19 MIKAEL ODENBERG (m) replik | 22 |
| Anf. 20 MARTIN NILSSON (s) replik | 23 |
| Anf. 21 MIKAEL ODENBERG (m) replik | 23 |
| Anf. 22 MARTIN NILSSON (s) replik | 23 |
| Anf. 23 MARGARETA ANDERSSON (c) replik | 24 |
| Anf. 24 MARTIN NILSSON (s) replik | 24 |
| Anf. 25 MARGARETA ANDERSSON (c) replik | 25 |
| Anf. 26 MARTIN NILSSON (s) replik | 25 |
| Anf. 27 MAGNUS JACOBSSON (kd) | 26 |
| Anf. 28 ELVER JONSSON (fp) replik | 28 |
| Anf. 29 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik | 28 |
| Anf. 30 ELVER JONSSON (fp) replik | 28 |
| Anf. 31 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik | 28 |
| Anf. 32 MARGARETA ANDERSSON (c) replik | 29 |
| Anf. 33 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik | 29 |
| Anf. 34 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) | 29 |
| Anf. 35 BARBRO WESTERHOLM (fp) | 30 |
| Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp) | 31 |
| Anf. 37 TASSO STAFILIDIS (v) | 33 |
| Anf. 38 MARTIN NILSSON (s) replik | 34 |
| Anf. 39 TASSO STAFILIDIS (v) replik | 35 |
| Anf. 40 GUSTAF VON ESSEN (m) | 35 |
| Anf. 41 HANS KARLSSON (s) | 37 |
| Anf. 42 MIKAEL ODENBERG (m) | 37 |

| | |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Anf. 43 HANS KARLSSON (s)..... | 38 |
| Anf. 44 MIKAEL ODENBERG (m)..... | 38 |
| Anf. 45 HANS KARLSSON (s)..... | 38 |
| (Beslut fattades efter 7 §.) | 39 |
| 3 § Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet..... | 39 |
| Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU19 | 39 |
| (Beslut fattades efter 7 §.) | 39 |
| 4 § Skiljeförfarandet..... | 39 |
| Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU12..... | 39 |
| Anf. 46 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) | 39 |
| Anf. 47 MÄRTA JOHANSSON (s)..... | 40 |
| (Beslut fattades efter 7 §.) | 41 |
| 5 § Hovrättsfrågor, m.m..... | 41 |
| Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU13..... | 41 |
| Anf. 48 ANDERS G HÖGMARK (m)..... | 41 |
| Anf. 49 KIA ANDREASSON (mp) | 43 |
| Anf. 50 ANDERS G HÖGMARK (m) replik..... | 44 |
| Anf. 51 KIA ANDREASSON (mp) replik | 44 |
| Anf. 52 ANDERS G HÖGMARK (m) replik..... | 44 |
| Anf. 53 KIA ANDREASSON (mp) replik | 45 |
| Anf. 54 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s)..... | 45 |
| Anf. 55 ANDERS G HÖGMARK (m) replik..... | 46 |
| Anf. 56 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik..... | 46 |
| Anf. 57 ANDERS G HÖGMARK (m) replik..... | 46 |
| Anf. 58 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik..... | 47 |
| Anf. 59 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) | 47 |
| Anf. 60 KIA ANDREASSON (mp) | 47 |
| (Beslut fattades efter 7 §.) | 48 |
| 6 § Vapenregister | 48 |
| Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU14..... | 48 |
| (Beslut fattades efter 7 §.) | 48 |
| 7 § Behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, m.m. | 48 |
| Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU9 | 48 |
| Anf. 61 CARL ERIK HEDLUND (m)..... | 48 |
| Anf. 62 PER ROSENGREN (v)..... | 51 |
| Anf. 63 CARL ERIK HEDLUND (m) replik..... | 52 |
| Anf. 64 PER ROSENGREN (v) replik..... | 53 |
| Anf. 65 CARL ERIK HEDLUND (m) replik..... | 53 |
| Anf. 66 PER ROSENGREN (v) replik..... | 54 |
| Anf. 67 HELENA HÖIJ (kd)..... | 54 |
| Anf. 68 PER ROSENGREN (v) replik..... | 56 |
| Anf. 69 HELENA HÖIJ (kd) replik | 57 |
| Anf. 70 PER ROSENGREN (v) replik..... | 57 |
| Anf. 71 HELENA HÖIJ (kd) replik | 57 |
| Anf. 72 ROLF KENNERYD (c) | 58 |
| Anf. 73 PER ERIK GRANSTRÖM (s)..... | 58 |
| Anf. 74 CARL ERIK HEDLUND (m) replik..... | 61 |
| Anf. 75 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik..... | 62 |

| | | |
|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Anf. 76 | CARL ERIK HEDLUND (m) replik | 62 |
| Anf. 77 | PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik..... | 63 |
| Anf. 78 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 63 |
| Anf. 79 | PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik..... | 63 |
| Anf. 80 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 64 |
| Anf. 81 | PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik..... | 64 |
| Anf. 82 | JOHAN PEHRSON (fp) | 64 |
| Anf. 83 | PER ROSENGREN (v)..... | 65 |
| Anf. 84 | JOHAN PEHRSON (fp) | 65 |
| Anf. 85 | PER ROSENGREN (v)..... | 66 |
| Anf. 86 | JOHAN PEHRSON (fp) | 66 |
| Beslut | | 66 |
| AU4 | Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet | 66 |
| KU19 | Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet..... | 68 |
| JuU12 | Skiljeförfarandet | 69 |
| JuU13 | Hovrättsfrågor, m.m. | 69 |
| JuU14 | Vapenregister | 70 |
| SkU9 | Behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet, m.m. | 70 |
| Beslut om samlad votering | | 72 |
| 8 § Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m. | | 72 |
| Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU10 | | 72 |
| Anf. 87 | CARL FREDRIK GRAF (m)..... | 72 |
| Anf. 88 | HELENA HÖIJ (kd) | 74 |
| Anf. 89 | ROLF KENNERYD (c) | 76 |
| Anf. 90 | YVONNE RUWAIDA (mp)..... | 77 |
| Anf. 91 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 79 |
| Anf. 92 | YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 80 |
| Anf. 93 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 80 |
| Anf. 94 | YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 80 |
| Anf. 95 | ARNE KJÖRNSBERG (s) | 81 |
| Anf. 96 | CARL FREDRIK GRAF (m) replik | 84 |
| Anf. 97 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 85 |
| Anf. 98 | CARL FREDRIK GRAF (m) replik | 85 |
| Anf. 99 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 86 |
| Anf. 100 | ROLF KENNERYD (c) replik..... | 86 |
| Anf. 101 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 86 |
| Anf. 102 | ROLF KENNERYD (c) replik..... | 87 |
| Anf. 103 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 87 |
| Anf. 104 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 88 |
| Anf. 105 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 88 |
| Anf. 106 | HELENA HÖIJ (kd) replik | 89 |
| Anf. 107 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 89 |
| Anf. 108 | YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 89 |
| Anf. 109 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 90 |
| Anf. 110 | YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 90 |
| Anf. 111 | ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 90 |
| Anf. 112 | MARIE ENGSTRÖM (v) | 91 |
| Anf. 113 | JOHAN PEHRSON (fp) | 93 |

| | |
|--------------------------------------------------------|------------|
| Anf. 114 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 94 |
| Anf. 115 JOHAN PEHRSON (fp) replik | 95 |
| Anf. 116 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik..... | 96 |
| Anf. 117 JOHAN PEHRSON (fp) replik | 96 |
| Anf. 118 HOLGER GUSTAFSSON (kd) | 96 |
| Anf. 119 YVONNE RUWAIDA (mp) | 97 |
| Anf. 120 HOLGER GUSTAFSSON (kd) | 97 |
| Anf. 121 ARNE KJÖRNSBERG (s) | 97 |
| Anf. 122 HOLGER GUSTAFSSON (kd) | 97 |
| Anf. 123 ARNE KJÖRNSBERG (s) | 98 |
| Anf. 124 HOLGER GUSTAFSSON (kd) | 98 |
| (Beslut fattades efter 9 §.) | 98 |
| 9 § Mervärdesskatt | 98 |
| Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU12 | 98 |
| Anf. 125 CATHARINA HAGEN (m)..... | 98 |
| Anf. 126 KENNETH LANTZ (kd) | 100 |
| Anf. 127 ULLA WESTER (s) | 102 |
| Anf. 128 CATHARINA HAGEN (m) replik | 104 |
| Anf. 129 ULLA WESTER (s) replik..... | 104 |
| Anf. 130 CATHARINA HAGEN (m) replik | 104 |
| Anf. 131 ULLA WESTER (s) replik..... | 104 |
| Anf. 132 KENNETH LANTZ (kd) replik | 105 |
| Anf. 133 ULLA WESTER (s) replik..... | 105 |
| Anf. 134 PER ROSENGREN (v) | 105 |
| Anf. 135 CATHARINA HAGEN (m) replik | 107 |
| Anf. 136 PER ROSENGREN (v) replik..... | 107 |
| Anf. 137 CATHARINA HAGEN (m) replik | 108 |
| Anf. 138 PER ROSENGREN (v) replik..... | 108 |
| Anf. 139 ROLF GUNNARSSON (m)..... | 108 |
| Anf. 140 PER ROSENGREN (v) replik..... | 110 |
| Anf. 141 ROLF GUNNARSSON (m) replik | 110 |
| Anf. 142 PER ROSENGREN (v) replik..... | 110 |
| Anf. 143 ROLF GUNNARSSON (m) replik | 111 |
| Anf. 144 EWA LARSSON (mp)..... | 111 |
| Anf. 145 JOHAN PEHRSON (fp)..... | 112 |
| Anf. 146 ULLA WESTER (s) replik..... | 113 |
| Anf. 147 JOHAN PEHRSON (fp) replik | 113 |
| Anf. 148 PER ROSENGREN (v) | 113 |
| Anf. 149 ROLF GUNNARSSON (m) replik | 114 |
| Anf. 150 PER ROSENGREN (v) replik..... | 114 |
| Anf. 151 ROLF GUNNARSSON (m) replik | 115 |
| Anf. 152 PER ROSENGREN (v) replik..... | 115 |
| Anf. 153 HELENA HÖIJ (kd)..... | 115 |
| Anf. 154 EWA LARSSON (mp)..... | 116 |
| Anf. 155 HELENA HÖIJ (kd)..... | 116 |
| Anf. 156 EWA LARSSON (mp)..... | 116 |
| Anf. 157 HELENA HÖIJ (kd)..... | 116 |
| Beslut | 116 |
| SkU10 Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m. | 116 |

| | |
|------------------------------------------------------------------|------------|
| SkU12 Mervärdesskatt | 117 |
| Beslut om uppskjuten votering..... | 118 |
| 10 § Vissa punktskattefrågor..... | 118 |
| Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU13 | 118 |
| Anf. 158 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) | 118 |
| Anf. 159 CLAES STOCKHAUS (v) | 121 |
| Anf. 160 KENNETH LANTZ (kd) | 122 |
| Anf. 161 ROLF KENNERYD (c) | 123 |
| Anf. 162 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) | 125 |
| Anf. 163 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik | 126 |
| Anf. 164 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik | 127 |
| Anf. 165 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik | 127 |
| Anf. 166 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik | 127 |
| Anf. 167 ROLF KENNERYD (c) replik..... | 127 |
| Anf. 168 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik | 128 |
| Anf. 169 ROLF KENNERYD (c) replik..... | 128 |
| Anf. 170 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik | 128 |
| (forts.)..... | 128 |
| Ajournering..... | 128 |
| Återupptagna förhandlingar | 129 |
| 10 § (forts.) Vissa punktskattefrågor (forts. SkU13)..... | 129 |
| Anf. 171 YVONNE RUWAIDA (mp)..... | 129 |
| Anf. 172 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik | 131 |
| Anf. 173 YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 132 |
| Anf. 174 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik | 132 |
| Anf. 175 YVONNE RUWAIDA (mp) replik..... | 133 |
| Anf. 176 OLLE LINDSTRÖM (m) | 133 |
| Anf. 177 ERLING WÄLIVAARA (kd)..... | 135 |
| Anf. 178 ROLF KENNERYD (c) replik..... | 136 |
| Anf. 179 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik..... | 136 |
| Anf. 180 ROLF KENNERYD (c) replik..... | 136 |
| Anf. 181 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik..... | 137 |
| Anf. 182 EWA LARSSON (mp)..... | 137 |
| Anf. 183 KENT OLSSON (m)..... | 137 |
| Anf. 184 JOHAN PEHRSON (fp) | 138 |
| Anf. 185 SIV HOLMA (v)..... | 140 |
| Anf. 186 ERLING WÄLIVAARA (kd)..... | 141 |
| Anf. 187 SIV HOLMA (v) replik..... | 141 |
| Anf. 188 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik..... | 141 |
| Anf. 189 SIV HOLMA (v) replik..... | 141 |
| Anf. 190 JONAS RINGQVIST (v)..... | 141 |
| (Beslut skulle fattas den 10 mars.) | 142 |
| 11 § Radio- och TV-frågor..... | 142 |
| Kulturutskottets betänkande 1998/99:KrU3 | 142 |
| Anf. 191 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) | 142 |

| | | |
|-------------|------------------------------------------------|------------|
| Anf. 192 | GUNILLA TJERNBERG (kd) | 144 |
| Anf. 193 | CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik | 146 |
| Anf. 194 | GUNILLA TJERNBERG (kd) replik | 146 |
| Anf. 195 | CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik | 147 |
| Anf. 196 | GUNILLA TJERNBERG (kd) replik | 147 |
| Anf. 197 | EWA LARSSON (mp) | 147 |
| Anf. 198 | ÅKE GUSTAVSSON (s) | 149 |
| Anf. 199 | GUNILLA TJERNBERG (kd) replik | 152 |
| Anf. 200 | ÅKE GUSTAVSSON (s) replik | 152 |
| Anf. 201 | GUNILLA TJERNBERG (kd) replik | 152 |
| Anf. 202 | ÅKE GUSTAVSSON (s) replik | 153 |
| Anf. 203 | EWA LARSSON (mp) replik | 153 |
| Anf. 204 | ÅKE GUSTAVSSON (s) replik | 153 |
| Anf. 205 | JAN BACKMAN (m) | 154 |
| Anf. 206 | ÅKE GUSTAVSSON (s) replik | 155 |
| Anf. 207 | JAN BACKMAN (m) replik | 156 |
| Anf. 208 | ÅKE GUSTAVSSON (s) replik | 156 |
| Anf. 209 | JAN BACKMAN (m) replik | 157 |
| Anf. 210 | BIRGITTA SELLEN (c) | 157 |
| Anf. 211 | ÅKE GUSTAVSSON (s) | 158 |
| Anf. 212 | BIRGITTA SELLEN (c) | 158 |
| Anf. 213 | ÅKE GUSTAVSSON (s) | 159 |
| Anf. 214 | BIRGITTA SELLEN (c) | 159 |
| | (Beslut skulle fattas den 10 mars.) | 159 |
| 12 § | Resursfrågor för högskola och forskning | 159 |
| | Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:Ubu4 | 159 |
| Anf. 215 | PER BILL (m) | 159 |
| Anf. 216 | YVONNE ANDERSSON (kd) | 161 |
| Anf. 217 | SOFIA JONSSON (c) | 162 |
| Anf. 218 | BARBRO WESTERHOLM (fp) | 164 |
| Anf. 219 | GUNNAR GOUDE (mp) | 165 |
| Anf. 220 | PER BILL (m) replik | 167 |
| Anf. 221 | GUNNAR GOUDE (mp) replik | 167 |
| Anf. 222 | PER BILL (m) replik | 167 |
| Anf. 223 | GUNNAR GOUDE (mp) replik | 168 |
| Anf. 224 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) | 168 |
| Anf. 225 | PER BILL (m) replik | 170 |
| Anf. 226 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik | 170 |
| Anf. 227 | PER BILL (m) replik | 170 |
| Anf. 228 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik | 171 |
| Anf. 229 | YVONNE ANDERSSON (kd) replik | 171 |
| Anf. 230 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik | 171 |
| Anf. 231 | YVONNE ANDERSSON (kd) replik | 171 |
| Anf. 232 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik | 171 |
| Anf. 233 | BRITT-MARIE DANESTIG (v) | 172 |
| Anf. 234 | PER BILL (m) replik | 173 |
| Anf. 235 | BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik | 174 |
| Anf. 236 | PER BILL (m) replik | 174 |
| Anf. 237 | BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik | 174 |

| | | |
|-------------|----------------------------------------------------|------------|
| Anf. 238 | YVONNE ANDERSSON (kd) replik | 174 |
| Anf. 239 | BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik | 175 |
| Anf. 240 | YVONNE ANDERSSON (kd) replik | 175 |
| Anf. 241 | BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik | 175 |
| Anf. 242 | ANDERS SJÖLUND (m) | 176 |
| Anf. 243 | MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik..... | 177 |
| Anf. 244 | ANDERS SJÖLUND (m) replik..... | 178 |
| Anf. 245 | ERLING WÄLIVAARA (kd)..... | 178 |
| | (Beslut skulle fattas den 10 mars.) | 179 |
| 13 § | Beslut om fortsatt ärendehandling | 179 |
| 14 § | Bordläggning..... | 179 |
| 15 § | Anmälan om interpellationer | 179 |
| 16 § | Anmälan om frågor för skriftliga svar | 179 |
| 17 § | Anmälan om skriftliga svar på frågor | 180 |
| 18 § | Kammaren åtskildes kl. 22.34. | 181 |

Elanders Gotab, Stockholm 1999